

H C B

<36629956290010

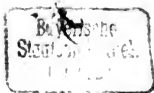
<36629956290010

Bayer. Staatsbibliothek

10 H. Rev. 520.

C O D E X D O N A T I O N V M

P I A R V M,

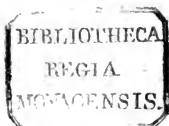
I N Q V O

*Testamenta, Codicilli, Litteræ fundatio-
num, Donationum, Immunitatum, Pri-
vilegiorum, & alia pia liberalitatis mo-
numenta, à Pontificibus, Imperatoribus,
Regibus, Ducibus ac Comitibus, in fauo-
rem Ecclesiarum, præsertim Belgicarum,
edita continentur. Golling*

A V B E R T V S M I R Æ V S Bruxellensis
cruebat, & Notis illustrabat.

BRUXELLIS,
Apud IOANNEM MERBECIUM
M. D. C. XXIV.

AMPLISSIMO VIRO
DOMINO
PETRO PECQVIO
EQVITI AVRATO
PHILIPPO IV.
REGI CATHOLICO
BELGARVMQVE PRINCIPI
A CONSILIIS STATVS
BRABANTIÆQVE CANCELLARIO.

 Rincipum nostrorum DONATIONES PIÆ, aliaque Diplomata, *Hērici Vvveni*, Gelriæ Cancellarij doctrina clarissimi, hortatu, à me colligi primùm cæpta, tuo nunc impulsu, VIR AMPLISSIME ; in publicum prodeunt. Ea variorum apud nos Principatuum origines aperiunt, multa antiquitatis Belgicæ, cum sacræ tum politicæ, arcana hæctenus abdita recludunt, ad omnis denique nostratis Historiæ illustrationem conferunt.

Itaque nè in leges peccaré videar, quæ sigilli principalis, cui præes, rationem omnem tibi reddi sanxerunt, Principum nostrorum Diplomata ac Tabulas ad tribunal tuum adfero. vt iudices, an earum exempla ex fide à me repræsententur. Et verò vnus inter Belgicæ nostræ primos hoc genus antiquæ doctrinæ intelligis, vnus æstimas, vnus inter grauissima Reipublicę negotia, si quando otiū detur, libentissimè tractas.

Laudandum fanè studium in Viro ad Reipublicæ clauum sedente. Vna enim hac ratione veterum nostrorum Principū in Deum pietas, erga Ecclesias munificentia, aliæque posteris imitandæ actiones fideliter discuntur: negotiorū denique omnium, quæ maiores nostri vsurparunt, formulæ certò cognoscuntur. Quod sine iactantia dixero, inuenient hīc quod discant Theologi, Iureconfulti, Historiæ item ecclesiasticę ac politicæ, præsertim nostratis, studiosi. Priamis, Brabonibus, Forestarijs, Alberoni-

beronibus, & id genus supposititijs Principibus explosis; Rothingum cum Bebelina, Gothilonem Magnum cum filio Stephano IX. Papa, Godefridum Barbatum cum Beatrice, God. Gibbosum cum Mathilde, God. Bullonium cum tribus fratribus, aliosque Marchiones hîc suos ANTVERPIA, Ragineros Comites HANNONIA, Wicmannos GANDA, Balduinos ALOSTVM, Aulfidos LOVANIVM, LOTHARINGIA denique superior & inferior, suos quæque Duces, velut ab Orco reuocatos hîc agnoscent, atque ex ijs non paucos etiam loquentes audient.

Hunc porrò antiquitatis Belgicæ Thesaurum (sic appellare liceat) tuo Tibi iure deberi nemo negauerit, qui & res omnes nostrates apprimè calles, & omnium disciplinarum atque elegantiarû studiosissimus existis. Omitto præstantissimas ingenij doctes exactissimâ Iurisprudentiæ cognitionē, Legationes in Gallia, Germania & alibi laudatissimè obitas, denique maxima Chri-

ftianæ Reipublicæ negotia à Te feliciffimè
pertractata. Prætereo illuftres & in ore om-
niū poſitas Virtutes tuas, cū priuatas tū
publicas: vt Te velut ſuum hodie Papinianū
vniuerſa Belgica meritò ſuſpiciat ac vene-
retur. Deſino itaque, & rogo, vt libens vo-
lenſque accipias hoc munus antiquarium,
ſua quidem natura Tibi debitum, ab illo
autem oblatum, qui & virtutum admirā-
tione & beneficiorum memoria ſe in pri-
mis obnoxium profitetur. Bruxellis X Kal.
Maias M.DCXXIV.

AMPLITVDINIS VESTRÆ

Studioſiſſimus

AVB. MIRÆVS.

AD LECTOREM.

M Agnorum ac piorū virorum hor-
tatu, ex cœnobiorum urbiumq; ar-
chivis, priuatis item ac publicis bi-
bliothecis, ingēti labore ac sumptu,
à multis retrò annis, cū plus otij mihi esset,
Donationes ac Diplomata Principum no-
strorum eruere cœpi. Horū vnā nunc Cētū-
riam profero: plures per me aut alium Deo
adiutante daturus, si quæ ad æternas velut
tenebras illustris antiquitatis monumenta
perperam nonnulli damnarunt, in lucē pro-
duxerint, & nobiscum amicè cōmunicarint,
in suum patriæq; nostræ bonum atque orna-
mentum. Thesauri inuisi, & sapientiæ ab-
scōditæ nulla est vtilitas: ut Sapiēs Hebræus
verissimè adfirmat. Cum blattis itaque ac
tincis pugnantia (quod indignum) exempla
principalium litterarum ut inā in lucē adspe-
ctumque publicum proferant tot opimorum
prædiorum à Principibus donatorū possesso-
res, & vel eo saltē nomine gratos sese me-
moresque præsent! In quo voto desino.

INDEX CAPITVM.

Cap. 1. Testamentum S. Remigij, Remorum Archiepiscopi, Francorum ac Belgarū Apostoli. pag. 1. 2. <u>Chilpericus Frācorum Rex donat ecclesiam cathedralē Tornacensem.</u> 15 3. <u>Origo & fundatio Abbatie Sithienfis, quæ nunc S. Bertini dicitur, in Arctia, an. 654.</u> 17 4. <u>S. Amandi Tungrensis Episcopi Epistola, seu Codicillus de sepultura sui corporis.</u> 20 5. <u>S. Humberti, Maricolenfis in Hannonia Abbatis, donatio, facta in fauorem Ecclesie Maricolenfis.</u> 23 6. <u>Rothingus, Antuerpiensium Princeps, S. Willibrordo, donat ecclesiam castri Antuerpiens, & tertiam partem telonei.</u> 27 7. <u>Rothingi eiusdem aliud diploma.</u> 30 8. <u>Testamentum S. Willibrordi Archiepiscopi Vltraiectini Hollandorum, Frisiorum & Antuerpiensium Apostoli.</u> 31 9. <u>S. Bonifacij Moguntini & Vltraiectini Archiepiscopi Epistola, ad Stephanum Pa-</u>	pā circa an. 754. scripta, de statu Ecclesie Vltraiectinae post obitū S. Willibrordi. 36. 10. <u>Zacharie Papæ epistola ad Gallie Belgicæ & Germanie Episcopos, qua S. Bonifacium Archiepiscopū Moguntinum, & Sedis Apostolicæ Legatum ipsis commēdat.</u> 40 11. <u>Caroli Magni Imp. Sermo de funditione Aquilgrane- sis basilicæ Mariane, illius- que consecratione per Leo- nem III. Papam.</u> 43 12. <u>Caroli Magni Imp. diploma de funditione Episcopatus Osnaburgensis in Westphalia.</u> 48 13. <u>Ludouicus Pius Imp ad Arn- onem Archiepiscopū Sa- lisburgensem mittit Regu- las Canonice institutionis, à Concilio Aquilgranenſi an. 817. collectis.</u> 51 14. <u>Ludouici Pij. Imp. diploma concessum monasterio S. Bauonis Gandensis, petente Einhardo Abbate, an. 819.</u> 55 15. <u>Conuentus apud Marſnam prope Traiectum Mosæ, an. 847 celebratus, per Lotha- rium Imperatorem, Ludo- uicum Germanicū, & Carolum</u>

- lum Caluum Franciæ Reges, fratres. 59
16. Ebo, Remorum Archiepiscopus, Balduino Ferreo, Flādriz Comiti, mittit corpus S. Donatiani VII. Remorum Episcopi. 64
17. Hincmari Remensis Archiepiscopi Epistola ad Nicolaum I. Papam, de Balduino Ferrei, Flandriæ Comitis, coniunctione cum Iuditha, Caroli Calui Francorum Regis filia, & de vacatione Episcopatus Cameracensis. 67
18. Carolus Caluus, Francorum Rex, prædia Gandensi S. Bauonis monasterio olim collata confirmat, an. 864. 72
19. Pactio Aquisgranensis, inter Carolum Caluū Franciæ Regem, & eius fratrem Ludouicum Germaniæ Regem, anno 870. pridie Nonas Martij, in ita Aquisgrani. 76
20. Diuisio regni Lotharij, anno 870. VI. Idus Augusti inter Carolum Caluum Frāciæ, & Ludouicum Germaniæ Reges, fratres, facta in Procaſpide ad Mosam fl. 78.
21. Testamentum S. Euerardi Comitis (qui fundauit Abbatiam Clonienſem, Canonicorum regulariū in diocesi Tornacensi) anno 937.
- conditum. 94
22. Carolus Caluus Imp. prædia Abbatiz Hasnonienſis anno 877. confirmat. 103
23. Ludouicus Germaniæ Rex Theoderico Comiti donat Waſdam, id est, Waſiam 106
24. Arnulphus Imp. Gerolſo Comiti, Theoderici I. Hollandiæ Comitis parenti, varia prædia confert, an. 889. 107
25. Ludouicus Germaniæ Rex Laubium, Foſſas, & alia loca Stephano Leodiciſi Episcopo attribuit, seu confirmat, an. 908. 110
26. Carolus Simplex Francorum Rex Egmondam cum appendicibus donat Theoderico I. Hollandiæ Comiti, an. 913. 113
27. Pactum Bonnenſe, inter Carolum Simplicem Franciæ & Henricum Germaniæ Reges an. 921. initum. 115
28. Carolus Simplex Francorum Rex varia prædia Maricolenſi Abbatiz attribuit seu confirmat, an. 921. 119
29. Eiusdem Caroli Simplicis diploma alterum, in fauorẽ eiufdem Maricolenſis monaſterij conſeſſum an. eodem. 921. 122
30. Henricus Auceps Imp. 122

- an.932.confirmit fundationem Abbatiæ Bronienfis, in Comitatu & diœcefi Narmurcenfi, quæ nunc S. Gerardi nuncupatur , ab ipfo fundatore ibi quiefcete. 123
31. Arnulphus I. cognomento Magnus, Flandriæ Comes prædia varia monasterio Llandiniæ reftituit, feu donat. hortatu Tranfmari Nouiomenfis ac Tornacenfis Epifcopi. 125
32. Otho I. Imp. Lambertum Comitem Louanienfem an. 938. conftituit Aduocatum Gemblacentis Abbatiæ in Brabantia. 130
34. Arnulfus Magnus Flandriæ Comes an. 961. donat ecclefiam Erugenfem S. Donatiani, quæ nunc eft cathedralis, & XII. Canonicos in ea conftituit. 138
35. Wicmānus, noui caſtri Gādenfis ab Othone Imp. ſtructi Comes, dat villam Theſſiam monaſterio Blandiniæ an. 962. 141
36. Lotharius Francorum Rex Gādenſe S. Bauonis monaſterium, ab Arnulfo Flandriæ Comite eiusque filio Balduino, opera S. Gerardi Abbatis Bronienſis inſtitutum , ſua auctoritate firmat. 145
37. Idem Lotharius Rex varia prædia Bauonenſi monaſterio an. 967. confirmit, petente Balduino Comite Cameracenſi. 150
38. Gerberga Francorum Regina alodium Marſanenſe, prope Traiectum Moſæ, donat monaſterio S. Remigij Remenſis an. 968. 155
39. Otho II. Imp. prædia ablata monachis S. Bauonis Gādenſis reſtituit an. 974. 161
40. Otho II. Imp. cōfirmit poſſeſſiones eccleſiæ Leodicenſis an. 981. 164
41. Otho III. Imp. an. 985. donat Notgero Leodicenſi Epifcopo Comitatum Hoienſem ſeu Huienſem , quem Aufridus Comes antea tenuerat. 137
42. Othonis III. Imp. diploma largitionis, qua Theodericū Hollandiæ Comitem, auunculum ſuum, eſt proſecutus an. 985. 140
43. Aufridus, ex Comite factus Epifcopus Ultraiectinus, eidem Eccleſiæ dat Weſterlo, & alias villas in Comitatu Rieniſi ſitas. 171
44. S. Henricus Imp. Baldrico Epifcopo Leodicenſi, & Baldrico Comiti an. 1008. dat bannum beſtiarum in ſiliis quas poſſidebant. 144

45. Hugonis Episcopi Nouio-
menlis ac Tornacenlis di-
ploma, de fundatione Ab-
batie Fa lempinenlis, Cano-
nicorum regul. in d. Torna-
cenli, per Salswalonem,
Castellanum Insulensem
an. 1039 155

46. Gerardus I. Cameracensis
& Atrebatensis Episcopus
fundat ac dotat abbatiam S.
Andreæ, monachorum Be-
nedictinorum, an. 1046. in
Castro seu Castello Came-
racensij, ditionis episcopalis
opido. 149

47. Conradus Imp. confirmat
fundationem Abbatie S.
Andreæ in Castello Came-
racensij, à Gerardo I. Came-
raceli Episcopo factam, an.
1033. 154

48. Baldricus Comes Bracba-
tensis fundat collegium Ca-
nonicorum in vrbe Bruxel-
lensi, anno 1047. 158

49. Ecclesia Bruxellensis, in
qua Lambertus Comes Lo-
uanienlis Canonicos posu-
erat, libertate donatur à
Lietberto Cameracensi E-
piscopo. 162

50. Philippus Francorum Rex
an. 1063. confirmat fund-
tionem collegij Canonico-
rum in Harlebeca, à Baldui-
no Insulano, Flandrie Co-

mite, eiusque coniuge Ade-
laide factam. 165

51. Balduinus & Ratbodus E-
piscopi Nouiomenses ac Tor-
nacenses confirmant fun-
dationem collegij Harlebe-
becani anno 1063. & 1089.
168

52. Alexāder II. Papa an. 1070.
confirmat Harlebecani col-
legij Canoniconum insti-
tutionem. 171

53. Rodolphus, Abbas & Chro-
nographus Trudonensis,
Waleramo Duci Limbur-
gensij, & Aduocato mona-
sterij Trudonensis, per epi-
stolam explicat originem
actatum eiusdem sui mo-
nasterij, circa an. 1130. 173

54. Adelbero Metensis Epif-
copus explicat iura ad mo-
nasterij Trudonensis Aduo-
catum & Subaduocatū per-
tinentia, anno 1065. 176

55. Theodericus Metensis E-
piscopus monasterio S. Tru-
donis Scrutum sine Grutā
eiusdem opidi Trudonopo-
litani dederat: id inceslor
eius Adelbero confirmat.
180

56. Drogo Teruanensis Epif-
copus anno 1065. talem d. r
libertatem ecclesie Meci-
nensi seu Melsinensi, qua-
tem Bertridus Episcopus

- Ambianensis circa an. 662.
dedit ecclesiæ Corbeiensis.
 183
57. Philippus Francorum Rex
prædia, per Balduinum In-
fulanum, eiusque coniugem
Adelam Melsinensi mona-
sterio attributa, anno 1066.
confirmat. 188
58. Robertus Frisius, Flandria
Comes, monasterij Melsi-
nensis, ab Adel a matre sua
conditi, possessiones anno
1080. confirmat. 192
59. Balduinus, cognomento In-
fulanus seu Pius, Insulense
Canonicorum collegium,
à se fundatum, an. 1066. do-
rat, presente Philippo Fran-
corum Rege. 196
60. Theoduinus Leodiensis E-
piscopus in Hoiensi seu Hu-
ienſi ecclesia xv. Canoni-
cos an. 1066. constituit. 200
61. Robertus Frisius, Flandria
Comes, anno 1072. cōfirmat
prædia ac possessiones mo-
nasterij S. Petri Gandensis.
 202
62. Egmondanæ Abbatia in
Hollandia fundatio, dotatio
ac confirmatio prædiorum,
per Theodericum v. Holla-
diæ Comitem an. 1083. 205
63. Lotbertus Abbas Hasno-
niensis anno 1088. vedit Gi-
selberto, Balduin Ganden-
sis filio, alodia in Aloft, Raf-
feghem & Lede. 109
64. Gerardus II. Cameracensis
Episcopus alodia aliquot,
iure hereditario ad se per-
tinentia, dat Ecclesiæ Ca-
meracensi, & alia alodia à
Manscelino Præposito do-
nata confirmat 1089. 202
65. Henricus III. Comes Lo-
uanientis & Bracbarèsisan.
1086. fundat dotatque Abba-
tiam Affligemienſem. 215
66. Vrbanus II. Papa Atreba-
renſibus dat propriū Epif-
copum an. 1093. 218
67. Godefridus Bullonijs, Dux
Lotharingæ, postea Rex
Hierosolymorū, copiosius
dotat monasteriolum seu
Prioratum S. Petri, in muni-
cipio Bulloniensi, à Gode-
frido Barbatoseniore, Loth.
Duce, fundatum. 220
68. Ida Boloniensis Comitissa,
Godefridi Bullonij, Hiero-
solymorum Regis mater,
decimas Genapiæ an. 1096.
dat monasterio Afflige-
mienſi. 223
69. Foreſtenſis Abbatia, mo-
nialium Benedictinarum,
prope Bruxellas à Gisel-
berto Aloftano fundatur, &
à Fulgentio I. Abbate Affli-
gemienſi legibus firmatur.
 256

70. Ida Boloniensium Comiti.
tiffi anno 1098. donat S. Ber-
tini monasterium in Arte-
fia. 226
71. Baldricus Nouiomenfis ac
Tornacensis Episcopus pa-
rochiam Tiletanam donat
Canonicis Harlebecanis,
an. 1105. 231
72. Lambertus Episcopus A-
trebatenfis an. 1106. confir-
mat possessiones Lensien-
sis collegij Canonorum
in Artesia. Ida Godefridi
Bullonij matre, Eustathio
Boloniensium & Lensien-
sium Comite, eiusque con-
iuge Maria, petentibus. 234
73. Odardus Cameracensis E-
piscopus an. 1108. confirmat
Teneramondanum Cano-
nicorum collegium, à Re-
migio seu Ringoto Caluo,
Teneramondæ domino, ei-
usque coniuge Adelvyde
fundatum. 1108. 339
74. Balduinus cognomento Se-
curis, Flandriæ Comes, alo-
dium Valfense ecclesiæ S.
Petri Insulensis detractum
circa an. 1115. eidem resti-
tuit. 241
75. Eustathius Comes Bono-
niensis, Godefridi Bullonij
frater, terram Merckensem,
quæ ad S. Bertini monaste-
rium pertinet, ab omni ex-
actione liberam facit, anno
1112. 243
76. Godefridus Barbatus, Lo-
tharingæ Brabantigq; Dux,
Montem S. Guiberti immu-
nitate ac priuilegijs anno
1123. honorat. 245
77. Antuerpiana S. Michaelis
Abbatia, ord. Præmonstra-
tensis, an. 1124. fundatur ac
donatur, per Hildolphum
Præpositum: & Canonicos
Antuerpienses; qui S. Nor-
berto eiusque sodalibus
ecclesiæ S. Michaelis ces-
serunt & ad basilicam Mari-
anam, nunc cathedralem,
sefe transfulerunt. 247
78. Burchardus Cameracensis
Episcopus ecclesiæ Ant-
uerpiensem libertate donat,
& approbat Canonico-
migrationem ex basilica S.
Michaelis ad basilicam S.
Mariæ, an. 1124. 250
80. Godefridus Barbatus, Lo-
tharingæ Dux & Marchio
Antuerpiensis, decimas,
per Godefridum Bulloniũ,
prædecessorem suum, Ant-
uerpiensi Canonico- rum col-
legio datas, post sublatas,
eidem restituit an. 1124. 256
81. Henricus V. imp. decimas
Santflitani Antuerpiensi
S. Michaelis ecclesiæ con-
cedit, petente Godefrido
Barbato,

- Loth. Duce & S. R. I. Marchione ad Scaldim, an. 1125. 260
82. Balduinus Comes Alostanus, eiusq; frater Iuanus an. 1125. ecclesiā & prādiaria in Herenbaldegem dat monasterio Affligemensi. 262
83. Godefridus Barbatus, Lotharingæ Brabantiq; Dux & Comes Louanienſis, fundat Eldebecanā seu Vlirebeganam Benedictinorum Abbatiam prope Louaniū an. 1125. 264
84. Parcum seu viuarium ferarum, prope Louanium, à Godefrido Barbato, Loth. Brabantiaq; Duce, in Abbatia ord. Præmonſtratenſis an. 1131. conuertitur. 266
85. Alexāder Episcopus Leodiensis, Innocentij II. Papæ mandato, an. 1131. è terra eleuat corpus S. Gerardi Abbatis Bronielſis, & illius monasterij prādia recenſet. 269
86. Innocentius II. Papa ecclesiam maioris Xenodochij, quod S. Ioannis dicitur, in vrbe Bruxellensi, an. 1131. consecrat. Diplom. pontificium an. 1497 se vidisse testatur Hēricus Bergius Cameracensis Episcopus. 271
87. Lotharius III. Imp. iura ac priuilegia ecclesiæ S. Seruatij Traiectensis ad Mosam an. 1131. confirmat. 75
88. In Grimbergana ecclesia (quæ primò Canonicoꝝ ord. S. Augustini, post monachorum fuit) S. Norbertus instituti Præmonſtratenſis Canonicos an. 1128. collocauit. id Liethardus Episcopus Cameracensis anno 1132. probauit, & priuilegijs firmavit. 78
89. S. Bernardo Clara-Vallis Abbate petente, Tungerloensis ecclesia à Burchardo Cameracensi Episcopo libertate donatur, & Canonici regulares ord. Præmonſtratenſis in ea collocantur an. 1133. 282
90. Liethardus Cameracensis Episcopus donat Canonicis ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellensis altare in Meltbruck an. 1134. 286
91. Godefridus Barbatus, Loth. & Brab. Dux, an. 1133. fundat Bigardiam maiore, quæ est Abbatia monialiu Benedictinaru prope Bruxellas. 88
92. Arnulphus seu Arnoldus III. Comes Loffensis fundat Auerbodienſem Abbatiam ord. Præmonſtratenſis. 290
93. S. Foillani monasterium incohatur, prope Rodium Hā-

CAPITVM

- noniꝝ opidū Burchardo Ca-
meracenſi Epifcopo dotāre
& eccleſiaſ aliquoꝝ parochia-
les an. 1115. attribuite. Id Ni-
colaus Burchardi ſucceſſor
an. 1137. confirmavit. 193
- 94 Iuanus Comes Aloſtanus,
eiꝝque vxor Laureta, Theo-
derici Flandriꝝ Comitis fi-
lia, an. 1139. dotant Trunci-
nienſem ord. Præmonſtra-
tenſis Abbatiam, prope Gā-
daum. 196
- 95 Conradus Imp. an. 1145. cō-
firmat Marſina, & alia præ-
dia monaſterio S. Remigij
Remenſis donata. 198
- 96 Theodericus, Comes &
Princeps Aloſtanus, damna
monaſterio Atſligemienſi
illita reparat, an. 1164. 299
- 97 Godefridus, Comes Brabantie
Ducem, & ſuper matrimonio,
quod Henricus, Godefridi
ſilius, cum Mathilde, Philip-
pi nepte, contrixit. 902
- 98 Balduinus, Comes Hānonie
& Marchio Namurci, fun-
dat ac dotat altare in Mon-
tenſi S. Waldetrudis baſilica
an. 1195. 303
- 99 Balduinus Imp. Conſtantino-
politani, Flandriꝝ Hanno-
niæque Comit. Epitola, de
vrbis Conſtantinopolitana
per Latinos an. 1204 expug-
natione: ex ins. codice So-
nogiænſi, 312
- 100 Henricus I. Lotharingiæ
& Brabantie Dux an. 1206.
fundat ac dotat Louanienſē
S. Gertrudis Abbatiam, quæ
eſt Canonicoꝝ regulariū,
nobili genere ortorum. 320
- 101, Egidius Bertholdus, Lo-
minus in Berlar, ex familia
reparcharum Machliniæ &
Grimberge, an. 1235. fundat
Abbatiam S. Bernardi, ord.
Ciſt prope Antuerpiā. 323
102. Henricus II. Lotharingiæ
& Brabantie Dux Locum
S. Bernardi ad Scaldim Ab-
bati eiꝝdem monaſterij in
purum alodium confert, an.
1243. 325
103. Ludouicus Bertholdus,
Dominus in Berlar, dona-
tiones ab Egidio fratre ſuo
factas, ad fundādum S. Ber-
nardi monaſterium, prope
Antuerpiam, approbat an.
1245. 327
104. S. Ludouicus Gallie Rex
Comitatum Arceſia: a Lu-
douico patre ſuo inſtautum
an. 1237. confirmat. 329
105. Ducatus Burgundie Phi-
lippo filio à Ioanne I raco-
rum Rege an. 1363. c. tur:
quam donationem poſtea
Carolus V. Rex Philippi
frater anno 1364. editis ta-
bulis laudauit. 331

SVMMA PRIVILEGII REGII,

PHILIPPI IV. *Regis Catholici Belgarumq, Principis diplomate sancitum est, ne quis* AVBERTI MIRÆI CODICEM DONATIONVM PIARVM, *præter ipsius voluntatem intra sexennium imprimat, aut alibi excusum dinendat, sub pana confiscationis eorumdem librorum & 30. Florenorum. Datum Bruxella 16. Martij. 1624.*

APPROBATIO CENSORIS.

Memoria ac laude sæculorum dignum censeo R. D. AVBERTI MIRÆI, viri longè doctissimi, CODICEM PIARVM DONATIONVM, cum quod varia pie liberalitatis monumenta a Pontificibus, Impp Regibus ac Principibus, in fauorem Ecclesiarum præsertim belgarum edita, distinctè & cum veritate commemoret, tum quòd nihil contineat quod aut Catholicam Religionem, aut Christianos Principes aut mœurs offendar. Quare summo cum fructu & legentium voluptate, ac Ecclesiæ Belgicæ honore, in lucem emitti, & omnium manibus teri posse iudico. Datum Bruxellæ VII. Kalendas Maias M. DC. XXIV.

HENRICVS SMETERS

S. Th. L. Scholasticus
Bruxell. Libr. Cenfor:

C O D E X
DONATIONVM
PIARVM.

CAPVT PRIMVM.

*Testamentum S. Remigij, Remorum
Archiepiscopi, Francorum ac Bel-
garum Apostoli.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti,
gloria Deo, Amen. Ego REMIGIVS Episcopus
ciuitatis REMORVM, sacerdotij cō-
pos, testamentum meum condidi iure prę-
torio, atque id codicillorum vice, valere prę-
cepi, si ei iuris aliquid videbitur defuisse. Quandoque ego
REMIGIVS Episcopus de hac luce transiero, tu mihi
heres esto sancta & venerabilis Ecclesia Catholica vrbis
Remorum, & tu fili fratris mei, LVPE Episcopo, quem
pręcipuo semper amore dilexi, & tu nepos meus AGRI-
COLA presbyter, qui mihi obsequio tuo à pueritia pla-
cuisti in omni substantia mea, quæ mea sorte obuenerit, an-
tequam moriar, prater id quod unicuique donauero, le-
gauero, dariue iussero, vel vnumquemque vestrum volu-
ero habere pręcipuum.

Tu sancta heres mea Remensis Ecclesia, colonos quos
in *Pontensi* habeo territorio, vel de paterna maternaque
substantia, vel quos cum fratre meo sanctæ memoriæ
PRINCIPIO Episcopo commutavi, vel donatos habeo
possidebis,

A

possidebis, *Dagaredum, Profuturum, Prudentium, Temnat- cum, Maurilionem, Baudoleifum, Provinciolum; Nauiatenam, Lantam, Suffronium*, colonas, *Amorinum* quoque seruum cum omnibus quos intestatos reliquero, tuo dominio vindicabis. Nec non villas, agrosque, quos possideo in solo *Portensi, Tudiniacum* scilicet & *Calatonium*, siue *Plevinacum*, & *Vacculiacum* vel quaecumque in eodem solo *Portensi* qualibet auctoritate possedi, integrè cum omnibus campis, pratis, pascuis, siluis, ad te Testamenti huius auctoritate reuocabis.

Vide Onu-
phrium.

S I M I L I modo, sanctissima heres mea, quaecumque tibi à propinquis & amicis meis, in quocumque solo & territorio collata sunt, sicuti disposuero in ptochijs, coenobijs, martyrijs, diaconij, Xenodochijs, omnibusque matriculis sub tua ditione degentibus, ordinationem meam futuri successores mei, ordinis sui memores, sicut ego prædecessorum meorum, ita quoque inconuulsè & absque vlla refragatione seruabunt.

Deest dis-
tio
in manu.

E x quibus *Celsus*, quem per manum meam *Celsa* sobrina mea tibi tradidit, & *Huldriciaca* villa, quam *Huldericus* Comes, ei loco ubi ossa mea sancti fratres, & Coëpiscopi dioceseos tuæ ponenda elegerint, in tegumentis deferuiant. Sitque locus ille successoribus meis Remorum Episcopis peculiariter proprius, & in alimonijs ibidem Deo militantium, vicus ex proprio in *Portensi* & . . . villanis quoque ex Episcopio in Remensi deferuiant. *Blاندibaccius* villa in Portensi, quam à coheredibus meis *Benedicto* & *Hilario*, datis pretijs, emi de thesauro ecclesiæ, & *Albiniacus* ex Episcopio, in alimonijs clericorum Remensis ecclesiæ communiter deputentur. Quibus etiam *Berna* ex Episcopio, quæ peculiaris prædecessoribus meis esse solebat, cum duabus villis, quas *L v d o v v i c v s*, à me facero baptismatis fonte susceptus, amore nominis mei, *Bischofshelm* sua lingua vocatis, mihi tradidit, siue cum *Costo* & *Glen*, vel omnibus siluis, pratis, pascuis, quaecumque per diuersos ministros in *Vosago* infra, circum, & extra, tam ultra quam citra Rhenum, pretio dato comparavi, picem annuatim ministret, cunctisque locis regularibus, tam à
me

Clodouus
3. Rex.

me quàm ab antecessoribus meis ordinatis, siue in futuro ab Episcopis successoribus meis ordinandis, pro necessitate locorum, ad vascula vinaria componenda, annuatim distribuat.

CRUSCINIACVM verò & *Faram*, siue villas quas sanctissima virgo Christi *Genouefa*, à Rege Christianissimo Ludowico, pro compendio itineris sui, cum Remensem ecclesiam sapissimè visitare soletet, adipisci promeruit, alimonijque ibidem Deo famulantium deputauit, sicut ab ea ordinatum est, ita confirmo, ut *Crusciniacus* futuri Episcopi successoris mei obsequijs, & sartatectis principalis Ecclesiae deputetur. *Faram* verò eidem Episcopo, & sartatectis ecclesiae, ubi iacuero, perpetualiter seruare iubeo.

S. Genouefa.

SPARNACVS villa, quam datis quinque millia libris argenti, ab *Enlogio* comparauit, tua (sanctissima heres mea) non extraneorum heredum meorum, esse cernitur, eò quod cum criminis accusatione regiae maiestatis idem teneretur obnoxius, & se minimè purgare posset, non solum ne occideretur, dato iam dicto pretio de thesauris tuis, sed ne pecunia eius publicaretur, vnà tecum obtinui: & ideo ut praefata *Sparnacus* perpetualiter tibi ad restituendum thesaurum, stipendijque tui Pontificis deseruiat, liberali sanctione firmaui.

DVODECIIACVS verò, sicut à CLODOUALDO, nobilissimae indolis puero, confirmatum est, tibi heres mea perpetualiter famuletur.

S. Clodualdus 7. Sept.

VILLAS, quas mihi Dominus illustrisque memoriae LDOWICVS Rex, quem de sacro baptismatis fonte suscepi, cum adhuc paganus Deum ignoraret, ad proprium tradidit, locis pauperioribus deputauit: ne fortè, cum esset infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari posset, & non potius suae salutem animae, quàm exteriora ab ipso bona requirere. Quod & admiratus, intercedere me pro quibuscumque necessitate patientibus, & fidelis & antequam, benignè liberaliterque concessit.

Et quia ex omnibus Episcopis Galliarum, pro fide & conuocatione Francorum, potissimum me laborare cog-

nouit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu eius, virtusque diuina, quæ per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutem præfatæ gentis Francorum operari fecit, vt non solum ablata omnibus ecclesijs regni Francorum restitueret, sed etiam de proprio, gratuita bonitate, plurimas ditaret Ecclesias. Neque prius de regno eius, quantum passus est pedis, ecclesiæ Remorum iungere volui, donec vt hoc omnibus ecclesijs adimpleret, obtinui.

Coucy.
Iulv.

SED neque post eius baptismum, nisi *Codicianum & Inliacum*, super quibus iam dictus puer sanctissimus, & vnanimus mihi *Clodoualdus*, & incolæ loci illius multiplicibus xenijs grauati, obnixè deprecantes, quod Regi debebant, Ecclesiæ meæ soluendum me petere compulerunt. Quod idem pijsimus Rex & grater accipiens, promptissima voluntate largitus est, vsibusque tuis, sanctissima heres mea, iuxta eiusdem pijsimi datoris præceptum, Episcopali auctoritate firmaui.

RES etiam, quas sæpe dictus Rex pijsimusque Princeps, tibi in *Septimania & Aquitania* concessit, & eas quas in *Prouincia Benedicti* quidam (cujus filiam mihi ab *Alarico* missam, gratia sancti Spiritus, per impositionem manus meæ peccatricis, non solum à diabolicæ fraudis vinculo, sed ab inferis reuocauit) ad vsum luminis tui, & loci, vbi corpus meum iacuerit, continuatim deferuire præcipio, villasque in *Austria* siue *Toringia*.

Austria, id
est, Austrasia.

FUTURO Episcopo successori meo amphibalum album paschalem relinquo, stragula columbina duo, velaria, quæ sunt ad ostia diebus festis triclinij, cellæ, & culinæ.

VAS argenteum triginta, & aliud decem & octo librarum, inter te, heres mea, & diocesim tuam Ecclesiam *Laundunensem*, factis patenis atque calicibus, ad ministeriū sacrosanctum, pro vt volui, Deo annuente, distribui.

ILLUD quoque vas aureum decem librarum, quod mihi sæpe nominatus Dominus illustrisque memoriæ *LVDOWICVS* Rex, quem (vt prædixi) de sacro baptismatis fonte suscepit, donare dignatus est, vt de eo facerem quod

quod ipse voluiffem, tibi heredi meæ Ecclefiæ fupra memoratæ iubeo turriculum & imaginatum calicem fabricari, & epigrammata, quæ Lauduni in argenteo ipfe dictauit, in hoc quoque confcribi volo. Quod faciam per me, fi habuero fpatium vitæ, fi autem claufero vltimum diem, tu fili fratris mei L V P E Epifcope, fpecies ante dictas, tui ordinis memor, efficias.

COMPRESBYTERIS meis & diaconibus, qui funt Remis, **XXV.** folidos æqualiter diuidendos in commune dimitto. Vitis plantam, fuper vineam meam, ad fuburbanum politam, fimili modo communiter poffidebunt, cum *Melano* vinitor, quem do in loco ecclefiaftici hominis *Albonichi*, vt *Albonichus* libertate pleniffima perfuatur.

S V B D I A C O N I B V S folidos duodecim, Lectoribus, Oſtarijs, & iunioribus folidos octo iubeo dari. Pauperibus duodecim in matricula politis, ante fores ecclefiæ expectantibus ſtipem, duo folidi, vnde fe reficiant, inferentur, quibus *Corcellum* villam dudum deferuire præcepi. Alijs pauperibus tribus, vbi fratres quotidie pedes lauare debent, quibus etiam *Balatoforum*, quod dicitur xenodochion, ad hoc miniſterium ſtatui, folidus vnus dabitur.

V I D V I S quadraginta, in porticu ecclefiæ alimoniam præſtolantibus, quibus de decimis villarū *Calmifciaco*, *Teſciaco*, *Nonanilla* ſupedia miniſtrabatur, ſuperaddo de villa *Huldriciaca* ſuperius memorata, eis in perpetuum ſtipendia inferri, & tres folidos & denarios quatuor dari iubeo.

E C C L E S I A E *S. Viſtoris*, ad portam Sueſſonicam, folidos duos: ecclefiæ *S. Martini*, ad portam Collatitiam, folidos duos: ecclefiæ *S. Hilarij*, ad portam Martis, folidos duos: ecclefiæ ſanctorum *Criſpini* & *Criſpiniani*, ad portam Treuericam, folidos duos: ecclefiæ *S. Petri* infra urbem, quæ *Curtis Dominica* dicitur, folidos duos: ecclefiæ, quam in honore omnium martyrum ſupra Cryptam Remorum ædificauit, cum per auxilium virtutis Dei, ab igne demonis pene iam totam urbem cōcrematam eripui, folidos duos: ecclefiæ, quam pro eodem ſigno virtutis Dei, in honore *S. Martini* & omnium Confefſorum, infra urbem, ædificauit.

solidos duos. *Diaconia* infra urbem, quæ dicitur *ad Apostolos*, solidos duos. *Titulo S. Mauricii*, in via Casarea, solidos duos. *Ecclesia Ioviniana*, tituli beati *Agricola*, ubi ipse vir Christianissimus *Iovinus*, & sanctus martyr *Nicasius*, cum plurimus societatis suæ Christi martyribus, requiescunt, ubi etiam quinque cōfessores proximi antecessores domini *Nicasi*, cum sanctissima virgine, & martyre *Eutropia*, conditi sunt, solidos tres. Eidem quoque ecclesiæ proprium, quod fuerat *Iovini* in solo Suelonico, cum ecclesiæ beati *Michaelis*, rebus prioribus superadididi.

Marne fl.

ECCLESIAE sanctorum martyrum *Timothei & Apollinaris*, ubi etiam Domino dante, si fratribus ac filiis meis Episcopis diœceseos nostræ visum fuerit, ossa mea ponere disposui, solidos quattuor. *Ecclesia S. Ioannis*, ubi virtus Christi, me orante, filiam *Benedicti* suscitavit, solidos duos. *Ecclesia S. Sixti*, ubi cum tribus successoribus suis requiescit, solidos tres, cui etiam de proprio meo *Plebeias* supra Matronam adiunxi. *Ecclesia S. Martini*, in eodem solo sanctæ Remensis ecclesiæ positæ, solidos duos. *Ecclesia S. Christophori*, solidos duos. *Ecclesia S. Germani*, quam ipse in solo Remensi ædificavi, solidos duos: ecclesiæ SS. martyrum *Cosma & Damiani*, in præfatæ matris solo positæ, solidos duos.

MATRICVLAE S. Mariæ, quæ dicitur *Xenodochion*, ubi duodecim pauperes stipem expectant, solidus dabitur. Quam denique matriculam loco, ubicumque fratribus meis & filiis ossa mea ponere placuerit, perseverare præcipio, & ut diu noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecantur, de proprio hereditatis meæ iure, rebus quas antecessores mei in eorum stipendijs Domino dederunt, superaddo etiam villam *Scladronā*, & villam *S. Stephani*, & quidquid in villa *Herimundi* mihi per successionem euenit. Quod verò pretio ibidem comparavi, ecclesiæ *S. Quintini* martyris iam diu delegavi.

DE iam dicto *Vacculiaco*, *Fruminium*, *Dagaleisum*, *Dagaredum*, *Duclionem*, *Baudouvicum*, *Vdulfum*, *Vinoseisam*, liberos esse præcipio. *Temnaredus*, qui de ingenua nascitur matre, statu libertatis vtatur.

TV verò fili fratris mei *LYSE* Episcopo, tuo dominio vindicabis *Nisastem*, & matrem suam *Nuciam*. Vineâ quoque quam *Aneas* vinitor colit. *Aneam* & *Monulsum*, eius filium iuniore, iubeo libertate perfungi. *Melloficum* porticarium, & *Paschasidem* coniugem suam, *Verninianum* cum filiis suis, excepto *VVidragasio*, cui tribui libertatem, tuo iuri deputabis. Seruum meum de *Cesurnico*, tuum esse præcipio. Agrorum partem ad te, quam frater meus *Principius* Episcopus tenuit, cū filiis, pratis, pascuis, reuocabis. Seruū meum, quem *Mellovvicus* tenuit, *Vucredum* tibi derelinquo. *Tencursolum*, *Capalinum* & vxorem suam *Theodorosenam*, tuo iuri dominioque transcribo. *Theodonima* quoque ex mea præceptione sit libera. *Edoneisam*, quæ homini tuo sociata fuit, & eius cognationem retinebis. Vxorem *Are-gilli*, & cognationem suam, ingenuos esse iubeo. Partem meam de prato, quod *Lauduni* iuxta vos habeo, ad imitatē montium posito, & quæ *Iouia* sunt pratella, quæ tenui, ad te reuocabis. *Labrinacum* tibi, vbi ossa genitricis meæ posui, cum præfixis terminis deputavi.

TIBI autem nepos meus *AGRICOLA* presbyter, qui intra domesticos parietes meos exegisti pueritiam tuam, trado arque transcribo *Merumvastem* seruū, & vxorem suam *Meratenam*, & eorum filium nomine *Marconicum*. Eius fratrem *Medonicum* iubeo esse liberum. *Amantium* vxorem suam tibi met relinquo. Eorum filiam esse præcipio liberam *Dasoundam*. *Alaricum* seruū tuæ deputo portioni: cuius vxorem, quam redemi & manumisi, commendo ingenuam defendendam. *Bebrimodum*, & vxorem suam *Moriam*, tuo dominio vindicabis. Eorum filius *Monacharius* gratulabitur beneficio libertatis. *Mellaricum*, & vxorem suam *Placidiam*, ad tuum dominium reuocabis: *Medaridus* eorum filius sit libertus. Vineam, quam *Mellaricus* *Lauduni* fecit, tibi dono: *Britobaudem* seruū meum, nec non etiam *Gibericum*. Vineam quam *Bebrimodus* facit, tibi eatenus derelinquo, vt diebus festis & omnibus diebus Dominicis, sacris altaribus mea inde offeratur oblatio, atque annua conuiuia Remensibus presbyteris & diaconibus præbeantur.

DELEGOQUE nepoti meo *Pratextato Moderatissimo Tatticionem, Marconicum, Innocentium* seruum, quem accepi à Profuturo originario meo; cochlearia quattuor de maioribus, acetabulum, lacernam, quam mihi Tribunus *Friaredus* dedit, & argenteam cabutam figuratam. Filiolo illius *Paronio* acetabulum, & tria cochlearia, & casulam, cuius fimbrias commutauit.

REMI GIAE cochlearia tria, quæ meo sunt nomine titulata, mantile ipsius, quod habeo feriale, transcribo: hichinaculum quoque dono illi, de quo *Gondebodo* dixi.

DELEGOQUE benedictæ filia: meæ *HILARIAE* Diaconæ ancillam nomine *Nocam*, & vitium pedaturam, quæ suę iungitur vineæ, quam *Catusio* facit, dono: & partem meam de *Talpusciaco* transcribo, pro obsequijs, quæ mihi indefinenter impedit. *Aerio* nepoti meo partem de *Cesurnico*, quæ mihi sorte diuisionis obuenerit, cum omni iure, quod tenui atque possedi. *Ambrosium* quoque puerum ad ius illius dominiūque transmittō.

VITALEM colonum liberum esse iubeo, & familiam suā ad nepotem meum *Agathimerum* pertinere: cui vineam dono, quam posui *Vindonissæ*, & meo labore constitui, sub ea conditione, ut à partibus suis, omnibus diebus festis ac Dominicis, pro commemoratione mea, sacris altaribus offeratur oblatio: & Laudunensibus presbyteris atque diaconibus annua conuiuia, concedente Domino, præbeantur.

DONO Ecclesiæ Laudunensi ex villis, quas mihi sanctæ recordationis præfatus Rex *LVDOVICVS* dedit, duas, *Anisiacum*, solidosque decem & octo, quos presbyteri & diaconi inter se æquali diuisione distribuunt. Partem meam de *Secio* ex integro ad se reuocet Ecclesiā Laudunensis, & *Lausciam*, quam mihi carissima filia & soror mea virgoque (ut credo) Christi sanctissima *Genomefa*, in v-sibus pauperum Christi, tibi dandam ad integrum delegauit.

COMMEMENDO sanctitati tuæ, fili fratris mei, *LVPE* Episcopo, ex præfatis villis, quos liberos esse præcipio, *Caruionem*, & *Anliatenam* coniugem suam, *Nauuionem*, qui meam

meam vineam facit. *Sonnoucifam*, quam captiuam redemi, bonis parentibus natam, & eius filium *Leutiberedum*, *Mellaridum*, & *Mellatenam*, *Vasantem*, *Cocum*, *Cesarium*, *Dagarafenam*, & *Bandorosenam*, Leonis neptem, & *Marcolesum* filium Tottonis: hos totos, fili fratris mei *LYPE* Episcopo, sacerdotali auctoritate liberos defendabis.

TIBI autem, heredi Ecclesiæ meæ, *Flauianum*, & vxorem suam *Sparagildem* dono. Eorum filiolam paruulam *Flanarafenam* liberam esse constitui. *Fedamiam* vxorem Melani, & eorum paruulam Remenses presbyteri & diaconi possidebunt.

CISPICIOLVM colonum liberum esse præcipio, & ad nepotem meum *ARTIVM* eius familiam pertinere, ad vtrumque, id est, ad *Aetium*, & *Agatimerum* peruenire colonicam *Pastiacum*.

PRONEPTI meæ *Protentata* dono *Modorosenam*, *Profuturo* *Lendocharium* puerum trado. *Profutura* dari iubeo *Lendoneram*.

LAVDVNENSIBVS subdiaconibus, Lectoribus, Ostiarijs, & Iunioribus quattuor solidos derelinquo: pauperibus in matricula positis solidus dabitur, ad eorum refectiorem. Delegoque ex dato præfati Principis *Saluonarijs* *suprà* *Moram*, & decem solidos Ecclesiæ *Suessoniciæ*, pro commemoratione nominis mei. Nam *Sablonarijs* *suprà* *Matronam* heredibus meis deputaui. Fortè,
Sablonarijs
suprà Mo-
sam.

CATALAVNENSI Ecclesiæ, ex dato sæpe dicti filij mei, *Gellonos* *suprà* *Matronam*, & solidos decem: Ecclesiæ sancti *Memmy*, *Fascinarius*, ex donis præscripti Principis & solidos octo. *Mosomagensi* solidos quinque, *Vongensi*, agrum apud officinam molinarum, quæ ibi est constituta: *Cataringensi* ecclesiæ solidos quattuor, totidemque *Portensi*, pro commemoratione mei nominis, inferentur.

ECCLÆSIÆ ATREBATENSI, cui Domino annuente, *Vedastum* fratrem meum carissimum Episcopum consecraui, ex dono iam dicti Principis, villas duas in alimonia *clericorum* deputaui, *Orios* videlicet & *Sabucetum*: Ecc. Atrebatensis
tatur à S. Remigio.

quibus etiam, pro memoria nominis mei, solidos viginti dari iubeo.

VERSI Archidiaconi familiaribus vsus obsequijs, dono ei domitextilis casulam subtilem, & aliam pleniorrem, duo saga delicata, tapete, quod habeo in lecto, & tunnicam, quam tempore transitus mei reliquero meliorrem.

HEREDES mei, LVPE Episcopo, & AGRICOLA presbyter, porcos meos inter vos æqualiter diuidetis. *Friaredus*, quem, ne occideretur, quatuordecim solidis comparavi, duos concessos habeat: duodecim det ad basilicæ domnorum martyrum *Timothei & Apollinaris* cameram faciendam. Hęc ita do, ita lego, ita testor. Ceteri omnes exheredes estote, suntote.

HVC autem testamento meo dolus malus abest, aberitq; in quo si qua litura vel caraxatura fuerit inuenta, facta est me præsentem, dum à me relegitur & emendatur. Neque ei duo priora testamēta primum quidem, quod ante xiiij. & alterum quod ante septem condidi annos, obistere, obuiare, aut villareus nocere poterunt: eò quòd quidquid in ipsis cõtinebatur, in præsentia fratrum meorum hic inserta, & quæ deerant, adiuncta, insuper & quæ Dominus mihi largiri in postmodum dignatus est, superaddita noscuntur. Sed incõvulsus, & incontaminatus, præfens hoc, quod condidi, testamētum à fratribus meis successoribus, videlicet Remorum Episcopis, conseruandum: à Regibus quoque Francorum, filijs scilicet meis carissimis, quos per baptismum, Iesu Christi dono, & gratia spiritus sancti cooperante, Domino consecraui, vbique defensum, atque protectum, contra omnia & in omnibus, inuiolabilem perpetuamque semper obtineat firmitatem.

Et si quis in ordine clericali, à presbytero vsque ad tonsuram, contradicere, aut obuiare ei præsumperit, & correptus à successore meo satisfacere neglexerit, conuocatis ex vicinioribus locis Remorum diœceseos tribus Episcopis, deponatur à gradu. Si verò (quod non opto, nec cupio, sed neque spero) successor quilibet mihi in hac

hac sede Remorū Episcopus, execrabili cupiditate ductus, res præfatas, sicut à me, auctore Domino meo Iesu Christo, ad illius honorem, & eius pauperum consolationem ordinatæ sunt, aliorum distrahere, immutare, commutare, seu quolibet obtentu, in vsus laicorum, beneficij gratia dare, aut à quolibet datas, fauere, aut consentire præsumpserit, conuocatis totius dioceseos Remorum Episcopis, presbyterisque ac diaconibus, nec nõ & ex filiis meis carissimis Francis religiosus quàm plurimis, reatus sui pœnam, priuatione sui Episcopatus persoluat, & nequaquam vltra recuperationem gradus amissi, in hoc sæculo, promerebitur.

QVICVMQVE verò ex laico habitu à nobis statuta parui pendens, sibi que fauens, quæ pauperibus Ecclesiæ attributa sunt, abuti, aut vsurpare quolibet obtentu præsumpserit, pari simul perpetuæque damnatione, alienator, petitor, dator, acceptor, peruasor, anathematis vinculo ab Ecclesia Catholica seiungantur: donec valeant, Deo miserante, condignæ satisfactionis emendatione indulgentiam promereri. Sin autem in hoc perseverare, cuiuscumque donationis occasione, quilibet delegerit, spes ei præsentis ac futuræ restitutionis à successore meo, Remorū scilicet Episcopo, omnimodis auferatur.

GENERI tantummodo regio, quod ad honorem sanctæ Ecclesiæ & defensionem pauperum, vnà cum fratribus meis & Coepiscopis omnibus Germaniæ, Galliæ atque Neustriæ, in regis maiestatis culmen perpetuè regnaturum statuens elegi, baptizauit, à fonte sacro suscepi, donoque septiformis spiritus consignari, & per eiusdem sacri chrismatis unctionem ordinato, in Regem, parcēs, statuo, vt si aliquando genus illud regium, per benedictionem meam totiens Domino consecratum, mala pro bonis reddens, Ecclesiarum Dei peruasor, destructor, depopulator, grauis aut contrarius existere voluerit, conuocatis Remorum dioceseos Episcopis, primùm moneatur, & deinde Ecclesia Remensis præfata, adiuncta sibi sorore, Ecclesia scilicet *Treuerensi*, iterum conueniatur. Tertio verò Archiepiscopis tantummodo Gal-

liarum tribus aut quattuor cōuocatis, Princeps ille, quicumque fuerit, moneatur: ita ut vsque ad septimam monitionem, si prius satisfacere renuerit, paternæ pietatis longanimitate, differatur. Tandemq; si postpositis omnibus præfatis benedictionibus, incorrigibilis contumaciæ spiritum non deposuerit, & se per omnia Deo subditi nolens, benedictionibus Ecclesiæ participare noluerit, elogium segregationis à corpore Christi ab omnibus ei porrigatur, quod per Prophetam & Regem Dauid longe antequam, qui in Episcopis est, dictate Spiritu sancto, noscitur decantatum. *Quia persecutus est (inquit) hominē inopem & mendicem, & compunctum corde, & non est recordatus facere misericordiam, & dilexit maledictionem, & ueniet ei, & nolui benedictionem, & elongabitur ab eo.* Totūque ei, quod in persona Iudæ, traditoris Domini nostri Iesu Christi, & malignorum Episcoporum Ecclesia decantare solet, per singulas ei decantetur Ecclesias, quia

Psal. 108.

Matth. 25.

Psal. 108.

Dominus dixit: *Quamdiu fecis tui ex minimis meis, mihi fecis: & quamdiu his non fecis, nec mihi fecis.* Et ided quod probatur in capite, in membris intelligendū esse non dubitetur. Vnum tantummodo ibi verbum per interpositionem commutetur. *Fiant dies eius pauci, & principatum eius accipiat alter.*

QVOD utique si successores mei, Remorum scilicet Archiepiscopi, operari, sicut à me ordinatum est, neglexerint, in se, quidquid in Principibus refecandum fuerat, maledictionibus deprauati reperiant: *ut fiant dies eorum pauci, Episcopatum eorum accipiat alter.*

SI verò Dominus meus IESVS CHRISTVS vocem orationis meæ, quam quotidie pro genere illo, in conspectu diuinæ maiestatis specialiter fundo, audire dignatus fuerit, ut sicut à me accepit, ita in dispositione regni, & ordinatione sanctæ Dei Ecclesiæ perseueret, benedictionibus, quas Spiritus sanctus per manum meam peccatricem super caput eius infudit, plurimæ super caput illustrius, per eūdem Spiritum sanctum, superaddatur: & ex ipso Reges & Imperatores procedant, qui in præsentī & in futuro, iuxta voluntatem Domini, ad augmentū sanctæ

sanctæ suæ Ecclesiæ, virtute eiusdem, in iudicio & iustitia confirmati, & corroborati, regnum obtinere atque augere quotidie valeant: & in domo David, hoc est, in cælesti Ierusalem, cum Domino in æternum regnaturi, sublimari mereantur. Amen. Peractum Remis die & Consule supradicto, intercedentibus, & medijs signatoribus.

EGO REMIGIVS Episcopus testamentum meum re-legi, signavi, subscripsi, & in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti (Deo adiuvante) complevi.

VEDASTVS Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

S. Vedastus
Episcopus
Atrebat. &
Camerac.

GENEBAVDVS Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

S. Gerebau-
dus Landu-
nensis.

MEDARDVS Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

S. Medardus
Nouomen.
& Tornac.

LUPVS Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi: & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

S. Lupus
Suessionen-
sis.

BENEDICTVS Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

EVLOGIVS Episcopus: cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

AGRICOLA presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

TREODONIVS presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

CELSIVS presbyter: cui pater meus Remigius maledixit, maledixi & cui benedixit, benedixi, interfui quoque atque subscripsi.

V. C. PAPPOLVS interfui & subscripsi.

- V. C. EVLODIVS interfui, & subscripsi.
 V. C. EVSEBIVS interfui, & subscripsi.
 V. C. RVSTICOLVS interfui, & signavi.
 V. C. EVTROPIVS interfui & signavi.
 V. C. DAVVEVS interfui, & signavi.

Post conditum testamentum, imò signatum, occurrat sensibus meis, vt basilicæ domnorum martyrum *Timothei & Apollinaris* missorium argenteum, sex librarum ibi deputem, vt ex eo sedes futura meorum officium componatur.

NOTATIONES.

S REMIGII testamentum Flodoardus in Historia Remensis ecclesiæ lib. 1. cap. 18. & ex eo Barnabas Brissonius, Præses Parisiensis, recitat li. 7. de Formulis & solemnibus populi Romani verbis.

EODEM libro Brissonius habet Testamentum HADO-
 INDI Cenomanensis Episcopi, à Flodoardo lib. 2. cap. 5. laudati, quod est eiusdem fere sæculi ac stili.

S. GENNADII Asturicensis in Hispania Episcopi Testamentum an. 915. scriptum ex autographo recitat Prudentius Sandoallius, Episcopus Pompelonensis, lib. de Foundationibus monasteriorum Benedictinorum in Hispania. Nos infra S. WILLIBRORDI, primi Ultraie & E-
 sis Archiepiscopi, & S. EVERARDI Comitis Cisoniensis Testamenta commemorabimus. Ex quibus, habet quod Iureconsulti, & antiquitatis cum sacræ tum profanæ studiosi hauriant & discant.

Quo anno
 S. Remigius
 obiit.

CETERVM S. REMIGIVS obiit circa annum Christi 525. vt ex Concilio Aruernensi colligit Egidius Bucherius, in Tabulis suis Chronologicis. Georgius Coluenerius, in Notis ad Flodoardi Hist. Remensem, vult cum vixisse vsque ad an. 544. quod repugnat Concilio Aruernensi, an. 535. celebrato; cui Flavius subscripsit. S. Remigij post Romanum successor. Quo anno idem Remigius Testamentum suum scripserit, non constat: quod
 nomen

nomen Consulis, sub quo scriptum, in manuscriptis codicibus desideretur.

BISCHOFESHEIM.) Id est, Episcopi domus. Vel hinc liquet, Francos olim Germanica lingua vfos fuisse.

ATREBATENSI.) Clericis seu Canonicis ecclesiæ cathedralis Atrebatensis S. Remigius dedit villas duas Ortos, hodie *Ourtou*, in meditullio Artesiæ, & Sabucetum hodie *Souchè*, tertio lapide ab Atrebatu.

LAVDYNENSEM.) Laudunum Clauatum, hodie *Laon*, cum ad dioccesim Remensem pertineret, S. Remigius Lauduni Episcopatum instituit ac dotauit: vt Flodoardus in Hist. Remensi lib. 1. cap. 14. & Sigebertus in Chron. ad an. 500. narrant.

DIE ET CONSVLE.) Hæc desunt in mss. codicibus: ex quo constat S. Remigij Testamentum hætenus plenè à nemine esse editum: quod vtinam quis præster!

CAPVT II.

Chilpericus Francorum Rex dotat ecclesiam cathedralem Tornacensem.

In nomine omnipotentis Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. CHILPERICVS, diuina præueniente clementia, Rex Francorum. Quando alios regia celsitudine præcellimus, tantò Christum honorare, & eius Ecclesiam impensius volumus. Et in Christi repensionibus sacerdotum & Pontificum, vel seruorum Dei, quæ pro eorum vtilitatibus pertinent, libenter præstamus vel cōcedimus, & hoc nobis ad laudem vel stabilitatem regni nostri, in Dei nomine pertinere confidimus.

IDCIRCO

Idcirco noscat fidelium humilitas vel magnitudo, quòd nos Apostolico viro domino CHRASMARO, Nouiomagenſis vel Tornacenſis vrſis Epifcopo, teloneum de naubus ſuper fluuio *Scalt*, qui pertinet ad fiſcum Tornacum, vel quolibet commercio, ſeu & de cariagio vel de ſagenis, nec non de ponte ſuper fluuio *Scalt*, vel de omnibus vanalibus vbicumque vendantur. . . . vnde cumque teloneus exigitur, ſicut fiſcus noſter, & regia poteſtas vendicare poteſt, imò & iuſtitiam de ipſo teloneo, in ſtipendijs Canonicoꝝ, . . . noſtra gratia plenè viſi ſumus conceſſiſſe. Quapropter per hoc præceptum ſpecialius decernimus pro donando, quòd perpetualiter circa ipſum domnum CHRASMARVM Pontificem, vel ipſius ſanctæ eccleſiæ Tornacenſis ſucceſſoribus ſuis, pro tempore, volumus eſſe conceſſum. Datum *Bibrax*, Chilperici anno primo, Indictione XIII. in Dei nomine feliciter, Amen.

An. 575.

NOTATIONES.

ANNO Chriſti 575. *Sigebertus* Auſtraſiæ Rex contra CHILPERICVM fratrem, Pariſioꝝ Regem, bellum mouit, & *Theodebertum* Chilperici filium occidit. Chilpericus Tornacum fugit: cuius loci Epifcopus CHRASMARVS, ac ciues cum humaniter exceperunt, & contra fratrem tutati ſunt. Sigebertus cum Chilpericum perſecutus fuiſſet, Tornacum vſque, dolo Fredegundis, vxoris Chilperici, gladio conſoſſus eſt, & *Lambriſ* prope Duacum ſepultus, inde poſtea ad S. Medardi Sueſſionenſis mon. tranſlatus. Chilpericus, beneficij accepti memor, Eccleſiam Tornacenſem ampliter dotauit: vt ex diplomate iam recitato conſtat.

NOVIOMAG. VEL TORNAC.) Anno 546. deſuncto S. ELEVTHERIO, Tornacenſium Epifcopo, S. MEDARDVS, Nouiomagēſis ſeu Nouiomenſis Epifcopus, curam Eccleſiæ Tornacenſis quoque ſuſcepit. Ex eo tempore Epifcopatus Nouiomenſis ac Tornacenſis manſerunt vniti, vſque

Novon.
Торнау.

vsque ad an. 1146. quo eos diuifit Eugenius III. Papa, procurante S. Bernardo Abbate Claraualis.

(SIBRA X.) Remorum opidum, I. Cæsari notum, hodie *Bray*, aut *Bresne*.

ANNO PRIMO) regni Austrasiz, quod Chilpericus inuaserat, Sigeberto fratre occiso. Illud tamen regnum retinere non potuit, Childeberto Sigeberti filio demum prævalente.

INDICTIONE XIII.) Legendum puto, INDICTIONE VIII. & videtur lapsus librarij, x. pro v. transcribentis.

CAPVT III.

*Origo & fundatio Abbatia Subiensis,
qua nunc S. Bertini dicitur, in
Artesia, an. 654.*

DOMINIS sanctis presbyteris BERTINO, MOMMOLENO, EBERTRANDO, ego in Dei nomine ADROALDVS, sana mente sanoque consilio integræ deliberationis, prout munda peccata abstergere Dominus dignetur, dono vobis omnem rem portionis hereditatis meæ, in pago *Tarnanenſe*, quam domino patri AVDOMARO, Apostolico viro, ad xenodochium suum ædificandum, dare volumus: sed ipse salubre consilium nobis donauit, vt ipsam rem vobis delegarem, vt ibi monasterium in honore Petri, principis Apostolorum, construere debeatis, ad conuertendum monachis, vbi beati pauperes spiritu & domestici fidei adiuuari debeant, quorum voces quotidie ad aures Domini personare nescantur, quorum petitiones audit & implet.

C

PROPR.

PROPTEREA vobis in Christo patribus dono, per hanc epistolam donationis, in pago *Tarvanensi*, villam proprietatis meæ nuncupatam *Subin*, super fluvium *Agnione*, cum omni merito suo, vel adiacentijs seu aspicientijs ipsius villæ. Hæc sunt, villa *Magnigeloca*, *Vinciaco*, *Tatinga*, villa *Amreio*, *Masso*, *Fabricino*, *Lonsantanas*, & *Adfundenis* seu *Malrôs*, *Alciaco*, *Lauriadiaca*, villa *Francioliaco*, cum omni merito eorum, cum domibus, ædificijs, terris cultis & incultis, mansiones cum silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus seu farinarijs, mancipijs, accolabus, greges cum pastoribus, mobilibus & immobilibus, vel quibuscumque ædificijs.

HÆC omnia vobis ad integrum trado atque transfirmit, ut hereditate teneatis atque possideatis, & quibus volueritis ad possidendum relinquatis. Si quis verò, quod futurum esse non credo, si ego aut vnus de heredibus meis, vel quælibet opposita persona contra hanc donationem venire cogitauerit, villo nunquam tempore, in præsentia, iram Dei incurrat, & S. Petri offensam, & in super, fisco cogente, auri libras xv. argenti pondo xxx. conatus exsoluat, & quod repetit non valeat eundicare. Et ut hæc donatio omnibus temporibus firmissima sit, manu nostra roborauimus, & qui signarent aut subscriberent, ad præsens rogauimus.

FACTA donatio VIII. Idus Septembris, anno xi. regni Domini nostri *Clodouci* Regis.

ACTVM *Afcio*, villa dominica, publicè, coram strenuis viris, quorum nomina cum subscriptionibus vel signaculis subter tenentur inserta.

SIGNAUI ego ADROALDVS hanc donationem à me factam, in Christi nomine, peccator.

AVDOMARVS, nomine, abique opere, Episcopus, pro testimonio.

EGO AGOLFVS presbyter.

EGO INGOBERTVS presbyter.

SIGNVM CHVNEBERTI Graphionis.

S. LAUDEBERTI.

S. MA...

S. MAVRILIONIS.

S. BABONI, & aliorum.

NOTATIONES.

S BERTINVS.) Abbas primus Sithienſis an. 654. obiit, ibidem conditus: à quo poſtea monaſterium iſtud S. BERTINI nomen accepit.

S. MOMMOLENVS.) ſeu Mommolinus, poſtea Epiſcopus Nouiomenſis ac Tornacenſis, S. Eligij ſucceſſor.

S. AYDOMARVS.) Morinorum ſeu Teruanenſium Epiſcopus: à quo nomē accepit Audoniaropolis, vrbs hodie Epiſcopalis Arteſia. Obijt is an. 661. S. Omer.

TARVANENSE.) Taruana ſeu Teruana vrbs olim Epiſcopalis Morinorum, *Teruane*, iuſſu Caroli V. Imp. an. 1553. funditus exciſa.

AGNIO fluuius hodie Aa dicitur.

CHVNEBERTVS Graphio, id eſt, Comes, Germanis ſuperioribus & inferioribus. Idem, niſi fallor, eſt *Chonebertus*, vir illuſtris, monaſterij Maricolenſis in Hannonia fundator, cuius meminit Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. 1. cap. 27. & nos infra cap. 7. *Grane.*

C 2 C A

C A P V T I V.

S. Amandi, Tungrensis Episcopi Epistola, seu Codicillus de sepultura sui corporis.

N^o nomine Domini nostri Iesu Christi, ego AMANDVS miserrimus & peccator. Credimus vbique diuinam nos pietatem regere, & clementer saluare velle, quia & ingressum nostrum in mundum, & exitum de mundo, ante sæcula ipse prænoſcit. Proinde omnibus nō habetur incognitum, qualiter nos longè lateque per vniuerſas prouincias ſeu gentes, propter amorem Chriſti, ſeu verbum Dei annuntiare, vel baptiſmum tradere volentes, diſcurſum habuimus: & nos de multis periculis pietas Dei eripuit, & vſque tempore iſto perducere dignata eſt.

Elnonenſis
mon. con-
ſtructor S.
Amandus.

SED dum iam corpore feſſo, & multis laboribus fatigato, iam in ſumma ſenectute pænè corpore præmortuo, exitum de hoc mundo in proximo habere ſperamus; & quia nos Deus in iſtum locellum, qui vocatur *Elnonis*, perducere dignatus eſt, quem ſuper largitate regia proprio labore viſi ſumus conſtruxiſſe; ſi nos ibi Deus de hoc mundo decreuerit emigrare, peto & coram Chriſto Ieſu, filio Dei, coniuſare præſumo, vt nulli Episcoporum vel Abbatum, ſeu ſecularium virorum, aut quibuſlibet poteſtatibus hoc contrarium ſit, vt corpusculum meum in ipſo monaſterio, quod ſuperius diximus, *Elnone*, inter illos fratres requieſcat, vbi iam nos ad ipſos

ad ipsos fratres & corpore & anima commendauimus.

Et si in itinere, aut vbi cumque finis noster prouenerit, ad ipsum locum, quem superius memorauimus, corpusculum nostrum licentiam habeant fratres vel Abbas de ipso monasterio Elhone ibidem reuocare.

Si quis verò contradicere, aut de ipso monasterio corpus meum per fortia abstrahere, aut temerario spiritu contradicere voluerit inprimitus S. Trinitatis offensam incurrat, & ab omnibus Ecclesijs Catholicis excommunicatus appareat, & à societate sanctorum extraneus efficiatur, & damnationem, quam Dathan & Abiron sustinuerunt, quos infernus viuos absorbuit, ipse sustineat, & sit anathema maranatha quod est perditio in aduentu Domini nostri Iesu Christi. Et nec sic nostram voluntatem mutare valeat, sed hæc deliberatio nostra in perpetuo firma, & inuiolata permaneat.

Et vt certius credatis, manu propria subscripsi, & omnibus hominibus Deum timentibus, vt subscribant, supplicamus & rogamus. Quam epistolam fratri nostro BAYDEMUNDO presbytero, fieri rogauimus.

FACTA epistola in monasterio Elhone, anno secundo regni THEODORICI Régis, sub die decima quinta Kal. Maij.

An. 661.
iuxta Chron.
Elhoneense

EGO AMANDVS peccator hanc epistolam à me factam consensi & subscripsi.

EGO in Christi nomine REOLVS, ac si peccator subscripsi.

EGO in Christi nomine MYMMOLENVS Episcopus subscripsi.

EGO in Christi nomine VINDITIANVS Episcopus, ac si peccator, hanc epistolam rogante Domino Amando, consensi & subscripsi.

EGO BERTINVS Abbas subscripsi.

EGO ALDEBERTVS Abbas subscripsi.

EGO IOANNES, rogatus à Domino Amando, consensit, hanc epistolam subscripsi.

EGO BAYDEMUNDVS peccator, iubente Domino meo

Amando, hanc epistolam deliberationis suæ scripsi & subscripsi.

NOTATIONES.

EX his qui subscripserunt, S. REOLVS seu REGVLVS, fuit Archiepiscopus Remensis, & quiescit in Orbacensi monasterio à se fundato: de quo Flodoardus in Hist. Rem.

S. MYMMOLENVS seu MOMMOLENVS fuit Nouiomensis ac Tornacensis Episcopus: de quo superiore cap. 8. diximus.

S. VINDICIANVS fuit Cameracensis & Atrebatensis Episcopus: de quo vide Baldericum in Chron. Cameracensi.

S. BERTINVS fuit Abbas & fundator monasterij Sithiensis, quod Bertinense nunc dicitur: de quo egimus cap. superiore.

ALDEBERTVS seu Adelbertus fuit Abbas monasterij S. Bauonis Gandensis.

IOANNES fuit Abbas Blandiniensis prope Ganduum, à S. Amando constitutus.

RAYDEMUNDVS fuit tertius Abbas Blandiniensis; & ab ipso quantum conicio, scripta est vita S. Amandi, quam Surius publicauit. Errant enim, qui *Milonis Elnonensi* eam adscribunt, quod auctor narret se à Bono presbytero, qui Amandum Tornaci vidit, nonnulli accepisse. Milo autem longè posterior ætate fuit, utpote qui Caroli Calui temporibus vixit, & an. 870 obiit.

Annus mortis S. Amandi.

CETERVM S. AMANDVS in monasterio suo Elnonensi (quod hodie S. *Amandi* dicitur, & à Benedictinis monachis possidetur, tertio lapide à Tornaco) an. 662. die 6. Februarij in Domino obdormiuit: qui annus Sigeberto Gemblacensi, & Jac. Meiero, anni initium à Paschate ducentibus, est annus Christi 661. Ioannes Cognatus in Hist. Tornacensi obitum eius ad an. 672. refert.

De

De annis regni THEODERICI magna apud Chronographos est quæstio, alibi à nobis aliquando tractanda. Nonnemo dubitare possit, an non sit legendum, Anno secundo regni Lothary Regis, qui fuit annus Christi 661. eoque anno videtur hæc epistola à S. Amando scripta, hoc est, nono circiter mense ante obitum.

CAPVT V.

S. Huntberti, Maricolensis in Hannonia Abbatis, donatio, facta in favorem Ecclesie Maricolensis.

ANNO XII. regni Domni nostri CHILD- An. 667.
rici gloriosi Regis, XV. Kal. Aprilis, ego
in Dei nomine HUNTBERTVS, etli indignus
peccator, cogitans de Dei timore, vel æter-
ni boni retributione, seu abluendis meis
peccatis; quia dicit scriptura: *Facite vobis amicos de mō-* Luc. 16.
mona iniquitatis, qui vos perducant in æternam mansionem
sanctorum. Rursumque dicit: *Facite vobis saccos elemosy-* Luc. 12.
narum, qui non veterascunt.

IDCIRCO dono, quod in perpetuum donatum esse vo-
lo, ad sacrosanctum monasterium, quod vocatur MA-
RICOLAS, quod vir illustris CHONÉBERTVS quondam
suo opere construxit, vbi ego ipse indignus peccator
Abbas præesse videor, consecratum in honore S. Mariæ,
matris Domini nostri Iesu Christi, & SS. Petri & Pauli
Apostolorum, vel reliquorum dominorum, qui in ipsa
basilica venerantur, situm in pago Fanomartensi, super
fluuiolum, qui vocatur *Helpe*: hoc est, partem maximā
de possessione nostra in villa nuncupata *Macerin*, sita in
pago Laudunensi, super fluuium *Isram*, quam de auita
mea

mea, Deo sacra, AVDELIANA, quondam dato pretio, per venditionis titulum comparavi, hoc est, manſos Dominicos, vbi ipſa AVDELIANA mſit, vel poſtea nos ædificauimus, & terrationes & ſeruos, & ancillas illos & illas.

Hos igitur manſos, cum terris conſitis & paſcuis, in integram per hanc ſeriem epiſtolæ noſtræ donationis, quam VLFINVM Notarium ſcribere rogauimus, ad ipſam baſilicam S. Mariæ Maricolis conſtructam, à præſenti die tradimus ad poſidendum.

Hæc omnia ſuprà nominata ad ipſum monaſterium delegauimus, vt ipſi monachi vel ſucceſſores noſtri in ſuo iure vel dominatione à præſenti die recipiant ad poſidendum, tam in terris, quàm domibus, ædificijs, mancipijs, vineis, ſiluis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, abſque vilius iudicis interpeſtatione: habeantque in ſua poteſtate tenendi, dandi, vendendi, commutandi, vel quod exinde voluerint faciendi.

PROPTEREA in iſta epiſtola deſinimus, vt nullâ altera ratione calumnia in poſtmodum inter ipſos ſeruos Dei, vel heredes noſtros non adcreſcat.

Si quis verò poſt nos, quod futurum eſſe non credimus, ſi aliquis de heredibus noſtris, aut quælibet oppoſita perſona contra hanc donationem noſtram, quam fieri rogauimus, venire aut infringere voluerit, primitus iram Trinz maiestatis incurrat, & ſit anathema, & deleatur nomen eius de libro viuentium cæleſti, & cum iuſtis non ſcribantur, ſed ſint conſortes Iudæ Iſcariotis, qui Dominum tradidit, & ſi emendare noluerit, mutet Deus ſenſum eius, & in illo iudicio recipiat, quod Ananias & Saphira receperunt in præſenti, & inſuper inſeratur cogenti fiſco auri libras decem, & decem argenti pondus coactus exſoluat. Nec ſi quid repetit: nihil valeat vindicare, & merces noſtra in antea proficiat ad ſalutem.

Et ſi aliqua inſtrumēta aut anterioris aut poſterioris, quolibet ingenio vel argumento de nomine noſtro in propinquis meīs vel extraneis perſonis fuerint oſtenſa

aut

Pal. 68.

Al. 5.

aut vñlo vnquam tempore apparuerint, falsarius esse cognoscatur, & inanis permaneat. Sed præsens donatio à me facta omni tempore firma & inuiolata permaneat, stipulatione subnixâ idoneorum testium, domini videlicet VINDITIANI Episcopi, & FVLBERTI mei fratris, sed ill. & ill.

ACTVM Maricolis. Ipse tamen *Hunbertus*, cū peccator Abbas propria manu confirmo.

NOTATIONES.

EGO IN DEI NOMINE HVNTBERTVS.) Ita legendum suadet sensus & contextus ipsius diplomatis, itemque ipsum autographum, quod Maricolenfes adseruant. Baldericus in Chronico Cameracensi lib. I. cap. 27. hoc ipsum diploma recitat, sed in editione Duacensi, per transpositionem, legitur CHONEBERTVS, vbi legendum est, HVNTBERTVS, & è contra,

EVIT autem S. HVNTBERTVS siue HVMBERTVS primū S. Humbertus socius S. Amandi Tungrensis Episcopi, in peregrinatione Romana, pōst Abbas Maricolensis, ac demum Episcopus, ad conuersionem infidelium: quales item Episcopos simulque Abbates. VRSMARYM, ERMINVM, & alios olim Laubium habuit. Porro S. Humbertus & Antuerpiæ Euangelium prædicasse traditur: quod colligi datur ex elogio, versibus heroicis concepto, quod Molanus in Natalibus SS. Belgij 25. Martij recitat.

EST autem verisimile, S. Humbertum vnā cum S. AMANDO, viro verè Apostolico, Antuerpiam venisse: de quo seq. cap. agemus.

MARICOLAS.) Mareclias, seu Marilias, Gallicè *Mareilles*. Est hodieque illustris Benedictinorum apud Hannones Abbatia, ad Helpram fluuium, cuius prima-

rius fundator fuit CRONEBERTVS, secundarius autem S.HVMBERTVS.

CHONEBERTVS) Comes pagi Fanomartensis, est idem vt arbitror, qui supra cap. 3. in Donatione per Adroaldum facta, dicitur CHONIBERTVS GRAPHIO.

Finum Martia.

PAGO FANOMARTENSI.) Fanum Martis hodie *Famars* primo lapide à Valentianis, cuius fit mentio in Notitia Imperij, vbi de Belgica secunda agitur. Eiusdem meminit Antoninus in Itinerario, & Eginhartus in hist. Translationis SS. Marcellini & Petri. Eruuntur ibidem hodieque plurima numismata Romana. Ex ruinis Fani Martis sunt qui suspicantur Valentianas seu Valentianas ad Scaldim esse constructas.

MACERIAS.) Maceriz ad Mosam, *Mesieres*, olim ad Remensem ecclesiam, hodie ad Ducem Niuernensem, ex gente Gonziga, pertinent. Alię ab his Maceriz haut procul à Lauduno sitę: quarum hic mentio. Sunt & Maceriz in Artesia nostra, quarum dominus est V. N. PHILIPPVS GOMIECVRTIVS, antiquitatis cum sacre tum profane peritissimus, qui multa ad operis huius illustrationem pro sua humanitate nobiscum communicauit.

VINDITIANVS) Episcopus Atrebatensis & Cameracensis, Bruxellensium Apostolus, obiit Brosellę, siue vt nunc loquuntur, Bruxellę circa annum 691. & quiescit in Monte S. Eligij, quę est Abbatia Canoniorum regularium, sesqui milliari ab Atrebato.

SED ILL. ET ILL.) hoc est, illius & illius: vt explicat Petrus Pirhæus in Glossario Capitulorum, verbo, Fidelitas.

C A P.

CAPVT VI.

*Robingus, Antuerpiensium Princeps
S. Willibrordo donat ecclesiam
castri Antuerpiensis, & tertiam
partem telonei.*

REDIMVS mercedis lucra conquirere, si aliquid de rebus nostris, pro peccatis nostris redimendis, sacerdotibus Dei conferimus.

IGITUR ego in Dei nomine ROHINGVS, & coniux mea BEBELINA donamus Apostolico domino & patri nostro WILLIBRORDO Episcopo, donatumque in perpetuum esse volumus, hoc est, ecclesiam quæ constructa est infra castrum ANTVERPIS, super fluvium Scalde, quam dominus AMANDVS Pontifex in honore SS. Petri & Pauli Apostolorum principum, vel cæterorum Sanctorum construxit, & nos pro ipsa ecclesia, vel quidquid ibidem aspicere videtur, venerabili viro FIRMINO, Abbati, de monasterio *Quorcolodora* locellum nostrum nuncupatum *Tunime* in concambio dedimus, & nos postea à die præsentis iâ dictam ecclesiam, unâ cum terris, domibus, ædificijs, accolabus, mancipijs, mansis, silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, adiacentijs, appendicijs, ibidem aspicientibus, farinarijs, gregibus, cum pastoribus, mobilibus, & immobilibus, reacquisitis, & inacquisitis, totum & aliud integrum quidquid dici vel nominari potest, tam de dote quam de comparato, vel

de qualibet re ad nos noscitur peruenisse , nos à die
præfenti, supràscripto domino WILLIBRORDO dona-
mas atque traçimus:& illud telonium, quod ad partem
nostram ibidem venerat, hoc est, illam tertiam partem
ad integrum ei concessimus atque donauimus : in ea
ratione, vt ibi thus. vel luminaria debeant esse procu-
rata, & presbyteri, qui ibi seruiunt, pro peccatis nostris
Domini misericordiam debeant exorare: & vt ipse suprà-
scriptus Dominus WILLIBRORDVS ipsam ecclesiam
vel quidquid ibidem aspicere videtur , seu ipsum telo-
nium habeat , teneat atque possideat , dandi vel com-
mutandi, vel quidquid exinde facere voluerit, liberam
& firmissimam in omnibus habeat potestatem.

SI quis verò , (quod futurum esse non credo) here-
dum vel proheredum meorum , vel quolibet opposita
persona contra hanc donationis chartulam venire
tentauerit, & eam infringere conatus fuerit , primitus
iram Dei omnipotentis incurrat, & sanctorum Ange-
lorum, & à liminibus ecclesiæ alienetur , partemque
habeat cum Iuda; & ultione Ananiæ , & Saphiræ, vel
lepra Giezi percutiatur: insuper inferat fisci iuribus
auri libras duas , argenti pondo quinque . Nec si quid
repetit, euindicare valeat , sed firma & immobilis
hæc donatio perennibus temporibus permaneat stipu-
latione subnixâ.

An. 725.
ant 726.

ACTVM publicè est hoc *VVeimodo*, regia villa, cùm
fecit Oôtober dies viginti, regnante THEODERICO
Rege anno sexto.

NOTATIONES.

RORINGVS.) Est quod sibi ANTVERPIA nostra gra-
tuletur de optimis ac pijsimis olim Principibus
suis RORINGO seu RAYCHINGO, & BEBELIA
cius coniuge, quos haut dubie ignoraret , nisi
eorum nobis memoriam Willibrordiana apud Eptei-
nacensc.

nacenses Abbatia conseruasset. Ex hoc enim loco diploma istud, vt & subsequens, itemque Testamentum S. Willibrordi accepimus. Rohingi seu Rothingi huius numisma aureum se vidisse memorat Guilielmus Heda in Hist. Episcoporum Vltraiectinorum.

CASTRVM ANTVERPIS.) Media ætatis scriptores castrum pro opido accipiunt, vt castrum *Valentianæ*, castrum *Gandense*, castrum *Louen*, & similia.

AMANDVS) Tungrensis Episcopus, vir Apostolicus, vetustissimam vrbis Antuerpiæ basilicam in honorẽ SS. Petri & Pauli (quod hætenus quoque ignoratum) consecrauit. Ea basilica hodie CASTRENSIS. Seu BURGENSIS ECCLESIA, vulgò *Borchkercke* nuncupatur, haut procul à ripa Scaldis sita, in veteri opido seu burgo Antuerpiensi, cuius ambitus fuit perexiguus, quod fossæ etiamnum integræ demonstrant.

SVBILLIUS basilicæ turri, æquè antiqua, visitur crypta, in qua S. WALBURGIS virgo egisse dicitur, cum ex Britannia Antuerpiam venisset, vt adiuua, ad messẽ Euangelicam à cognato suo, S. BONIFACTO, Moguntino & Vltraiectino Archiepiscopo, in Germaniam enocata. Plura si voles, Fastos nostros Belgicos consule.

TURNME.) fortè, *Turne* vel *Deurne*, olim TURNINVM. Turninum
prope Ant-
uerpiam. Latine, vicus prope Antuerpiam ad Scheinam flumem vbi olim cœnobium fuit, in quo S. FREDEGANDVS aliquando monachum egit. Eius sacra ossa Audomaropoli an. 1590. Antuerpiam allata, in cathedrali templo ibidem adseruantur. Normannis porro in Belgicam irruentibus, monachi, Turnino relicto, Einhamum prope Aldenardam migrasse putantur: vbi etiamnum Benedictina est Abbatia.

C A P V T VII.

Rohingi eiusdem aliud diploma.

IN nomine Dei , ego illuster-uir ROHINGVS. & coniux mea BEBELINA, donamus ad sacrosanctam ecclesiam Petri & Pauli Apostolorum, quàm dominus AMANDVS Pontifex in ANTVERPO construxit, ubi WILLIBRORDVS Episcopus præesse videtur, donatumque in perpetuum esse volumus, hoc est villam nostram, quæ est constructa in pago RENENSIVM, super fluuium *Nutta*, quæ mihi de paterno iure legibus obuenit, in loco nuncupato *Preprustlare*, cum omni integritate, & in alio loco de materno iure ad me pertinente, vocato *VVintlindeckim*, medietatem de casis, domibus, ecclesijs, mancipijs & omnibus pertinentijs tradimus atque transfundimus . . . .

NOTATIONES.

Pagus
Riensis.

PAGO RENENSIVM) seu potius RIENSIVM, *bet lande van Ryen*: cuius pagi caput est ANTVERPIA. Pagus autem, apud medijs qui scriptores, est idem quod districtus seu prouinciola, Gallicè *Pays*, quod semel notasse suffecerit. Eadem significatione Iul. Cæsar *pago Heluetiorum* nuncupat, quos hodie *Cantones* dicimus.

NUTTA.) NETA fluuiolus, qui per pagum Riensem, & Li-

& Liram opidum, in Rupelam, ac demum in Scaldim deuoluitur.

WINLINDECHIM.) Hodie *Wyneghem*, vicus altero lapide ab Antuerpia paulò supra Turninum.

CAPVT VIII.

Testamentum S. Villibrordi, Archiepiscopi Ultraiectini, Hollandorum, Frisiorum, & Antuerpiensium Apostoli.

IN Christi nomine. Oportet Christianos viam veritatis agnoscere, per quam Creatori suo dignè meritis suis seruire possint, vt oblatio eleemosynarum, & deuotio perueniat ad salutem: ipso Summo dicente: *Date & dabitur vobis, & Facite eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

Idcirco ego in Dei nomine CLEMENS WILLIBRODVVS, Episcopus, cogitans casum humanæ fragilitatis, qualiter peccata mea possim abluere, & donante Domino ad æterna gaudia peruenire, dono à die præsentis, donatumque esse perennibus temporibus volo, hoc est ad monasterium EPTERNÀ CVM, quod est constructum super fluuiò *Sura*, in pago *Bedenfi*, in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, & SS. Petri & Pauli Apostolorum, & S. Ioannis Baptiste, vel ceterorum Sanctorum, vbi ego ipse CLEMENS WILLIBRODVVS custos vel gubernator præesse videor, & si Christo placet, corpus meum ibidem requiescere debet.

Hoc

Hoc est quod dono vel trado ad ipsum sanctum locum EPTERNACVM omnem rem vel villas, seu mancipia, quæ mihi ingenti Franci, pro amore eorum & salute, tradiderunt, vel condonauerunt.

Carolus
Martellus.

SEMILITER illas res, quas dominus PIRINVS mihi condonauit, vel delegauit, seu matrona sua PLICTYDIS, siue filius suus dominus noister CAROLVS, Maior domus: quas res ipsas dominus *Carolus*, & genitor *Pipinu*, tam me viuente, quàm de ista vita migrante, pro eorum mercede condonauerunt.

Et illas alias res ex parte de nomino, vel homines qui mihi eas tradiderunt, vel delegauerunt, id est, vt hæc scriptura solenniter, pro temporum serie, confirmare debeat: & hi sunt homines nominibus his nominati.

Vide cap. 6.
*Landi van
Ryen.*

ROHINGVS mihi condonauit, vel tradidit ecclesiam aliquam, quæ est constructa in *Antuerpo* castello, super fluuio *Scalde*, in pago *Renensium*, cum appendicijs suis, villas denominatas his nominibus, *Bacunalde*, *VVinnelingeime*, *Furgalare*, & in ipso castello *Antuerpo* tertiam partem de illo teloneo.

Et HERIBALDVS clericus mihi condonabat & tradidit ecclesiam aliam in pago *Marsum*, vbi *Mosa* intrat in mare, cum appendicijs suis, & mariscum vnde berbes nascuntur.

Et ANGILBALDVS mihi condonabat vel tradidit villam quæ vocatur *VVadradoch*, in pago *Taxandro*, super flumine *Duthmala*.

Et ANSBALDVS mihi condonabat vel tradebat omnem portionem suam in villa quæ vocatur *Busloth*, in pago *Taxandrio*.

Et BERETHINDA, Deo sacrata femina, mihi condonabat vel tradebat omnem portionem suam in villa *Bosmanschot*, in pago *Taxandrio*.

Et HENRICVS mihi condonabat in villa quæ vocatur *PIEPLO*.

Et ENGELBERTVS mihi quondam donabat, vel tradebat mihi omnem portionem suam, in villa quæ vocatur *HINESLOTEN*, in pago *Taxandrio*.

Item

Item quod ENGELBERTVS mihi condonabat vel tradebat villam, quæ vocatur *Alpheim*, in ipso pago Taxandrio.

Item ANSBALDVS clericus mihi condonabat vel tradebat villam, quæ vocatur *Diosna*, in pago Taxandrio, super fluuio Digena.

Et THIETBALDVS mihi condonabat vel tradebat ecclesiam aliquam, quæ est in villa *Montnabim*, quæ *Araride* vocatur, cum appendicijs suis.

Et illuster vir HEDENVS mihi condonabat vel tradebat omnem portionem suam in villa, quæ vocatur *Aimisladi*, super fluuio, *VVieltheo*, in pago *Turingasnes*.

SPERIVS nominatas vel scriptas res ego CLEMENS WILLIBORDVS trado atque transfundo ad illam causam Dei superius nominatam *Epternacum*, vel ad illam sanctam congregationem Fratrum ibidem Deo seruientium; eâ verò ratione, vt quidquid de ijsdem rebus superius nominatis facere decreuerint, in omnibus habeant potestatem faciendi, vt & ibidem omni tempore pro nostra mercede, vel seniore nostro CAROLO, Maiore domus, seu eorum hominum, qui mihi suas res tradiderunt, proficiant in augmentis.

ET illud placuit nobis inferendum. Si fuerit vllus de heredibus vel proheredibus meis, seu quælibet opposita aut extranea persona, seu iudiciaria potestas, quæ contra hoc testamentum vel donationem meam, quam ego CLEMENS WILLIBORDVS Episcopus sana mente plenoque consilio & deuotione integrâ fieri iussi, venire aut agere, vel eam infringere voluerit, & si ista charta ei ostensa ad relegendum fuerit præsentata, se ipse exinde compescere noluerit, in primis iram Dei omnipotentis incurrat, & sanctorum Angelorum, & ab omnibus ecclesijs, vel consortio Christianorum efficiatur extraneus, & habeat partem cum Iuda, qui Dominum tradidit, & cum Dathan & Abiron, quos terra viuos deglutiuit: & insuper inferat cum sorio fisco auri libras decem, argenti pondo quinquaginta coactus ex-

E

soluat

An. 725.
ant. 726.

soluat, & quod repetit euindicare non valeat. Actum
anno VI. regnante THEODORICO Rege.

NOTATIONES.

SWILLIBRORDVS, natione Anglo-Saxo, cum S. Suitberto, & alijs X. socijs, Euangelij prædicandi causa, ex Britannia in Frisiam seu Bataviam an. 690. traiecit, & Ultraiectum venit. Inde ad PIPINVM HERSTALLIVM se contulerunt, & prædicandi facultatem impetrarunt.

An. 696. Willibrordus Romam profectus, à S. SERGIO Papa, in die & basilica S. Cæcilie, Frisonum Archiepiscopus est consecratus. Româ in Frisiam reuersus, sedem Episcopalem Ultraiecti statuit. *Beda Hist. lib. 5. cap. 12.*

Kal. Dec.

Mart. Rom.
24. Dec.

An. XII. Childeberti Regis, III. Idus Maij, hoc est, an. 706. Pipinus Herstallius Willibrordo medietatem fisci Epternacensis dono dedit, alteram vero medietatem eidem donauit S. IRMINA, Dagoberti Regis filia, & prima Horrei, monasterij apud Treueros à patre fundati ac dotati, Abbatissa: vt Theofridus Abbas Epternacensis, in ms. Willibrordi, vita narrat.

OBIIT autem S. Willibrordus, vir verè Apostolicus, an. 739, Epternaci: quod est Ducatus Luxemburgensis & diœcesis Treuerensis opidum, vbi etiamnum quiescit in sui nominis, Benedictinorum Abbatia, à se fundata.

PAGO BEDENSI.) Antonino in Itinerario Beda est vicus circa Treueros, hodie *Birburg*. Hinc pagus Bedensis dictus, & Bedagouua in Diuisione regni inter Carolum Caluum, eiusque fratrem Ludonicum, infra à nobis recitanda.

BACVVALDE) hodie *Beechels*. **WINNELINCHEIME** hodie *VVyneghem*. Sunt vici duo Campaniæ Brabantinæ, prope Antuerpiam.

Fvæ

FVRGALARE) hodie *Voghelaeler*, nisi fallor, ager prope Antuerpiam notus, versus Turninnm.

PAGO MARSVM) Fuit is prope ostium Mosæ, vbi in Oceanum se mergit. Mariscos nonnulli hoc in tractu *Marsoci* collocant.

MARISCVM.) Id est, locus paludosus, *Meras* Belgis. Sic & Morini, Flandriæ occidentis populi, quos Vergilius *Morici* extremos hominum nuncupat, à paludibus, illo in tractu hodieque frequentibus, nomen induerunt.

BERBICES, *Barbeelen*, pisces in Mosâ frequentes.

DVTHMALA) fluvius hodie *Dommel*, per Boxtellam & Siluam Ducis defluit in Mosam.

BOCANSCHOT, hodie *Boeschot* vicus.

PIEPLO.) nunc *Poppel*, vicus inter Herentaliam & Siluam Ducis, Brabantiz opida.

ALPHEIM) nunc *Alphen*, vicus in diocesi Antuerpiensi, tertio lapide à Breda, gentis Nassauiz opido.

DIOSNA) nunc *Dieffen*, in diocesi Silui-ducensi, primo lapide ab Hiluaribeca. Horum trium posteriorum vicorum ecclesias parochiales hodie possidet Tungerloensis Abbatia, Ord. Præmonstratensis, & soluit catenus quotannis censum Abbatiz Epternacensi.

CAPVT IX.]

*S. Bonifacij Moguntini & Vltraiectini
Archiepiscopi Epistola, ad Stephanum
Papam circa an. 754. scripta, de
statu Ecclesia Vltraiectina post
obitum S. VVillibrordi.*

EMERANDO ac diligendo Domino Apostolatus priuilegio prädito STEPHANO Papæ BONIFACTVS, exiguus Legatus, vel Missus Germanicus Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, optabilem in Christo charitatis salutem.

TEMPORIS SERGII Apostolicæ sedis Pontificis, venit ad limina SS. Apostolorum presbyter quidam miræ abstinentiæ & sanctitatis, generis Saxonum, nomine WILLIBRORDVS, & alio nomine CLEMENS vocatus, quem præfatus Papa Episcopum ordinauit, & ad prædicandam paganam gentem FRESONVM, transmisit in littoribus Oceani occidentis.

S. Saluatoris
ecclesia.

QUI per quinquaginta annos prædicans, præfatam gentem Fresonum maxima ex parte conuertit ad fidem Christi, fana & delubra destruxit, & ecclesias construxit & sedem Episcopalem & ecclesiam in honore S. SALuatoris constituens, in loco, & castello quod dicitur TRAIECTVM, & in illa sede, & ecclesia S. Saluatoris, quâ construxit, prædicans vsque ad debilem senectutem, permansit, & sibi Coepiscopum ad ministerium imple-

implendum substituit, & finitis longæ vitæ diebus, in pace migravit ad Dominum. Princeps autem Francorum CAROLOMANNS commendavit mihi sedem illam ad constituendum, & ordinandum Episcopum, quod & feci.

An. 739.

Nunc autem Colonienſis Episcopus, illam sedem præfati Episcopi *Clementis*, à *Sergio* Papa ordinati, sibi usurpat, & ad se pertinere dicit, propter fundamenta cuiusdam destructæ à paganis ecclesiæ, quam *Willibrordus* dirutam vsque ad solum, in castello Traiecto reperit, & eam proprio labore à fundamento construxit, & in honore *S. Martini* consecrauit.

S. Martini
ecclesia.

Et refert, quia ab antiquo Rege Francorum *DAGOBERTO* castellum Traiectum, cum destructa ecclesia, ad Colonienſem parochiam donatum, in ea conditione fuisset, ut Episcopus Colonienſis gentem Fresonum ad fidem Christi converteret, & eorum prædicator esset: quod & ipse non fecit. Non prædicavit, non convertit Fresios ad fidem Christi, sed pagana mansit gens Fresonum, vsque quò venerandus Pontifex Romanus sedis *Sergius* supradictum servum Dei *Willibrordum* Episcopum ad prædicandum supradictæ genti transmisit, qui illam gentem, ut præfatus sum, ad fidem Christi convertit.

Et modò vult Colonienſis Episcopus sedem supradicti *Willibrordi* prædicatoris sibi contrahere, ut non sit Episcopalis sedes subiecta Romano Pontifici, prædicans genti Fresonum.

Cui respondebam, ut credidi, quòd maius & potiùs fieri debeat præceptum Apostolicæ sedis, & ordinatio *Sergij* Papæ, & legatio venerandi prædicatoris *Willibrordi* (ut & fiat sedes Episcopalis, subiecta Romano Pontifici, prædicans gentem Fresonum, quia magna pars illorum adhuc pagana est) quàm destructæ ecclesiæ fundamenta diruta, & à paganis conculcata, & per negligentiam Episcoporum derelicta. Sed ipse non consentit.

Sed modò Paternitatis vestræ iudicium mihi intin-

mare dignemini:& si hoc iustum sit responsum,& vobis placeat,quod illi Colonienti Episcopo reddidi, vestra auctoritate roborare,ut præceptum *Sergy* Papæ, & sedes illa stabilis permanear.

Sic enim potestis nos,si vobis placet,adiuuare,si de serinio Ecclesiæ vestræ exemplare iubetis,& mihi trāsmittere,quidquid præfato Episcopo Willibrordo ordinato *S.Sergius* præciperet & conscriberet, vt ex auctoritate Sanctitatis vestræ contradicentes conuincere & superare valeam.Si autem aliter iustius Sanctitati vestræ videatur,consilium Paternitatis vestræ mihi insinuare dignemini,vt sequar.

NOTATIONES.

S.BONIFACIUS an. 704. ex Britannia in Frisiam, Euangelij prædicandi causa,primùm venit. Romam profectus,à Gregorio II.Papa prædicandi in Germania potestatem accepit. Radbodo Frisiorū Rege, idololatra, an.719.defuncto, in Frisiam secundò venit,& tribus circiter annis S. Willibrordo, Archiepiscopo Vltraiectino,cooperator fuit.

ARCHIEPISCOPIVS incertæ sedis à Gregorio III. an. 732.creatus,solitis in laboribus gnauiter per Germaniam defudauit.Vt Archiepiscopus & Apostolicæ Sedis per Germaniam Legatus,Bauariam in dioceses quatuor,*Salisburgensem, Frisingensem, Ratisponensem & Pataviensem* an.739.diuisit,OTHILONE Boiorum Duce consentiente ac probante.

An.742.Ratisponæ Synodum celebrauit,cui *Burchardus* post Herbipolensis, *Willibaldus* post Eistadiensis, *Wutannus* Birbrugensis,Episcopi,cum suis presbyteris, interfuerunt:adiutante *Carolomanno* Francorum Duce, *Caroli Martelli filio*.

An.743.Kalen.Martijs,Liptinis seu Listinis (qui hodie vicus est Hannoniæ, *Lestines*, in eoq̃ue veteris palatij

latij fundamenta supersunt) altera Synodus est celebrata, præsente PIPINO Carolomanni fratre.

Liptinenfis
Synodus in
Hannonia.

Hic Synodo Georgius Sedis Apostolicæ Legatus, S. Bonifacius Moguntinus, S. Abel Remensis, Grimo Rector-magensis, & Haribertus Senonensis, Archiepiscopi, interfuerunt. Georgium Legatum Apostolicum (quod hætenus à Nicolao Serario, in Hist. Moguntina, & alijs ignoratum) interfuisse constat, ex Epistola Episcoporum Carisiaci congregatorum, ad Ludouicum Gallix Regem an. 858. Scripta, & à Iac. Sirmondo, cum Capitulis Caroli Calui, edita: in qua sic legitur: *Caroli Martelli filius Pipinus Synodum apud Liptinas congregare fecit, cui præsuit, cum S. Bonifacio, Legatus Apostolica Sedis, Georgius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus.*

An. 745. S. Bonifacius, ex incertæ sedis Archiepiscopo per Zachariam Papam, factus Moguntinus Archiepiscopus, tertiam Moguntix Synodum habuit: in qua Abel, Burchardus & Willibaldus, Episcopi supra nominati, præsentes exstiterunt.

An. 752. idem Bonifacius Pipinum, Caroli Magni patrem, in vrbe Sueffionensi coronauit, & vnxit Francorum Regem; mandante Zacharia Papa.

An. 753. aut proximè sequenti, ad STEPHANVM Papam scripsit Epistolam, paulò ante à nobis recitatam.

An. 755. cum in iter, ad visitandam dioccesim Vltraiectionam, se dedisset, in villa Dorkum (quæ hodie opidum est Doecomium, diocesis Leouardienfis, in Frisia nostra occidentali) cum sodalibus suis, ab impijs pro Christo est interfectus, ac martyrio coronatus.

S. SALVATORIS) Hinc discimus sedem Episcopalem à S. Willibrordo in S. Salvatoris templo Vltraiecti collocatam fuisse, quæ paulò post eius obitum, ad S. Martini templum est translata, viuente adhuc S. Bonifacio: vt patet ex Pipini Francorum Regis diplomatibus, lib. de Canonicorum collegijs cap. 20. per nos productis; in quorum altero idem Bonifacius *urbis Traiectensis Episcopus*, in altero *custos casa Dei & S. Martini* nuncupatur.

C A-

CAPVT X.

*Zacharia Papa epistola ad Gallia Bel-
gica & Germania Episcopos, qua
S. Bonifacium Archiepiscopum
Moguntinum, & Sedis Apo-
stolica Legatum ipsis com-
mendat.*

AN-748.

Ettoni.

DILECTISSIMIS REGINFRIDO Rotomagensi
Episcopo, DEODATO Bellouacensi Episco-
po, REMBERTO Ambianensi Episcopo,
HELISAEONoniomeni Episcopo, FVLE-
RICO Tungrensi Episcopo, DAVID Spirēsi
Episcopo, AITHERICO Terouanensi Epif-
copo, TREVVARDO Cameracensi Episcopo, BYRCHARDO
Vurtzenburgeni Episcopo, SENOBAYDO Laudunensi
Episcopo, ROMANO Meldensi Episcopo, AGILOLFO Co-
loniensi Episcopo, HEDDO Strasburgensi Episcopo, &
ceteris amantissimis Coepiscopis, Presbyteris etiam &
Diaconibus, cunctisque orthodoxis Ecclesiarum Dei
clericis, Apostolicam doctrinam tenentibus, ZACHA-
RIAS, diuina gratia præditus, Apostolicæ sedis Pontifex,
seruus autem seruorum Dei, in Domino salutem dicit.
Gratias ago Deo Patri omnipotenti, & Domino IE-
SV CHRISTO, vnico filio eius, & Spiritui sancto, qui ve-
stra omnium corda inflammare dignatus est, per diffu-
sam à se gratiam, vt in ynitate fidei & vinculo pacis

am.

ambuletis: & sit splendor Domini Dei nostri super vos dilectissimi mihi & abundans gratia pacis & caritatis, vt sitis vnum corpus spiritalis matris vestre sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo auctore præsumus, implentes illud Propheticum dictum: *Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum.*

Etsi pro itineris longitudine corpore simus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentēs, habentes vos in visceribus nostris, & assidue orantes vt Deus & Dominus noster Iesus Christus multò amplius confirmet corda vestra, & corroboret in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, vt credita vobis plebs pijs vestris admonitionibus, adiutore Deo, à diabolica fraude liberata salua persistat, vosque mereamini de eorum animabus in diem Christi apportare lucrum.

SCRIPTVM quippe est: *Fily sapientia, ecclesia iustorum, Eccl. 3. & natio eorum obedientia & caritas.* Obsecro ergo vos Eph. 4. carissimi mihi, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt decet sanctos cum multa patientia: supponentes inuicem in caritate: solliciti seruare vnitatem Tim. 2. spiritus, in vinculo pacis & caritatis, quia finis præcepti caritas est: de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta.

GAVDEO in vobis fratres carissimi, quoniam fides vestra, & vnitas erga nos pretiosa est. & manifesta, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum à Deo constitutum, B. Apostolorum Principem Petrum benignissima voluntate conuersi estis.

LAVDABILIS fides vestra ex bona fama, quoniam id ipsum sapitis quod oportet sapere, & nunc Deo cooperante, est aggregata sanctitas vestra nostræ societati in vno pastoralis ouili, & est nobis vnus Pastor, qui à Pastore pastorum Domino Deo & Salvatore nostro Iesu Christo princeps Apostolorum & noster doctor est institutus.

HABETIS itaque nostra vice ad confortandam dilectionem vestram, & collaborandum vobis in Euangelium Christi sanctissimum ac reuerendissimum BONTIFICIVM fratrem nostrum, Archiepiscopum, Apostolicę Sedis Legatum, & nostram presentantem vicem.

ST R ergo constantia vestra aduersus contentiones eorum, qui aduersa sapiunt, & non quę Dei sunt: & erit
Matt. 10. fortior petra constantia vestra: sicut est scriptum; *Ne*
Luc. 12. *timueritis ex eis, neque timeamini à facie eorum, qui corpus occidunt: animam vero non possunt occidere. Quod autem in aure auditis, predicare in lumine, illum timeantes, qui potest animam & corpus occidere & mittere in gehennam. Fratres mei in carne enim ambulantes: non secundum carnem militamus. Arma enim militia nostra non carnalia, sed potentia Deo: ad destructionem munitionum consilia destruentes & omnem exaltationem extollentem, se aduersus scientiam Dei: & in captiuitatem redigentes, omnem cogitationem, in obsequium Christo perducentes. De cetero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia fortitudinis eius. Pax vobis multa, & gratia à Deo, & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur & osculamur, ac si presentes, caritatem vestram in unitate spiritus, in vinculo pacis & caritatis Christi. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi nobis.*

Eph 6.

NOTATIO.

EPISTOLA hæc an. 748. scripta est, vt Baronius in Annalibus supputat. Ex inscriptione licet colligere, quinam Episcopi per Belgicam nostram tunc floruerint.

CAP.

CAPVT XI.

Caroli Magni Imp. sermo de fundatione Aquisgranensis basilicae Mariana, illiusque consecratione per Leonem III. Papam.

EGO CAROLVS, qui Deo fauente curam regni gero, & Romanorum Imperator existo, consilio Principum regni nostri, Episcoporum, Ducum, Marchionum ac Comitum, rogatu verò tam liberorum quàm seruorum in plurimo generali conuentu, in diuersis locis regni nostri habito, disculsi prout iustius & melius cunctis videbatur, primùm de lege sanctarum Ecclesiarum, de reddendis iustitijs Episcoporum, de vita & iure presbyterorum ac clericorum, & hæc omnia iudicio & assensu nostro, secundùm instituta patrum meorum corroborauimus, firmavimus & auximus, nihil de his minuens, quæ Catholici viri rectè atque legitime vivere volentes, ad obseruandum spirituali ac seculari decreto bonum & vtile contulerint.

DEINDE prout cunctis placuit prudentioribus regni nostri, legem Saxonum, Noricorum, Sueuorum, Francorum, Ripuariorum, Salicorum, sicut mos & potestas Imperatorum est, & omnium antecessorum meorum semper fuit, distinctam sub auctoritate Regia & Imperatoria stabiliui, non ex mea adinventione aut corde

prolatam, sed communi consilio, & generali conventu totius Gallie à me renouatam, & in melius auctam, sicut patres & prædecessores mei fecisse perhibentur. Scitis enim, & neminem latet, quia quidquid ab Imperatoribus, & Regibus præceptum & decretum est, semper ratum & pro lege tenendum est: ne quod ab vniuersis sensatis, & iusta satis discretione viuere volentibus imperatum, & actum est, & nostra Imperatoria & Regia maiestate confirmatum, & solidatum violetur.

Nunc patres, fratres & amici, fautores & coadiutores gloriæ regni nostri, de omnibus statutis patris mei PIPINI, quæ ad vtilitatem & honorem sanctæ Ecclesiæ firmaui ac renouari petistis, quæ ad defensionem sæcularium rerum & legum stabiliri quæristis, nihil minui nec abnuui, sed in melius ampliaui, omnium sanis consilij acquieui, & fui in medio vestrum quasi vnus de querentibus & petentibus equitatem legis, nulli contradicens aut renitens dignæ & rectæ petitioni. Ergo vestri decreti & petitionis voluntarius exstiti, vos quasi patres & fratres audiui: nunc quæso vt meæ petitionis & intentionis non solum auditores, sed & beneuoli fautores fieri velitis. Nec quod indecens aut intolerabile sit quæro, sed quod tota Gallia, & vniuersi Principes potius concedere quàm negare debent.

Aquæ Grani
vnde dictæ.

B. Mariæ
basilica.

NOSTIS qualiter ad locum, qui *Aquis*, ab aquarum calidarum aptatione, traxit vocabulum, solito more, venandi causa ingressus, sed perplexione siluarum, errore quoque viarum, à socijs sequestratus veni, thermas calidarum fontium & palatia inibi repperi, quæ quondam *Granus*, vnus de Romanis Principibus, frater Neronis & Agrippæ, à principio construxerat. Quæ longa vetustate deserta ac demolita, frutetis quoque ac vepribus occupata, nunc renouaui, pede equi nostri, in quo sedi, inter saltus, riuus aquarum calidarum perceptis & repertis: sed & ibidem monasterium *MARIÆ* matri Domini nostri Iesu Christi, omni labore ac sumptu quo potui, ædificaui, lapidibus ex marmore pretioso adornaui,

adornati; quod Domino adiuvante & cooperante sic formam suscepit, vt nullum ipsi queat equiparari.

ITAQUE tam egregio opere huius basilicæ, non solum pro voto meo & desiderio, verum ex diuina gratia ad vnguem peracto, pignora Apostolorum, martyrum confessorum, virginum, à diuersis terris & regnis & præcipuè *Græcorum* collegi, quæ huic sancto intuli loco, vt eorum suffragiis regnum firmetur, & peccatorum indulgentia condonetur. Præterea à Domino LEONE Romano Pontifice huius templi consecratione & dedicationem fieri impetraui, præ nimia deuotione quam erga idem opus habui, & Sanctorum pignora, quæ ibi recondita meo studio & elaboratu habentur. Decebat enim, vt idem templum, quod cunctis monasticis ædificijs, in regno nostro formæ & structura præesse videtur, in honorem S. Dei genitricis, à nobis regali studio fundatum, dignitate consecrationis præcelleret, sicut ipsa Virgo super omnes choros sanctorum præcellens exaltata est: & ideo domnum Apostolicum, qui omnes præcellit Ecclesiasticos gradu, ad consecrandum & dedicandum, ex sola cordis mei consideratione, elegi & acciui. Acciui etiam cum illo Romanos Cardinales, Episcopos Italix quoque quam plures & Gallix, simulque Abbates, & cuiusque ordinis clerum multum, qui huic sacræ dedicationi interessent. Acciti sunt etiam multi Romani Principes, præfectura & qualicumque dignitate promoti, ad id solemne, Duces, Marchiones, Comites, Principes regni nostri tam Italix quam Saxonix, tam Batiariæ quam Alemanix, & vtriusque Francix tam Orientalis quam Occidentalis, in omnibus voto meo & desiderio obsequentes.

ILLIC verò domno Apostolico & omnibus prædictis nobilibus, & egregijs personis congregatis, merui ab omnibus obtinere, præ nimia deuotione, quam erga ipsum locum, & matrem Domini nostri Iesu Christi habebam, vt in templo eodem *sede Regia* locaretur, & locus regalis, & caput Gallix trans Alpes haberetur, ac *sedes Regia*. in ipsa sede Reges successores & heredes regni initire-

tur, & sic initiati iure dehinc Imperatoriam maiestatem Romæ, sine vlla contradictione, plinius assequeretur. Confirmatum & sancitum est hoc à domino LEONE Romano Pontifice, & à me CAROLO Romanorum Imperatore Augusto, & primo auctore huius templi & loci, quatenus ratum & inconuulsam hoc statutum & decretum nostrum maneat, & hic sedes regni trans Alpes habeatur, sitque caput omnium ciuitatum, & provinciarum Galliarum.

DECREVIMVS etiam ex assensu & benevolentia omnium Principum regni, qui ad hoc festum dedicationis conuenerant, vt locum & sedem Regiam, pro murali præsidio, contra omnes turbines, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, omnes Principes Galliarum, fideles regni, tueantur, semper locum hunc venerantes. Decreuimus etiam, si quæ injuria aut versutia contra leges, quas statuimus, surrexerit, libero aut seruo nocere tentaue-rit. Aquis ad hanc regiam sedem, quam fecimus caput Galliarum, veniat, veniant Iudices & defensores loci, & cum æquitate legis, causæ decernantur, status legis resurgat, iniuria condemnetur, & iustitia reformetur.

Nunc ergo, quia locum hunc maiestate Regiæ sedis, Domni Apostolici decreto, & nostra imperiali potentia, nostroque assensu exaltauimus, honestate verò huius templi, & plurimorum sanctorum veneratione magnificauimus, decet nec incongruum videtur (cùm ad hoc nimium figitur noster animus) vt petitio mea, cuius vos non solum auditores, sed beneuolos factores fieri exorauì, apud vos obtineat, quatenus non solum clerici & laici, loci huius indigent, sed & omnes incolæ & adueniæ, hic inhabitare volentes, præsentis & futuri, sub tuta & libera lege, sine omni seruilis conditione, vitam agant, ac omnes pariter, ex auiis & atauis ad hanc sedem pertinentes, licet alibi moram facientes, ab hac lege quam dictaui in præsentiarum, à nullo successore nostro, vel ab aliquo machinatore, legum subuersore, infringantur, numquam de manu Regis alicui personæ nobili vel ignobili in beneficio tradantur.

N O

NOTATIONES.

ETSI nonnulla titulorum seu dignitatum vocabula suspectum mihi reddant huc sermonē, nolui tamen omittere nobilissimā apud Germanos inferiores basilicæ encomium. Perstat ea hodieque forma rotunda, cum duplici ordine columnarum ē marmore præstantissimo, cum cancellis æreis, & alio pretiosissimo ornatu, quem Eginhartus in Caroli Magni vita, & Petrus Becanus, Canonicus Aquisgranensis, in sua historia Aquisgranensi, fusè describunt. Sigebertus noster in Chronico ad an. 795. *Carolus Magnus ædificavit Aquisgrani basilicam plurima pulchritudinis; ad cuius structuram à Roma & Ravenna columnas & marmora deueni fecit.*

GRANO.) Hunc Neronis Imp. fratrem faciunt, sed nullo auctore classico fulti. Nemo certè ē vetustis scriptoribus illius meminit.

LEONE.) Leo III. Papa ex Italia in Galliam ad Carolum Magnum bis, nimirum an. 799. & 804. venit. Nisi fallor, consecratio basilicæ Aquisgranensis ad prius Leonis iter est referenda.

CAP.

CAPVT XII.

Caroli Magni Imp. diploma de fundatione Episcopatus Osnaburgensis in VVestphalia.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, CAROLVS Imperator Augustus, Romanorum gubernans Imperium, Dominus & Rex Francorum & Longobardorum, nec non Dominator & Saxonum.

NOTVM SIT omnibus sanctæ Ecclesiæ fidelibus, nostrisq; præsentibus & futuris, quòd nos, ob nostræ mercedis augmentum, WILHONI Episcopo *Osnaburgensi*, & suæ ecclesiæ, quam nos primam in omni Saxonia in honore S. Petri, principis Apostolorum, & SS. Martyrum Crispini & Crispiniani, cõstruximus, quoddam nemus vel forestum, intra hæc loca situm, *Farnewinckel, Rustenstein, Angara, Osningsenethe, Dersbouer, Eggesternelt*, innumera collaudatione illius regionis potētum, cum omni integritate, in porcis siluestribus, ceruis, auibus, & piscibus, omniq; venatione, quæ sub banno vsuali ad forestum deputatur, ad similitudinem foresti nostri *Aquisgrani* pertinentes, in silua *Osmugi* in perpetuum proprietatis vsum donauimus.

EA videlicet ratione, quòd si quisquam hoc idem nemus nostro banno munitum, sine prædictæ sedis Episcopi licentia, studio venandi, vel siluam extirpandi, vel aliud agendi vnquam introierit, sciat se tam diuinæ quàm regis ultionis vindictam incursum, nec non
 PRO

pro delicto LX. solidos nostri ponderis, quos nobis probanno violato deberi statuimus, redditurum.

INSUPER verò eidem Episcopo, eiusque successoribus perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali imperio absolutionem: nisi fortè contingat, vt Imperator *Romanorum*, & Rex *Gracorum* conugalicia fœdera inter filios eorum contrahere disponant; tunc ecclesie illius Episcopus, cum sumptu à Rege vel Imperatore adhibito, laborem simul & honorem illius legationis assumet.

ET ea de causa statuimus, quòd in eodem loco *Græcas & Latinas* scholas in perpetuum manere ordinauimus, nec vnquam clericos vtriusque linguæ gnaros deesse confidimus.

Et vt hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus melius conseruetur, manu propria subter ea roborare decreuimus, & annulo nostro sigillari iussimus. Datum XIII. Kal. Ianuarij, anno quarto, Christo propitio, Imperij nostri tricesimo septimo, regni nostri in Francia, atque tricesimo primo in Italia. Actum Aquisgranum in palatio feliciter, Amen. An. 804.

NOTATIONES.

CAROLVS Magnus Imp nouas Episcopis sedes nouem in Germania posuit, *Monasteriensem, Mindensem, Halberstadiensem, Osnaburgensem, Paderbornensem, Verdensensem, Hamburgensem, & Hildesheimensem*: duas ad dignitatem Archiepiscopalem prouexit, *Iunaniensem, & Hamburgensem*.

OSNABURGENSEM) primus Episcopus fuit S. WILHO, quem Bernardus Furmerius, in Annalibus suis Frisicis, Leouardiz in Frisia Occidentali natum fuisse scribit.

SCHOLAS.) Lector notet, in palatijs Episcoporum, itæque Ecclesijs cathedralibus ac monasterijs præsertim Benedictinis celebres olim scholas seu gymnasia existisse

tiffe. De *Benedictinorum* scholis egi in *Originibus Monasticis*, Coloniz excusis. De *Notgero* Leodicensi Episcopo, qui an. 1007. obiit, hæc legimus, in ms. vitæ eius historia.

QUANTA fuerit *Notgero* in educandis pueris, scholaribusque disciplinis instruendis sollicitudo, hinc probatur, quodd semper, dum in via pergeret, longè seu prope scholares adolescentes secum ducebat, qui vni ex Capellanis suis, sub arctissima parerent disciplina: quibus etiam librorum copiam, cum ceteris scholaribus utensilibus, circumferri faciebat.

SICQUE fiebat, ut quos plerumque rudes & illiteratos à claustro abduxisset, ipsos, quos priùs magistros habuerant in litterarum eruditione, redeuntes superarent.

CVIVS eruditionis occasione, plurimi eorum etiam in religionis ac sanctitatis disciplina circa cum in tantum profecerunt, ut idonei fierent rectores ecclesiarum.

Ex illis quippe multæ ciuitates gauisæ sunt se habere Pastores: quarum Salisburgensis ecclesia Archiepiscopum habuit *Gontherum*, Cameracensis duos, alterum alteri succedentem, *Rothardum*, & *Erluinum*; Viridunensis *Haimonem*, (qui Haimo, magistrum sequens, in vrbe Viridunensi monasterium B. Mariæ Magdalenz & S. Mauri postea construxit) Tullenensis ecclesia *Hezelonem*, & Traiectensis *Adelboldum*.

Licet à multis etiam alijs, Episcopalem gradum non affecutis, qui sub eo nihilominus coaluissent, quam plurimæ correctæ sunt ecclesiæ: ex quibus *Durandus*, postea Leodiensis Episcopus, Babenbergensem ecclesiam religionis & artium disciplina illustrauit. *Ogbertus*, cum quibusdam alijs secum hinc abductis, Aquensium clericorum vitam, perniciosæ licentiæ contagio deprauatam, ad sanctæ religionis statum pro posse reduxit.

QVIB de *Halbodo* dicamus? qui Parisios veniens, S. Genouezæ Canonicis adhæsit, & in breui multarum scho-

scho-

scholarum instructor fuit. Idem postea sub Pontifice Baldrico Pragae, Bohemiae ciuitatem, transmissus, cum nonnulla ibidem Christianae religionis documenta dedisset, ad nos iterum cum honore remeauit.

MULTI quoque alij sub tanto patre educati, religione ac studijs liberalibus diuersa illustrauere loca: quorum vita religiosi moribus & doctrinis insignita, paternae probitatis euidentis est documentum. *Hactenus ex ms. Nosgeri vita.*

CAPVT XIII.

*Ludouicus Pius Imp. ad Arnonem Archiepiscopum Salisburgensem mittit
Regulas Canonicae institutionis,
à Concilio Aquisgranensi an.
817. collectas.*

IN nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. LYDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Augustus, venerabili ARNONI Salzbürgenſi Archiepiſcopo in Domino ſalutem.

SACRVM & memorabile concilium diuino nutu, noſtroque ſtudio in Aquisgrani palatio nuper aggreſſatum, in quo multa ob propagandam Eccleſiaſticam dignitatem, & ſubſequentem gratia Chriſti diligenter tractata atque inſtituta ſunt, tuam nullatenus credimus latere ſanctitatem.

SED quia contigit eidem sancto & venerabili Concilio tuam non interfuisse Paternitatem, ad tuam destinare decreuimus Beatitudinem, per præsentem Missum nostrum, nomine *Nothonem, Formulas Canonica institutionis*, ab eodem sacro conuentu, ex sanctorum Patrum sparsim digestis sententijs, collectas, atque in vnum congestas. Quas etiam idcirco penes palatium nostrum diligenter scribi fecimus, vt nihil in se, scriptorum vitio, deprauationis aut detractionis habens, ad te vsque incolumis perferretur.

QUA PROPTER volumus atque decernimus, vt iuxta metropolitanae sedis tibi canonicè collatam dignitatem nostræque auctoritatis sanctionem, diœceseos tuæ Episcopos, & ceteros Ecclesiæ Prælatos, tempore & loco congruenti, ad te arcersere facias, & his coram capitulatum côm memoratas institutionis formulas prælegi iubeas, & quid ob exaltandum Ecclesiastici culminis fastigium, & animarum salutem, idem sacer conuentus . . . crediderit, liquidò demonstres: sed & his, qui in vno collegio canonicè degunt tenendam obseruari damque coram memorato Misso nostro, percenseas. At si alicuius cordis obtusio eâ intelligere nequiuert, huic siue abs te, siue ab alijs Episcopis comprouincialibus, scilicet eius fulgore doctrina nitentibus, sobrie tradatur.

SED & in hoc nihilominus circumspiciam moneamus esse tuam prudentiam, vt ab his, qui eas transcrip-turi sunt, ita transcribantur, vt nec deprauata vitio scriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat: sed sicut à prædicto Misso nostro eis demonstratum fuerit, absque aliqua deprauatione vel detruncatione transcribatur. Noueris etiam, quia ideo illius exemplum apud armarium palatij nostri detentum est, vt eo probari potenter possit, quis eas incuriosè transcripserit, vel quis aliquâ eius partem detruncarit.

OMNES ergo tuæ diœceseos Episcopi & ceteri eas vigilanti cura transcribere, solerti studio intelligere, instantissimæ assiduitatis exercitio, diuinitus adiuti, o-
peribus

peribus complere decertent: vt cùm nos huius rei gratia, inquirendæ veritati, Kalendis Septembris (sic eidẽ sacro & memorabili Concilio meminimus nos dixisse facturos) Missos nostros, per Imperium à Deo nobis collatum destinauerimus, remota cuiuslibet difficultatis oppositione, eiusdem salutiferæ institutionis, prout Dominus eis posse dederit, strenui inueniantur operatores.

QVONTAM diligenti indagine, vita comite, perquire-re iubebimus, quis iniunctum sibi officium strenue per-ege-rit, vel quis in claustris CANONICORVM, & ceteris habitationibus construendis, & in necessarijs stipendijs eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis, sanctioni nostræ paruerit, quisue clerum suum eadem institutione & ceteris spiritalibus documentis instruere curauerit, vel quis, causa auaritię, eos, quos Christi militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia vnus anni spatium dedimus, vt ea quę promissa sunt, absque vllius difficultatis excusatione perfici, vbi necdum facta erant, facillimè possent.

NOSQVE præfatum Missum nostrum ad tuam sanctitatem ideo direximus, vt... ceterorumque Ecclesiasticorum in tua diœcesi existentium diligenter atque subtiliter in hoc negotio intueretur studium, & opem in ceteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret, qualiter *Pralati & Pralata*, eas Formulas libenter susceperint, diligenter transcribere studuerint, & deuotè adimplere, iuxta vires, curauerint: quoniam tamdiu illum, in tua vel comprouincialium tuorum diœcesi, morari & discurrere, vnà cum Misso tuo, iussimus, donec ab omnibus memoratę formulę transcriberentur: vt videlicet cuncta procurans diligenterque persciens, cùm ad nos illum redire, opere expleto, tempus permiserit, cuncta, quę acta sunt, vestro vtrorumque scripto notentur, atque per ipsum tuumque Commissum nostrę dignoscentię intimetur: vt sciamus quibus gratiarum actiones referre, quosque etiam dignis correctionibus corrigere debeamus.

SI verb aliquis tuę diocesis eidem institutioni, vestreque admonitioni procaciter reniti voluerit, & eam, quę ab eodem sacro & venerabili Concilio constituta atque decreta est, quantũ Dominus ei posse dederit, obseruare contempserit: precipimus vt si antea huiusmodi non se correxerit, quicumque ille est, ante presentiam nostram, tua vel Missi nostri admonitione, venire festinet, quatenus à nobis iuxta quantitatem culpe dignè corrigatur.

DIREXIMVS præterea tibi pondus & mensuram, secundum quę clericis & sanctimonialibus panis & potus equaliter tribuenda sunt. Quę vt ab omnibus firmissimè atque inuiolabiliter teneantur, decernimus, & ne quid incrementi aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus.

TVAM igitur in calce epistolę admonemus Sanctitatem, vt secundum ministeriũ tibi diuino munere collatum, nostre in hoc negotio saluberrimę admonitioni obedierit atque inexcusabiliter pareas, & ceteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe iustumque est, vt quantò sublimius sacerdotij dignitate alijs superemines, & à nobis venerabiliter diligeris, tanto magis ad Dei nostramque voluntatem exequendam deuotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

NOTATIONES.

ANNO 817. Ludouici Pij Imp. hortatu, Aquigrani Concilium est habitum, in quo Capitula LXXX. regularis disciplinę sunt constituta. siue, vt hodie loquimur, scripta est **REGVLA CANONICORVM**, quę exstat in tomis Conciliorum, à Bino editis, & **REGVLA SANCTIMONIALIVM CANONICORVM VIVENTIVM**, quas nunc Canonicas seu Canonissas vulgus nuncupat.

HANC

HANC posteriorem Regulam Ludouicus ad Arnorem Archiepiscopum Salisburgensem misit, cum epistola suprà à me producta. Dicta autem Regula Canonissarum apud nos ms. exstat, ex vetere codice *Nic. Fabri Parisiensis*. cum ea in vrbe an. 1610. versaremur, desumpta, & breui typis, Deo volente, edenda.

CANONISSARVM porrò, nobili stirpe progenitarum, quæque ad nuptias transire possunt, collegia, in Hannonia sunt duo, *Montense & Melbodiense*, totidem in Comitatu Namurcensi, *Andennense & Monasteriense*, & Moultier. vnum in Brabantia, *Ninellense*, omnium apud Belgas, vt arbitror, antiquissimum. De quibus, vt & de Germanicis, in qua prouincia sunt plurima, vide libellum nostrum De collegijs Canoniorum an. 1615. Coloniz editum.

ARNO.) Subscripsit is testamento Caroli Magni an. 811. quod Eginhartus recitat in eiusdem Caroli vita. Idem Arno Indicem seu Notitiam eorum, quæ Salisburgensi ecclesiz à *Theodone, Theodeberto, Huchberto, Othilone, & Tassilone*, Bauariz Ducibus, tradita sunt, à senibus monachis & laicis diligentissimè exquisiuit, & ad memoriam perpetuam conscribi iussit. Exstat ea Notitia apud Henr. Canisium tomo 2. Læctionis antiquæ.

C A P V T XIII.

*Ludouici Pij. Imp. diploma, concessum
monasterio S. Bauonis Gandensis,
petente Einhardo Abbate,
an. 819.*

IN nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. LVDOWICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Augustus. Si erga loca diuinis cultibus mancipata propter amorem Dei, eiusque in eisdem locis sibi famulantes, beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus.

Idcirco nouerit omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque præsentium scilicet ac futurorum solertia, quod vir venerabilis EINHARDVS, Abbas ex monasterio, quod dicitur *Ganda*, quod situm est in pago *Brachbatense*, constructum in honore S. Petri, principis Apostolorum, ubi etiam S. BAYO confessor Christi corpore requiescit, detulit obtutibus nostris auctoritatem immunitatis Domini & genitoris nostri CAROLI, bonæ memoriæ, præstantissimi Imperatoris, in qua continebatur insertum, qualiter ipse ob amorem Dei, tranquillitatemque fratrum in eodem monasterio degentium, semper sub plenissima defensione & immunitatis tuitione habuisset.

Pro firmitatis namque studio, postulauit nobis prædictus EINHARDVS Abbas, vt paternæ auctoritati, firmitatis

tatis gratia, nostram quoque superadderemus auctoritatem. Cuius petitioni libenter assensum præbuimus, & hanc nostram auctoritatem, erga prædictum monasterium, eiusque rectores, immunitatis atque tuitionis gratia fieri decreuimus: per quod præcipimus atque iubemus, ut nullus iudex publicus, vel quislibet ex iudicaria potestate, in ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterij, quod moderno tempore in quibuscumque pagis ac territorijs, infra ditionem nostri Imperij, iuste ac legaliter possidet, vel quæ deinceps, in ipsius sancti loci commodum voluerit diuina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiuflores tollendos, aut homines ipsius monasterij, tam ingenuos, quam & seruos super terram ipsius commanentes, distringendos, nec vllas redhibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris, & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt, penitus exigere præsumat.

SED liceat memorato Abbati, suisque successoribus res prædicti monasterij, tum omnes freds concessos, sicut in præcepto Domini & genitoris nostri continetur, sub immunitatis nostræ defensione quieto ordine possidere, & nostro fideliter parere imperio, quatenus ipsos seruos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & coniuge, proleque nostra, atque stabilitate totius Imperij nostri, à Deo nobis concessi atque conseruandi, iugiter Domini misericordiam exorare delectet.

HANC itaque auctoritatem, ut plenior in Dei nomine obtineat firmitatem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris verius certiusque credatur & diligentius conseruetur, manu propria subterfirmauimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.

DATA Idibus Aprilis, anno Christo propitio Imperij nostri sexto, Indictione XII. Actum Aquilgrani palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

Signum LXXQVI CI serenissimi Imperatoris.

H

N Q.

NOTATIONES.

ISTUD *Ludovici Pij*, vt & *Caroli Calui*, itemque *Orthonis II.* Imperatorum diplomata, in fauorem Gandensis seu Bauonici monasterij concessa, hodieque integra cum sigillis suis. Gandau, in palatio Episcopali adseruantur, quæ pro sua humanitate Reuerendissimus *D. Antonius Tricestius*, Episcopus Gandensis, nobis exhibuit, ac communicauit. Integra, inquam, adseruantur, utpotè à Normannis (quod rarum in Belgicæ monasterijs) numquam violata.

INGRVENTE namque Normannorum in Belgicam irruptione, monachi Gandenses. cum Sanctorum pignoribus ac diplomatibus, primò Audomaropolim, inde Laudunum Clauatum, *Laon*, Picardiæ urbem, se contulerunt, declinandæ tempestati. Quo in tractu annis plus minùs centum perstiterunt, & rebus sedatis, inde Gandauum, ad vetus suum monasterium, postliminiò redierunt.

EINHARDVS) seu Eginhartus est is, qui Caroli Magni, nutritoris sui, vt ipse loquitur, vitam eleganter & ex fide descripsit. Exstant eiusdem Epistolæ aliquot inter Epistolas Lupi Ferrariensis editæ.

FVIT autem Einhardus Abbas XV. cœnobij Gandensis, & primus Abbas *Selingestadenfis*, in diœcesi Mouguntina, quod ipse suo ære construxit ac dotauit : vt in Chronicis Laurishamensi & Gandensi legitur.

GANDENSE porrò S. Petri monasterium S. *Amandus* (qui relicto Episcopatu Tungrensi seu Traiectensi, Apostolum per Flandriam ac Brabantiam multis annis egit) extruxit, Bauonis præcipue opibus, quem à seculari militia ad sacram & asceticam traduxit.

IN hoc monasterio primùm clerici simul in comuni

muni viuentes, pòst monachi Benedictini refederunt: qui an. 1537. auctoritate Pauli III. Rom. Pontificis, mutata veste, facti sunt Canonici, vt vocant, seculares, petente Carolo V. Imperatore, eodemque Flandriæ Comite. Triennio pòst, cùm locus ille S. Bauonis, ad Scaldis & Lisæ confluentes situs, eidem Carolo V. videretur arci, ad custodiam vrbis, excitadæ commodus, trās-latum est inde collegium Canonicorum ad parochialem S. *Ioannis* basilicam Gandensem, titulo S. *Ioannis* in titulum S. Bauonis mutato, per eiusdem Pontificis decretum.

Exinde Philippo II. Rege Catholico, Caroli filio, rogante, Paulus IV. collegiatam S. Bauonis ecclesiam an. 1559. in cathedralem euexit.

FUIT autem S. Bauo Agilulfi in Hasbania Comitissilius, obiitque Gandavi in monasterio à se fundato an. 630. vt Sigebertus in Chronico supputat, aut anno proximè sequenti.

C A P V T XV.

*Conuentus apud Marsnam, prope
Traiectum Mosæ, anno 847. celebra-
tus, per Lotharium Imperatorem,
Ludouicum Germania, & Carolum
Caluum Franciæ Reges, fratres.*

Mersen.

HÆC quæ sequuntur Capitula sunt, quando
tres Reges fratres HLOTHARIUS scilicet,
HLVDVICVS & KAROLVS, simul conue-
nerunt secus municipium *Traiectum*, in
loco qui dicitur *Marsna*, anno Incarnatio-
nis Dominicæ octogesimo quadragesimo
septimo, per mensem Februarium, quæ etiam Capitula
singulorum adnuntiationes sequuntur.

- I. DE pace & concordia atque vnanimitate trium fra-
trum & Regum inter se, & quod verissimo & non fi-
cto caritatis vinculo sint vniti, & vt nullus deinceps
scandalorum inter eos occasiones ferere possit.
- II. VT ipsi mutuo sibi auxilientur, & contra Dei san-
ctæque Ecclesiæ ac suos inimicos secundum oportuni-
tatem temporis inuicem adiuuent.
- III. VT nemo per quamlibet cupiditatem leges pacis in
cuiuslibet eorum regno conuellere præsumat, quod si
facere præsumserit, communem ab eis ultionem in-
currat.
- IV. VT Ecclesiæ Christi per omne eorum regnum pri-
stinam dignitatem honoremque retineant: & quid-
quid

quid superſtite domno Hlvdovico Imperatore iure legitimo poſſederunt abſque vlla diminutione recipiant.

Vt ſingulis eorum fidelibus talis lex conſeruetur, qualem temporibus priorum Regum & præcipuè auſi patriſque eorum habuiſſe noſcuntur : ſi tamen & ipſi priſtinam fidem erga ipſos conſeruent.

Vt rapinæ & deprædationes quæ quaſi iure legitimo hætenus factæ ſunt, penitus interdican- tur, & nemo ſe impune poſt hæc eas præſumere poſſe confidat.

Vt in ſingulis partibus regni Miſi idonei conſtituantur, qui querelas pauperum & oppreſſiones, ſiue quorumcumque cauſas examinare & ſecundum legis æquitatem valeant definire. Et ſi ab vno in aliud regnū huiuſmodi præſumptores confugerint, ibi ſimiliter opprimantur.

Vt nullus in omni eorum regno deinceps raptum facere præſumat, aut ſi fecerit legaliter puniatur.

Vt Regum filij legitimam hereditatem regni ſecū- dum definitas præſenti tempore portiones poſt eos retineant, & hoc quicumque ex fratribus ſuperſtes fratribus fuerit, conſentiat, ſi tamen ipſi nepotes patruis obedi- entes eſſe conſenſerint.

Vt legati ad DVCEM BRITTONVM mittantur, qui de communi erga eos obſervatione pacis cum commo- neant.

Vt ſimiliter ad REGEM NORTMANNORVM legati mittantur, qui cum conteſtentur, quod aut pacem ſer- uare ſtudebit, aut communiter eos inſenſos habebit.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

Adnuntiatio Domni HLotharij .

NOBIS & fratribus noſtris viſum fuit, vt ad Dei voluntatem quærendam qualiter ſancta Eccleſia recuperata eſſe poſſit & pacem, & nos ac vos & iſte populus Chriſtiani habere poſſi-
 H 3 mus.

mus. Nos simul coniungeremus, sicut nunc fecimus & sic simus inter nos sicut fratres per rectum esse debet: & pro certo illud sciatis, quia grati Deo sic sumus, & sic permanere adiuuante Deo in ante volumus, & in consilio & in auxilio vnusquisque erga alterum parati sumus adiutorium ferre, sicut fratres in Dei voluntate & communi profectu facere debent in quibuscunque potuerimus.

Adnuntiatio Domni HLudouici.

- I. **S**CIATIS, quia fratres nostri & nos nostros Missos ad communem nepotem nostrum in *Aquitaniā*, mittimus & ei tales Comitatus designatos mandamus, in quibus ipse cum suis interim sufficienter esse possit & fideles dilecti fratres nostri CAROLI de illo regno pacem habere possint, vsque dum idem nepos noster ad commune placitum nostrum veniat ad quod cum tali securitate à nobis accepta eum venire mandamus, vt sanus venire, & sanus stare, & sanus reuerti, quantum illum Deus saluare voluerit, possit, & si tunc nostrum consilium audire voluerit, volumus cum Dei adiutorio & vestro consilio considerare, quomodo melius secundum communem profectum & vtilitatem in ante esse possit. Et si nostrum consilium audire non voluerit, tunc sicut melius cum Dei adiutorio & vestro consilio inuenire potuerimus, exinde agere volumus.
- II. **S**CIATIS etiā quia similiter Missos nostros ad ERITONES mittimus & illos ad communem profectum & pacem hortamur. Qui si audierint, aut non audierint, cum Dei adiutorio & vestro consilio exinde etiam facere volumus.
- III. **S**CIATIS quia communiter Missos nostros ad Nordmannos pro pace accipienda mittimus.
- IV. **S**CIATIS etiam quia dilectus frater noster HLOTHARIVS Missos suos ad vos homines transmittit, qui vsque modo

modo in contrarietatem dilecti fratris nostri Karoli fuerunt & illis mandat, vt per nullum ingenium in ante, sicut de Dei & sua gratia gaudere volunt, in illius & fidelium eius contrarietatem aliquid faciant.

Et sciatis, quia volumus vt res Ecclesiarum in cuiuscunque regno caput fuerit, tam de Episcopatibus quam de Abbatijs, sine vlla contradictione rectores ipsarum ecclesiarum, sicut tempore domni ac genitoris nostri fecerunt, illas possideant.

SIMILITER & de Episcopatibus & monasterijs vbicunque in nostro communi regno aliter est modò quã debeat, volumus vnã cum Dei adiutorio illud emendare, vt Ecclesia Dei suum honorem debitum habere possit & populus suam legem.

V.

VI.

Adnuntiatio Karoli.

SCIATIS quia dilecti fratres nostri, & nos communiter nostrum placitum ad Miffam S. Ioannis apud *Parifum* condictum habemus, vbi de istis quæ illi modo dixerunt & cæteris quæ ad Dei voluntatem & nostrum ac vestrum communem profectum inuenire potuerimus, consideremus, & vnã cum Dei adiutorio ad effectum perducamus, & volumus vt ab hinc in ante, vbicumque vnusquisque fuerit cum pace consistat, & ad illud placitum cum pace vnusquisque veniat, quia in istis miserijs & rapinis vsque modo multum Deum offendimus. Vnde nobis Dei misericordiam deprecari satis necessarium esse cognoscimus.

I.

Volumus etiam vt vnusquisque liber homo in nostro regno seniore[m] qualem voluerit in nobis & in nostris fidelibus accipiat.

II.

MANDAVS etiam vt nullus homo seniore[m] suum sine iusta ratione dimittat, nec aliquis eum recipiat, nisi

III.)

nisi sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit.

IV.

Et volumus ut sciatis quia nos fidelibus nostris recte consentire volumus, & contra rationem eis facere non volumus. Et similiter vos ac ceteros fideles nostros admonemus, ut vos vestris hominibus rectum consentiatis & contra rationem illis non faciatis.

V.

Et volumus ut cuiuscunque nostrum homo, in cuiuscunque regno sit, cum seniore suo in hostem, vel alijs suis utilitatibus pergat: nisi talis regni inuasio quam Lantweri dicunt, quod absit, acciderit, ut omnis populus illius regni ad eam repellendam communiter pergat.

NOTATIONES.

MARSNA) siue ut Regino Prumiensis in Chronico an 869. vocat, MARSANA, hodie *Mersen*, primo lapide à Traiecto Mosæ, olim in Leodicensi, nunc in Ruremundensi diocesi sita, regium olim palatium habuit: quod GERBERGA Francorum Regina, una cum villa ac prædijs adiunctis, an. 968. dono dedit monasterio S. Remigij Remensis: ut constat ex eiusdem diplomate, quod infra recitabimus.

DUCEM BRITTONVM) Nomenoiū, Sigeberto Numencū intellige, qui Britonum Aremoricorum, seu Britannie minoris, ut hodie vocant, Dux sub Ludouico Pio fuit. Quo defuncto, Nomenoius Carolo Caluo an. 841. adhæsit. Sed biennio post, impellente Lamberto Comite, qui à Francis defecerat, & ipse Nomenoius defecit, Regiūque sibi titulum sumpsit. Media porro ætas scribebat *Brittones*, duplici t. sed veteres unico. *Tota diuisos orbe Britanno*: Vergilius.

DUCEM NORTMANNORVM) Codefridum, qui Nortmannis seu Danis præfuit, cuique postea Carolus Caluus terram ad inhabitandū cōcessit. *Annal. Pith. an. 850.*
COM.

COMMVNEM NEPOTEM) Pipinum Pipini olim Regis filium, qui hoc tempore in Aquitania regnabat. Sed patruī, quod Aquitaniam Carolo Caluo in partem obtigisse censerent, Pipinum Regis nomine non dignantur, & loco regni Aquitaniz, Comitibus aliquot contentum esse iubent.

PRAETER hunc Conuentum an. 847. habitum, fuit & ^{Conuentus} alter inter eosdem tres Reges fratres an. 851. apud ^{11. apud} MARSNAM celebratus, cuius Capitula vide apud Iacobum Sirmundum, lib. De Caroli Calui & successorum aliquot Franciz Regum Capitulis.

CAPVT XVI.

Ebo, Remorum Archiepiscopus, Baldvino Ferreo, Flandria Comiti, mittit corpus S. Donatiani VII. Remorum Episcopi.

EGO EBO, indignus Remorum Archiepiscopus, hunc thesaurum, super gemmas & aurum pretiosum, tibi gloriose Marchio BALDVINE, nostrorum consilio clericorū, transmitto, DONATIONVM scilicet, septimū nostrae sedis Episcopum: mirae sanctitatis virum, pium exauditorem, & promptissimum apud Deum intercessorem, tam saecularibus angustijs occupati, quā peccatorum sceleribus detentis. Quod nostris & antecessorum nostrorum temporibus satis euidenter comprobatum est.

Eivs, sanctique Remigij, ac innumerabilium Sanctorum vitæ scripta, *Vandalorum* vastatione scias esse deleta. Hunc attestatione diuinæ tuæ fidei committo, quatenus eum diuino seruitio. in quantum vales, honorifices, & sæcularibus dites. Vale dilectissime in Domino.

NOTATIONES.

EBo) siue Ebbo, patria Germanus, Himiltrudis filius, *L. DOVI CO PRO* Imp. carus, & in puerili ætate collactaneus ac condiscipulus, an. 822. Remorum Archiepiscopus est ordinatus. Fuerat antea non nisi suffraganeus Remensis ecclesiæ: vbi, absente *Vulgaris*, Stephanum Papam, & Ludouicum Pium an. 816. exceperat.

Halitgarius
Ep. Camera-
censis.

INTIMVS fuit HALITGARIO Cameracensi Episcopo, qui hortante Ebone, *scilicet libellos De remediis peccatorum & ordine vel iudiciis penitentia conscripsit: vt Flodoardus in Hist. Remensi lib. 2. cap. 19. & Baldericus in Chron. Cameracensi lib. 1. cap. 38. testantur. Exstant hi libri apud Henricum Canisium tomo 1. Læctionis antiquæ.*

It in Daniam
cum Ebone.

IDEM Halitgarius cum Ebone an. 818. ad Danos profectus est: vbi verbum Dei prædicarunt, auctoritate Paschalis Papæ, qui Stephano successerat. De ista ad Danos profectio sic Adamus Bremensis in Chronico: *In diebus illis, scribitur quod Ebo Remensis cum de salute gentium, religionis studio, ferueret, legationem ad gentes, cum Halitgario, suscepit à Paschali Papa: quam postea noster Angarius, diuina opitulante gratia, feliciter peregit. Sic Adamus, qui tamen ad annum 823. hæc referre videtur.*

Ebo depo-
nitur.

HVC Evangelico operi Ebo vsque ad an. 822. incubuit, quo ad Remensem, vt dixi, cathedram est euectus, Verum post annos XIII. tanquam auctor & incentor conspirationis aduersus Ludouicum Pium, in Synodo apud Theodonis villam an. 835. est depositus. Rem fusc lib.

DONATIONVM.

lib.11.cap.20.Flodoardus narrat.Synodi verò ipsius feriem,cum subscriptionibus Episcoporum XLIIII.qui Ebonem damnarunt,Hincmarus cap.36.posterioris operis aduersus Gothescalcum recitat.

MORTVO deinde Ludouico,sedem à Lothario Imp. iterum an.841.Ebo obtinuit,per Edictum , quod apud Flodoardum eodem loco exitat , cum subscriptione & adsensu XX.Episcoporum.

Ex qua secundo eiectus,Romam ad Sergium II. Papam se contulit.Exinde, accepta à Lothario Abbati Bobienfi S.Columbani in Italia, sed mox per eundem ablata, in Saxoniam abiit, ad Lvdovicvm Germaniarum Regem:à quo Hildesheimensis Episcopus est constitutus.Vbi & obiit an. 851.vel vt alij scribunt.an.854.

Ceterum recitatas à me Ebonis ad Balduinum Ferreum litteras,*Petrus Cantuariensis*,Brugensium I. Episcopus, in feretro seu loculo,cui ossa S.Donatiani erant inclusa,an.1566.repperit.

CAPVT XVII.

Hincmari Remensis Archiepiscopi Epistola ad Nicolaum I. Papam, de Balduini Ferrei, Flandria Comititis, coniunctione cum Iuditha, Caroli Calui Francorum Regis filia, & de vacatione Episcopatus Cameracensis.

An. 864.

OMNO vnice singulariterque suscipiendo patrum Patri, & summa veneratione honorando, reuerentissimo Papæ NICOLAO Hincmarus, nomine non merito, Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus.

Odo Episc.
Aellouacensis.

*Ha sunt
Nicolai
epist. 63.
64. & 65.*

IN epistola vestra sanctitatis, per *Odonem* Episcopum Episcopis in regno *Lotharii*, pro præiudicio Cameracensis ecclesiæ directæ, relegi, vestram auctoritatem sciscitaturam, cuius neglectu eadem ecclesiæ, ultra decimum mensem, Pastore vacaret.

VNDE, ne vt negligens à vestro Apostolatu succenscar, in dico auctoritati vestra, post directas *Lothario* & Episcopis regni eius, atque *Hilduino*, qui eandem ecclesiā irregulariter occupauit, ita vt antequam ipsas mitteretis epistolas, hætenus præiudicium permanere, meque *Lotharium* Regem & legatis & litteris, prout potui, sæpe & eò vsque inde commonuisse, donec regijs suis litteris mihi respondit, *Hilduinum* ad vestram auctoritatem

autoritatem suum Legatum misisse, & nihil aliter de præfata ecclesia, nisi ut egerat, disponere debuisset, donec à vobis inde responsum acciperet.

BALDVINVS quoque in proximo nunc decurso mense Octobri, quinto Kalendas Nouembris, per duos homines suos mihi litteras auctoritatis vestræ direxit, in quibus continetur ut easdem litteras Coëpiscopis provincie nostræ legerem, & IVDITH paternis ac maternis obtutibus præsentandam suscipere: si tamen intellexeremus, quod confestim præfatus excellentissimus Rex noster, quæ de illa vobis scriptis & verbis, per Legatos vestros, Apostolatu vestro renuntianda sponndit, adimplere vellet.

Quod si eorum animos ad id protelandum esse intentos, inuestigare possemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id est, si aliter egissemus, gratia & communionem vestra frui nequaquam valeremus. Quam vestræ auctoritatis epistolam, ut oportuit, reuerenter suscepimus, & Coëpiscopis nostris eam relegimus, & pro præfata IVDITH apud fratrem & matrem illius, quantum potuimus, ut mandastis, communiter interuenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præsentare studuimus.

Post quæ voluimus, quia sic nobis, secundum sacras regulas, sicut eas intelligimus visum fuerat (non enim sine dignis pœnitentiæ fructibus absolui posse putamus quod anathematis vinculo à sacris regulis innodatum videmus) ut iuxta ecclesiasticam traditionem prius Ecclesiæ, quam læserant, satisfacerent: & sic demum quod præcipiunt iura legum mundialium, exequi procurarent.

SED quoniam litteras vestras, quæ inde nihil præceperunt, imo etiam nullam protelationem in eorum cōiunctione faciendam significauerunt, sibi sufficere voluerunt, & sine vestra auctoritate, ad quam clamauerant, cogi, nisi alio se modo submitterent, non debuerunt.

Ex altera epistola vestræ Sanctitatis eis retuli, quod non leges ecclesiasticas dissoluistis, sed preces pro eo

misistis, qui puniri secundum leges mundanas poterat, quatenus locum poenitendi haberet, quod contra leges diuinas admiserat.

Sic & Saluator noster, qui vult omnes homines saluos fieri, & neminem vult perire, in cruce apud patrem iure sacerdotis, pro suis persecutoribus intercessit: quod in eis, qui post passionem eius crediderunt, & compuncti poenitentiam egerunt, qui cum patre omnia donat, efficaciter impetrauit.

Ad cuius instar Apostolorum Vicarius, ad quorum limina confugerunt, & Catholica atque Apostolica Ecclesie summus Pontifex, quod in hominem Regem in leges mundi peccatum est, perdonari petitis, vt quod in Regem cæli & terræ, & in leges cœlestis regni offensum erat, haberent inducias per poenitentiam abolendi.

E contra carnales, & etiam quidam eorum, qui antea cōiunctioni huiusmodi contradicebant, hac defensione, vt eis visum fuerat, se protegentes, (sed sicut se habet veritas) salute nudantes, ab istius nouissimæ vestræ epistolæ verbis recedere noluerunt, quam sine protelatione eorum cōiunctionem debere fieri demonstrare dicebant.

DICENTI VERO mihi, quia pro nulla potestate terrena, quod de Ecclesiasticis regulis intelligerem, dimittere deberem: maxime cum etiam mecum, imo cum Deo, dominus Rex noster, filius vester, CAROLVS faceret quasi consulendo mihi quidam hoc dederūt consilium, in quo non meis sed verbis eorum utar, quæ mansuetudo vestra, velut exemplum & doctrix disciplinæ Dei, mitis & humilis corde, ac patiens æquanimiter sustinebit, dicentium: vt quia non secularis, sed ecclesiastica potestas de hoc mihi negotio imperaret, conspiratione resistentium aliquantulum declinarem, ne quisquam æmulus noster vestræ Sanctitati suggereret, quasi in cōtemptum sancti Apostolatus vestri, & sedis Apostolicæ hoc egissem, & vestræ mansuetudinis erga me animum commoueret, & quancumque excommunicationem,

sicut

sicut pro *Rothado* actum fuerat (quod tamen ad me nō peruenit, nisi quantum *Odo* Episcopus, & postea *Luido* detulit, antequam ad auctoritatem vestram gestorum seriem inde mittere valuissimus: vel quomodo res gesta fuerit, per Legatos vestros resciretis) obtineret: præsertim cū in hac epistola vestræ auctoritatis legatur, quod si aliter egissemus, quam in ea scriptum est, gratia & communione vestra frui nequaquam valeremus.

Quò contra mihi dicenti, hoc in epistola vestra ob id posuisse, ne femina illa à nobis deciperetur, & non ob hoc, ne Ecclesiæ satisficeret: responderunt, Cur aliter vellem vestram epistolam intelligere, quàm vobis placuit eam componere, cū de in præterito mihi transmissis, eius sensum possem manifestè cognoscere.

QUAPROPTER memor præteritarum epistolarum, mihi & Episcopis regni filij vestri domni CAROLI à vobis missarum, attendens etiam quæ in epistola nuper per *LVIDONEM* mihi benignitas vestra mandauerat, (hæc enim in *Autisodoro*, post aduentum *Luidonis*, ventitabantur) inter metum præteritarum, & spem posterioris epistolæ, mihi mitiora monstrantis, contentionē in hac causâ dissimulando vitauit, & condescensionem quasi in tempus aliud differendo, dissimulanti, expectās ut in causâ huius, quæ instat dispositione vestra, ex *Rothado* discere valeam, qualiter de reliquo in huiusmodi agere debeam.

SICQUE nihil nobis de ecclesiastico ministerio eis interdicentibus, sed tantum quod valuimus nostram præsentiam ab hoc negotio subducentibus, *BALDVINVS* & *IVDITH* iura legum sæculariū, quæ elegerunt, exequi studuerunt.

DOMINVS etiam noster Rex, filius vester, huic desponsationi & coniunctioni interesse non voluit, sed missis publicæ rei ministris, sicut vobis promisit, secundum leges sæculi eos vxoria coniunctione adinuicem copulari permisit, & honores *BALDVINO* pro vestra solummodo petitione donauit.

NO-

NOTATIONES.

PARTEM huius epistolæ, qua vacationem Episcopus Cameracensis tangit, Baldericus in Chronico Cameracensi lib. 1. cap. 48. recitat. Integra apud Flodoardum lib. 3. cap. 12. exstat. Porro res ipsa sic se habet.

AN. 863. Nonis Augusti THEODERICVS Cameracensis & Atrebatensis Episcopus obierat: vt idem Baldericus disertè affirmat. In defuncti locum Lotharius, Rex Lotharingæ, primò *Guntbertum*, postea *Terboldum*, denique *Hiluinum*, cognatum & Capellanum suum, contra sacros Canones, intrudere est conatus.

SED Hincmarus Remorū Archiepiscopus, vt Metropolitanus, ipsum, consecrare noluit, & decimo post Theodorici obitum mense, hoc est, anno 864. epistolam supra à me recitatam ad Nicolaum I. Papam scripsit. Hilduino itaque expulso, IOANNES an. 866. Cameracensis Episcopus est constitutus: vt idem Baldericus lib. cit. cap. 49. commemorat.

IVDITH) Caroli Calui Francorū Regis filia primū Edilulfo Regi Anglorum nupserat: vt Acta coronationis à Sirmondo, cum Capitulis Caroli Calui, edita declarant. Edilulfo mortuo, cum Iudith rediisset in Galliam, BALDVINVM FERREVM, Flandriæ Comitem, ipsius nuptias appetentem, patre inscio, sed *Ludonico* fratre, vt ferunt, approbante, volens secuta est.

BALDVINVS tamen quasi raptor est accusatus, & metu Caroli Calui, in regno Lotharij delituit, quò ad Carolus, Nicolai I. Papæ litteris ac precibus flexus, annuit, vt nuptiæ solennes Autifiodori celebrarentur anno octingentesimo sexagesimo quarto: vt ex Hincmari ad Nicolaum I. epistola, quam supra recitauimus, col-

colligere licet. Est enim ea scripta mense decimo post obitum Theodorici Cameracensis Episcopi, quem anno 863. Nonis Augusti obiisse Baldericus li. citato cap. 47. disertè tradit.

Quod ergò scribunt non pauci, Balduinum vxorem suam rapuisse, aut furatum fuisse, ideo dictum puta, quòd illam, sine patris assensu, duxerat. Volentem alioqui, vt dixi, secutam fuisse, Balduinus ipse semper affirmavit; vt Nicolai Papæ ad Carolum epistola 2. testatur: *Qui vestram se habere indignationem, eò quòd Indish filiam vestram, illum praeter ceteris diligentem, sine vestra voluntatis consensu, in coniugium elegeris, eamque volentem acceperit, ore proprio resulat.*

CAPVT XVIII.

Carolus Caluus Francorum Rex pradia Gandensi S. Bauonis monasterio olim collata confirmat, an.

864.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
KAROLVS gratia Dei Rex.

Si erga loca diuinis cultibus mancipata, propter amorem Dei, eique in eisdem locis famulantes, beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco nouerit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium, nostrorum

Adelmus
Comes &
Abbas com-
mendatarius
S. Bauonis.

nostrorumque presentium scilicet & futurorum industria, quia vir venerabilis, Nouiomenium siue Tornacensium ecclesiarum præsul REINHELMVS, curam ministerij sui gerens, nec non etiam carissimus fidelis noster ADELMVS Comes, qui & largitu nostro Rector monasterij S. Petri, & S. Bauonis, quod vocatur *Gand*, super fluuium *Schald* siti, pari deuotione ad nostram accedentes magnificentiam, innotuerunt, Canonicos ipsius cœnobij, Domini ac genitoris nostri LEONOVICI gloriosi Imperatoris, ceterorumque prædecessorum nostrorum Regum, ex villis suorum vsibus delegatis, confirmationis quondam habuisse præcepta, sed nimia infestatione paganorum, nostrisque præpedientibus peccatis, eadem deperisse, ignique cremata fuisse.

Vnde humiliter nostram deposcentes Serenitatem, petierunt denuò memoratis sanctis fratribus nostra benignitate idem renouari, ac restitui confirmationis præceptum, quo irrefragabiliter, nulloque inhibente, villis ac rebus ipsius Abbatiæ, suorum scilicet vsibus à priscis temporibus delegatis, liberius deinceps vti valerent, id est, in pago *Gandense*, in villa quæ dicitur *Marka*, quidquid ex ratione S. Bauonis ibidem adspicere videtur, & in pago *Brachbatense* in villa *Vncorminta*, similiter cum omnibus suis adiacentijs, & in villa *Flither-sala*, cum omnibus quæ ibidem pertinere noscuntur, & villa *Gisingarule*, similiter cum cunctis appendicijs suis in pago verò *Mempisco*, in villa *Helsca*, cum omnibus suis appendicijs, & in pago *Cameracense*, in villa *Colonia* quidquid ibidem attinet; in pago quoque *Suessonico*, in villa *Vaeflei*, medietatem vinearum, & ecclesia, quæ ibi noscitur esse sita, & in pago *Medelentense*, in villa *Solelnum*, quidquid ibidem pertinet; in pago etiam *Flandrense Illumariscum*, cum vel quidquid ibidem aspicit, & in *Friesense* similiter.

Vnde animæ nostræ salutem consulentes, eorum petitionibus, quia rationabiles satis ac salutiferæ visæ sunt, libenter assensum præbimus, ac propterea hoc magnitudinis

ordinis ac celsitudinis nostræ præceptum memoratis sanctis fratribus fieri darique iussimus; per quod prælibatas villas atque res, sicut in eorum præceptis plenius continuisse visum fuit, cum omnium rerum ad se pertinentium summa integritate confirmamus, perenniter eorum vñibus famulandum ac nemine inquietante, aut subtrahente vel diminuente, siue commutante, non Abbate, nec vlla iudiciaria potestate, decernimus iure perpetuo seruenda, & pro eorum libitu vel necessitate atque vtilitate ordinanda: quarum sumptibus sustentati, vberius pro nobis & coniuge cara, quæ cum prole ac regni à Deo nobis commissi & conseruandi statu & pace, omnipotentis Dei misericordiam iugis precibus eorundem exorare delectet.

VT autem hæc nostræ renouationis atque confirmationis auctoritas maiorem in Dei nomine, per superuenientia tempora, obtineat vigorem, manu propria hac sub charta confirmauimus, annuliq; nostri impressione assignari iussimus.

SIGNVM Karoli gloriosissimi Regis.

DATVM V. Idus Octobris, Indictione XII. Anno XXV. An. 864.
regnante Karolo gloriosissimo Rege. Actum apud *Pettingehem* villa in Dei nomine feliciter. Amen.

NOTATIONES.

REINHELMVS) Episcopus Nouiomenſis ac Tornacensis, Flodoardo in Hist. Remensi lib. 3. cap. 19. Ragenelmus, Papinio Maſſono Ragenelmus, alijs Rainelmus, aut Remelinus.

CANONICOS) Nota Canonicos, non monachos an. 864. in S. Bauonis monasterio reſediſſe. Vide ſupra. cap. 14.

MARCHA) Duplex hodie eſt Marka, *Marcken Penelo* & *Marken Barrois*, vterque vicus in Caſtellania, vt loquantur,

quantur, Insulensi Flandrorum, ad fl. *Marquetad* cuius
& Deullæ confluentes sita est Marquetta, monialium
Ord. Cisterciensis Abbatia.

BRACHBATENSIS.) seu Bragbantenfis pagus olim ab
Alost & Gandauo extendebatur supra Tornacum &
Condatum: vt ex Sigeberti Chronico datur intelligi.

FLITHERSALA.) Hodie *Flierfeele* aut *Vlierfeele*, vicus
agri Aloftani.

GISINGARVLE) hodie *Gysenzeele*, vulgò *Gysele* per
syncopen.

HEL SOCA.) Legendum videtur *Helsca* vel *Helsca*.
& fortasse notatur *Esche*, vicus agri Aloftani.

VAESLEI) forte *Aerfeele*.

MEDELENTENSIS) pagus, hodie *Melanrois*: cuius pa-
gi caput est Seclinium, *Seclin*, collegio Canonicorum
& ipsanis S. Piati martyris nobile. Quod an hic desig-
netur per Schelinum aut Sohelnium, dubitari possit. In
autographo legitur *Sohelnium*, quod nonnemo putat ef-
se *Suvallem*, vicum agri Aloftani, ex vetusto S. Bauonis
patrimonio. Sed obstat situs: nam in pago Medelentenfi
Sohelnium vel Schelinum collocant litteræ Caroli Cal-
ui, iam recitatæ.

PETTINGHEM.) Hodie *Petinghem* pagus seu vicus
ad Scaldim, prope Aldenardam Flandriæ opidum.

CAP.

CAPVT XVIII.

*Pactio Aquisgranensis, inter Carolum
Caluum Francia Regem, & eius fra-
trem Ludouicum Germania Re-
gem, anno 870. pridie Nonas
Martij, in ita Aquisgrani.*

ANNO Incarnationis Domini nostri Iesu An. 870.
Christi DCCCCLXX. Indictione tertia,
pridie Nonas Martij, anno XXXII. KARO-
LI gloriosi Regis, Aquisgrani palatio, hæ-
c pactiones inter ipsum & HLYDOVICVM
Regem, fratrem ipsius, factæ sunt.

INGELRAMVS Comes ex parte Karoli Regis.

Sic promitto ex parte senioris mei : quod senior
meus KAROLVS REX fratri suo HLYDOVICO Regi talem
portionem de regno HLOTHARII Regis consentit ha-
bere, qualem aut ipsi iustiore, & plus æqualiore,
aut communes fideles eorum inter se inuenerint. Nec
cum in ipsa portione, vel in regno, quod antea tenuit,
per aliquam fraudem vel surreptionem, decipiet, aut
forconsiliabit, si frater suus Hludouicus eandem fir-
mitatem & fidelitatem, quam ex parte senioris mei il-
li habeo promissam, iste frater suus Hludouicus senio-
ri meo ex parte sua, quamdiu vixerit, inuiolabiliter ser-
nauerit.

ITEM LEYTERIDVS Comes ex parte HLYDOVICI Re-
gis.

Si c promitto ego ex parte senioris mei, quod senior meus HLVDVICVS Rex fratri suo KAROLO Regi talem portionem de regno HLOTHARII Regis consentit habere, qualem aut ipsi iustiore, aut plus æqualiore, aut communes fideles eorum inter se inuenerint. Nec cum in ipsa portione, vel in regno, quod antea tenuit, per aliquam fraudem vel surreptionem decipiet aut forconsiliabit: si frater suus KAROLVS eandem firmitatem, & fidelitatem, quam ex parte senioris mei habeo promissam, iste frater suus *Karolus* seniori meo ex sua parte, quamdiu vixerit inuiolabiliter seruauerit.

HAEC eadem tertius *Theodericus* Comes, ex parte gloriosi Regis *Karoli*, & quartus *Radulfus* Comes ex parte HLVDVICI profecuti sunt.

ISTI præsentes fuerunt.

LEVTBERTVS Archiepiscopus.

AERIDVS Episcopus.

ODO Episcopus,

ADAELEMVVS Comes,

INGELRAMVVS Comes,

LVITFRIDVS Comes,

THEODORICVS Comes,

ITEM ADELELMVS Comes.

NOTATIONES.

LVDVICO, Cermania Rege, agrè ferente regnum LOTHARII, an. 869. mense Iunio Placentia in Italia defuncti, vniuersum à CAROLO CALVO vsurpari, inita per vtriusque legatos apud Aquasgranii pacitione, conuentum est, vt regnum istud inter ipsos æquis portionibus diuideretur. Itaque facta est ea Diuisio, quæ proximo capite continetur, quamque AIMONIUS lib. 5. cap. 25. & Petrus Pithæus in Scriptoribus XII. coetaneis recitant.

AN. XXXII. KAROLI.) Initium annorum Caroli Calui
à XII.

à XII. Kalendas Iulias ducendum esse Iac. Sirmondus in Notis ad Capitula eiusdē Caroli tit. 35. rectè docuit. Hinc sequitur, Martio mense anni 870. nondum expletum fuisse annum eius tricesimum. Quare scribendum hoc loco, non XXXI. sed XXX. & eandem ob causam in titulo cap. sequentis legendum XXXI. non XXXIII.

INGELRAMVS.) Camerarius hic Caroli Calui fuit, eique intimus. Postea tamen, suasu Richildis Reginae honoribus exutus, ad Ludouicum Germaniæ Regem transijt, eique auctor fuit, vt in Galliam cum exercitu iterum an. 875. veniret: vt Aimoinus lib. 5. cap. 32. narrat.

CAPVT XX.

*Diuisio regni Lotharij Imperatoris, anno
870. VI. Idus Augusti, inter Carolum
Caluum Franciæ, & Ludouicum
Germaniæ Reges fratres facta
in Procaspidē ad Mosam fl.*

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXXI. regni CAROLI XXXIII. Indictione III. VI. Idus Augusti, inter gloriosos Reges CAROLVM & HLVDVICVM, fuit hæc Diuisio regni facta, in Procaspidē super fluminiū Mosam.

Et

Ethæc est portio , quam sibi HLVDO-
VICVS accepit.

Coloniam. *Colen*, ad Rhenum.
Treueros, *Trier*, ad Mosellam.
Vtrech, *Vlraictum*, ad veterem Rheni alucum.
Stratsburch, *Argentoratum*, ad Rhenum.
Basulam, *Basel*, ibidem.
Abbatiam Sueltre, *Susteren*, in Ducatu Iuliacensi.
Berch, prope *Ruremundam*.
Niu monasterium, forse *Huy*.
Castellum, *Kessel*, ad Mosam.
Indam. *S. Cornelis Munster*, prope Aquasgrani.
S. Maximini, prope Treueros.
Ephternacum, *Echternach*, opidum & Abbatia in Duca-
tu Luxeburgenfi.
Horreum *Treuerense*, monasterium.
S. Gangulsi, *S. Gengoul*.
Faucerniacum, *Fauerney*, Abb. in Comitatu Burg.
Polemniacum, *Poligny*, opidum ibidem.
Luxouium, *Luxeuil*, opidum & Abbatia ibidem.
Luteram, *Lure*, Abbatia in Alsatia.
Balmam, *Baulme les Nonnes*.
Offonis villam, *Vallefaux*.
Megeni monasterium. *Moien monstier* Abbatia in Loth.
S. Deodati. *S. Diey*, in Loth. ad Murtham.
Bodonis monasterium, forse *Bodonnulle*.
Stiuagium, *Estinay*, Abb. in Loth. ad Murtham.
Romerici montem. *Miremons* in Loth.
Morbach, *Murbacum*, in Alsatia.
S. Gregorij.
Mauri monasterium, *Maur munster*.
Eboresheim, *Abbatia*.
Homowa.
Mafonis monasterium, *Macsmunster*.

Hym-

Homburg.
 S. Stephani Stratsburgh.
 Erenstein.
 S. Vrſi in Salodoro. *Soleurre.*
 Grandi vallem, *Grandvaux.*
 Altam petram, *Haulte pierre.*
 Iuſtinam, *forêt, Mont Inſtin.*
 Vallem Cluſa.
 Caſtellum Carnonis, *Chaffelchalon.*
 Heribodesheim, *Abbatia.*
 Abbatiam de Aquis.
 Hoenehirche.
 Auguſtchirche.
 Comitatum Teſtrebant, *Teyſterbant.*
 Batua, *Betuwe,*
 Hattuaras, *ad fl. Neers* in Geldria.
 Maſau ſubterior de iſta parte, *Onder Maeslandt.*
 Item Maſau ſuperior, quod de iſta parte eſt, *Opper Maes-*
landt.
 Liugas quod eſt de iſta parte, *Liege.*
 Diſtrictum Aquenſe, *Aken, Aix.*
 Diſtrictum Teſtis ſeu Tetis, *prope Spa.*
 In-Ribuarias Comitatus V. *ad Ruram fl.*
 Megeneniſium, *Meyen,* prope Andernacum.
 Bedagowa, *Bidburg,* verius *Meyen.*
 Nitachowa, *ager ad Nidam fl.* in Lotharingia.
 Sarachowa ſubterior: *ad fl. Sar,* in Loth.
 Bleſitchowa, *Blis,* verſus Treueros.
 Selme, *Salme,* ad Saram fl.
 Albechowa, *Sar alben.*
 Suentifiſium, *Sanſloy* in Lotharingia.
 Calmontis *Chaumont* ad Moſellam in Loth.
 Sarachowa ſuperior, *Sargon.*
 Odornenſe, quod Bernardus habuit. *Darney,* in ſilua Vo-
 ſego.
 Solocenſe, *Solien,* in Burgundia.
 Baſiniacum, *Baſigny.*
 Eliſchowc, *ager Aliſienſis* vel *Elſatius.*

warasch, *Comitatus de Varese.*
 Scudingum, *Salins*, in Comitatu Burg.
 Emaus.
 Basalchowa, *ager Basileensis.*
 In Elisatio Comitatus II, *Elfsaten.*
 De Frisia duas partes.

DE regno quod HLOTHARIUS habuit super istam Di-
 uisionem, propter pacis & caritatis custodiam, su-
 peraddimus istam adiectionem.

Mets.

Ours.

Condron.
Prum.
Stanclo.

Ciuitatem Mettis, cum Abbatia S. Petri & S. Martini
 & Comitatu Mossensi, cum omnibus villis in eo consi-
 stentibus, tam dominicatis, quàm & vassallorum. De Ar-
 duenna, sicut flumen Vrita surgit, inter Bissanc & Tum-
 bas, ac decurrit in Mosam: & sicut recta via pergit in
 Bedensi, secundum quod communes fideles nostri re-
 gius inuenerint, excepto quod de Cöduistro est ad par-
 tē Orientis trans Vrtam. Et Abbatias Prumiam, & Sta-
 bolau, cum omnibus villis dominicatis & vassallorum.

Et hæc est portio quam CAROLVS de
 eodem regno sibi accepit.

LVgdunum *Lion.*
 Vesontium *Besancon.*
 Viennam *Vienne.*
 Tungris *Tongre.*
 Tullum *Toul.*
 Viridunum *Verdun.*
 Cameracum *Cambray.*
 Viuaras *Vinarez.*
 Vcetia *Viez.*
 Montem Falconis, *Montfaulcon ad Mosam.*
 S. Michaelis, *S. Miel* in Lotharingia.

Culduni

Culdini monasterium *Col monstier*.
 S. Mariz in Bisontione, *Iussanum monasterium*.
 S. Martini, in eodem loco.
 S. Eugendi, *S. Oyan de Ioux* vulgò *S. Claude*.
 S. Marcelli, à *Chalon*.
 S. Laurentij, *S. Laurens* in Comitatu Burg.
 Leudensi.
 Sennonem, *Senone* Abbatia in Lotharingia.
 Abbatiam Mellam.
 Melbarium.
 Laubias, *Lob* ad Sabim.
 S. Gaugerici, *prope Cameracum*.
 S. Saluij, *prope Valentianas*.
 Crispinio, *Crespin*, in Hannonia.
 Follas, *Fosse*, in d. Leodiensi.
 Marillas, *Maroilles*, in Hannonia.
 Hunulcurt, *Honnecourt*, in diocesi Camer.
 S. Seruatij, *S. Sernais*, à *Maestricht*.
 Malinas, *Malines*, ad Demeram.
 Ledi, *Lier*, in Brabantia ad Netam fl.
 Sunniacum, *Soigny*, in Hannonia.
 Antonium, *Antoin*, prope Tornacum.
 Condatum, *Condè*, in Hannonia.
 Merrebecchi, *Meerbeke*, prope Ninoniam.
 Tictiuiinni, *Dickelhenne*, prope Gerardi montem.
 Luitosa, *Lense*, in Hannonia.
 Calmontis, *Calmont*, in d. Leod.
 S. Mariz in Deonant, *Dinant*.
 Echa, *Eyck*, prope Maseicam.
 Andana, *Andenne*.
 Wasloi, *Vasler* in Fania.
 Altum montem, *Hautmont*.
 Comitatum Texandrum, *Kempenlandt*.
 In Brachbanto Comitatus IV, *Brabant*.
 Cameracesium, *Pays de Cambresy*.
 Hanioum, *Hainan*.
 Lomensem, *vers Namur*.
 In Hasbanio Comitatus IV, *Hasbaigne*.

Mafau superior de ista parte Mosæ, *Maeslandr.*

Mafau subterior, quantum de ista parte est.

Liugas, quod de ista parte Mosæ est, & pertinet ad Vefatum. *Liege, Viset.*

Scarponnense, *Scarponne ad Mosellam in Loth.*

Viridunense, *Le Verdunois.*

Dulminse.

Arlon, in *Ducatu Luxemburg.*

Vaurense Comitatus II. *Terre de la Vainre, ad Carum fl.*

Mosminse, *Moufon.*

Caltricium.

Condrust. *Condreux.*

De Arduenna sicut flumen Vrta surgit inter Bislanc & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Mosam: & sicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Bedensi, secundum quod Missi nostri rectius inuenerint.

Tullense. *Toul.*

Aliud Odornense, quod Termarus habuit.

Barrense, *Barrois.*

Portense, *Portian.*

Salmoringum, *Semurre in Ducatu Burg.*

Lugdunense, *Le Lionnoys.*

Viennense, *Le Viennois.*

Viuiarias. *Viuares.*

Vcetiam, *Vsez.*

De Frisia tertiam partem.

NOTATIONES.

HANC ipsam Diuisionem Aimoinus, Pithæus, & Sirmondus in Capitulis Caroli Calui recitâr. In ea quàm plurima erant menda seu vitia: ego remedium & lucem (quod à nemine hactenus præstitum) adferre conatus sum. Tu lector faue, & iuuâ.

IN PROCASPIDE.) Fortè legendum *In Procaspide*, hoc est

est, in promontoriolo seu lingua in Mosam prominēte. Ut ut sit, locus, in quo Carolus & Ludouicus colloquium habuerunt, fuit inter Heristallum & Marfnam, in diœcesi Leodienfi. Aimoinus lib. 5. cap. 25. *Carolus Pontigonem veniens Legatos accepit, nuntiantes ut ipse ad Heristallum veniret, & frater eius Ludouicus ad Marfnam venturus esset, & in mediuillo eorumdem locorum Kalendis Augusti colloquerentur. Et post alia: Tandem V. Kalendas Augusti ad locum colloquij conueniunt.*

CAROLI XXXIII.) Legendum XXXI. ob causam superiore capite allegatam.

COL. STRATSVRCH.) In tota hac enumeratione nulla fit mentio Moguntiae, Spirz, & Vormatiae: ed quod illae ciuitates ad regnum Lotharij (cuius hîc Diuilio proponitur) non pertinuissent, sed ad regnum Ludouici Transrhenani. Atque hi nimirum pagi fuerunt, qui propter vini copiam, Transrhenanis prouincijs adiecti sunt, cum Ludouici Pij filij, *Ludouicus, Carolus Caluus & Lotharius Imp. an. 843.* paternum imperium inter se diuiderent.

ABBATIA SVESTRE) vulgò *Susteren*. Susterense nobilium virginum Canoniarum collegium, in diœcesi Leodicensi, & Ducatu Iuliacenfi situm intellige: quod monasterium à S. Willibrordo Archiepiscopo Vltraiektino incohatum, *Suendeboldus* Lotharingiae Rex postea auxit, ampliterque dotauit, qui & ibidem sepultus iacet.

PRIMA loci Abbatissa fuit B. *Amelberga*: sub cuius disciplina enutritae fuerunt duae filiae eiusdem Regis Suendeboldi, B. *Benedicta* & B. *Cacilia*, quae Amelbergae in praefectura ex ordine successerunt.

IN eadem ecclesia quiescunt SS. *Gregorius & S. Albericus* Vltraiectenses Episcopi, itemque B. *Vastradis*, mater eiusdem Gregorij Episcopi. Horum corpora à diuersis Episcopis Leodiensibus è terra sunt eleuata, & in feretris decenter locata.

Sic ferè Ioannes Molanus, die 13. Augusti, ex vetusto codice Missali ac Matutinali Domicellarum seu Ca-

nonicarum Susterensium, in autographo Natalium Belgicorum, quod Louanij ms. adseruatur apud Zangrium Bibliopolam, quodque à me auctum & Notis illustratum spero typis aliquando edendum. Natales namque Sanctorum Belgij, qui nunc exstant, non ab ipso Molano, sed à Petro Louio, ex schedis Molani in ordinem sunt digesti atque editi, iussu *Henrici Cugny*, tunc Louanienſis Academiae Cancellarij, post Ruremundensis Episcopi, me Louanij in studijs Theologicis tunc agente. Autographum verò, quod per iniquitatem temporum, ab obitu Molani, perierat seu latuerat, demum post editionem Louianam est inuentum.

BERCH.) Latine Mons S. Petri, aliàs Mons S. Odiliae ad Ruram fluuium, vno milliari à Ruremunda Geldriae vrbe: quem locum *Pipinus Herſtallius* Francorum Dux S. Wironi Episcopo, ex Scotia ad praedicandum Euangelium, illius aui more, venienti dono dedit. Is cum socijs suis SS. Plechelmo, & Otgero, ibi monasterium aedificauit. Eundem locum postea, Normanis per Belgicam ſeuientibus, Canonici Vltraiectini incoluerunt, Lothario Rege fauente. Spectantur ibidem hodieque veteris monasterij rudera.

BALMA.) seu potius Palma, opidum est Comitatus Burgundiae, decimo milliari à Veſontione ſitum, cuius hodie muris inſuſum est vetuſtiſſimum cœnobium monialium Benedicinarum, *Baulme les Nonnes* nuncupatum. Cœnobium iſtud, viuente adhuc S. Deſiderato XI. Veſontionenſi Archiepiſcopo, aedificari cœptum legimus, perfectum deinde ab eius ſucceſſore S. Germano, ab eoque virginibus Deo ſacraſtis attributum: à Vādalis poſtea euerſum, ac deinde circa an. 600. à Warnario, palatij Burgundici Comite, reaedificatum & prouentibus auctum.

EXSTAT ibidem inſigne eiſdem Warnarij lapideum monumentum: cui inſculptum eſt Guntramni Regis ſomnium, quod Aimoinus lib. 3. cap. 3. narrat. Vide plura apud Chiffetium in Veſontione.

VOCATUR autem vulgò *Balma Nonnarum* seu monialium, ad discrimen faciendum à *Balma monachorum* ord. Cluniacensis Abbatia, in eodem Burgundiz Comitatu.

OFFONIS VILLA) hodie *Vellefaux*: de quo loco sic in ms. Chronico S. Benigni Divionensis, quod circa an. 1060. definit, legitur: *Burchardus Comes dedit locum, Offonis villa dictum, quondam nobilem Abbatiam, in honore S. Leodegarij consecratam.*

MEGENI monasterium) est, nisi fallor, *Moien Monstier*, Abbatia in Lotharingia. In Burgundiz Comitatu, est Prioratus *de Mieges* in monte Iura.

ROMARI CI MONS) opidum & monasterium à S. Romarico, Auendi Comite, circa an. 638. fundatum: quod est hodie nobilium virginum Canonicarum collegium in Lotharingia.

GRANDIS VALLIS) *Grand Vaux*, olim Abbatia celebris in monte Iura, nunc Prioratus, cum Abbatia S. Claudij Iurensis vnitus.

ALTA PETRA) *Haulte Pierre*, Abbatia in Lotharingia, aut *Monstier Haulte pierre*, Prioratus ord. Cluniacensis in Burgundia.

IYSTINA) an castrum est in Burgundia, vulgò *Mons Jusin*? an Prioratus ord. Cluniacensis, *Jusse* vel *Jonè*?

CASTELLVM CARNONIS) vulgò *Chastelchalon*, Abbatia monialium vetustissima, in opido eiusdem nominis apud Burgundos: vt me docuit. V. CL. Ioan. Iac. Chiffletius.

HERIBOPESHEIM) Abbatia, cuius infra fiet mentio in diplomate Ludouici Germaniz Regis an. 908. dato.

HATTVARIJ) siue Attuarij ad *Nersam* fl. habitabant: vt ex Chronico Laurishamensi, quod in tomis Rerum Germanicarum exstat, colligi datur. *Nersa* autè, *Neers*, medio ferè itinere inter *Rhenū*, & *Mosam*, per *Wachtenduncam*, *Gelriam*, *Goch*, aliaque ditionis Cluensis opida lapsus, infra *Gennapiam Mosæ* immergitur.

RIBVARIJ.) seu potius Ripuarij ad Ruram in *Annalibus Pithecanis* distinctè collocantur: suntque *Iuliacenses*

centes hodie cum accolis. Compiler Chronici Trudonenſis, quod apud me ms exiſtat, part. 1. lib. 2. cap. 20. *Eſt autem Kibnaria terra vicinalibus abundans, ſub qua Comitatus Iuliacenſis, aliorumq; Principum ſortalitia conſidentur.*

BEDAGOWA.) Id eſt Bidburgenſis ager verſus *Aſeyen*.

ALIVS eſt vicus Beda, Antonino notus in Itinerario, hodie *Bidburg*, opidū Ducatus Luxeburgēſis, inter Auguſtam Treuerorum & Auſanam vicum, nunc *Palleſcheit*. Porro *Gouu* vel *Gau* idem eſt quod ager ſeu terra.

SARACHOWA) ager ad Saram ſeu Sarauum flumini, SELME) Salme Comitatus ad Saram fl.

ELISCHOWE) ſeu ELISGOW, id eſt, ager Eliſatiz ſeu Alſatiz.

WARASCH) tractus Sequanorum ſeu Burgundionum, qui etiamnum dicitur Comitatus de *Vareſco*.

SCVDINGVM) hodie opidum Salinenſe, ſeu Salinarū, in Comitatu Burgundiæ. In ms. vita S. Anatholij, Salinenſis eccleſiæ & vrbis patroni: *Vallis Romano itineri peruiſa, Scodinga in Sequanis, vbi nunc Salinarum locus.*

BASALCHOWA) Baſileenſis ager.

MOSLENSI) ſeu Moſellenſi Comitatu, ad Moſellam fl. quem Auſonius iam olim accuratè deſcripſit.

RECTA VIA.) Id eſt, Via militaris Romana, quæ in pago Bedenſi, nunc Ducatu Luxeburgenſi, populariter *Hereſtrate* aut *Heydenſtrate* nuncupatur. *Here* maioribus noſtris idem quod exercitus. *Heyden* Latine ſunt ethnici ſeu pagani: à quibus Vias militares ante Chriſtum natum ſtratas vulgus credit.

Sc-

Sequitur explicatio portionis, quæ Carolo Caluo celsit.

L. VG. VES. VIENNA.) Non fuerant hæ ciuitates in antiquo Lotharij regno, sed eidem postea ex Caroli fratris successione obtigerant.

MONTEM FALCONIS.) *an. Mont Falcon* vicus prope Velontionem, ad gentem Nafsauiam spectans, à quo multæ toparchiæ dependent?

S. MICHAELIS) Abbatia in diœcesi, siue, vt Sigebertus in Chronico ad an. 667. loquitur, in parochia *Virdunensi, supra Mosam, fundata à Vulfoaldo Maiore domus Hildrici Regis.*

CYLDINI MONASTERIUM) *an Calmonstier*, vetus Canonicorum collegium in Burgundia?

S. MARIAE IN BISONTIONE.) Iussanum monasterium in vrbe Bisontina intellige, quod primùm fuit monialium. post monachorum Benedictinorum, nunc est Minimorum ab an. 1607. vt Chiffletius in s. Donato xxv. Archiepiscopo Velontionensi docet.

S. MARTINI IN EODEM LOCO.) Superest ecclesiola seu sacellum vetustissimum S. Martini, in claustro, vt loquuntur, S. Stephani Bisontini.

S. EVGENDI.) Ita legendum, non S. *Argentij*, Desig. S. *Glande*. natur autem Abbatia Iurensis, quæ nomen S. *Eugendi*, conditoris ac primi Abbatis, aliquot sæculis gessit, nunc S. *Clandij*, in diœcesi quidem Lugdunensi, sed in Comitatu Burgundiæ sita.

S. LAURENTII.) Vide, an notetur Prioratus Cluniacensis S. Laurentij de Rupe, in Comitatu Burgundiæ, S. *Laurent de la Roche*.

LAUBIAS.) Laubium, illustris monachorum Benedictinorum ad Sabim Abbatia, in diœcesi quidem Cameracensi, sed sub ditione politica Episcopi Leodicensis,

M

à S. *La-*

à *S. Landelino*, *S. Auberti* Cameracensis Episcopi discipulo circa an. 640. fundata.

S. GAVGERICI) monasterium, in honorem *S. Medardi* Nouiomenfis ac Tornacensis Episcopi, à *S. Gaugerico* Cameracensi Episcopo, in vertice montis, prope muros illius urbis circa an. 600. ædificatum : vbi nunc arx Cameracensis, à *Carolo V. Imp.* excitata visitur. *Baldericum* in *Chron. Cameracensi* lib. 2. cap. 4. consule. *Gaugericianum* monasterium est nunc Canonico-
rum collegium, in Cameracensi basilica *S. Vedasti* residentis.

S. SALVII) Prioratus ynicus ord. Cluniacensis in Belgica nostra, prope Valentianas, ad Scaldem, à *Carolo Magno Imp.* fundatus: qui diuinitus monitus *S. Saluij* Episcopi ac martyris corpus ibi inuenit, atq; inuentum honorificè sepeliuit : vt *Sigebertus* in *Chronico* an. 801. & *Baldericus* lib. 2. cap. 31. narrant.

CRISPINVM) seu potius *Crispinum*, Abbatia Benedictinorum, ad duorum riuulorum confluentes à *S. Landelino*, (cuius ibidem corpus quiescit) circa an. 650. fundata. *Baldericus* lib. 2. cap. 41.

FOSSAS.) *Fossense monasterium* *S. Foillanus, Hibernus*, dono *S. Gertrudis virginis Nisellensis*, fundauit, vbi & quiescit: vt *Sigebertus* in *Chron.* an. 648. loquitur. *Eginhartus*, in *Hist. translationis SS. Marcellini & Petri*, vocat monasterium Scottorum: qualia olim multa Scotti siue Hiberni per Germaniam habuerunt.

MARILIAS) siue *Mareclias*. Abbatia Benedictinorum in Hannonia à *Chonebbero*, pagi Fanomartenfis Comitē, fundata, & à *S. Huntberto* siue *Humberto* Abbate dotata: de qua vide supra cap. 5.

HVNVLVRT) *Hunulfi* Curtis, siue *Hunonis* curia, Abbatia in diocesi quidem Cameracensi, sed ditione Regis Galliarum nunc sita, à viro illustri *Amalsrido*, cuiusque coniuge *Childebertana*, pro sanctimonialibus fundata: quibus postea Canonici, ac demum monachi Benedictini successerunt.

S. SERVATII.) Ita legendum, non *S. Gernasy*. Traiectense ad

sead Mosam collegium Canonicorum S. Seruatij intellige: de quo Fastos & Annales nostros Belgicos vide.

MALINAS.) Baldericus in Chron. Cameracensi lib. 2. cap. 47. *Apud Maslinas monasterium est Canonicorum, ubi quiescit pretiosus Dei martyr Rumoldus, genere Scotorum, qui vitam eremiticam ducens inibi martyrizatus est. Hoc autem monasterium ab antiquitate constructum, regalibus emolumentis maxime augmentatur.* Ex quibus verbis colligi videtur, ante tempora Notgeri Leodienſis Episcopi (qui an. 1007. obiit) Mechliniæ monasterium aliquod fuisse, ab Odone Comite fortassis inchoatum, quodque Notgerus postea prædijs ac præbendis XII. auxerit.

LEDI.) Liranum opidum ac collegium Canonicorum intellige à S. Gummaro seu Guntmaro fundatum: de quo sic Baldericus lib. cit. cap. 48. *Nec procul à Maslinis est monasterium Canonicorum, quod ex proprijs prædijs vir Dei Guntmarus, illustris laicus, struxit, ibique solum diem resurrectionis expectat.* Floruit is temporibus Pipini Fræcorum Regis.

CETERVM LEDO & MALINA, vt rectè Molanus in Naturalibus SS. Belgij. 1. Iulij. notauit, apud veteres accipiuntur pro maris recessu & accessu: vt in appendice ad tomum 3. Augustini, in lib. 1. De mirabilibus sacræ scripturæ, & alibi. Quibus adde quæ in vita S. Bonifacij Archiepiscopi Moguntini Willibaldus, ab Henrico Canisio editus, narrat: *In loco, inquit, ubi quondam pretiosus sancti martyris effusus est sanguis, cum consilio populi Frisonum, structura cuiusdam tumuli, propter immensas Ledonis ac Malinæ irruptiones, qua diuerso inter se ordine, maris aestu, Oceanique recessu, sed & aquarum diminutione, infusioneq. commouentur, ab imo in excelsum usque construeretur, &c.*

A maris certè fluxu Malinam & Liram seu Ledonem sua nomina accepisse, in s. Rumoldi & Gumhari historijs ms. legitur.

SVNNIACVM) seu potius Sunniacum, Soignij, Hannoniæ opidum: quod Baldericus lib. 2. cap. 46. *Sungeias* nuncupat: hodie *Sonegias* dicimus. Est in eo opido illustre Canonicorum collegium, quod fundatoris sui S. Vin-

centij Comitit eiusque filij S. Landrici Meldensis Episcopi corpora adseruat.

ANTONIUM.) *Antoin*, vicum cum vetusto collegio Canoniorum, ad Scaldim, prope Tornacum.

Condè.

CONDATVM.) *Hannonix* opidum, ad Scaldis & *Hainx* confluentes, olim *regalis & dines Abbatia puellarum*, nunc *monasterium paucorum Canoniorum*. Vbi *S. Walfulfus*, genere *Scotus*, cursu peregrinationis consummato sepultus, in pace obdormitis: vt *Baldericus* cap. 42. loquitur.

MERREBECCHI.) *Merbeca*, vulgò *Meerbeke*, municipiū haut procul à *Ninouia Flandrix* opido: in quo *Odelardus Comes*, eiusque coniux *Nona*, *S. Amandi Tungrensis Episcopi* soror monasterium edificarunt, quod est hodie collegium IV. Canoniorū, & quinque Sacellanorum. Fastos nostros Belgicos 3. Febr. consule.

TICLIVINNI.) *Dickeluenne*, vicus prope *Gerardi montem* in *Flandria*: de quo vide *Origines nostras Benedictinas*, vbi de *Gerardi-montana Abbatia* agitur.

Lense.

LVI ROSA.) seu potiùs *Lutosa*, *Hannonix* opidum, cum monasterio Canoniorum, quod construxit *B. Amandus*: & est *dines Abbatia*, vbi vir *Dei Badilo* requiescit, qui corpus *S. Mariae Magdalene de Hierusalem in Burgundiam*, in loco *Verceliaco attulisse fertur*: vt *Baldericus* cap. 43. loquitur.

Dinant.

S. MARIAE IN DEONANT.) Seu *Dionanto* opido ad *Mosam*, quod *S. Monulphus Tungrensis Episcopus* circa an. 590. Ecclesiz suæ dedit, quodque etiamnum *Leodicensis ecclesia* possidet.

Eike.

ECHA.) *Eike*, vicus ad *Mosam*, in quo *Adelardus* eiusque vxor *Grinnata* monasterium puellarum circa an. 730. construxerunt. Sanctimonialibus postea Canonici sunt suffecti, qui inde ad opidum vicinum *Maesfike* an. 1571. migrarunt: vide *Fastos nostros* 2. Octobris.

Andenne.

ANDANA.) siue *Andenna*, vicus ad *Mosam* inter *Namurcum* & *Huium*, in quo *S. Begga, Ansigifi vidua*, se & su

sua Deo mancipans an.686.vt Sigebertus testatur, monasterium adificauit, quod hodie est nobilium Canoniarum collegium.

WASLOI) seu potius wasserum, monasterium à S. Landelino fundatum: cuius templum an. 844. Theodericus Cameracensis Episcopus dedicauit, petente Hariberto Abbate: vt Baldericus lib.1. cap.41. & lib.2. cap.3. testatur. Monasterium istud, à Wassero riuo sic dictum, in silua Fania situm erat, nunc prorsus dirutum.

ALTUS MONS) est hodie Benedictinorum Abbatia ad Sabim, haut procul à Melbodio Hannoniæ opido, à S. Vincentio Comite, qui & Sonegiensè monasterium cōdixit, fundata. Vide Baldericum lib.2. cap.35.

TEXANDRVM) siue Taxandrum Comitatus hodie *Kempenslandt*, supra cap.8. pro parte explicatum inuenies in Testamento S. Willibrordi.

IN BRACHBANTO) Comitatus seu districtus olim quattuor fuisse, qui tamē in hac Diuisione non enumerantur. Quod nota contra Lipsium & alios, qui ex subiuncto *Lomensi* pago seu Comitatu *Louensem* seu Louaniensem fabricare conantur. Brachbantum porro olim ab Alosto Tornacum vsque, imò ultra Condatum extendebatur.

SIC & in HASBANTO, seu Hasbania, Gallis *Hasbay*, Teutonis *Haspengouu*, olim quattuor Comitatus fuisse. Inter veteres Hasbania Comites laudatur ROBERTVS; Lamberti filius, qui monasterio S. Trudonis *Halen, Felpen, Merhout*, & alias aliquot villas dono dedit, anno quinto post obitum Theoderici Francorū II. Regis: vt in ms. Chronico Trudonensi legitur.

HANIOM) nunc Hannonia, *Hainau* siue *Hainon*, sic dicta ab Haina fluuio, qui mediam regionem intersectat. Teutonis *Henegau*, siue *Hainegouu*, id est, ager Hainae adiacens.

LOMENSIS) seu Lomacensis pagus hodie est pars magna Comitatus Namurcensis. In hoc pago situm est *Bronium*, Abbatia à S. Gerardo fundata, & *Fessa*, opidum ac monasterium à S. Foillano fundatum: vt ex Ludouici

Germaniæ Regis & Henrici Aucupis diplomatibus, infra recitandis, datur intelligi.

LIVGAS) vulgò *Lige*, medijs æui scriptores *Leodicum* vocant. Ioannes Papa X. in epistola ad Carolum Regem vocat *Legiam*. Cui conformis est sigilli publici inscriptio: LEGIA SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE FILIA. In Capitulis Caroli Calui ad an. 854. tit. 14. vocatur *Lendica*, hodie *Leodium*, Episcoporum sedes, amenissimo loco ad Mosam.

SCARPONINSE) seu potius Scarponnense. Scarponna nota est Antonino in Itinerario & in Tabula Peutingeriana: nunc vicus *Sanponne* inter Tullum & Metas.

VIRIDVNVM) Antonino Virodunum, nunc Viridunum, Mosæ adiacet.

ARLON) Antonino in Itinerario *Orlonannus vicus*, hodie opidum Ducatus Luxemburgensis, ex quo nonnulli *Aram Luna* effingunt.

MOSMENSE) Id est ager Mosomensis. Mosomum hodie opidum est ad Mosam, in quo Synodum olim habitam Flodoardus, & Annales Pithæani tradunt.

CONDRVST) Condrusos Cæsar & alij veteres memorant: & nomen hodieque retinent in ditione Leodicensi, prope Huium opidum.

CETERVM S. GREGORII monasterium ad Ludouici portionem pertinens, de quo supra pag. 79. hodie Petri Domus *Peterf-hausen* nuncupatur. Quod ex Hermanni Contracti Chron. per Henr. Canisium edito didici, in quo sic legitur: Anno 979. *Constantia Gamenolfus Episcopus obiit, eiq; Gebhardus Prasul succedens 16. annis ecclesiam rexit, qui basilicam S. Gregorij in ripa Rheni, Abbatiamq; ex suis pradijs construxit, qua iam dicitur Petri Domus. Construxit, inquam, seu potius ab alijs inchoatam Abbatiam auxit & perfecit.*

HORREVM) celebre virginum apud Treueros cœnobium Dagobertus Galliarum Rex fundavit ac dotavit: cui loco prima Abbatissa præsuit S. *Irminda*, eiusdem Regis filia: vide supra pag. 34.

CAP.

CAPVT XXI.

*Testamentum S. Euerardi Comitis (qui
fundauit Abbatiam Cisoniensem,
Canonicorum regularium in
diœcesi Tornacensi) anno
937. conditum.*

GO EVERARDVS Comes, cum coniuge mea
GISLA, decreui qualiter nostri infantes,
quandoque post obitum nostrum, prædiū
nostrum inter se, absque aliquo impedi-
mento vel animositatis iurgio, à nobis di-
uisum rationabili executione particulatim
cum mancipijs cæterisque mobilibus, quæ ad nos per-
tinere videntur, potestate habita deinceps obtinere de-
beant.

Primogenitus namque noster VNROCH volumus vt
habeat quidquid in *Langobardia*, & in *Alamannia* de
proprietate habere videmur, cum omnibus quæ ad ip-
sam proprietatē pertinere videntur, vt supra diximus,
tam in *Langobardia*, quàm in *Alamannia*, præter *Bal-
guinet*, & ea quæ ad eam pertinere videntur.

SECUNDVS quoque BERENGARIVS volumus vt habeat
cortem in *Anaspis*, cum his omnibus, quæ ibi pertinere
videntur, præter *Grecinam*, & cortem nostram *Hildi-
dam* in *Hasbanio*, cum omnibus quæ adiacent ei, &
quod habere videmur in pago *Condisstrim* volumus, vt
habeat.

TERTIVS ADALARDVS volumus vt habeat cor-
tem nostram in *Cisonio*, & *Cantinium*, cum om-
nibus

nibus quæ ad ipsam ecclesiam in supradicto loco Cifonio, pertinere disposui, in tali tenore vt ipsam ecclesiam eo ordine, quo ego constitui semper custodiat, & nihil auferri de ijs quæ ei dedi permittat, per se aut per quemcumque, & *Summinium* cortem nostram.

QUARTVS RODVLPHVS volumus vt habeat *Virci, Vuia, Mestucha*, cum omnibus supradictis locis, quæ pertinet præter ecclesiam *Virry*, quam ad ecclesiam nostram cum omnibus quæ pertinent in *Cifonio* pertinere censui. Et volumus vt habeat quod in *Scelleburd* habere videmur, quod *Matrid* dudum habuit, & omnes res nostras quæ coniacent in *Comitatu Tassandrio*. Ita hanc diuisionem peragere volumus, vt si minus *Adalardus* aut *Rodolphus* de mansis habuerint quàm *Berengarim*, de *Anaspio* adæquare, inter eos cum mancipijs quæ supersedent debeant.

Hæc diuisioni omni modo inter eos vt ita permaneat, volumus, excepto si aliquis Rex Langobardorum, vel Francorum, vel etiam Alemannorum, quod absit, & fieri non credo, alicui eorum de supradictis germanis suam proprietatem ita à nobis diuisam per violentiam sine causâ abstulerit, tunc volumus quod residuum fuerit, vt conuenientes in vnum æqualiter inter eos diuidant illud.

DE filiabus verò nostris volumus vt INGELTRVD habeat *Ermen* & *Mareffem*: IVDITH verò volumus vt habeat *Balgingam*, & curtem nostram in pago *Moila*, quæ vocatur *Heliffem*. HEILVINCH verò volumus vt habeat *Hofsteneheim* & *Luisinga*, & *VPendossa*, & vnum mansum in *Engerefteim*.

TALEM autem legem de supradictis rebus esse censemus, vt si quisquæ eorum aduersus alium aliter contentiosè surrexerit, præter quod nos inde ordinauimus aut in publico placito citatio mallauerit, præsumptor ille, quia contra nostram voluntatem ire ausus fuerit, componat, cui calumniatus fuerit, auri libras mille.

De paramento autem nostro volumus vt habeat primogenitus noster VNROCH spatam vnâ, cum aureis hilcis

hilcis & cuspidē aurea, & Faculum vnum de auro & gemmis, Baltheum vnum de auro & gemmis, Spourones duos de auro & gemmis, vestitum vnum de auro paratum, Mantellum vnum de auro paratum, cum fibula aurea, & alteram spatam volumus vt habeat, Vrceū cum aqua, Manile argenteum vnum, ciphum aureum vnum, ciphos eburneos duos, Bruniam vnam, Helnum vnum, & Manicam vnam ad ipsum opus, Bembergas duas, Mortariolum argenteum vnum, cum pistillo. De paramento verò Capellæ nostræ Ciborium cum Cruce aurea, & capsā aurea, & Calicem aureum cum patena, Coronam auream cum ligno Domini, Crucem auream cum cristallo super ciborium, Planetas duas, vnam auro paratam, alteram de cendalo, Dalmaticam auro paratam, tres pannos super altare auro paratos, duo Phylacteria in cruce pendentia, Euangelium de auro paratum, Sia aurea, Armillas duas auro paratas, Missale cum auro & argento paratum, lectionarium similiter, Vrceum cum aqua, Manile argenteum vnum, Thuribulum argenteum vnum, Pipam auream vnam, Tabulas eburneas auro paratas, Pectem verò auro paratum vnum, Flauellum argenteum vnum, Capsellam eburneam vnā, Candelabra argentea duo: hæc volumus vt supradictus filius noster primogenitus habeat.

SECUNDVS BERENGARIVS volumus vt habeat Spatas duas, vnam cum hilcis argenteis, & aureis simul, Faculum de argento & auro vnū, Baltheos aureos cū gemmis duos, Spourones aureos duos, Vestitū auro paratū vnum, alterum Faculum cum gemmis aureum, Ciphos cum cornu, & argento cum auro, duos, Scutellas argenteas duas, Cochlearia argentea duo, Bruniam vnam, Helnum vnum, Manicam vnam. De paramento Capellæ nostræ, Altare argento paratum vnum, Calicem eburneum cum patena auro paratum vnum, Capsam eburneam auro paratam vnam, Phylacteriū de cristallo cum auro paratum vnum, Euangelium eburneum vnum, Lectionarium simile paratum, Missale simile, Commentarium simile, Antiphonarium simile, Smā-

N ragdum

ragdum simile paratum, Thuribulum argenteum vnum, Planetas duas, vnam variatam, alteram de cendalo, Dalmaticam variatam vnam sericam, simile pallium super altare vnum, Tabulas ad canendum auro & argento paratas: hæc volumus vt secundus *Berengarius* habeat.

TERTIUS ADALARDVS volumus vt habeat Spatas duas, vnam cum hilcis eburneis & aureis, Facilum simile, & balteum eburneum, & aureum, alterum Facilum aureum, & balteos aureos duos cum gemmis, Vas ad bibendum marmoreum vnum, cum argento & auro paratum, Garalem argenteum vnum, Ciphum argenteum vnum, Pallia duo, Garales argenteos cum binis cochlearijs duos, Bruniam vnā, & Helium cum Halsberga & Manicam vnam, Bemiuergas duas. De paramento Capellæ nostræ, Altare de cristallo & argento paratum vnum, Capsam cristallo & auro paratam vnam, Calicem vitreum auro paratum vnum, Calicem argenteum cum patena, Euangelium argento paratum vnum, Planetam diploidam vnam, de cendalo vnam, Dalmaticam vnam, Sericam vnam, Pannum super altare vnum, Filacterium vnum, in quo reliquæ S. Remigij: hæc volumus vt tertius *Adalardus* habeat.

QUARTVS RODVLPHVS volumus vt habeat Spatas tres, Manicos centum, balteum vnum, Garales argenteos duos, Cochlearia tria, Bruniam vnam, Manicas duas, de paramento Capellæ nostræ Busteam cristallinam cum Reliquijs, Filacterium de almandinis & cristallo paratum vnum, Filacterium argenteum vnum, Calicem de nuce & argento & auro paratum vnum, Calicem argenteum cum patena, Planetas duas, Pannum vnum super altare: hæc volumus vt *Rodolphus* habeat.

ENGELTRYD filia nostra volumus vt habeat scutellam argenteam vnam, & pallium vnum. IVPIA vt habeat scutellam argenteam vnam, & pallium vnum. HEILWICK volumus vt habeat argenteum vas vnum, & pallium vnum, quibus singulis, ne de Capellæ nostræ

exor-

exortes esse viderentur benedictione, dedimus singula Filacteria de auro parata.

De libris etiam Capellæ nostræ diuisionem inter eos facere volumus. In primis volumus, vt *Vnroch* habeat Psalterium nostrum duplum, & Bibliothecam nostram & librū S. Augustini De verbis Domini, & librū De lege Francorum, & Ripuariorum & Langobardorum, & Alamanorum, & Bauariorum, & librum rei militaris, & librum De diuersis sermonibus, qui incipit de Elia & Achab, & librum De vtilitate pœnitentiæ, & librum De constitutionibus Principum, & Edictis Imperatorum, & Synonima Isidori, & librum De quattuor virtutibus, & Euangelium & librum bestiarum, & Cosmographiæ Ethici Philosophi.

BERENGARIVS aliud Psalterium volumus vt habeat, cum auro scriptum, & librum De ciuitate Dei S. Augustini, & De verbis Domini, & Gesta Pontificum Romanorum, & Gesta Francorum, & librum Isidori, Fulgentij, Martini, Episcoporum, & librum Ephrem, Synonima Isidori, & librum Glossarum, & explanationis, & dierum.

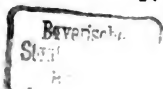
ADALARDVS tertium Psalterium volumus vt habeat, quod ad nostrum opus habuimus, & expositionem super epistolas Pauli, & librum S. Augustini De verbis Domini, & super Ezechielem Prophetam, & Lctionarium de Epistolis & Euangelijs cum auro scriptum, & vitam S. Martini, & librum Aniani, & volumen septem librorum magni Ozoij Pauli, & librum S. Augustini, Hieronymi presbyteri. de hoc quod Iacobus ait: *Qui totam legem seruauit, & in vno offenderit, factus est omnium reus.*

RODVLPHVS volumus vt habeat Psalterium cum sua expositione, quem GISLA ad suum vsum habuit, & Smaragdum, & Collectaneum, & Fulgentium, & Missale cottidianum, quod semper in nostra Capella habuimus, & vitam S. Martini, & Physonomiam Lopi Medici, & ordinem priorum Principum.

Primogenita etiam filia mea ENGELTRVD volumus

N 2

vt

vt habeat librum qui vocatur Vitas patrum, & librum qui appellatur Liber de doctrina S. Basilidis, & Apollonium, & Synonima Iſidori.

IVDITH volumus vt habeat Miſſale vnum, & librum vnum, qui incipit à ſermone S. Auguſtini De ebrietate, & legem Langobardorum, & librum Alquini ad Widonem Comitem.

HEILWICH volumus vt habeat Miſſale vnum, & Paſſionalem & librum orationum cum Pſalmis, & libellum de orationibus.

GISLA volumus vt habeat librum de quattuor virtutibus, & Enchiridium S. Auguſtini.

Hæc omnia, vt ſupra diximus, poſt quandoque obitum noſtrum, vt inter eos ita diuiſa permaneant, abſque impedimento, volumus: ab hodierno verò die (quod nunc ita præordinauimus) quidquid de mobilibus cuiuſcumque rei deinceps, ſi vitam & ſanitatem Omnipotens deſuper nobis conceſſerit, acquiſiuerimus, ſi aliter ante obitum noſtrum non ordinauerimus, ſiue in laboratione, ſeu in peculio, in prædictis, quas inter eos diuiſimus rebus, ſeu beneficijs noſtris, que habere videmur, volumus vt ſuper omnia medietatem VNROCH filius noſter, & ceteri noſtri fideles, qui interfuerunt, quando hæc ita diſpoſuimus, poſt noſtrum obitum, pro ſalute animæ noſtræ diſtribuant, tam in Francia, quam in Langobardia vel Alemania, ſiue in proprio ſiue in beneficio, vt ſupra diximus.

SERVOS autem noſtros, quantos nobis placuerit in ſupradictis locis dimittere liberos de noſtro prædio, tam in Francia, quam in Lāgobardia ſeu in Alemania, volumus vt liberi ſint, vel cuiuſcumque illorum de loco in locum, dum aduixerimus, voluerimus dare aliquem, in noſtra ſeruamus poteſtate. Similiter de noſtra familia, qui non de prædio noſtro ſunt, ſed forinſecus acquiſiuiſimus, volumus vt cuiuſcumque donauerimus eos de noſtris infantibus, abſque contentione ceterorum donati ſint.

Hæc

Hæc super omnia , sicut iam diximus vt ita perman-
neant volumus. Ego in Dei nomine EVERARDVS Co-
mes cum coniuge GISLA huius testamentum diuifio-
nis fieri inter infantes nostros institui , quorum hæc
sunt nomina, VNROCH, BERENGARIVS , ADALARDVS,
RODVLPHVS, ENGELTRVD, IVDITH, HEILVVICH, co-
ram fidelibus nostris qui interfuerunt: quorum nomi-
na hæc.

Adalroch nepos noster.

VVellebertus presbyter.

VVerinbertus, Lanfridus, Drumar,

Vro, Diso, Engelhad,

Heribert, Oipert, Fredeco.

ACTVM in Comitatu *Tarnisiano* in corte nostra *Mu. An. 837.*
sestro, imperante Domino Ludouico Augusto, anno re-
gni eius, Christo propitio, vicesimo quarto.

NOTATIONES.

SEVERARDVS Comes seu Marchio potentissimus
vxorem habuit GISLAM, Ludouici Pij filiam, &
Caroli Calui Imp. sororem: ex qua plures vt-
riusque sexus liberos sustulit. Possedit autem
prædia amplissima varijs in locis, vt in Longobardia,
Comitatu Taruisino, Alemannia, Hasbania, Taxandria,
Condrusio, Austrouandia, Cisonio, Vitriaco, & alibi: vt
ex Testamenti tabulis iam à me recitatis, quarum au-
tographum in Cisoniensi Abbatia hodieque adserua-
tur, constat.

CETERVM in Cisoniensi monasterio RAINARDVS
Remensis Archiepiscopus an. 1129. ordinem Canoni-
cum instituit, *Angelone* primo Abbate regulari ibidem
collocato, cum antea Hermannus cognomento Insu-
lanus, Præpositus & Thesaurarius Cisoniensis, loco
cessisset.

De hoc ipso monasterio Cisoniensi deque S. Eue-
rardo

Euerardus. rardo Flodoardus lib. 4. cap. 1. in Historia Remensi ista tradit: *Formoso Papa Fulco Remensis Archiepiscopus litteras mittens, adnotat qualiter Eurardus Marchio S. Calixti Papa & martyris venerabile corpus à Romana Sede impetraverit, atque in eius honore monasterium in pradio suo constituerit. Quod pradium post eius obitum, ad filium ipsius Rodulfum Abbatem hereditario iure deuenerit; qui res ipsas, simul cum memorati martyris gleba, vita sua diebus absque ulla contradictione tennerit, & de seculo migraturus easdem res, cum monasterio, & corpore sacro, Remensi S. Dei genitricis ecclesie delegauerit, eandemq; rerum suarum heredem instituerit.*

Rodulfus. Tunc verò Hucboldus quidam, sororis huius Rodulfi maritus, munus eiusdem Abbatis calumniabatur, & ab ecclesia Dei genitricis iure conabatur auferre. Proinde precatur, ut quid sibi sit in talibus agendum, suis cum sacris instruat litteris, & harum collationem rerum aeterna stabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis ultione percellat.

OBIIIT autem S. Euerardus in Italia, indeque corpus eius Cisonium est aduectum, per VNROCHVM filium primogenitum: ubi festo ritu quotannis die 16. Decembris colitur: ut in Fastis nostris Belgicis disseruimus.

CETERVM, quod hactenus à nemine notatum, filius secundò genitus S. Euerardi BERENGARIVS, cuius supra in testamento fit mentio, postea Rex Italiae ac demum Imperator fuit.

ANASPIS) hodie vicus *Anappe*, ad gentem Roblesiam pertinens, in Castellania Insulensi apud Flandros; quem vicum Albertus Pius, Belgarum Princeps, titulo Comitatus decorauit.

CONDRIESTRIM) pagus Condruforum, *Condros* de quibus supra cap. 20.

CANFINIVM) *Canfin*: SYMMINIVM, *Summin* vici sunt Cisonio vicini.

VITREI) Latine Victoriacum, *Viry* inter Atrebatum & Duacum, vicus ad Episcopum Atrebatensem spectans.

SCEL-

SCELLEBVRT) vicus vicinus Comitatus Taxandriæ: vt ex subiunctis Testamenti verbis liquet. Fortè *Scelle*, prope Antuerpiam, aut alius vicus illo in tractu, ad *Scaldim fl.*

HELISSEM) Est hoc nomine Abbatia ord. Præmonstratenfis, apud Thenas Hasbanie Brabantinæ opidum: quæ an hîc designetur, dubito. Hoc constat, S. Euerardum illo in tractu, hoc est, in Hasbania prædia nō pauca possedisse.

PLACITO ET MALLAVERIT.) Placitum & Mallum pro eodem apud medijs auctores vsurpantur. Vitus Amerpachius in Notis ad constitutiones Caroli Magni per Lotharium Imp eius nepotem editas, ait in Legibus Longobardicis persæpe vtramque vocem coniungi, expositionis causâ: & Mallum esse vocem origine Germanicam. Nam locum indictum vel designatum Germani vocant *ein Mal* vel *Malstat*: vnde aucupes quibusdam in locis dicunt *Malen*, hoc est, notare locum.

Ob hanc coniunctionem idem Amerpachius suspicatur & nomen Placiti esse Germanicum, & deductum à *Platz*, quod significat locum vel aream. Inuenitur vtrumque vocabulum etiam coniunctum in Capitularibus Caroli Magni, nominatim in cap. cuius inscriptio est: *Quæ ad Niumacz, cap. 17.* hæc leguntur: Vt nullus ad mallum vel ad placitum infra patriam arma portet, id est, scutum & lanceam.

SPATA) id est, Gladius. Hinc apud Hispanos est ordo Equitum S. Iacobi de Spata, qui pro tessera gladij insigni, pectori affixum, gestant.

SPOVRONES.) id est, Calcaria, Teutonicè *Sporen* Gallicè *Esprons*.

BRVNIA.) id est, Lorica, Gallis *Quirasse*.

HELMVM) significat Galeam, *Helm*, *Heaulme*.

BEMBARGAS,) id est, Tibialia ferrea.

PIPA AVREA,) id est, Canula, ad sumendum seu hauriendum sacrosanctum Domini sanguinem ex calice ben edicto, more veteris Ecclesiæ. Baronium

nium in Annalibus consule.

FLAVELLUM) seu pons Flabellum, ad muscas ar-
cendas aut ad calorem minuendum

FACILVM) pugionem, *Poignart*, interpretantur.

PHYLACTERIVM) Gallis *Reliquaire*, capsula Sancto-
rum ossa seu reliquias continens. Quo sensu etiam v-
surpatur à Balderico in Chron. Cameracensi.

CENDALVM) *Taffetas*, aut quid simile. Sic Auriflam-
ma vexillum fuit ex cendalo.

GARALES) cum Cochlearibus, in contextu Testa-
menti, ferè iunguntur. Itaque Garalis videtur patel-
lam *Esquelle* significare. Hispanis hinc fortasse *Jarro*
de aqua.

HALSBERGA) fortè, colli tegumentum, vuculo Teu-
tonico, *Haubert*, veteri lingua Francica, idem quod
Quirasse. Sic Bemberga seu Beinberga significat tegu-
mentum tibiæ, voce, nisi fallor, Germanica. Ut ut sit,
constat S. Euerardi ævo, non solum in Germania no-
stra inferiore, sed etiam in Gallia, & Insabria, quam
Langobardi occuparant, linguam Germanicam in usu
fuisse. Vide Nithardi historiam lib. 3.

BVSTEA) Gallis *Boisse* vel *Boite* Latine arcula.

CAP.

CAPVT XXII.

Carolus Caluus Imp. prædia Abbatia Hasnoniensis anno 877. confirmat.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, CAROLVS misericordia Dei Imperator Augustus. Si seruorum Dei vtilitatibus subueniendo conferimus, profuturum nobis hoc ad æternam beatitudinem fore, nullo modo ambigimus.

QUA PROPTER nouerit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium, nostrorumque tam præsentium, quàm & futurorum industria, quoniam fratrum & sororum necessitatibus in cœnobio HASNON nuncupato, videlicet sito in Comitatu Atrebatensi, in pago OSTREBANTO, super fluuium *Scarpin*, sub tutela S. Petri Apostolorum principis, Deo militantium subuenire cupientes, eorū indigentij per ERMENTRVDEM, filiam nostram, Abbatissam, patefactis, decernimus, per eiusdem Ermentrudis deprecationem, nostræ Altitudinis præcepta eis confirmari, quatenus per nostram munificentiam ad augmentum & vtilitatem eorum ea perpetualiter possideant, quæ inferius descripta habentur. Concedimus igitur memorato cœnobio infra ipsum monasterium mansos duos, & canbas duas, siluamque vnā, & insuper etiam de silua Abbatis, vnde possint sexaginta porci saginari, nec non & in prædicto pago villam *Azinium*, Scaldim.

O

cum

cum omni integritate, exceptis tribus mansis, denique in ipso pago *Azinium*, quod est super fluuium *Scaldim*, cum omni integritate, exceptis mansis quinque & molendinis duobus, cum camba vna & pratis duobus.

VVancercin ad Scaldim. PARI temore largimur in præfato pago *Ostrebanto*, villam *VVancercium*, cum omni integritate, nec non in ipso pago in *Scaldino*, dedimus eis octo mansos. De ipsis quoque tenet per nostram iussione[m] *Gottmanns*, quattuor, deprecante præfata Abbatisa, quamdiu vixerit; postea verò recipiantur ad opus fratrum.

Tartenois vers Noyon. Velle. De cetero in Comitatu *Tardanensi* villam *Auciacum*, situm super fluuium *VVellula*, cum mansis vndecim, nec non & de omnibus villis totius Abbatiz omnē decimam pleniter statuimus largiendam, & si non suffecerit ad vsus fratrum seu sororum, ex ..... cuncta necessaria suppleantur. Et vt hoc per omnia tempora inuiolabiliter permaneat, manu propria subscribi firmauimus, & annuli nostri impressione insigniri iussimus.

SIGNVM CAROLI gloriosissimi Imp. Augusti.

An. 877. ODACRVS Notarius, ad vicē Gofelini, recognouit & subscripsit. Datum V. Idus Iulij, Indictione X. anno tricesimo octauo regni D. CAROLI Regis in Francia, & Imperij eius secundo. Actum Carisiaco palatio Imperiali, in Dei nomine feliciter, Amen.

NO-

NOTATIONES.

DIPLOMATIS huius meminit Meierus, in rebus an.878.gestis.Fuit autem HASNONIVM olim vtriusque sexus monasterium, à viro nobili Ioanne,eiusque sorore Eulalia an.670.fundatum & à Vindiciano Episcopo Cameracensi in honorem S.Petri dicatum.Hodie est illustris monachorum Benedictinorum Abbatia,ad Scarpum fl.in diœcesi Atrebatensi sita.De qua fuse egimus in Originibus nostris Benedictinis.

OSTREBANTI)seu Ostrouandiæ Comitatus,olim sub Comitatu Atrebatensi (in qua diœcesi etiamnum est) nunc sub Hannoniæ Comitatu comprehenditur.Ostrouandiæ caput est hodie Buccinium, *Bouchain*, opidum ad Scaldim.Olim & Duacum fuit in Ostrouandiæ Comitatu.

ERMENTRVDIS)fuit soror Iudithæ,Balduino Ferreo, Flandriæ Comiti nuptæ:de qua vide supra cap.17.

CARISIACVS) seu Carisiacum palatium,hodie Cresfiacum ad Isaram fluuium,*Cressy sur Oise*. Synodi apud Carisiacum plurimæ olim habitæ fuerunt.

CAPV T XXIII.

*Ludovicus Germania Rex Theode-
ricoComiti donat VVasdam, id
est, VVasiam.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LOTHOWICVS Dei gratia Rex.

NOTVM sit omnibus fidelibus nostris tam præsentibus quàm futuris, quòd dilecta coniux nostra HEMMA Regina, adiens nostræ Celsitudinis præsentiam humiliter deprecata est, vt cuidam nostro fideli, scilicet THEODRICO Comiti forestum *VVasla*, in eodem Comitatu, cum pratis, aquis, terrisque aratorijs, exitibus & regressibus, cumquæ rebus pertinentibus ad prædictum forestum perintegre nostro daremus præcepto.

Cvius petitionibus (prout dignum est) fauentes prædicto Comiti prædictum damus atque largimur forestum, vt habeat teneat, possideat, cum suis ad se pertinentijs, tam ipse quàm sui heredes, seu cui ipse suique heredes vendere vel mancipare voluerint, sine omni contradictione.

Et vt firmius maneat inconuulsumquæ seruetur, hoc ei præceptum fieri iussimus, & manu propria subterfirmantes, sigillo nostro iussimus sigillari.

SIGNVM domini LOTHOWICI gloriosissimi Regis.

*Orbildarici
alias.*

An. 868.

GEZO Cancellarius ad vicem Domini Vthelrici Archiepiscopi summiqûe Cancellarij recognouit & subscripsit. Datum anno Domini DCCCLXVIII. Idus

Aprilis,

Aprilis,regnante Domino LOTHOWICO anno XIV.In-
iacione.XIV.

NOTATIONES.

WASDA,hodie Wasia,non Zelandia , neque
Zelandiæ pars Walachria.

IANVS Doufa,lib.5. Annalium Holladiæ,
suspiciatur,*Theodericum* Comitem,ad quem
ista Ludouici Germaniæ Regis liberalitas pertinuerit,
fuisse auum *Theoderici* I.Hollandiæ Comitis,& patrem
Gerolfs,qui eiusdem *Theoderici* Primi pater fuerit.At-
que id quidem ex Reginone colligi posse videtur , qui
an.885.*Gerolfum* & *Gardolfum*, Frisonum Comites , à
Godefrido Normannorum Rege Legatos ad Imperato-
rem missos,& an.898.*Eberhardum* Ducem à *WValgario*
seu *WValgero* Frisone, *Gerolfs* filio, in venatione per
fraudem trucidatum fuisse.scribit. Quem eundem esse
cum *WValgero*, *Theoderici* I.Hollandiæ Comitis fratre
idem Doufa censet.

THEODERICVS autem.*Gerolfs* pater,nisi coniectura
me fallit,fuit Ludouico Balbo,Caroli Calui filio, Cubi-
cularius;ipsique idem Balbus Comitatum Augustidu-
nensem supremis tabulis an.879. legauit: vt apud Ai-
moinum.lib.5.cap.39.legitur.

WALGERVM istum Doufa & alij, Teisterbantiæ Co-
mitem nuncupant.

CETERVM istud Ludouici diploma mihi suspectum
est,quodd ipsi titulus Augusti aut Imperatoris non tri-
buatur.

C A P V T XXIV.

Arnulphus Imp. Gerolfo Comiti, Theoderici I. Hollandia Comitis parenti, varia pradia confert, an.

889.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. ARNVLPHVS Rex diuina fauente gratia. NOTVM esse volumus omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibusque nostris, præsentibus scilicet & futuris, qualiter quidam fidelis & venerabilis Comes noster, nomine GEROLFVS mansuetudinem nostram deprecatus est, vt ei quasdam res iuris nostri in proprium concederemus.

Cvius petitioni libenter annuentes, ita fieri decreuimus. Dedimus namque ei inter *Rhenum & Suithar-des-Hage*, in Comitatu ipsius, in locis *Northa & Ospre-taschem*, nominatis, siluam vnā & terram arabilem vnā, & in loco qui dicitur *Bodokenlo* hobam vnā, in *Alburch* quoque hobas duas, & in *Hornum* hobam vnā, & in loco *Huni* vocato, mansam vnā, & in loco *Theole* mansam vnā, & in *Aske* mansam vnā, & quidquid ad easdem hobas & mansas iure legitimeque pertinere viderur, cum curtilibus & ædificijs, mancipijs, campis, agris, pascuis, pratis, siluis, aquis, aquarumque decursibus, molinis, piscationibus, vijs & inuijs, accessibus & regressibus quæ sitis & inquæ sitis, cultis & in-

& incultis, & cum vniuersis appenditijs & adiacentijs, finibus ad præfatas hobas iuste aspicientibus.

Et iussimus inde ei hoc nostræ auctoritatis fieri præceptum: per quod volumus, firmiterque iubemus vt ante titulus fidelis noster de ijs omnibus ab hodierna die, & deinceps, omni tempore, liberam securamque habeat potestatem tenendi, donandi, vendendi, commutandi, vel quidquid exinde voluerit facienda, absque vllius impedimento.

Et vt hæc concessionis nostræ auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora à fidelibus nostris veriùs credatur, ac diligentius obseruetur, manu nostra subter eam firmauimus, annuloque nostro sigillari iussimus.

SIGNVM Domini ARNVLPHI inuictissimi Regis.

ASPERTVS Cancellarius, ad vicem OTMARI Archiepiscopi, recognoui & scripsi. Data pridie Nonas Augusti, incarnatione Domini DCCCLXXXIX. Indictione VII. anno secundo regni Arnulphi prudentissimi Regis. Actum Franconofurth in Dei nomine feliciter, Amen. *An. 889.*

NOTATIONES.

H OBA) Flandris ac Batanis *Hoene*, id est, fundus seu prædium.
MANSVM) siue **MANSA** idem significat quod Hobas; teste Hotomanno, Comment. De verbis Feudistarum.

GEROLFVS, quem Regino lib. 2. Chronicorum, vocat Frisonum Comitem, fuit pater Walgarij seu Walgeri Comitis, & Theoderici I. Hollandiæ Comitis.

C A P V T XXV.

*Ludouicus Germania Rex Laubium,
Fossas, & alia loca Stephano Leo-
dicensi Episcopo attribuit, seu
confirmat, an. 908.*

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis. H L O D O V I-
CVS, diuina ordinante gratia Rex. Si Ecclesijs Dei,
suisque rectoribus aliquid emeliorationis, ad ma-
iora subleuando, roboramus, dubium non est à Deo
nos accepturos retributionem, propter cuius hæc agi-
mus honorem.

QVOCIRCA omnium sanctę Dei Ecclesię fidelium,
& nostrorum præsens futuraque comperiat generali-
tas, quoniam HEDRIMANNVS, Agrippinēsis ecclesię Ar-
chipræsul inclytus, simulque *Rephardus & Reginbarius*
egregij Comites, ad nostrę sublimitatis accedentes ex-
cellentiam, vice STEPHANI venerabilis Episcopi, hu-
militer sunt deprecati, vt ob Dei, sanctęque Marię, at-
que Lamberti martyris amorem, cuncta quę retrò
omnibus temporibus, Tungrensi Ecclesię fuerunt tra-
dita à nostris prædecessoribus, pari voto, eidem habenda concederemus, ac nostrę auctoritatis præcepto in-
uiolando tutaremur. Quorum itaque petitionibus tan-
tò libentiùs celsimus, quantò ampliùs id nobis à patri-
bus nostris profuturum prospeximus.

IDCIRCO hoc nostrę confirmationis præceptum
seri iussimus, per quod *Lanbacensem* Abbatiam à Do-
mino

nino patre nostro *Arnulpho*, Rege gloriosissimo datam, in pago ac in Comitatu *Hainuensi* sitam, cuius ad presens Comes videtur adesse *Sigehardus*, ac fiscum nomine *Tectis* à Rege *Suendipolcho* fratre nostro concessum in pago ac Comitatu *Lunensi* positum: cuius etiam in presentiarum idem Comes dignoscitur existere *Sigehardus*: atque Abbatiam nomine *Fossas*, per præstariam, à *Gisle* Abbatisa, nostra consanguinea, nostræ voluntatis consensu, acquisitam, in pago ac in Comitatu *Lunensi* constitutam, cuius nunc adest Comes *Berengarius*: insuper teloneum, ac monetam de Traiecto, nostræ donatione, cum consensu *Aluini*, eo tempore illius Comititis, concessam: pariter quoque Abbatiam *Heriboreheim* nomine dictam, quæ à *Gerhardo* quondam Comite proprio iure habita postea, pro culpa infidelitatis, contra nostram Serenitatem exhibita, nostro celsit donatui versa, quam prælibato *Stephano* ipsius proprio affini, quandoquidem mansit semper fidelis, dare volentes: tamen suæ iam dictæ Ecclesiæ ipsius precatu dedimus: hæc nominata, & omnia cetera, cum omni suorum integritate, quæ ibi nunc sunt, vel iuste acquiri poterunt, iam sæpius dictæ Ecclesiæ Pastori quæ præsentati *Stephano*, & qui Dei nutu venturi sunt, æternaliter possidenda concedimus.

Et videlicet ordinis modo, ut quicquid secundum Dei ac suam dispositionem facere maluerint, libero, quemadmodum ex alijs ecclesiasticis rebus, in faciendo potiantur arbitrio, quatenus ob hanc nostræ mercedis seu parentum nostrorum emeliorationem, pro nobis & pro illis præsens, futuri quæ Præsules, cum omni sibi congregatione commissa, Deum libenter exorare festinent.

Ut autem huius nostræ auctoritatis confirmatio plenior in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem manu propria eam subterfirmavimus, annuli quæ nostri impressione, insigniri iussimus.

SIGNVM DOMINI HLODOVICI SERENISSIMI REGIS.

P

ER-

An. 908.

ERNVLDOVS Cancellarius, ad vicem RATPOTI Archicancellarij, recognouit. Datum V. Kalendas Februarij, anno Incarnationis nongentesimo octauo. Indictione vndecima, anno autem regni Domini HILDOVICI octauo. Actum Aquisgrani palatio feliciter, Amen.

NOTATIONES.

NOTANDI hic Comites, STOEHRARDVS Hainuensis, & BERENGARIVS Lummenfis seu Lomenfis aliàs Lomacensis, in territorio Namurcensi, & ALBVINVS Traiectensis.

BERENGARIO olim familiaris fuit S. Gerardus Abbas Broniensis, vt in huius vita legitur apud Surium, Vide infra Henrici Aucupis Imp. diploma.

TECTIS FOSSAS.) Vide supra cap. 20.

GISLA) Abbatisa, commendataria, vt loquuntur.

CAP.

CAPVT XXVI.

*Carolus Simplex, Francorum Rex
Egmondam cum appendicibus
donat Theoderico I. Hollan-
diæ Comiti, an. 913.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. CAROLVS, diuina propitiante clementia, Rex Francorum.

Regalis celsitudinis est, nostros & fideles suos donis multiplicibus honorare. Idcirco notû fieri volumus omnibus fidelibus Dei Ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris, quomodo adiens præsentiam solij nostri HAGANO venerabilis Comes, expetiijt à nostra mansuetudine dari cuidam fidei nostro nomine THEODERICO quasdam res, ecclesiam videlicet *Hecmunde*, cum omnibus ad eam iure pertinentibus, à loco qui dicitur *Zwitherdes-Hage* vsque ad *Fortrapa*, & *Kinnem*.

Cvrvs petitionem benignè, uti decebat, suscipientes concedimus præfato fidei nostro hæc omnia ex integro, cum mancipijs quæsitis & acquirendis, pratis, siluis, pascuis, aquis, siue aquarum decursibus. Præcipientesque iubemus, ut sicut reliquis possessionibus, quibus iure hæreditario videtur uti, ita ut his, nostri muneris largitate, rebus impensis valeat securè omni tempore vitæ suæ frui, ipse & omnis eius posteritas. Vnde & hoc præceptum nostræ clementiæ ei super his conscribi

iussimus, per quod præcipimus atque mandamus, vt liberè hæc omnia teneat atque possideat, habeatque de his potestatem, iuxta libitum suum, ordinandi seu faciendi, Deo in omnibus propitiante, & nemine inquietante.

Et vt hoc nostræ largitionis munus per succedentia tempora firmius habeatur, & attentius obseruetur, manu propria subterfirmauimus, & annuli nostri impressione iussimus sigillari.

SIGNVM CAROLI gloriosissimi Regis. HAGANO Notarius, ad vicem ROTGERI Archiepiscopi, summi-
Non, que Cancellarij, recognouit. Datum anno Domini
DCCC. DCCCCXIII. XVII. Kalendas Iulias. Actum Pladella
LXIII. villa, feliciter, Amen.

ut antea
legbatur.

NOTATIONES.

DIPLOMATIS huius calculum, leui numeralis
 vnus notæ seu litteræ correctiuncula, restituit
 Ianus Doufa lib. 5. Annalium Hollandicorum:
 adeoque docuit, hoc ipsum *Caroli* Francorum
 Regis diploma, non ad *Calus*, sed *Simplicis* beneficentiâ
 trahi oportere.

Comitatus Ad eundem 913. Christi annum Doufa, & alij initia
Holl. ini- Comitatus Hollandici referunt.

tiuum an. HAGANO) Notarius. Alius ab isto fuit Hagano Comes
 913 patria Laudunensis, apud Carolum Simplicem gra-
 tiosissimus: vt constat ex Conradi Abbatis Urspergen-
 sis & Flodoardi Chronicis.

PLADELLA) *Bladel*, extremum hodie est Campaniæ
 Brabanticæ municipium.

CAP.

CAPVT XXVII.

*Pactum Bonnenſe, inter Carolum Sim-
plicem Francia & Henricum Ger-
mania Reges an. 921. initum.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis diuina propitiante clementia anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXV. anno verò regni Domini & glorioſiſſimi Regis Francorum occidentalium CAROLI XXIX. redintegrante XXI V. largiore verò hereditate indepta X. Indictione IX. anno quoque regni Domini & magnificentiſſimi Regis Francorum Orientalium HEINRICI tertio, inter ipſos præſatos principes vnanimitatis pactum, ac ſocietatis amicitia quaſita reperiaque exordia ſumpſit prout viſa ſunt competentia.

CONVENERUNT enim ambo illuſtres Reges, ſicut inter ſe diſcurrentibus Legatis conuenerant II. Nonas Nouembris feria prima: domnus enim CAROLVS ſuper Rhenum flumen ad Bonnam caſtrum, & ſtrenuus HEINRICVS ex altera parte Rheni. Et ea tantum die mutuis ſe viſibus intuentes ſuper ripas eiufdem fluminis huc & vltra, vt ſui fierent fideles innoxij ſacramento, quo hanc eorum conventionem fuerant polliciti.

VERVM feria quarta VII. Idus Nouembris in medio Rheni fluminis ſapius dicti principes, in nauibus quiſque ſuis, in tertiam aſcenderunt, quæ ancorata in fluminis

medio gratia eorum colloquij fixa erat : ibique in primo hanc sibi vicissim convenientiam ob statum pacis, iuramento sanxerunt ita.

Ego CAROLVS diuina propitiante clementia Rex Francorum Occidentalium , amodò ero huic amico meo Regi Orientali HEINRICO amicus , sicut amicus per rectum debet esse suo amico secundum meum scire ac posse : ea verò ratione si ipse mihi iurauerit ipsum eundemque sacramentum , & attenderit quæ promiserit. Sic me Deus adiuuet & istæ sanctæ reliquæ.

E contra Rex Heinricus eandem promissionem sacramento eisdem prosecutus est verbis subsequenter, vt huius amicitie firmitas inuiolabiliter obseruetur.

Hæc sunt nomina Episcoporum qui cum nobilibus ac fidelibus laicis firmitatem, quam præmemorati Reges inter se fecerunt , collaudando acceptauerunt , & manibus suis sacramentum firmauerunt, numquam à se destruendam.

Episcopi ex parte Domini Regis Caroli.

HERIMANNVS Archiepiscopus Agrippinæ, quæ modo est Colonia vocitata.

RODGERVS Archiepiscopus Treuerorum.

STEPHANVS Præsul Cameracorum.

BOVO Episcopus Catalaunensium.

BALDRICVS Traiectensium Episcopus.

Hæc nomina Comitum.

MATFREDVS, Erkengerus, Hagano, Boso, Waltkerus, Isaac, Ragenberus, Theodricus, Adalardus, Adelelmus.

Episcopi ex parte Regis inclyti Heinrici.

HERIGERVS Archiepiscopus Moguntiacorum.

NITHARDVS Episcopus Mimmoernerferdæ.

DODO Episcopus Olnobroggæ.

RICAWDO Episcopus Vangionum, quæ nunc dicitur Wormatia.

HONVARDVS Episcopus Paderbornensis.

NOTINGVS Episcopus Constantiæ Alemannicæ.

Hæc sunt nomina Comitum,

EVARDVS, Chonradus. Herimannus, Hato, Godefredus, Otto Herimannus, Cobbo, Magenhardus, Fride-ricus, Foldac.

NOTATIONES.

PACTIO ista non ad annum 926 aut ad an. 923. vt Sigebertus in Chronico suo retulit, sed ad an. 921. est referenda: iuxta Flodoardum in Chronico, & rationes, quas Iac. Sirmondus allegat in Notis ad Capitula Caroli Calui.

PLERIQUE rerum Gallicarum scriptores CAROLI SIMPLICIS annorum exordium ab obitu Odonis Regis, hoc est, à tertio die ante Nonas Ianuarias anni octingentesimi nonagesimi octauì, Carolus autem ipse in diplomatis suis quinquennio altius repetit: à die videlicet, quo Remis Fulco Archiepiscopus ipsum vnxit in Regem, hoc est, à quinto die ante Kalendas Februarias anni octingentesimi nonagesimi tertij. Quem annum Regino indicat, cùm Regem leuatum ait sub finem anni octingentesimi nonagesimi secundi. Nam cùm annos à Christi Incarnatione ordiatur, non à Natali, anno cuique primos etiam sequentis anni menses adnumerat. Denique Caroli Simplicis regnũ ab hoc, quem diximus, Christi anno in eius diplomatis incohari facile perspiciet, qui eius annos cum Indictionibus comparabit. Exempla qui volet, apud Sirmondum citato loco reperiet.

REDINTEGRANTE XXIV.) Carolus Simplex quo tempore in Regem confirmatus est, integrum regnum sua in potestate non habuit, quia Odo Rex quam diu vixit, Aquitaniam & Burgundiam tenuit. Mortuo post quinquennium Odone, quæ ab illo possessa fuerant, recepit, regnumque redintegravit. Atque huius redintegrationis annos regni sui annis Carolus deinceps in suis diplom-

898.

893.

892.

plomatibus subiunxit.

SEMPER igitur redintegrationis anni solido fere quinquennio annis regni pauciores sunt: & solidum fuisset, si Odo, qui III. Nonas Ianuarias, obiit, ad V. Kalendas Februarias, quo die Carolus Simplex inunctus fuit, vitam produxisset.

LARGIORE HERED. INDEPTA X.) Hoc ad regnum Lotharij pertinet, cuius accessione Carolus Simplex hereditatem suā amplificat: quia non solum partem illam recepit, quam auus & pater eius olim possederant, sed alteram etiam, quæ Regum Transrhenanorum fuerat.

An. 911. CETERVM quo anno regnum Lotharij is receperit, iuvestigandum restat. Sigebertus noster in Chronico receptum anno 915. notat. Sed ex hoc loco, & ex varijs eiusdem Caroli diplomatibus Sirmondus rectè concludit, quadriennio ante, hoc est, anno Christi nongentesimo duodecimo, regni autem Caroli vicesimo, receptum fuisse. Quo nimirum tempore, Ludouico ultimo Franciæ stirpis in Germania Rege sine liberis defuncto, Carolo vt legitimo heredi, iure licuit non regnum modò Lotharij, sed Germaniam quoque ipsam, si par in armis vis fuisset, repetere.

CAP.

CAPVT XXVIII.

*Carolus Simplex Francorum Rex varia
pradia Maricolensi Abbatia at-
tribuit seu confirmat, an.*

921.

CHRISTI præeunte & auxiliante clemen-
tia KAROLVS Simplex Francorum Rex
cunctis sanctæ Ecclesiæ siue Imperij fide-
libus salutiferæ pacis optat stabilitatem.

NOTIFICARE volumus omnibus tam
instantis quàm futuri temporis fidelibus,
quodd flexi carissimorum nostrorum Comitum *Isaac &
Hagenonis* precibus, quasdam res, quas tenere hætenus
in suo seruitio solebant Abbates, vel ipsorum fideles,
caussa beneficij, quæ magis congruebant seruire fra-
tribus monasterij, *Mariculas*, quod in honore constru-
ctum est sanctæ Dei genitricis Mariæ, principumque
Apostolorum Petri & Pauli, in quo etiam corpore qui-
escit almus confessor Christi *Humbertus*, illas suprata-
ctas res, quæ subter nomine tenus notabuntur, nostrâ
potestate regia, prædicti loci fratribus perenniter con-
firmaremus.

RES igitur de quibus loquimur, coniacent in subde-
signatis locis. In pago *Hainoenfi*, super fluuium Helprâ,
in villa *Taisneras*, sunt māsī xxx. cum ecclesia, culturis,
pratis, mancipijs, silua & omnibus ibi adspicientibus.

ET in loco, qui vocatur *Fagetus*, mansi quinque sunt *Taisneire*.
in prædicto pago super fluuium eundem, cum omni-
bus inibi respicientibus.

Atque in *Flobodeica* mansi dicuntur quinque, cum suis omnibus appendicijs, & in loco qui fertur *Magnus Mons* mansus vnus & ibi aspicientia.

Iuxta hunc quoque locellum in *Didineicas* est mansus vnus, & in ipso monasterio est pratum vnum, ex quo solet fieri sæpe fratribus molestia.

Hæc igitur supra verbo tenus omnia descripta, secundum prædictorum nostrorum fidelium, *Isaac* scilicet & *Hagenonis* humilem petitionem, ad mensam fratrum iam dicti monasterij Maricolensis, regali auctoritate concedimus, ad stipendia & seruitia exhibenda: nullique hominum amodo seruitutis debitum soluant, nisi iam dictis fratribus.

DATVM VIII. Idus Ianuarij, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo vicesimo primo, Indictione nona, palatio Lugduno.

NOTATIONES.

SHUNTBERTI Abbatis, itemque Caroli Calui diplomata, in fauorem Maricolensis Abbatie concessa, vide supra cap. 5. & 119.

ISAAC) Comes Cameracensis.

HAGANO) Comes intimus Carolo Simplici.

LVGDVNVM.) Laudunum clauatum hic notari existimo. Sic Pardulus Lugdunensium Episcopus dicitur in Synodo Sueffionensi sub Carolo Caluo an. 853.

CAPVT XXIX.

Eiusdem Caroli Simplicis diploma alterum in fauorem eiusdem Maricolenſis monaſterij conſeſſum an. eodem

921.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
CAROLVS Dei gratia Rex.

OMNIVM ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium præſentium ac futurorum nouerit induſtria, quòd INGELRAMVS illuſtris Comes ad noſtram ſe colligens magnificentiã, expoſuit qualiter fratres *Maricolenſis* eccleſiæ, quæ conſtructa eſt in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, vbi etiam pretioſiſſimus conſeſſor *Humbertus* corpore quieſcit humatus, penuria laborantes, diuinum, vt expedit, nequeunt implere officium, & quod miſeratus vſibus eorum xxx. fratrum ſuppeditauerit res ad eandem Abbatiam pertinentes.

In pago videlicet *Landunenſi* in villa *Macerias* ſiue caſtello, vbi S. *Humbertus* eſt ortus, triginta tres manſos, & in eodem pago in villa *Salueriis* quinque manſos, & in pago *Hainao*, in villa *Vercinio*, ſuper ipſum fluuium manſos decem: in eodem pago in villa *Lidenicas*, ſuper fluuium *Helpram*, manſos octo, & illos qui in *Hulſa* coniacent, cenſum ſoluentes, & ſiluas ad eos pertinentes, ac cambam in ipſo monaſterio, iuxta pontem *Haſſencias* cum appendicijs ſuis, & ſiluaſ iuxta

Vide ſupra

c. 7.

*Vercin.**Helpre.*

Q3

mona-

monasterium suum, sub eo tenore.

Et de porcis fratrum ibi saginatis nemo passionatim expectet, cum mancipijs & omnibus appendicijs ad prædictas res pertinentibus: obnixè obsecrans, vt has res vsibus ac stipendijs eorum, præcepto nostræ auctoritatis iure firmissimo delegare dignaremur.

Civis salubribus monitis fauentes, hoc præcellentia præceptum fieri, & dictis fratribus dari iussimus, per quod prædictas res omnes, cum plenissima integritate, cum terris scilicet cultis & incultis, vineis, silvis, pratis, pascuis, molendinis, aquis, aquarumque decurlibus, & mancipijs vtriusque sexus, sæpe dictis fratribus, vsibusque ac stipendijs eorum, pro animæ nostræ remissione, perpetua firmitate, conferentes delegamus vt quietius studeant pro nobis, coniuge, ac prole & pro regni stabilitate Domini clementiam iugiter exorare.

Vt autem hæc condonatio delegationis in Dei nomine cunctis sæculi temporibus validiorem stabilitatis obtineat vigorem, manu propria subter eam firmavimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.

SIGNVM KAROLI gloriosissimi Regis.

DATVM Nono Idus Ianuarij, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo vicesimo primo, Indictione nona, palatio Lugduno.

CAP.

CAPVT XXX.

Henricus Auceps Imp. an. 932. confirmat foundationem Abbatis Broniensis, in Comitatu & diœcesi Namurcensi, quæ nunc S. Gerardi nuncupatur, ab ipso fundatore ibi quiescente.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, HENRICVS diuina fauente clementia Romanorum Imperator.

NOVERIT itaque omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum solertia, quædam venerabilem Abbatem, GERARDUM nostræ regalitatis adisse præsentiam, petisseque ut cœnobium, quod ipse, ex hereditatis suæ proprio, in pago *Lomacensi*, in loco qui dicitur *Bronium*, conuerſus nuper construxerat, in honore *S. Petri* principis Apostolorum, nec non & *S. Eugeny* Toletani Archiepiscopi & martyris, potestate regia contuendum suscipere-mus, allodiumque & possessiones, vel prædia, quæ iam dictus Abbas, seu vir nobilissimus multa possederat, & ea *S. Petro* ad solatium inibi Deo seruientium contulerat, in nostra protectione nostrorumque successorum deinceps consisterent.

Nos vero iustis & religiosis petitionibus assensum præbentes, & à vero Remuneratore, pro hoc & alijs pietatis

pictatis commercijs,mercedem sperantes,idem monasterium cum omnibus,quæ ad ipsum pertinent, in nostra tutela perpetuò conseruandum suscipimus, & statuimus,vt quamdiu locus ille,Deo protegente, inhabitabitur,Abbas eiusdem cœnobij omnia iura , iudicialiaque potestates in villa *Brony*, & in *S. Laurentio*, in *Maisons* in parte sua quam habet, in villa *Leminas*, in *Montinio*, & in *Merentrech* in parte sua quam habet, in villa de *Ermeton*, in *Fendeferta*, in *Romereias*, in *Manisia*, libere & potestatiue exerceat. Et in his locis, & in omnibus quæ possidet, concedimus, & confirmamus ei bannum & iustitiam, impetum & burinam , ictum & sanguinem reperturum, pergum regium, fora, telonea, vicecomitatum, wagaria, rectum & non rectum, vectigalia, & quidquid pertinet ad iudicatum , integritatem Reipublicæ, & incolumitatem, & capestria & siluestria iura, & mortimarus suas & abmatrimoniam tam libere in sempiternum possideat, sicut fundator ipsius loci, nobili prosapia exortus, ante conuersionem suam possederat.

Item.

Nec sit qui præsumat iniicere manus in seruos & ancillas ecclesiæ, vel in homines cohabitantes in omni ipsius possessione; sed soli Ecclesiæ liceat tractare pacifice de omnibus prædictis negotijs, absque calumnia alicuius siue tyrannidis. Nec sit qui cōtradicat huic nostræ regis constitutioni. Alioquin si quis in hoc obuiuerit nostræ voluntati, nouerit pro certo sese grauius nostram incurrere offensam, & suspensum à gratia & beneuolentia nostra. Successoresque nostros contestamur, conformes & coadiutores fore in huiusmodi stabilitione, vt Imperatoria dignitate roborata, sine ruina, sine vacillatione, sine alicuius malæ incurfionis offendenticulo, perpetuum firma duret in æuum.

PRAETEREA quia locus ille consistit in vicinia castris Namucensis, precamur *Comitem Namuci*, sicut fidelem & amicum, vt particeps nobiscum existat ipsius Ecclesiæ orationum, & grates à Deo & laudem à nobis habeat, si tempus aut res expostulauerit, recta manu &

vero

DONATIONVM.

33

vero auxilio, subministret Ecclesiæ opem sui adiutorij. Si verò diabolica suasionem incitatus excesserit, in aliquibus Ecclesiam opprimens iniuste, cum sit libera & res ipsius authentica, si ad nostram præsentiam fratres detulerint querimoniam, consulam eis & liberabo eos ab oppressione. Hoc præceptum pro æterna remuneratione prædicto monasterio fieri iussimus, per quod imperamus, ut ea quæ à præfato Gerardo ad sanctum locum, vel quæ deinceps à fidelibus Christianis eidem collata fuerint, fratres ipsius loci, cum tranquillitate, per sæcula firmiter habeant, teneant, & possideant, & pro salute nostra atq; stabilitate totius regni misericordiam Domini iugiter exorent. Et ut per succedentium temporum curricula, verius credatur & attentius observetur, sigilli nostri impressione corroborauius.

QVIA verò idem famulus GERARDVS præsentiam Domini Papæ in corde suo disposuit adire, & ad robendam libertatem Broniensis Ecclesiæ ab ipso privilegia vult expetere; mandamus patri nostro summo Pontifici, ut traditionem, quam de eodem loco Imperiali sanximus auctoritate, Apostolica confirmet benedictione, ut observatores nostræ præceptionis gratiam & misericordiam, vitamque æternam à Deo consequantur. Qui autem ex his quæ prælibata sunt, quidquam irritum fecerit, vel infregerit, indissolubili anathematis vinculo constringatur, nisi resipuerit & pœnituerit, & ab Abbate & fratribus veniam promeruerit, & de cætero emendaverit.

HAEC autem sunt ingenuorum testium nomina, ut omnis legalis firmitas impleatur.

RICHARIUS Leodicensis Episcopus.

RICHVINUS Stratzburgis Episcopus.

ROTGERSVS Treueris Episcopus.

BENEDICTVS Metensis Episcopus.

COMES Witbertus.

COMES Berengarius.

COMES Herimannus.

SIGNVM HENRICI Regis gloriosissimi.

H12-

HILDVINVS Notarius, vice ROTGERI Archiepiscopi
recognoui.

An. 931.

DATA Nonis Aprilis anno Dominicæ incarnationis
DCCCCXXXII. Indictione V. regnante Henrico Rege
glorioso, anno XIII. Actum Aquisgran palatio feliciter, Amen.

NOTATIONES.

WAGARIA) fortè idem quod Rotaticum aut
Angaria, *Droït de Corouuee.*

COMITEM NAMVCI) Berengarium, qui
& diplomati huic subscripsit. Eidem Comiti Berengario per familiaris fuit S. Gerardus monasterij Bronienfis fundator: vt in huius vita legitur. De eodem supra cap. 25.

NAMVCVM sine R. passim scribunt Sigebertus Chronographus, & alij mediæ ætatis scriptores. Sic & marmoreo tumulo inculptum legitur Montibus Hannoniæ, in basilica S. Waldetrudis, in ambitu chori. Hodie Namurcum, *Namur*, vrbs episcopalis ad Mosam fl.

MANDAMVS PATRI) id est, significamus aut rogamus.

WITBERTVS) Comes Gemblacensis, & illius monasterij fundator: alijs Wibertus aut Guibertus. In tabulis Martyrologij Rom. 4. Februarij dicitur Gilbertus.

CAP.

CAPVT XXXI.

*Arnulphus I. cognomento Magnus,
Flandria Comes, pradia varia mona-
sterio Blandiniensi restituit. seu do-
nat, hortatu Transmari Nouio-
mensis ac Tornacensis Epif-
copi.*

ARNVLPHVS, adminiculante superni Regis clementia, Marchifus, sanctæ Ecclesiæ fidelibus, quocumque passim ordine, Deo Catholicè militantibus.

LEGITVR in Machabæorum libris, diuinitus exaratis, destructum Ierosolymis templum Dei ab Antiocho Regum nefandissimo, quod post multos grauissimosque bellorum triumphos, Iudas Machabæus restruxerit, & auro ac argento, quod de hostium spolijs acquirebat, decorauerit: quo scilicet facto credebatur sibi affore auxilium è cælo Regis polorum.

Huius igitur exempli auiditate incitatus, ego humillimus ARNVLPHVS, toto mentis conamine illorum gestiens particeps effici, qui præcepta seruantes Dominica, terrena cælestes ad thesauros transfulerunt patrimonium, religiosorum veridicorumque hortatu virorum animatus, atque, vt ita dicam, exurgens quasi à graui somno excitatus, cæpi cogitatione tacita mecum diebus

R

nocti-

noctibusque reuoluere , quoddam monasterium esse sub mea ditione antiquitus situm, à Pontifice laude bonorum digno sanctissimo AMANDO, iuxta fluentia Scaldis, in castro *Gandano*, quod *Blandinium* vocitauit, quodque Christo auspice reliquijs B. Petri Apostolorum principis, multorumque Sanctorum, quas à Roma secundo rediens secum detulit, solemniter nobilitauit.

EGIT autem hoc ea tempestate, qua Romanam Ecclesiâ regebat Papa MARTINVS..... post beatum aulæ supernæ clauigerum Petrum, tempore inclyti Regis Frâcorum *Dagoberti*, *Eligio* miræ sanctitatis Episcopo, apud Nouiomagum & Tornacum præsidente.

GAVDEO quidem tantorum pignoribus Sanctorum iam dictum monasterium multimodè illustratum, sed doleo plurimum deesse honorem, quo tantæ dignitatis reliquias, secundum meam voluntatem, extollam in terra, quarum Sancti reliquiarum in cœlesti fulgent curia.

PERMISSV tandem Regis *Ludonici*, atque cum Episcopo *Transmaro*, ad cuius diœcesim pertinet locus ille, cum amicis quoque ac specialiter cum fidelibus meis consilio habito, reddens restitui loco sancto partim ex ijs redditibus terræ, quos *B. Amandus* impetrauit à Regibus, qui per id tempus diuinis se subdiderant legibus, & ob amorem principis Apostolorum Petri, iure perpetuo tradidit in eodem cœnobio degentibus, partim ex ijs quæ fideles quique per loca & tempora diuersa, à præfati Regis *Dagoberti* diebus, vsque ad nostra largiti sunt tempora.

ET si non omnia, saltem reddidi aliqua, quæ prædecessorum meorum tempore inde sunt abstracta : quæque existimaui sufficere monachis, ob amorem Christi ibi morantibus, id est, censum, qui accipitur de mansionibus, quæ sitæ sunt in *portu Gandano*, à flumine *Scalda*, vsque ad decursum fluminis *Legia*, & decimam, quâ pro remedio animarum suarum Deo exsoluere debent in ipso commanentes portu.

NAVIVM quoque, quod à prætercuntibus exigitur fr prædicti

prædicti monasterij Reliquijs cōcessi. Floralia prati quę
adiacent ipsi portui, illorum cedo potestati : molendi-
num, in loco qui dicitur *Afina* capellam vnam, in ho-
nore S. Marię dicatam: in villa *Merou* vineam , quam
secus monasterium construxi, & terram quę ibi adia-
cet vsque ad portum, & alia rura quę monasterio sunt
contigua, supra quę construant officinas sibi congruas
& hortos, in quibus plantent olera, quę monachis sunt
commoda, ceteraque omnia, quę in charta Abbatis *Eim-
hardi* scripta habentur, reddidi, & propria manu robo-
raui.

In pago denique Flandrensi, iuxta castrum *Oosburch*
in loco nuncupato *Merona Benonis*, pastoralia quę suf-
ficere possunt ouibus CXX & in alio loco mari proxi-
mo, vocabulo *Combescura*, terram ad alendas oues cen-
tum, & in ipso pago medietatem fisci mei, qui vocatur
Snetlinghem, cuius pars media coniacet à plaga orien-
tis, ex qua medietate mansum vnum , dum aduixero,
Abbati & fratribus supradicti monasterij concessi , &
residue medietatis partem, post excessum vite meę , vt
habeant, teneant atque possideant, totis viribus concu-
pisco.

In pago etiam *Hainau*, super fluuio Sauo, villam quę
vocatur *Dulziaca*, cum appendicijs suis , illis reddo. In
pago etiam *VVasa*, super fluuio Scālda, villa nuncupata
Temseca, in qua diu corpus B. Virginis requieuit *Amel-
berga*, quam iure hereditario , quoad vixit , possidere
visa est: & ob id illis reddidi eam, qui diu noctuque ex-
cubantes sacro corpori eius assistent.

Hęc cuncta, licet quantitate & numero videantur
permodica, obtineat perpetualiter , cum suo Abbate,
monachorum caterua, in supradicto monasterio con-
stituta, quibus solatiata queat Domino indefesse famu-
lari.

Cyprio namque atque magnopere gestio, omni tem-
pore xui, in sæpe fato monasterio monachos ex am-
plum Christo ancillari, vt actum est iam fati sanctissimi
tempore *Amandi*, quique secundum normam sancti vi-

uentes *Benedicti*, iuxta electionem suam. . . . . qui morte interueniente . . . . . successerit . . . . . Abbatem præponant sibi: cuius hortatu atque regimine animati, terrena postponentes, cœlestia studeant meditari.

Si quis verò de omnibus successoribus meis hæc meæ restitutionis beneficia, quæ loco sancto, ob amorem Dei, sanctique principis Apostolorum Petri, ceterorumque Sanctorum, quorum ibidem pretiosa continentur busta, reddidimus, ausu nefario calumniari, vel reinsficere conatus fuerit, nisi citò resipuerit, iram Dei omnipotentis, cui S. Amandus constructor loci illius sinceriter militauit, ac polorum clauigeri Petri ac Doctoris egregij Pauli, atque paradoxæ virginis AMELBERGAE, omniumque incurrat offensam Sanctorum, omnique perpetim sodalitis priuatus, demonum contubernijs indissociabiliter maneat coniunctus. Amen dicat actum omnium bonorum virorum catus.

ACTVM Blandiniensi cœnobio, regnante Ludouico anno . . . . VI. filio Regis Karoli Reclausi.

Signum ARNVLPHI clementissimi Comitis atque Marchisi, qui huius schedulæ inscriptionem fieri & firmari rogauit.

Signum Transmari Episcopi.

S. Folberti Episcopi.

S. Bernardi Archidiaconi.

S. Odilbaldi Archidiaconi.

S. Wulfardi Archidiaconi.

S. Engelfridi Decani.

S. Tangeradi. S. Vmberti.

S. Balduini, filij Arnulphi Marchisi.

S. Isaac Comitis.

S. Arnulphi, filij eius.

S. Theodorici Comitis.

S. Wenemari Aduocati.

S. Fulberti Vicarij.

S. Walberti. S. Balduini.

S. Leutberti. S. Ascherici.

S. Amulrici. S. Ioannis.

S.Ewardi.	S.Heribandi.
S.Organdi.	S.Smardi.
S.Ewardi.	S.Georgij.
S.Ebroini.	S.Dodonis.
S.Blichardi.	S.Wilhelmi.
S.Gotheri.	S.Hademari.

NOTATIONES.

TRANSMARVS) Nouiomensis ac Tornacenſis Epiſcopus an. 937. creatus: vt Flodoardus in Chronico teſtatur.

LAMBESCVRA) fortè *Lapſcure* vicus.

SNETLINGHEM) hodie Snelleghem vicus.

SAVVS fluuius per agrum Cameracenſem fluit.

DVLCIACA VILLA) *Doucy*.

WASA PAGVS) nunc Waſia, olim Waſda. Vide ſupra cap. 23.

TEMPSECA) celebre municipium ad Scaldim, *Tempſt* Flandris, *Tamiſe* Gallis: in cuius loci templo hodieque oſtenditur locus ſepulchralis S. Amelbergæ virginis: de qua Faſtos noſtros conſule.

ANNO VI.) Corruptus haut dubiè eſt annorum numerus. Ponatur itaque annus xvi. Ludouici Regis, ab obitu patris Caroli Simplicis computando. Obijt is anno 929. Peronæ in carcere (vt Flodoardus in Chronico teſtatur) ideoque hic Reclautus dicitur.

FOLBERTVS) ſeu Fulbertus an. 935. creatus eſt Epiſcopus Cameracenſis, ſtilo Romano annum à Kalendis Ianuarijs iucohante. Vide Baldericum in Chron. Cameracenſi lib. i. cap. 68. & 69.

BALDVINVS) Arnulfi Magni, Flandriæ Comitis filius obiit ante patrem.

ISAAC) Comes Cameracenſis varias contentiones habuit cum Fulberto Epiſcopo: vt idem Baldericus teſtatur. Filius illi fuit *Arnulphus*, hinc nominatus, & N. ſilia,

lia, *Amulrico* Comiti, ex pago *Hainan*, nupta: vt idem *Baldericus* lib. citato cap. 73. narrat.

WENEMARVS) ex familia Comitum castri *Canden-*
sis. *Dauidem* *Lindanum* in *Teneramunda* consule.

CAPVT XXXII.

Otho I. Imp. Lambertum Comitem Lo-
uaniensem anno 948. constituit Ad-
uocatum Gemblacensis Ab-
batia in Brabantia.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris æter-
ni. *Otho* diuina fauente clementia Rex
Lothariensis & Francigenum .
NOTVM sit præsentibus & futuris, quod
quidam vir nobilis & dilectus Deo, *WI-*
BERTVS nomine, his temporibus construxit monaste-
rium in honore SS. *Petri* Apostoli & *Exuperij* marty-
ris gloriosi, in pago *Darmienfi*, in proprietate heredi-
tatis suæ, quæ *Gemblones* nuncupatur.

Qui præcauens in futurum, scilicet ne aliquando
secularis potentia homines aliqua persuasione vel in-
iusta dominatione perturbent quietem fratrum, Deo
famulantium, adiit præsentiam nostram, cum venera-
bili *ERLVINO*, eiusdem loci Abbate, & locum ipsum cū
omnibus ad eum pertinentibus, nostræ defensionis at-
que tutelæ commisit. Quod nos gratanter accepimus,
& nostra imperiali auctoritate decreuimus, ac sigilli
nostri

noſtri impreſſione roborauimus, vt locus ille in perpetuum, cum omnibus, quæ ad ipſum pertinent, ab omni ſæcularium, tam maiorum quàm minorum, dominio eſſet immunis, ſub ſolo tantùm regię deſenſionis munimine conſtitutus.

Verùm quia fratribus eiufdem loci (ſi quando incumberet aliqua neceſſitas) graue nimis eſſet, propter longinquitatem terrarum, præſentiam Regis ſemper adire, cum electione ipſius domni WILBERTI, & Abbat'is, & fratrum, dedimus aduocatiam ipſius Abbatiz de Gembloues *Lamberto* Comiti Louanienſi, viro forti & bellicoſo, qui vice noſtra, contra omnium inquietationem, adiutor eorum ſit ac deſenſor.

Sic autem dedimus ei Aduocatiam iſtam, vt numquam ipſe Comes, vel ſucceſſores ſui in Abbatia, vel in villis ad eam pertinentibus aliquid accipere, aut per potentiam exigere debeant; præter ius & beneficium ſibi conſtitutum. Aduocati enim debent eſſe, non prædatores, ſed deſenſores eccleſiarum, Illud etiam ſtatui-
mus, vt Comes Louanienſis numquam in aduocatiam Gemblacenſem, præter vnum Subaduocatum habeat id eſt, vt donum huius Aduocatiz à Rege (qui maior Aduocatus eſt) pluſquam ad tertiam manum numquam deueniat.

Si autem (quod nolimus) noſtram conſtitutionem contempſerit, & Aduocato illi qui ſub ſe eſt, ex ipſa aduocatia aliquid uſurpare, vel militibus ſuis beneficia re conſenſerit, terram ſuam in Camera Regis ſibi ab-
iudicatam ſciat, & quidquid beneficij pro ipſa aduocacia tenebat, de manu Regis ſe amiſſurum nouerit.

Porro Subaduocatus in villis ad Abbatiam pertinē-
tibus nihil aliud iuris habebit, niſi per ſingulos annos *Subaduo-*
de vnaquaque domo denarium vnum, gallinam vnam, *cati intra.*
aueſz ſextarium vnum. Qui etſi aliquando habuerit bellum contra aliquem de paribus ſuis, quod bellum nonniſi ad ipſum pertineat, de ſuo procuret & prouideat quæ neceſſaria ſunt uſibus belli ad ſe pertinentis. Neque enim propter hoc in Abbatia, vel in villis ad
cam

eam pertinentibus aut obsonia aut seruitia aliqua exigere ei licebit.

Subaduocatus f.

Si verò bellum aliud fuerit, quod idem Aduocatus administret, quod scilicet bellum vel ad Regem vel ad Comitem Louaniensem pertineat, tunc siquidem licebit ei (sed non sine consensu Abbatis) vt à mansionarijs qui per villas Abbatiz commorantur, aliquid subsidij accipiat, sed tamen ita mensuratè, vt nunquam inde querela ad Comitem vel à Comite ad Regias aures perueniat.

Hoc nostrum Imperiale constitutum de Aduocatia Gemblacensis ecclesiaz, quaz Regiaz defensionis subiecta est, vt per succedentia tempora fixum maneat & inconuulsum, Palatinorum principum, & multorum nobilium iudicio, in præsentia nostra fecimus confirmari, annuli nostri impressione iussimus configillari, ac manu nostra subterfignauimus.

Et sicut nos Gemblacensem ecclesiam nostra clementia tuemur & fouemus, sic etiam volumus, vt omnes successores nostri in perpetuum tueantur eam & foueant, quatenus & nos & ipsi orationibus eorum possimus semper adiuuari.

Acta sunt hæc anno Incarnationis Domini DCCCCXLVIII. Indictione XII. anno Imperij nostri XII. sub pontificatu domni *Benedicti* Papæ, qui rogatus à nobis huic nostræ auctoritatis suam quoque auctoritatem superaddidit, interdicens sub indissolubili anathematis vinculo, ne vñquam huius constitutionis charta violetur, vel infringatur ab aliquo.

Actum in opido *Franconesfort*, mense Iunio, in martyrio Petri & Pauli feliciter.

NO-

NOTATIONES.

SWIBERTVS seu Guibertus (quem Fasti Romani S. Gilbertum 4. Febr. nuncupant) deposito militiæ secularis balteo, castrum suum *Gemblacum* Deo & S. Petro obtulit, in eoque monasterium an. 922. suo *Giblew.* are exstruxit: quod est inter Brabantina Benedictinorum cœnobia antiquissimum. Gaudetque etiamnum Abbas Gemblacensis titulo Comitis, & in comitijs Ordinum Brabantia primum inter Nobiles locum obtinet.

OBIIT autem S. Guibertus in *Gorzia*, Lotharingia cœnobia, diœcesis Metensis, X. Kal. Iunij an. 962. vt Sigebertus monachus Gemblacensis in Chronico testatur. Indeque Gemblacum translatus, anno 1110. è terra eleuatus est, procurante eodem Sigeberto, qui & vitam eius scripsit à Surio editam.

DARMIENSI PAGO,) alijs, Darnuensi.

LAMBERTVS) hic Comes Louaniensis fuit frater RAGINERI LONGICOLLI, Hannonia Comitis, à S. Brunone Archiepiscopo Colonienfi in exilium missi: vt Diæzus, Lipsius & Grammaius tradunt.

RAGINERVS autem Longicollus non fuit filius Manassis Comitis (vt Lipsius in Louanio & alij scripserunt) sed RAGINERI senioris, Comitis seu Ducis; qui ex *Albrada* tres filios sustulit, GISLEBERTVM Lotharinga Ducem, primum Gerbergæ (quæ postea Francorum Regina fuit) maritum, RAGINERVVM LONGICOLLVM, & LAMBERTVM hunc nostrum Comitem Louaniensem. *Flod. an. 924.* Hæc colligi dantur ex diplomate Marfanensi anno 968. per eandem Gerbergam dato, quod infra recitabimus, itemque ex Flodoardi Chronico ad an. 924. & 956.

DE Raginero seniore multa leguntur apud Reginonem, itemque in Fragmento Gallici scriptoris, apud

Conradum Abbatem Vrspergensē, ex quo hæc habet: *Hac tempestate Regenerus vir nobilis, partium Caroli Simplicis fidissimus tutor, finem vitæ accepit, cuius exequiis Carolus interfuit. Hisq; peractis Gisilberto eius filio iam adulto paternum honorem, coram Principibus, qui confluerant, liberalissime contulit. Hic cum esset opibus & genere inclutus, & cōiugio Gerbergæ, Henrici Transrhenensis siue Auncupis filia, satis beatus, in nimiam præ insolentia temeritatem præceps contra Carolum ferebatur.*

CETERVM Raginero Longicollo in exilium pulso, quod se contulerit, aut ubi hæserit *Lambertus* Comes Louanienſis, nusquam legimus.

HVIVS Lambertii filium, & in Aduocatia Gemblacensi successorem fuisse *Aufridum*, ex Bratuspantium Comite Episcopum Vltraiectinum, colligi posse videtur ex ms. Catalogo Abbatum Gemblacensium; in quo sic legitur: *Nobilis vir Lambertus medietatem ecclesiæ de VVietine, in pago Masarv, tradidit Erluino Abbati Gemblacensi, eiusque Aduocato: vidente Aufrido, filio Lambertii: ut ex chartula exinde peracta, & à Lamberto subscripta liquet.*

PER Bratuspantes (quos Iulius Cæsar inter Bellouacos & Ambianos collocat) Sigebertus in Chronico ad an. 1012. & alij illius ætatis scriptores, ex allusione vocabuli designant Brabantos. Sigeberti verba hæc sunt: *Henricus Imp. Godefridum Ducem cum exercitu in fines Bratuspantium mittit, contra Lantbertum Comitem Louanienſem, ad obsidendum castrum Louanium, sed inefficax redijt.*

DE Aufrido siue Ansfrido sic an. 997. idem Sigebertus: *Clarcebat hoc tempore inter Gallos Ansfridus, qui cum fuisset Comes Bratuspantium, non minus iustitia quàm potentia seculari famosus, deposito militia cingulo, consuratus in clericum, eo profectus est, ut ordinaretur Episcopus Vltraiectensis ecclesiæ.*

HVC ipsū Aufridum Anselmus Canonicus Leodiensis, qui ante annos plūs minūs quingentos Gesta Pontificum Leodiensium conscripsit, ubi de Notgero

XLVI. Episcopo agit, disertè nuncupat COMITEM LOVANIENSEM. Ex quibus liquet AVERIDVM, hæcenus à Brabantinarum rerum scriptoribus, in serie Comitum Louanienfium, inter Lambertum I. & Lambertum II. esse collocandum.

AVERIDO namque ad Episcopatum Ultraiectinum euecto, mox in Comitatu Louanienfi successit LAMBERTVS II. Ragineri Longicolli filius, & Gerbergæ maritus.

QVOD ad MANASSEM in Burgundia Comitem attinet, habuit & is filium nomine *Gislebertum*: unde natus est error. Manassis tumulus etiamnum in monasterio S. Viuentij, in Burgundiæ Ducatu, prope Vergeium, ab ipso fundato, spectatur. Eius, vt & filij Gisleberti, Flooardus in Chronico ad an. 925. meminit.

ANNO DCCCCXLVIII.) De Othonis I. Imp. annis est quæstio. Sunt qui putant ipsum, viuentè patre, Cæsarem designatum fuisse. Widichindum & alios consule.

BENEDICTI PAPAE.) Dubitari fortasse possit, an *Benedictus* sit hic nomen proprium, an verò adiectiuum. Nam anno 948. sedebat Romæ Agapitus II. Papa, qui an alio nomine sit *Benedictus* nuncupatus, inuestigandum restat. Sic Benedictus I. Papa, à Græcis præsertim, dictus est *Bonofus*. Ego quod certò statuam, non habeo.

CAPVT XXXIV.

*Arnulfus Magnus Flandria Comes an.
961. dotat ecclesiam Brugensem S.
Donatiani, quæ nunc est ca-
thedralis.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis
Patris & Filij & Spiritus sancti, amen.
EGO ARNVLEVS dictus MAGNVS, Bal-
duini Calui genitus, per Dei misericor-
diam Flandriæ Marchio, consideras quod
non habemus hîc manentem mansionem,
sed futuram expectamus in Domino, prouidens meæ
ac illustri ATHALAE meæ coniugis & consortis mei
corporis animabus, vt per hoc salutem perpetuam, &
remedium nostrorum peccaminû inuenire possimus,
capellam in honorem gloriosæ virginis & Domini no-
stri IESV CHRISTI genitricis *Mariæ & S. Donatiani* Ar-
chiepiscopi, à BALDVINO auctore meo, zelo diuini amoris
accenso, constitutam, & ab antiquo tempore fundatam,
magnificare volens, de consensu & voluntate sanctissi-
morum patrum & dominorum. *N. Tornacensis, & N.
Morinensis*, Episcoporum, duodecim præbendarum nu-
merum in ipsa ecclesia statuo: & volo quod duodecim
Canonici ibidem præbendati in eadem capella, ad ho-
norem Dei & eiusdem beatæ Virginis, & *S. Donatiani*,
pro remedio animæ meæ, dictæque coniugis meæ, ac a-
uorum & ceterorum parentum nostrorum, nec non &
succes-

successorum nostrorum, die noctuque horis congruis, Horas canonicas, pro viuis & defunctis, deuotè celebrēt & sacrificia offerant.

Cvī capellā, de prædictorum Episcoporum ordinatione ac consilio, quasdam decimas, de ijs quas mihi & prædecessoribus meis, in Comitatu seu Marchionatu Flandriæ, de terris cultis & incultis, sanctissimi Patres *Pape Romani*, pro adiutorio expensarum nostrarum, & nostrorum militum, pro expugnatione ac resistentia contra *VVandalos*, qui Flandriam & alias terras vicinas, cum ecclesijs in ipsis constructis, crudeliter & dānabiliter deuastabant, & incendio tradebant, in feudum perpetuum concesserunt, nec non & quædam alia bona in eodem Comitatu, pro eorundem Canonico-rum vita, & alijs eiusdem capellæ expensis, dono, trado, & præsentī charta concedo.

Locorum verò, in quibus decimæ ac bona ipsa sita, sunt hæc;

Scilicet ecclesia S. Michaelis in villa *VVemebriga*, cū omnibus appendicijs, decimis, pratis, agris, mancipijs, vectigalibus, excepto regio *Fisco*.

Capella S. Crucis, in villa quæ dicitur *Gera*, cum omnibus decimis, & terris adiacentibus.

Capella de *VVara*, & quæ dicitur *Ridenorda*, cum omnibus decimis, & terris sibi attinentibus.

Capella S. Christophori iuxta forum; ecclesia de *VVidsgatis*, & ecclesia de *Kenils*, cum omnibus terris, quæ ad nos pertinent ibidem:

Bodium de *Thicabusa*, bodium de *Formescla*, bodium de *Ipris*;

Ecclesia de *Efna*, cum capellis suis, *Dica-smutha* & *Clare*;

In parochia *Oostkercka* apud *Budanflit*, vnum aratrum, & pars alterius, & grex vnus ouium cum terra tota;

In parochia *Redenburg* terra tota: item in eadem pa-
rochia *Oostkercka*. viii. pīæ caseorum, & denarij de vi-
tulis; de terra *Herradi*, pīæ caseorum, & omnes denarij

de vitulis, de terra *Ostet* VII. .pisæ caseorum, & denarij de vitulis.

De terra *Vulfras* VII. .pisæ caseorum, & xv. arietes, & triginta vellera agnorum, & xv. vellera arietum, & xxx. vellera agnorum.

De terra *Frebbine* III. .pisæ caseorum, & denarij de vitulis.

De terra *VVerenbaldi* II. .pisæ caseorum, & v. arietes & x. vellera agnorum, & v. vellera vnius agni, & x. agnorum.

De terra *Herradi* v. .pisæ casei, & duodecim arietes, & xxiv. vellera agnorum, & xii. vellera arietum, & xxiv. vellera agnorum.

De terra *Tanchradi* i. .pisa casei.

De terra *Euerbaldi* & *VVulfildis* II. .pisæ caseorum.

In parochia *Holtavve* terra in *VVegha* circiter XL. mensur. diurn.

In parochia *Vrkerek* de terra *Blidase* x. .pisæ caseorum.

In parochia *Oostkerck* terra *Tanchradi* L. diurn. mensur.

In parochia S. Marię, terrā patorum xxxi. .mensur. diurn.

In parochia *Madkercka* terra, quę dicitur *Haddigga-land*.

VOLO etiam, quod prædicti Canonici caput sibi habeant, & Maiorem, qui nominetur *Præpositus*, quem sibi liberè ipsi possint eligere: & isti Præposito hæc bona similiter do, trado, & concedo, quorum primum est:

ECCLESIA *Oorcamp*, cum omnibus decimis, & terra ibi sita.

BODIVM in villa *Sarra*, cum XIV. bonarijs, & XVII. mensur. diurn.

In *Lisvvege* LXXII. mensur. diurn.

In *Vutkercke* LXXIX. mensur. diurn.

In *Dudzela* LV. mensur. diurn.

In *Michem* XIII. mensur. diurn.

In

In parochia *S. Crucis* XLV. mensur. diurn. & 1. curtile.

In *Vulpis* circiter D. & quinque mensur. diurn.

In *Oestkerck* centum triginta oves, cum terra.

In *Artrica* 1. curtile: apud *Dica-smia* CC. oves, cum terra.

In parochia *Lo*, x. mensur. diurn.

APUD *Busarica* CXX mensur. diurn.

In *Iabeca* XXX. mensur. diurn.

In *Zarkenghem* x. mensur.

In *Lisvvege* XVI. mensur: in *Riedsela* 1 x. mensur.

In parochia *S. Maria* Brugensis IIII. curtilia & 1. pratum.

In parochia *S. Saluatoris*, in castello forinfeco II. curtilia.

Rogo insuper, & iubeo atque mando, vt nullus prædictæ meę donationi contradicat, vel dictā capellam *B. Maria*, ac *S. Donatiani* impetat, siue impediat super bonis prædictis. Si quis autem ijs in aliquo contraire vel contradicere voluerit, quingentas libras auri persoluat, & si fuerit heres meus (quod absit) exheres sit, & maledictionem Dei & *B. Virginis* matris eius, & *S. Donatiani*, & omnium Sanctorum, & meam incurrat. Si verò donatarius sit ingratus, & donō meo careat & meorum, & priuetur à meis heredibus, vt ingratus.

ACTVM *Brugis*, 11. Calen. Augulti, anno Dominicę An. 961.
Incarnationis nongentesimo sexagesimo primo.

NO-

NOTATIONES.

ATHALA) Adala siue Aleida, Arnulfi Magni cōiux, fuit filia *Heriberti* Veromanduorum Comitidis: qui *Carolus Simplicem*, Francorum Regem turri Peronensi inclusit, & Arnulfi patrum *Rudolphum* per Normannos in prælio oppressit.

BALDVIÑO) Ferreo: de quo vide supra cap. 17.

TORNACENSIS) Episcopus HADVLFFVS, qui anno 955. electus est: teste Flodoardo in Chronico.

MORINENSIS) fortè Wicfredus, qui anno 948. sedere cœpit, teste eodem Flodoardo.

PAPAE ROMANI.) Notet Lector, Pontificum Romanorum concessione, variorum locorum Decimas ad manus Principum & aliorum laicorum transiisse, intuitu beneficiorum ab ijs Ecclesiæ præstitorum.

WANDALI) olim haut dubiè Flandriam vastarunt: sed hic, Wandalorum nomine putem designari Normannos.

BODIVM) id est, fundus, *Bodem* Flandris.

PTSA) fortè idem hic quod pondus, *pois* vel *poix* Gallicè. Nisi malis legere, *pecia*, id est, pars, *piece* Gallicè.

PRAEPOSITVS) ecclesiæ S. Donatiani, fuit olim Cellarius hereditarius Comitidis Flādrig. Ea dignitas, vnà cum dote Præposituræ, nunc est annexa Episcopatu Brugensi, quem an. 1559. Paulus IV. Papa instituit, petente Philippo II. Rege Catholico, Flandriæque Comite.

CAP.

CAPVT XXXV.

*Vvicmannus, nouicagri Gandensis ab
Othon Imp. structi Comes, dat
villam Theslam monasterio
Blandiniensi. an. 962.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti
& indiuidue Trinitatis. Cum omnipoten-
tis Patris sapientia, eademque & virtus &
verbum Dei cuncta essentia constituit ex
nihilō, solo verbo & imperio, vniuersali-
ter hoc omni creaturæ constituit, vt factū
sequeretur factorem.

Et cum iam cuncta processissent valdè bona à sum-
mo & bono Deo creata, omnia subdidit vsui hominis,
quem in hanc excellentiam componebat, vt consimi-
lem Deo faceret, & vniuersis à se super terram creatis
præferreret.

SED Væ væ in terris anima & cælestium inani, dege-
neranti à suo factore. Deperit omnis ea creatura, quæ
nec aliquando per se animaduertit, vt declinaret à ma-
lo & faceret bonum. Vnde ne homo penitus periret,
quem ipse creauit Deus, hominem induit, quem etiam
super cælestia exaltauit....

PRAETEREA documenta dedit, quomodo spiritu hu-
milibus, & eleemosynam facientibus pateret ingressus
cælestium ædium, & qualiter de terrenis negotiaremur
cælestia....

QVAPROPTER in Dei nomine ego WICMANNVS, gratia Dei, non meis meritis Comes, flagrans amore celestis hereditatis, cupiens adipisci quamdam particulam beatitudinis, cum his, qui patrimonijs suis Domino legaliter traditis cœlestem peruenerunt ad hereditatē, salubre hoc mihi visum est vt ex bonis, à clemente Domino mihi collatis, aliquam prouiderem eternæ felicitatis mihi portionem.

INCIRCO ad monasterium BLANDINIUM à sanctæ recordationis patre AMANDO antiquitus constitutum, & in honore principis Apostolorum Petri, doctorisq̃ue gentium Pauli consecratum, vbi requiescunt corpora SS. *VVandregisili, Ansberti, Vulframni*, Archipræsulum, cum beata Christi virgine *Amalberga*, cuiusq̃ue Rector exstat & Abbas Deo deuotus WOMARVS, cogitans ac pertractans, superna Dei inspirante clementia, delegauit & tradidi Domino Deo, sanctissimo eius Apostolo Petro, ac ceteris Sanctis ibidem requiescentibus, atque seruis Dei in ipso loco, nunc & in futurum militaturis mei villam iuris THASLAM dictam, cum ecclesia, mancipijs, culturis, pratis, pascuis, silua & omni hereditate, quæ ad ipsam respicit & quidquid speratur pars prædictæ hereditatis.

HAEC omnia, sicut præfatus sum ad idem venerabile cœnobium Blandiniense pro remedio animæ meæ, & coniugis meæ defunctæ LVITGARDIS, trado, transfundo, atque transcribo, & de iure meo cedens ei, iuris potestatisq̃ue dominium eiusdem loci destino atque concedo, vt ipsi serui Dei amodo & deinceps hæc recipiant ad vtilitatis suæ profectum, habeant, teneant, possideant absque vllius contradictione vel refragatione: quatenus ipsi serui Dei ibidem secundum regulam S. *Benedicti* viuentes, Deoq̃ue seruientes liberius & deuotius pro me & coniuge mea nunc defuncta, cunctisque prædecessoribus meis, omnipotentis Dei, Sanctorumq̃ue eius exorent clementiam.

Si verò, quod futurum minimè credo, quisquam de successoribus meis, heredibus, aut proheredibus iniuriosus

riofus contradicтор, seu quelibet extranea persona huic traditioni mēz contraire voluerit, & infirmare, quod multorum firmatum est fidelium auctoritate, in primis S. Trinitatis & S. Dei genitricis Marię, B. Petri, ac deinde omniū Sanctorum iram incurrat, ob offensam, perpetuę maledictioni subiaceat, & partem habeat cum ijs, qui hereditatem Domini voluerunt delere de terra. Tamen iniqua pręsumptio non obtineat effectum, sed hęc nunc traditio firma permaneat & inconuulsa.

ACTVM publicę in monasterio Blandinio, Kalendis Nouembris, anno verbi incarnati DCCCCLXII. Indictione V. Lotharij Regis anno XIII. Domini Womari Abbatis VIII.

SIGNVM ipsius WICMANNI Comitis, qui hanc traditionem fecit, & illustrium virorum testimonio firmari petijt.

SIGNVM illustris ARNVLFI Comitis, patris supradictę Luitgardis Comitissę.

S. THEODORICI Comitis.

S. BALDVINI. S. ARNVLFI.

S. ERICI. S. EVIRVINI.

EGO quoque Wichardus, etsi indignus monachus, interfui & subscripsi.

NOTATIONES.

WICMANNVS, primus noui castri Gandensis, ab Othone I. Imp. anno. 949. ad ripam Le-gię fl. structi, Comes constitutus fuit. Huic Comitatus quattuor villę, cum appendicijs *Asneibe, Borcholt, Axla, Hulsta cum tota VVasia, subiectę fuerunt*; vt in Chronico ms. Gandensi legitur. Hę villę, quattuor Ministeria seu Ambacti vulgò vocantur, *Asneda, Borchont, Axel & Hulst*; quę quidem villę siue opida sub diocęsi Vltraiectina fuerunt vsque ad annum 1559. quo multiplicatis in Belgica Episcopatibus, sub diocęsi

Gandenſi ſunt collocata.

I. Comes Gandenſis. WICMANNVS vxorem habuit LVTGARDIM, Arnulfi Magni Flandriæ Comititis filiam: vt in eodem Chronico, & in diplomate ſupra recitato legitur. Obijt ea III. Kalend. Octobris, an. 961. teſte Meiero.

II. WICMANNVS ex ea filium THEODERICVM, ſimiliter Comitem, ſuſtulit, qui paterno diplomati ſubſcripſit, & anno 977. cum coniuge ſua HILDEGARDE dedit monaſterio Blandinienſi Cleiham, (nunc *Keiham* prope Dixmudam opi dum) in pago Flandrenſi anno Regis Lotharii XXII. & Abbatis, Womari XXII I. ſubſcribetibus *Arnulfo* Marchiſo Flandrenſi iuniore, & Arnulfo filio prædicti Theoderici Comititis, Indictione tertia: vt idem Meierus tradit.

III. ARNULFVS autem Comes vxorem habuit LIETGARDAM, deditque is an. 998. Blandinienſibus eccleſiam in villa Materne, nunc *Matere*. Huius donationis diplomati ſubſcripſerunt THEODERICVS & ADELBERTVS, filij Arnulfi Comititis: vt David Lindanus lib. 3. cap. 3. in ſua Teneramonda refert.

IV. THEODERICVS patri in Comitatu Gandenſi traditur ſucceſſiſſe: vt idem Lindanus commemorat.

CETERVM caſtro Gandenſi à Comitibus Flandriæ occupato, LAMBERTVS ab ijsdem primus Caſtellanus Gādenſis eſt conſtitutus: à quo ceteri deinde Caſtellani ſeu Vicecomites Gandenſes, & ex ijs orta VILLANORVM, nunc Comitum Iſenghemij familia, genus duxerunt. De quibus vide Lindanum loco citato, qui & Caſtellanos Gandenſes, & Comites Aloſtanos ex Gandēſium Comitum ſtirpe deducit: & quidem verò ſimiliter.

NAM ex varijs dictorum Comitum & Caſtellanorū cū diplomatibus tum ſigillis conſtat, vtriuſque familiæ idem cognomen DE GANDAVO, eademque inſignia gentilitia fuiſſe.

COMITATVM porro Aloſtanum ex Comitibus caſtri noui Gandenſis Iacobus Marchantiuſ deriuatum ſcribit: quò facit, Aloſtanum Comitatum tunc exortum; quar

quando Gandensis desijt.

GRATIA DEI) hoc est, Dei miseratione, vt Episcopi hodie scribunt. Quo sensu ferè accipiendum est in diplomatibus, quæ minorum gentium proceres ista ætate ediderunt

THESSLA VILLA,) nunc *Desselbergi*, vicus prope Gandauum.

CAPVT XXXVI.

*Lotharius Francorum Rex Gandense S.
Bauonis monasterium, ab Arnulfo
Flandria Comite eiusque filio Bal-
duino, opera S. Gerardi Abba-
tis Broniensis instauratum,
sua auctoritate firmat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

LOTHARIVS diuina annuente clementia Rex Francorum. Quandoquidem nos fidelium nostrorū petitionibus, ac præcipuè ad religionē & restaurationē sanctæ Ecclesiæ pertinentibus, assensum præbere dignū dignoscitur, notum fieri volumus omnibus fidelibus nostris tam præsentibus quàm futuris, qualiter fidelis noster ARNVLPHVS Comes, ac filius eius BALDWINVS, nostram adierunt clementiam, supplicantes de quodam monasterio in vico GANDAVO polito, vbi *Legia & Scal.*

& *Scaldis* flumina confluunt, in honore S. Petri constructo (in quo etiam S. Bavo corpore quiescit humatus, à cuius quoque tempore, aliorumque religiosorum virorum, religio & regularis ordo ibidem seruatus fuisse memoratur) nostra auctoritate voluntatis suæ deuotionem confirmari.

Erat ergò idem locus multis temporibus, tam incurfione paganorum, quàm incurfione & negligentia incolentium desertus, & in solitudinem reductus, & penè inhabitabilis effectus: ita vt nihil quidquam diuini officij Deo inibi persolueretur. Pia verò admonitione memorabilis viri GERARDI Abbatis, placuit eis eundem restaurare, & quendam alumnum eiusdem GERARDI, religiosum videlicet virum WOMARVM, Abbatem ordinare, atque monachos, qui regulam S. *Benedicti* obseruarent, congregare.

Quo etiam in loco transacto iam anno ordinationis suæ, dictus Womarus religiosos Abbates accessit, *Aginaldum* videlicet, Gorziensis cœnobij Abbatem... prouisorum cœnobij S. Petri, nec non & suæ ditionis Abbates quàm plures, id est, *Hildebrandum* atque *Ledricum*, ceterosque sanctæ dictæ Ecclesiæ adiutores. Quorum instinctu & exhortatione nostram, vt dicere incohauimus, iam dictus Comes, filiusque eius adierunt clementiam, supplicantes litteris nostræ auctoritatis ita hoc, quod ipsi pro seruitio Dei omnipotentis, sub professione regulæ S. *Benedicti* incoharent, firmiter roborari, quatenus... succedentium annorum, nullus sanctæ Dei Ecclesiæ infidelis, contra hoc suæ deuotionis affectionisque opus insurgeret, sed idem locus omni tempore in potestate Abbatis & fratrum eiusdem loci perseueraret.

Vnde .... rationabilibus fidelium petitionibus annuentes, decernimus, iubemus, regiaque munificentia præcipimus, idem sæpè dictum monasterium à monachis inibi Domino, secundum regulam S. *Benedicti*, militantibus... seruandum, & in perpetuum possidendum: ita vt licitè & absque vlla contradictione, tam de rebus eius-

eiusdem loci,quàm omnium ad eundem pertinentium quidquid rationabiliter , oportunitate temporis , dicante,iuxta auctoritatem normæ propriæ professionis, facere decreuerunt,& potestas omnis & licentia,regia auctoritate,eis concedatur. Habeant sanè potestatem eligendi Abbatem regulariter,quomodocunque elegerint:ita tamen vt is,qui in præfenti tempore eiusdem cœnobij regimen regulariter suscepisse dignoscitur, dominus WOMARVS,omnium opponentium se insidijs, ab eiusdem loci regimine nunquam priuari valeat.

NE verò alicuius fraudulentia vel contradictio contra huius nostræ auctoritatis præceptum venire præsumat, vel illud infringere conari audeat, atque hanc chartam priuilegij irrumpere præualeat, eam manu propria firmare voluimus , & annulo nostro signari præcepimus.

SIGNVM LOTHARII bonæ indolis Regis gloriosissimi.

EGO WIDO Cancellarius, ad vicem ARNOLDI Archicancellarij Regij.

Datum in palatio Lauduni clauati , apud monasterium S.Ioannis.... X. Decembris , anno incarnationis Dominicæ.DCCCCL....Indictione.... anno primo regnante Lothario Rege gloriosissimo.

NOTATIONES.

LOTHARIVS.)Ludouico Transmarino, Francorum Rege, Remis anno 954. defuncto, eius ex Gerberga filius Lotharius, adhuc puer, eodem anno ab Artoldo Archiepiscopo ad S. Remigium Rex est consecratus: vt Flodoardus in aureo suo Chronico, per Pithæum edito, narrat. Sigebertus noster, in Chronico suo, hæc ad annum proximè sequentem refert. Vt vt sit

fit, diploma istud anno primo regni, hoc est, an. 854. aut 955. datum est à Lothario Rege, adhuc puero. Quod vocabulus istis, *bona indolis*, hic notatur; vt & infra in diplomate à Gerberga an. 968. Remigianis concessio: in quo sic legitur, *Signum iuuenis magna indolis Caroli*.

ARNVLPHVS) cognomento Magnus, Flandriæ Comes, Balduini Calui filius, VI. Kal. Aprilis an. 964. iuxta Meierum, obiit, vel an. 965. iuxta Flodoardum citato loco. Fuit is non solum Bauonenfis, sed & Blandiniensis monasterij instaurator, vt supra cap. 31. docuimus.

GORZIENSE) in Lotharingia monasterium, diœcesis Metensis, olim ob disciplinam monasticam fuit celeberrimum: ad quod varijs è prouincijs piorum hominum concursus fiebant, ad hauriendam ac discendam regularis vitæ doctrinam. Ex nostratibus S. GVIBERTVM Comitem & fundatorem monasterij Gemblacensis Gorziæ monasticen amplexum fuisse, ibidemque an. 962. obiisse Sigebertus in Chronico testatur.

In eodem monasterio celebris fuit memoria S. Gorgonij martyris, ob sacras eius reliquias ibidem conditas à *Chrodegango* Episcopo Metensi.

Ceterum vt *Gorzia* in Lotharingia, sic *Bobium* in Insubria, *Luxonium* in Burgundia, *Dionysianum* cœnobium & *Corbeia vetus* in Francia, *Gemetium* in Normannia, & *Corbeia noua* in Saxonia seu Westphalia, Abbatum ac præconum Euangelicorum seminaria olim existerunt.

CAPVT XXXVII.

*Idem Lotharius Rex varia prædia
Bauonensi monasterio an. 967.
confirmat, petente Bal-
duino Comite Came-
racensi.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
LOTHARIUS gratia Dei Rex. Si ea quæ fideles no-
stri pro statu & vtilitate Ecclesiarum in locis sibi
commisissis statuerunt, nostris confirmamus edictis,
hoc nobis proculdubio ad æternam beatitudinem, &
totius regni à Deo nobis commissi tutelam, mansurum
esse credimus, & retributorem Deum exinde in futuro
nos habere confidimus.

Igitur sit notum omnibus tam præsentibus quàm
futuris sanctæ matris Ecclesiæ filijs, quòd venerabilis *An. 954.*
Comes ARNVLPHVS, noster videlicet consanguineus, & *vel 955.*
regni nostri Marchio nobilissimus, nostram adiens
excellentiā, humiliter petierit, ut quoddam monaste-
rium, in honore B. Petri Apostolorum principis con-
structum super fluuium *Scaldam*, quod antiquitus voca-
tum est GANDA, pro cauendo eiusdem cœnobij futuro
periculo, & statu monasticæ religionis ibidem perpetu-
aliter corroborando, nostræ auctoritatis præcepto
muniremus. Cuius petitioni tunc assensum præbuimus,
& statuimus, ut idem monasterium, cum Dei auxilio, à
prædicto ARNVLPHO venerabili Comite moderno tem-
pore restauratum, & in melius exaltatum, iuxta
V eiusdem

eiufdem loci fcripta, & regularia feu Imperatoria præcepta, in ordine monaftico, fub regulari difciplina, res fuas, pia largitione fidelium conceffas, quiete poffideret. Decreuimus.... quod & regia auctoritate cum omni imperio præcipimus, vt præfato monafterio de rebus fuis aliquod difpendium nemo vnquam inferre præfumeret, neque ad dominium feu prioratum eiufdem loci, aliquis tyrannica vfurpatione adfcenderet, fiue per generis nobilitatem, fiue turpis lucri illicita largitione, fed fecundùm B. Benedicti regulam ibi Abbas conftitueretur, & conftitutus legitima poteftate vteretur.

Nunc verò illuftri Comite ARNVLPHO ab hac vita fublato, & ad fuperos, vt credimus, tranfuecto, BALDVINVS cognomento BALZO, noster eiufque confanguineus,.... ARNOLPHI pueri, filij Balduini, filij fæpe dicti memorabilis Arnulphi, cum reuerendo Abbate WOMARO, folertiflimo sanctæ religionis fautore, ac infigni propugnatore, & prælibati Gandenfis monafterij rectore, noftram adiit ferenitatem, petens noftræ auctoritatis munimentum erga idem reuocare monasterium.

Nos verò eorum nihilominus annuentes faluberri-
mis petitionibus, interuentu etiam dilectæ matris no-
ftræ GERBERGAE fcilicet, & amabilis coniugis noftræ
EMMAE, illorum Deo dignam adimpleuimus postula-
tionem, & hanc noftræ auctoritatis defenfionem eis
conceffimus fuper idem monasterium, & eius res infra
regni noftri terminos conftitutas.

In primis ergò, ex auctoritate omnipotentis Dei, à
quo omne regnum & imperium eft, & noftra præcipi-
mus, vt nullus Epifcoporum aut Archiepifcoporum,
qualicumque cauffa existente, locum illum inuadere,
aut bannire aliquo modo audeat, nifi prius res ad au-
res noftri imperij referatur, & tunc confilio noftro de-
finiatur.

Appendentia autem hæc roboramus, omnes man-
fiones vltra Legiam de portu Gandauo: in *Heckenghem*
ma.n.

mansiones decem cum ecclesia & omnibus appendicijs, id est, in *Maglina*, mansus vnus & villa *Gandelghem*, cum omnibus appendicijs suis, id est, terris, pratis, pascuis, filuis, villa *Slola* & *Slouderega* & *Desseldonck*, & *Tonenfela*, & *Spenghedonck*, & *Metmedonck*, cum ecclesia, villa *Singen*, cum appendicijs suis.

In villa *Hadertinia*, mansi duo, in villa *Benghina*, mansi duo, in villa *Hemhoius*, mansi duo, villa *Herlinghen*, cum appendicijs, id est, terris, pratis, pascuis, filuis.

In pago *Cuivracensi*, *Singhehem*, mansi decem, cum ecclesia & reliquis appendicijs, id est, terris, pratis, pascuis, filuis.

In *Haulinghem*, mansus vnus, in *Aspre*, quarta pars ecclesie, & septem mansi, in *Geudinghem*, mansi septem, villa *Eslola*, cum triginta octo mansis & ecclesia & reliquis adiacentijs, scilicet terris, pratis, pascuis, filuis.

In *Caueghem*, cum mansis tribus & ecclesia in pago *Merelentensi*, in *VVilda*, mansus vnus, in *Merendra*, mansi tres, in pago *Flandrensi*, in *Rodenborch*, mater ecclesia, cum capella & omnibus appendicijs.

Præcauentes itaque antiqui hostis insidias, quibus seruorum Dei quietem conturbare & multiformi caliditate molestare nititur, reuerendo Abbate *VVomaro* & eiusdem loci fratribus hanc nostræ auctoritatis tutelam, contra . . . perturbationis iacula, opponendam concedimus.

VIDELICET VT prædicto Abbati, eiusque Fratribus nullus laicorum, siue clericorum, siue secularium, non aliquis Princeps vim aliquam inferat, nullus iudex publicus ex iudiciaria potestate in ecclesias, aut loca, aut agros, seu reliquas possessiones memorati cœnobij, quas moderno tempore infra ditionem nostri imperij iuste & rationabiliter possidet, vel eas quas in iure ipsius loci voluerit diuina pietas augere, ad causam audiendam, vel fredas aut tributa exigenda, vel mansiones aut paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines eiusdem monasterij, tam ingenuos quam

seruos super terras ipsius commanentes, absque Abbatibus iussu disstringendos vel vllas redibitiones aut illicitas occasiones quærendas, nostris vel futuris temporibus, ingredi audeat vel valeat, vel ea quæ supra memorata sunt penitus exigere præsumat, nec de ordinationibus monasterij, nisi ad hoc rogatus, secundum regulam S. Benedicti, se quisquam intromittat, nec vllam penitus vim banni aut similium inferat.

QUIETO itaque inre cuncta quæ possident, & quæ Deo auxiliatore, acquisituri vel adepturi sunt, vsibus eorum deseruiant, quatenus absque penuria & infestatione cuiusquam, tam pro anima venerabilis ARNULPHI ceterorumque suorum benefactorum, quam etiam pro totius regni nostri quiete & vtilitate, diuinis laudibus incumbentes, diuinam clementiam exorent.

QUISQVIS igitur cōtra huius præceptionis munimentum aliquid finistri molitus fuerit, quod neminem futurum credimus, omnipotentis Dei iram incurrat, & iudicio fidelium conuictus, reatus sui penas exsoluens, centum auri libras coactus monasterio conferat, & quod illicitè tentauit, frustretur & inane fiat.

QVAE nostræ constitutionis auctoritas vt firmior inconuulsaque .... seruetur, hoc ei præceptum fieri iussimus, & annulo nostri palatii subfirmantes præcepimus insigniri.

DATVM III. Nonas Maij, regnante Domino LOTHARIO anno XII. Indictione X. Actum Nobiliaco feliciter, anno Dominicæ incarnationis DCCCC. LXVII.

An. 967.

NO

NOTATIONES.

MEIERVS in Annalibus Flandriæ an.967.diplomatis huius disertè meminit, vt & alibi aliorum à nobis productorum.

BALDVINVS BALZO.) De eo sic idem Meierus: Anno 973: obiit *Baldwinus, qui & Balzo, cognomine Brevis, filius Rodulphi Comitis Cameracensis, sepeliturque Gandaui ad D.Petri.*

De Rodulpho, Balduini Ferrei filio, Balzonis patre, per Heribertum Veromanduorum Comitem in prælio an. 898. occiso, sic Regino Prumiensis, in gestis anni 899. *Rodulphus Comes pagi Cameracensis, frater Balduini Comitis Flandrensis, in ira commotus, propter castella ab Odone Rege sibi ablata, S. Quintini, & Peronam, dum depradari non cessat Abbatiâ S. Quintini, ab Heriberto Comite in bello occiditur.*

ARNOLPHVS siue Arnulphus, eo nomine secundus Flandriæ Comes, patrem Balduinum eo nomine tertium an.961.adhuc puer amisit. Eius immaturam imperio pueritiam auus paternus *Arnulphus Magnus* aliquamdiu rexit:quo defuncto curam illam *Baldwinus Balzo* excepit.

GERBERGA.) De ea agemus cap.sequenti.

ANNO XII.Hic calculus annorum Christi & Lotharij Regis exactè respondet calculo Sigeberti in Chronico.

NOBILIACVS) seu Nobiliacum opidum, ac monasterium S.Vedasti, *la ville d'Arras*, est vetustæ Atrebatium ciuitati(quam Iulius Cæsar NEMETOCERNAM, Antoninus in Itinerario NEMETACVM nuncupat, quæque nunc *la cité d'Arras* dicitur) contiguum.muris tamen ac portis discretum. Monasterium ipsum, iam inde à temporibus Theoderici Regis, Nobiliacum est nuncupatum:vt ex eius diplomate constat.In ciuitate Episcopus

pus Atrebatensis, cum collegio suo *Canonicorum*, residet, & politicam iurisdictionem exercet: in Nobiliaco, quod ciuitatem amplitudine multò nunc superat, Abbatia Vedastina uisitur. Ea haut dubiè, postquam à Theoderico Rege copiosissimè ditata fuerat, occasione dedit & causam vrbs exstruendæ, confluentibus nimirum cum accolis tum exteris, ad S. Vedasti reliquias, miraculis tunc celebres, honorandas.

Sic & Audomaropolis, *S. Omer*, in eadem prouincia, Gissenopolis, *S. Gislain*, in Hannonia, Trudonopolis, *S. Tron*, in ditione Leodicensi, & alia alibi opida originem atque incrementa sua monasterijs debent.

C A P V T XXXVIII.

*Gerberga Francorum Regina alodium
Marfanense, prope Traiectum
Mosa, donat monasterio S.
Remigij Remensis an.*

968.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis,
GERBERGA diuina dispensante clemen-
tia, humilis Francorum Regina.
Cum omnibus sancta Ecclesia, ab ex-
ordio Christianæ Religionis rectè dispo-
sitis, quibusque ecclesiasticis utilitatibus
donis sit maximè ditata regalibus, dignum profectò
ducimus, si morem antiquorum sequentes, ex rebus
nostris

noſtris eamdem honorantes ſublimauimus, ſperantes à Domino bonis æternaliſus remunerari, cuius pietatis conſilio actus noſtros optamus in ſalutem dirigi.

Quocirca fidelium præſtantium vniuerſitati, ſimul & ſecutorum notum ſit poſteritati, quemadmodum locum S. REMIGII magnifici Doctōris, Apoſtoli Francorum, gaudentes rerum incrementis feliciter proſperari, ac multiplici bonorum copia fortunatum haberi, delegantes ſolemniter per manus fidelis Aduocati noſtri, Comit̃s ARNVLPHI, legitima veſtitura cum conſilio, pietate, benigno quoque conſenſu OTHONIS Imperatoris Auguſti, tradidimus S. Remigio quoddam noſtris noſtri prædium, in alodio, in honore S. Petri conſecratum, vocabulo MERSEN, in Comitatu MOSAVGAE, cum omnibus ad ipſum prædium pertinentibus, id eſt, *Duinam & Litam*, cum appendicijs ſuis, *Hertam & Angleduram*, cum appendicijs, ſuperadditis etiam rebus alijs, quæcumque ex ipſo fiſco in ius dominicum iam olim deuenerant: adſtantibus, etiam animo collaudantibus & confirmantibus GERARDO Tullenſi Ep̃ſcopo, atque Comitibus EMMONE & AVERIDO, nonnulliſque alijs viris. *Mersen.*

Fidentes itaque tanti patris & patroni noſtri plurimum meritis adiuuari, totumque hoc agentes pro ſalute videlicet noſtra, & remedio ſenioris viri noſtri piæ memoriæ GISLEBERTI, ſuique parentum, patris ſcilicet & matris RAGENERI & ALBRADAE, ea ſcilicet ratione, vt idem locus S. Remigij, qui ſemper ab antiquo regijs donationibus, vtpote caput Franciæ, fuerat honoratus, noſtris etiam donis regalibus diſceſcat & polleat vberiùs, ipſumque alodium, vt ſui proprium iure legitimo firmiter tenendo poſſideat in perpetuum, quatenus memoriam noſtri, ac præfati viri ſenioris noſtri GISLEBERTI apud ſe iugiter fixam idem locus habeat, ſuiſque orationibus perpetuis & ſacrificiorum muneribus & votis in conſpectu Dei eiſdem memoriam piſſimè recolat.

Ipſum

Ipsū autem alodium omnium rerum integritate legitima ex terminatione constat, habēs mansos octingentos duos, cum terris videlicet cultis & incultis, siluis, pratis, vineis, & pascuis, campis, molendinibus, aquis, aquarumue decursibus, exitibus & regressibus.

Ceterū si quis fortē olim tentauerit hanc traditionem regiam inquietare, ei que nefas aliquod ex aduerso irrogare, pœnas temeritati suæ obnoxias, ut reus maiestatis, exsoluat, imo etiam Deo & S. Remigio, cum omni emendatione, iuxta decretum satisfaciatur. Et sic hæc Regalis donatio nostra inuiolabilis semper permaneat & inconuulsa.

Actum III. Idus Februarij anno Incarnationis Dominicæ DCCCCLXVIII. in præfato Comitatu, in villa quæ dicitur SARTA, annum XXXII. regnante D. Othone Imperatore inclito, ac Cæsare Augusto filio quoque eius æquiuoco regnante annum VII.

Signum dominæ GERBERGÆ gloriosæ Reginæ, quæ Regiæ auctoritatis manu hoc scriptum, quod fieri iussit, dignanter corroborauit, & alijs confirmare mandauit.

Signum iuuenis magnæ indolis CAROLI.

S. ARNULPHI Comititis, qui vice dominæ Reginæ hanc traditionem fecit.

S. Emmonis Comititis. S. Aufridi Comititis.

S. Huberti. S. Huberti.

S. Gottrannis. S. Franconis.

S. Gerardi. S. Euruni.

S. Adelstauj. S. Himonis.

S. Godelmi. S. Isaac.

S. Theoderici. S. Onulphi.

S. Wiberti. S. Rolandi.

S. Ragneri.

Data pridie Idus Februarij, manu dominæ Reginæ, & suscepta à domino Abbate HUGONE, qui ibi adfuit cum suo aduocato EMMONE prædicto Comite.

NO-

NOTATIONES.

GERBERGA) Henrici Aucupis Imp. filia, Othonis I. Imp. soror, anno 929. primum *Gisleberto* Lotharingæ Duci, post *Ludonico Transmarino*, Francorum Regi, Caroli Simplicis filio an. 939. nupta fuit.

MARSNA) Reginoni Marsana, *Mersen*, palatium olim regium, nunc municipium amplum, secundo lapide à Traiecto Mosæ, cum monasteriolo seu Prapositura, ut loquuntur: quam ad nostra usque tempora monachi Benedictini ex Remensi S. Remigij cœnobio, possederunt, & annis superioribus, via permutationis aliorum in Francia prædiorum, cesserunt Canonicis regularibus cœnobij quod Aquas curtus, *Eanconrt*, in Artelia nuncupant. Vide supra cap. 15.

GISELBERTVS) seu Giselbertus Lotharingæ Dux, primus Gerbergæ maritus, fuit RAGINERI Ducis (ut ipsum Regino in gestis anni 898. nuncupat) & **ALBRADAE** filius: ut ex diplomate iam recitato, itemque ex Flodoardi Chronico, & ex Fragmento Gallici scriptoris, quod ex Conrado Abbate Urspergensis Petrus Pithæus recitat, certò constat.

IN Fragmento illo sic legitur: Hac tempestate **REGENERVVS** vir nobilis, partium Caroli Simplicis fidissimus tutor, finem vitæ accepit, cuius exequijs Carolus interfuit Hisque peractis *Giselberto* eius filio iam adulto paternum honorem, coram Principibus, qui confluxerant, liberalissimè contulit. Hic cum esset opibus & genere inclytus, & coniugio **GERBERGAE**, Henrici Transrhenensis filia, satis beatus, in nimiam præinsolentia temeritatem præceps ferebatur, multa que pro abiectione Regis Caroli moliebatur. Sed victus, Rhe-

num pertransiens, annis aliquot apud focerum suum Henricum, patrimonio priuatus, exulauit. Euoluto autem tempore, Henricus egit apud Regem Carolum, vt Gislebertus reciperetur in gratiam. Recepit itaque *Traiectum, Lupisiam, Harstallum, Marsnam, Lutam & Capramontem*. Exinde in Celticam secessit, & in Neustriâ transijt: sicque cum ROBERTO, Othonis siue Odonis Regis fratre, qui erat Dux Celticæ, consilium pertractauit, suggerens ei de regni susceptione, & Caroli abiectione. Procedente autem tempore Robertus, collectis Principibus, an. 922. Rex est effectus.

Sic ferè in Fragmento supra citato apud Conradum Abbatem Vrspergensem legitur. His consonant ea quæ Flodoardus in Chronico ad an. 922. de Gisleberto narrat.

Eiusdem porro, vt arbitror, Regeneri seu Ragineri Ducis est diploma, quod anno 913. Indictione prima, die 9. mensis Maij scriptum, Haræus in Annalibus Brabantix citat, quo is amplissimum latifundium monasterio S. Matthiæ Treuerensis dono dedit.

GISELBERTVM verò fuisse fratrem Ragineri Longicollis, Hannoniæ Comitis, idem Flodoardus in Chronico ad an. 924. testatur: *Interea Gislebertum Berengarius (Lomensis seu Namurcensis Comes) qui sororem ipsius habebat, comprehendit; eumq; oblati obsidibus sibi pro eo filijs Ragenarij, fratris ipsius Gisleberti, dimisit. Idem vero Gislebertus dimissus, terram Berengarij Ragenarijque fratris sui, & Isaac Comitis (Cameracensis) depraedationibus plurimis vastat. Vide plura cap. 32. supra.*

GERARDVS) Tullentis Episcopus, est is, nisi fallor, quem Leo IX. Papa in catalogum Sanctorum retulit: vt wibertus lib. 2. De rebus gestis eiusdem Leonis cap. 6. & Sigebertus in Chronico ad an. 1052. commemorant.

CAROLVS) Dux Lotharingæ, iuuenis hîc nûcupatur, vtpote an. 953. Lauduni matre Gerberga natus: vt idem Flodoardus in Chronico scribit.

ARNVLPHVS) Non Flandrensis, sed alterius pagi Comes, traditionem fecit tamquam Vicarius Gerbergæ. De

De hoc Arnulfo agit fortasse Flodoardus in Chronico an.959.

EMMO) siue Immo Comes, primùm Brunonis Archiepiscopi Colonienſis, ac Lotharingæ Ducis confiliarius fuit; pòſt hoſtis factus Capramontem an.960. munivit contra eundem Brunonem; teſte Flodoardo.

AVERTIVS) Comes Bratiſpantium pòſt Epiſcopus Vltraieſtinus: de quo vide ſupra in Notis cap.32.

ISAAC) Comes Cameracenſis, qui varias contentiones cum Stephano & Fulberto Epiſcopis Cameracenſibus habuit: vt Baldericus lib.1.cap.65. & 70. narrat.

WIBERTVS) ſeu Guibertus Comes, & fundator Abbatiz Gemblacenſis in Brabantia: de quo ſupra cap.32. egimus.

Ceterùm ex ſupradictis abundè liquet, *Raginerum Longicollum* non *Manafſis* (vt Lipſius, & alij ſcripſerunt) ſed *Ragineri* Ducis filium fuiſſe. *Manafſes* autem (cuius occaſione error natus eſt) Comes in Burgundia fuit, itemique fundator monaſterij S.Viuentij in diœceſi Auguſtidunenſi, vbi & ſepultus iacet cum coniuge ſua HERMANGARDE. Ex ea filium reliquit GISLEBERTVM, qui Burgundiæ Dux fuit, poſt obitum *Hugonis* cognomèto *Nigri*: vt Quercetanus in ſua Burgùdia teſtatur.

CAPVT XXXIX.

*Otho II. Imp. prædia ablata monachis
S. Bauonis Gandensis restituit
an. 974.*

IN nomine Domini Dei æterni, ac Saluatoris nostri, Iesu Christi, superna largiente clementia OTHO Imperator Augustus. Si locis, diuinis cultibus mancipatis, enolumentum nostræ largitatis impendimus, id nobis procul dubio, ad præsentem vitam facilius transigendam, & ad æternam felicius capeffendam, prodesse confidimus. Idcirco notum esse volumus omnium fidelium nostrorum, tam præsentium quàm futurorum industriæ, qualiter venerabilis WOMARVS Abbas cænobij S. confessoris Christi BAVONIS, domini genitoris nostri OTHONIS, bonæ memoriæ præcellentissimi Imperatoris, excellentiam adierit, eius benignissimam interpellans Serenitatem, super aliquibus rebus, infra regni nostri terminos constitutis, prædicto cænobio S. BAVONIS aliquamdiu iniuste præreptis, qui continuo more sibi consuetæ pietatis, eius libentissimè assensum præbuit iuxta petitioni, constituens & imperans præfato loco & fratribus easdem res, cum omni integritate restitui, quas etiam antea sæpe fratribus eiusdem loci, pro hoc æquè eum aduentibus, benignè reddiderat, sed humani debiti sorte præuentus ad meliora, vt credimus, transmigrans, nullum super hoc Imperialis auctoritatis scriptum ediderat.

Qua-

QUA PROPTER post illius ex hac luce decessum iā di-
cti venerabilis Abbatis , monachi nostram adierunt
Celsitudinem, rogantes vt secundum pij nostri geni-
toris laudabile votum, nostræ quoque largitatis & im-
munitatis eis prospicere dignaretur auctoritas. Nos
verò hæc omnia à fidelibus nostris comperta, procul
dubio vera esse non ignorantes , ob spem diuinæ re-
munerationis, ac pro salute animæ eiusdem carissimæ
nostri patris atque statu & incolumitate regni vel Im-
perij nostri, piam illorum nolumus frustrari petitionē,
sed insuper res ipsas diu sibi ablatas, omni cum integri-
tate, eis restituentes , nostræ auctoritatis immunitate
ac tuitione confirmamus.

NOMINA autem rerum hæc sunt, hoc est, in pago
Tessandria, Nordrevvic, cū ecclesia & omnibus ap-
pendicijs, & in pago *Bragbatense, Setbleta*, cum ecclesia
& omnibus suis adiacētis: in pago quoque *Rien, Bonc-*
holt, æque cum ecclesia, & reliquis appenditijs.

HAEC ergo omnia sub perpetua immunitatis nostræ
tutione esse volumus, ita vt nullus noster Comes aut
Iudex, aut Vicarius, aut publicus fisci exactor , vel Ad-
uocatus, vel alius aliquis prænominatas villas ingredi
audeat, ad fredas exigendas, vel paratas exigendas, vel
hominibus præscripti monasterij inibi habitantibus di-
strictionem ingerendi, vel aliud quid potestatis exer-
cendi, licentiam aut potestatem habeat: nisi Abbas &
Aduocatus, quem sibi ipse vtilem & necessarium ele-
gerit.

QUI SQUIS igitur contra huius nostræ præceptionis
munimen, quod futurum minimè credimus, aliquid si-
nistrum molitus fuerit, primò omnipotentis Dei iram
incurrat, & iudicio fidelium conuictus, reatus sui pœ-
nam exsoluens , centum auri libras coactus dicto mo-
nasterio reddat, & quod illicitè tentauerit, frustraretur
& inane fiat. Et vt firmius maneat inconuulsūque
seruetur, hoc ei præceptum fieri iussimus, quod & pro-
pria manu firmauimus, annuliq̃ue nostri impressione
signari iussimus.

Signum domini OTHONIS inuictissimi Imperatoris.
 WILLIGISVS Cancellarius, ad vicem ROTBERTI Archicapellani notauit. Datum xii. Kal. Febr. anno Dominicæ Incarnationis DCCCC. LXXIII. Indictione II. anno regni Domini Othonis XIII. Imperij autem III. Actum, *Boşgrat* in Domino feliciter, Amen.

An. 974.

NOTATIONES.

BOSGRAT.) Ita legitur in autographo, quod etiamnum Gandavi in archiuis palatij Episcopalis existat: ut mirer, vnde Meiero in mentem venerit hic legere, *Actum Bosfella*. Potuit is legisse *Brnohsfela*, & non *Bosfella*, in alijs duobus diplomatibus, quorum autographa ibidem adseruantur, & quorum prius sic finitur: *XIIII. Kal. Febr. anno Dominicæ Incarnationis DCCCC. LXXVI. Indictione IIII. anno vero regni domini Othonis XV. Imperij X. actum Brnohsfela*.

Alterum sic finitur: *XV. Kal. Febr. anno Dominicæ Incarnationis DCCCC. LXXVI. &c. et supra*.

WILLIGISVS) Archiepiscopus Moguntinus. humilis ortus genere, patrem habuit hamaxurgum seu carpentarium, qui victus quotidiani causa, rotas & plaustra conficere soleret. Utque sese intra rectæ rationis ac modestiæ gyrum contineret, pristinamque suam tenuitatem semper ob oculos haberet, passim in ædificijs & parietibus rotas pinxit atque incidit. Quas pro suis hodieque insignibus non solum Moguntina ciuitas, sed ipsi etiam Moguntini Archiepiscopi retinent.

CAP.

CAPVT XL.

*Otho II. Imp. confirmat possessiones
Ecclesie Leodicensis an.*

981.

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis. OTHO diuina fauente clementia Imperator Augustus. No- uerint omnes nostri fideles, tam pręsentes quàm etiam futuri, quòd venerabilis Episcopus Leodicē- sium NOTKERVS pręcepta quędam nostris obtulit ob- tutibus, quę ab antecessoribus nostris *Pipino, Carolo, Lodouico*, & item *Carolo*, Regibus Francorum, collata erant Ecclesię S. Marię & S. Lamberti, & insuper à patre nostro OTHONE Imperatore confirmata, super vniuersas possessiones eiusedem matris Ecclesię: qua- rum istę sunt capitales, *Hoinum, Fosses, Lobies, Tungres,* ..... & super cetera loca, cum omnibus rebus & homi- nibus ad ea pertinentibus. vt omni publica potestate exclusa, in manu Episcopi singulariter consistant.

Nos itaque eamdẽ sanctę Ecclesię dignitatem con- siderantes, imperiali edicto pręcipimus, vt nullus Co- mes, nullus Iudex, nisi cui Episcopus commiserit, au- deat potestatem exercere super ea loca, neque placi- tum habere, aut freda, aut tributa, aut bannos aut telo- nia, aut redditus de statione nauium exigere, neque in quibuscumque alijs, quę vel nunc habentur, vel de cetero habenda sunt.

SI QVIS autem contra hoc nostrum pręceptum ege- rit

rit, & vllam vim in rebus ecclesiæ, sub nomine potestatis, fecerit, & bannum regium componat, & conatus eius irritus fiat. Hanc auctoritatem manu propria firmavimus & annuli nostri impressione signari iussimus.

An. 981.

HILDIBALDVS Cancellarius, ad vicem WILLIGISI Archicapellani, notavi. Datum VIII. Idus Ianuarij, anno Dominicæ Incarnationis nōgentesimo octogesimo primo, regni OTHONIS II. decimo nono, Imperij vero XIII. Indictione VI. Actum in Gruona.

NOTATIONES.

HORVM) opidum ditionis hodieque Leodicensis ad Mosam fl. ab *Hoio* eiusdem nominis fluvio sic dictum. Ecclesia S. Mariæ in Hoio pertinet olim ad Ecclesiam Cameracensem. Vide Baldericum in Chron. Cameracensi lib. i. cap. 52.

FOSSAS, LOBIAS) seu Laubias. Vide supra cap. 26. pag. 88. & 89.

TVNGRORVM) opidum, *Tungres*, Episcopi olim Tungrensis sedes, qui nunc Leodici residet ab anno 709. quo S. Hubertus cathedram Traiecto Leodicum transtulit, cum corpore S. Lamberti.

CAP.

CAPVT XLI.

*Otho III. Imp. an. 985. donat Notgero
Leodicensi Episcopo Comitatum
Hoiensem seu Huiensem, quem
Aufridus Comes an-
tea tenuerat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. OTHO, diuina fauente clementia, Rex. Cunctis fidelibus nostris, presentibus scilicet atque futuris, per scripti huius prætulationem manifestari volumus: quia adiit Celsitudinem nostram venerabilis, & fidelitatis nostræ in omnibus executor, NOTGERVS, Tungrensium vel Leodicensium Episcopus, vt ei vel successoribus suis, S. Mariæ, sanctoq̃ue Lamberto deseruituris, Comitatum HOIENSEM, qui in nostra ditione hætenus erat, quemq̃ue AVFRIDVS Comes, illustris vir, qui illum ad præsens tenebat, pro Dei honore, & prædictorum Sanctorum veneratione, ipsiusq̃ue Episcopi amore reddiderat, perpetuò habendum concederemus.

ET quia quod reliquum erat regiæ ditionis, in moneta scilicet, & telonio, reliquisq̃ue redditibus, munificentia Regum vel Imperatorum, prædecessorum nostrorum, Ecclesiæ S. Mariæ, in Leodio vel Hoio posita, iam cesserat & dilectissima mater nostra THEOPHANIA Imperatrix, sciendum petebat, ratum duximus eius subseruire petitioni.

Y

IGITVR

IGITUR super id quod ab antecessoribus nostris Regibus vel Imperatoribus, Ecclesiæ iam dictæ Tungrensi vel Leodiensi concessum fuerat, scilicet in vicis *Traiecto*, *Hosio*.... *Deonanto*, vel in monasterijs, castellis, cortibus, & villis, iam ad seruitium eiusdem Episcopi acquisitis, vel de cetero adquirendis, id est, ut nullus Comes vel sub Comite agens, vel Iudex, aut ex iudiciaria potestate, exceptis eis qui ab Episcopo suffecti fuerint, in loca supradicta residere audeat, vel ad caussas audiendas, aut freda aut tributa, aut bannos, aut telonia aut redditum de statione nauium, aut aliquod omninò districtum exigendum, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollēdos, aut vllas redibitiones aut illicitas occasiones inquirēdas, sicut cōtinebatur in præceptis Regijs vel Imperialibus, munificentie vel immunitatis intuitu, super denominatis Ecclesijs iam olim concessis.

SVPER hæc, inquam, omnia, quæ dicta sunt, quæque ab antecessoribus nostris Ecclesiæ S. Mariæ sanctique Lamberti concessa sunt, concedimus eidem venerabili NOTKERO Episcopo, & per eum, omnibus eius successoribus, quod reliquum *Hosensis* Comitatus in nostra ditione superfuerat, infraeundum vicum, vel extra, ut tã idem Episcopus, quàm & reliqui per succedentia tempora Episcopi, cuicumque fidelium suorum & nostrorum militum vel amicorum, dari illum censuerint, liberam habeant facultatem: salua tamen, si ita Episcopo visum fuerit, in dando nostra reuerentia, vel propter debitum nobis ab omnibus honorem, vel propter bannum legaliùs faciendum.

ITAQUE pro animæ nostræ vel antecessorum nostrorum remedio, vel Dei seruitio meliùs & fideliùs explendo, quidquid Cameræ nostræ prouenire poterat ex Comitatu iam dicto, Ecclesiæ supradictæ, vel nostri Episcopi....cedendum permittimus.

Et ut hoc auctoritatis nostræ præceptum & firmiùs credatur, & diligentius ab omnibus obleruetur, manu propria firmauimus, & annuli nostri impressione sub-

ter;

resignari iussimus.

HILDEBALDVS Episcopus & Cācellarius, vice WIL-
LIGISI Archicapellani, recognoui. Datum Nonis Iu-
nij, anno Dominicæ Incarnationis nōgentesimo octo-895.
gesimo quinto, Indictione XIII. anno verò Tertij
Orthonis regnantis secundo. Actum in *Gilenheim*, feli-
citer, amen.

NOTATIONES.

AVERIDVS) ex Hoiensium & Bratuspantium
Comite cum factus esset Episcopus Ultraiecti-
nus, Otho III. Imp. Comitatum Hoiensem
Ecclesiæ Leodicensi perpetuò habendum con-
cessit. Vide supra cap. 32.

PERPETVO) inquam, habendum concessit: quod no-
ta, vt rarum illo æuo. Nam Comitatus & similes præ-
fecturæ ijs tēporibus non erant perpetuæ aut hereditæ-
riæ: vt in Annalibus Belgicis docui.

ÆONANTVN.) Vide supra cap. 20. pag. 91.

CAPVT XLII.

*Othonis III. Imp. diploma largitionis,
quâ Theodericum Hollandiæ Co-
mitem, auunculum suum, est
prosecutus an. 985.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
 ОТНО, diuina fauente clementia Rex.
 CUNCTIS fidelibus nostris, præsentibus
 scilicet atque futuris, manifestum esse vo-
 lunus quomodo nos ob votum & amo-
 rem dilectæ genitricis nostræ, THEOPHA-
 NIA, videlicet Imperatricis Augustæ, nec non inter-
 uentu fidelium nostrorum ECBERTI Treuerensis Eccle-
 siæ venerabilis Archiepiscopi, ac nepotis nostri HEN-
 RICCI Bavariorum Ducis, fideli nostro THEODERI-
 CO Comiti, quidquid nostro concessu hætenus in be-
 neficium tenuit, inter duo flumina, quæ vocantur *Li-
 ora & Hysla* in proprium dedimus, cum omnibus uten-
 silibus, quæ in eodem beneficio, Regio concessu, per
 fructuarium vsu, ante hoc possedit, & totum
 quod nostra Regia concessione in villa *Sannemere* dicta
 beneficiario vsu vsque modò, cum omni utilitate illuc
 aspiciente, sed etiam in proprium deinceps tenendum
 donauimus, adhuc quoque quidquid beneficij nostra
 de parte inter duo flumina *Medemelacha & Chimelo-
 fara* (*Gemerchi* dicta) tenuit, cum omnibus appendicijs
 ad idem beneficium pertinentibus, similiter in pro-
 prietatem habendam dedimus.

AD

Ad hæc etiam totum, quod de nostro iure, in pago *Texla* nuncupato, in beneficium tenuit, cum omni utilitate ad hoc appendente (excepto quod vulgari lingua dicitur *Huflada*) ad integrum sibi in proprium tradidimus, in Comitatus ita nuncupatis *Masalant, Kinhem, Texla*.

Et ut de prædictis rebus liberam habeat potestatem donandi, commutandi, seu quidquid voluerit faciendi, hoc nostræ auctoritatis præceptum conscribi, & annuli nostri impressione sigillari iussimus, manuque propria subterfirmauimus.

SIGNVM domini OTHONIS gloriosissimi Regis. An. 981.
DEBALDVS Episcopus & Cancellarius, vice WILLIGISI Archicapellani recognoui. Data VIII. Kalendas Septembris, anno Dominicæ Incarnationis nōgentesimo octogesimo quinto, Indictione decima tertia, anno autem tertij Othonis regnantis secundo. Actum Notiomago feliciter, amen.

NOTATIONES.

DIPLOMA istud recitat Ianus Doufa in suis Hollandiæ Annalibus.

DE THEODERICO Hollandiæ Comite, eiusque coniuge HILDIGARDE, & eorum filio EGBERTO Treuerorum Archiepiscopo, vide infra Diploma anno 1083. datum de fundatione & dotatione Abbatiz Egmondanz.

CAPVT XLIII.

*Ausfridus , ex Comite factus Episcopus
Ultraiectinus , eidem Ecclesiæ dat
VVeſterlo, & alias villas in
Comitatu Riensi ſitas.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
Operæ pretium duximus, quæ subsequun-
tur scriptis inferere, ne posteros lateret,
quod præsens ætas faceret.

QUA PROPTER desideramus notum esse
cunctis sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, tam
futuris quam modò præsentibus, quodd ego AVFRIDVS,
Dei solummodo gratia sanctæ Traiectensis Ecclesiæ
Præful, indignus iure, confisus in Domino cum transi-
torijs acquirere perennis vitæ gaudia, quamdam mei
iuris hereditatem, quam antea potestatiuè possederam,
infra Comitatum RIEN nuncupatum, quorum locorum
hæc sunt nomina, VVeſterlo, Odlobolo, Mierbeke, Hoybe-
ke, Burente, pro me & meorum parentum remedio, cum
omnibus ad hæc pertinentibus ecclesijs, ædificijs, agris,
mancipijs, pascuis, pratis cultis, & incultis, siluis, aquis,
aquarumue decursibus, trado ad ecclesiam S. Mariæ
semper virginis, sanctique Martini in Traiecto, ad
restaurandum ibidem Dei seruitium.

SI quis huius rei traditionem infregerit, laqueum
omnipotentis Dei iræ, eiusque genitricis Mariæ, sancti-
que

que Martini incidat, & quasi profanus à sanctæ Ecclesiæ liminibus sequestratus existat. Et vt veriùs credatur firmiusque obseruetur, sigilli nostri impressione propria manu designauimus.

NOTATIONES.

DIPLOMA istud exstat apud Ioannem Gerbrandum Leidanum Carmelitam, in Hollandiæ Chronicis.

CETERVM AVERIDVS, ex Bratuspantium seu Louanienfium & Hoiensium Comite, factus Episcopus *An-994.* Ultraiectinus, dedit eidem Ecclesiæ *VVesterlo*, & alias villas suprâ nominatas in pago Riensi, haut procul ab *Herentalia*, Campaniæ Brabantinæ opido, sitas, quas hodieque Baro PETERSEMIVS, caput illustriſſimæ *Merodia*, sub annuo censu possidet.

IDEM in *Monte sancto*, primo lapide ab Amersfurto ditionis Ultraiectinæ opido, an 1006. monasterium Benedictinis monachis ædificauit, quod ann. 1050. in *VR-*berum Ultraiectinam translatus, S. PAVLI nomine in- *S. Pauli* notuit. Obijt autem an. 1008. aut proximè sequenti, in *Abbatia.* eodem illo suo cœnobio conditus. Vide supra Notas ad cap. 32. itemque Ioannem Becanũ & Guiljelmum Hedam, rerum Ultraiectinarum scriptores.

AVERIDI coniux HILSMYND A seu HILSINDIS, exēplo mariti, saculum pariter relinquens, THORENSE virginum Maseicarum collegium, ad Mosam sesquimiliari à Maseica, ditionis Leodicensis opido, constituit ac dotauit: ad quod non nisi illustribus Comitum familijs prognatæ nunc admittuntur. Virginibus istis Canonici sex, amplissimè ab eadem Hilsmunda dotati, in sacris celebrandis subseruiunt.

C A P V T   X L I V .

*S. Henricus Imp. Baldrico Episcopo
Leodicensi, & Baldrico Comiti
an. 1008. dat bannum be-
stiarum in siluis, quas pos-
sidebant.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HENRICVS, diuina fauente clementia, Rex.
NOTVM sit omnibus nostris fidelibus, præsentibus scilicet & futuris: qualiter nos interuentu atque petitione HERIBERTI Colonienfis Archiepiscopi, bannum nostrum bestiarum, BALDRICO sanctæ Leodicensis Ecclesiæ Præsuli, nec non BALDRICO Comiti, super eorum proprias siluas, quæ sunt inter illa duo flumina, quæ ambo *Nube* vocantur, & tertium quod *Thila* nominatur, sita, & quæ pertinent ad illas villas *Heffe* & *Heisten*, ac *Balsfride*, nec non *Maclmes*, nominatas, quod tamen totum *Wanervuald* appellatur, in Comitatu vero GOZILONIS Comitis, qui ANTVERE dicitur, situm, per hanc nostram præceptalem paginam, concedimus atque largimur, & de nostro iure in eorum ius ac dominium transfundimus: ea videlicet ratione, ut præscripti BALDRICI de prænominato banno, eiusque utilitate dehinc liberam habeant, quidquid sibi placuerit, potestatem faciendi, omnium hominum contradictione remota.

Et

Et vt hæc donationis nostræ auctoritas stabilis & in-
conuulsa omni permaneat tempore , hoc præceptum
inde conscriptum, manu propria corroborantes , sigillo
nostro insigniri iussimus

SIGNVM domini HENRICI Regis inuictissimi.

EBERHARDVS Cancellarius, vice WILLIGISI Archi-
capellani, recognouit. Datum pridie Idus Septembris.
Indictione sexta, anno Dominicæ Incarnationis mille- An. 1008.
simo octauo, anno verò domini HENRICI secundi reg-
nantis septimo. Actum Treueris feliciter, amen.

NOTATIONES.

SHERIBERTVS) Colonienſis Archiepiſcopus an-
no 1021. die 16. Martij ad meliorem vitam tranſijt,
ex oppoſito vrbiſ Colonienſis in monaſterio Tui-
tienſi, à ſe condito, ſepultus. Vitæ eius hiftoriam
ſcripſit Rupertus Abbas Tuitienſis, à Surio editam.

BALDRICVS) Leodiienſis Epiſcopus, fundator Ab-
batiz S. Iacobi, in vrbe Leodicenſi, anno 1017. viuere
deſijt, & ſucceſſorem habuit Wolbodonem.

BALDRICVS Comes) Leodicenſis fuit, vt ſuſpicor.
Olim pleræque ciuitates epiſcopales, vt Cameracum,
Atrebatum, Ambianum, & aliz, ſuos Comites habuerūt.

AMBO NITHE) Duo hic flumina notantur, quæ *Ni-
the* ſeu *Nerthe* nomen hodieque gerunt in Campania
Brabantina, & in opido Lirano confluunt, videlicet
Netha maior & *Netha minor*.

THILA) ſeu Thilia, *Thy* Gallis, *Dilia*, *Dyle* Teutoni-
bus, flumen prope Genapiam in Gallo-Brabantia ortū,
Villarienſe ord. Cifterciienſis monaſterium alluit: ex-
inde Fura riuo Louanij auctum, in Demeram ac deni-
que in Scaldim influit.

HEIſTE) municipium, agri Rienſis, hodieque notum,
Heiſt op den berg.

VILLA MACLINES) forte *Quaet Mechelen*. Villa medi-
 dij xui scriptoribus idem quod Gallis hodie *Village*.

ANTVVERE) in *Comitatu Gozilonis Comitis*. Notet hic
 lector Comitatum seu Marcam Antuerpiensem.

CAPVT XLV.

*Hugonis Episcopi Nouiomensis ac Tor-
 nacensis diploma, de fundatione Ab-
 batia Falempinensis, Canonico-
 rum regul. in d. Tornacensi,
 per Sasuvallonem, Castella-
 num Insulensem, an.*

1039.

N nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis,
 Patris & Filij & Spiritus sancti. Apostolo
 attestante, nihil est præstabilius charitate;
 namque iniquitas liquescit ea interue-
 niente, & inter virtutes, dona Dei dispen-
 sat primaria sede Hæc est quæ credenti-
 bus intonat, dicens: *Ego dixi, Dy estis, & filij excelsi om-
 nes*. Proinde reuera nos Domini nostri Iesu Christi
 præuenti sumus dilectione, cuius & nos fratres, eo
 perhibente, & filij Dei facti sumus benignissima ad-
 optione, vt diligamus nos inuicem, ea perfectissima
 charitate, qua prior dilexit nos, coagulatus humanitati
 nostræ, sine fastidio parientis, & virili semine. Hic est
 Iesus

Iesus Christus, qui ad vitam prædestinatis dicturus est in mundi fine, *Esurini, & dedistis mihi manducare, nudus fui & operuistis me.*

HAC itaque diuina veritate compulsus SASVALO, vir timoratus, Dei clementia prouidente, qui omnem creaturam vult in agnitionem veritatis venire, & vitam beatam promittit diligentibus se, ad humilitatem paruitatis nostrę venit, qui deputatus sum indignus procurator Nouiomensis & Tornacensis Ecclesię, & postulans quatenus & eius petitioni fauere & Deo votum ipsius satagerem offerre.

Idcirco notum fieri volumus tam præsentibus filiis Ecclesię, quàm posteritati futurę, & successoribus sedis in præsentiarum nobis commissę, quod eidem SASVALONI succensu cœlesti amore, & terrore peccatorum suorum immensitate, ego prædictarum immeritis Ecclesiarum Pastor, HVGONOME, & consensu clericorū nec non & fidelium laicorum nostrorum, ex sanctorum Patrum traditione & sacrorum Canonum auctori tate concessimus collibentiam, cum corroboratione potestatis ecclesiasticę. Deprecatus est siquidem, vt altari libertatem concederemus, quod est in villa *Phalemptin*, in Comitatu videlicet *Carenham*, quatenus ibi ædificaret Abbatiā in honore B. martyris *Christophori*, & ibi stabiliret pauperum Christi clerimoniam, eamque sub obtentu charitatis dotaret appendicijs terrarum atque familiarum, vnde haberent ipsius Abbatię clerici alimoniam.

ANNVENTIBVS itaque voto suo BALDVINO Marchione, nec non & ADELA regali Comitissa, eius coniuge, absoluendum decreuimus, ea videlicet ratione, vt amodò careat omni venditione, & qualibet commutatione, & pristina seruitute, duos tantummodò solidos singulis annis soluat ad Synodum Episcopalis censurę. Curam animarū Episcopus electo ab ipsis fratribus Priori delegabit ipsius cateruulę, & sic erit libera ab omni reliqua conditione, nec non & Principis potestate.

HAEC sunt igitur, quę liberaliter attribuit, fauente

prædicto Principe, idem SASWALO eidem Abbatiæ terras optimè fertiles, in villis videlicet *VVilleradi prato, Rino-curt, Burhang.*

HAEC autem sunt nomina seruatorum per familias eidem Abbatiæ cōcessa, *Dodo, & vxor eius, cū infantibus, Bernardus cum vxore & filijs, Florbertus cum vxore & filijs David, Tetua, Algis, Berengarius, Tetricus, Heibertus, Gunterus, Erembertus, Alguernus, Girhardus, VVille, Rodolphus, Remaldus, Rainerus, Constantus, Alaldus, Bernardus.*

Si quis igitur posthac (quod absit) temerarius filius Belial, contra hæc instituta insurrexerit, iram incurrat Omnipotentis, & deleatur nomen eius de libro viuentium, & cum iustis non scribatur.

ACTVM Tornaco, pontificali sede, regnante in æternum Domino nostro Iesu Christo, anno Incarnationis eiusdē millesimo tricesimo nono, Indictione septima, imperante gloriosissimo Rege HENRICO, anno duodecimo, HYGONE præsulatum agente, anno nono.

Signum Hugonis Episcopi.

S. Fureli Archidiaconi.

S. Malbodi Abbatis cēnobij.

S. Amandi, cum reliquis fratribus.

Hugo Tornacensis ecclesię Cancellarius scripsit.

Signum Balduini Marchionis Flandrię.

S. Adelę, Regię prolis, Comitissę.

S. Filiorum eius, Balduini & Roberti.

S. Eustathij Comitis.

S. Rogerij Comitis.

S. Roberti Atrebatensis.

S. Walteri Cameracensis.

S. Hugonis. S. Amaldi.

S. Rodulphi. S. Anselmi.

S. Reingauldi. S. Saleconis.

NO-

NOTATIONES.

SASWALO) Castellanus Insulensis : quę vrbs est Flandrię, mercatu celebris, Gallis *Lille*, Flandrijs *Ryssel*. Florentium Vander Haer de Castellanis Insulensibus lege.

CAREMBAN) Comitatus, in quo situm est Falempinum.

BALDVINVS) cognomento Pius, Marchio & Comes Flandrię.

CAPVT XLVI.

*Gerardus I. Cameracensis & Atrebatensis Episcopus fundat ac dotat Abbatiam S. Andrea, monachorum Benedictinorum, an. 1046.
in castro seu castello Cameracesij, ditionis episcopalis opido.*

INTER cetera bonorum operum exercitia, non mediocriter viget eleemosyna, cum scriptum sit, *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* Huius itaque rei animaduersione diligenter percepta, ego GERARDVS Cameracensium, nomine, non

merito Episcopus, cogitans de animę meę & successorum reinedio, vnum cœnobium apud nouum castrum S. Marię, in honore S. ANDREAE, nec non *Philippi & Iacobi*, & S. martyris ac virginis Dei *Maxellendis* construxi. Hunc siquidem locum, pro rerum nostrarum copia, alodijs, ecclesijs, alijsque possessionibus dotaui, monachosque, qui ibi Deo deseruirent, substitui.

RERVM autem, quas huic monasterio contuli possidendas, ista sunt nomina; ecclesia de *Vendelgeias*, quam commutauim cum fratribus S. Marię, pro alodio de *Fontanis*, quod acquisiui à *Richilde*: ecclesia de *S. Benigno*, ecclesia de *Ferrarias*, ecclesia de *Insscio*, ecclesia de *Orceto*, ecclesia S. *Martini* in suburbio Cameracensi, & molendinus vnus. De ipso nouo castro medietas telonei, & molendinus vnus, terra in suburbio eiusdem castri, cum districtu, ecclesia de *Furnis*, & tres mansi apud *Arrebatum*: ecclesia de *Lincio*, cuius medietatem *ROTTHARDVS*, de cuius beneficio ipsa ecclesia erat, in vita sua mihi reddidit, alteram autem medietatem ab *ALVONE* filio eius, quem culpa sua iuste, secundum iudiciariam legem, proscripserat, recepi. In Laudunensi territorio *Befneium*, quod cambiaui cum sororibus S. *Getrudis* de *NIVELLA* . . . . & pro quinque mansis de *VViltuna*, & pro duobus mansis apud *Andrelech*, qui sunt in pago Brabantensi: *Fontana*, quam à duobus fratribus acquisiui *HVGONE* & *WATELINO* libris triginta, *Briastrum* & mansus, quem acquisiui ab *HESMONE* & *FVLVINO* septuaginta libris, mansus S. *Andree*, ex quo ab *ODA* suam partem sexdecim libris acquisiui, ab *EVVARDO* partem suam in vadimonio accepi pro centum solidis talium denariorum, quorum quindecim solum faciant marcam. Ecclesia quoque ipsius mansi, cum decima alodiorum, ad ipsum mansum pertinentium, quam à fratribus S. Marię commutauim. Ista capellula duodecim

decim denarios mihi & successoribus meis quotannis soluat.

WATENNIAS dedit BERNARDVS ad hunc locum, medietatem pro anima matris suæ, medietatem pro sua. De *Theoderici* monte dedit FVLCO & soror eius ELICHINDIS medietatem, & BERNARDVS aliam medietatem pro filio suo, quem ibi monachum fecit. *Petrosum*, quod acquisiui à *Ioanne* decem libris. *Hinsui curtis*, quam acquisiui cum filijs *Gamelonis*, HYGONE & RODVLPHO. *Bircium*, cuius medietatem ODO, propter plurimas pradas dedit, & aliam medietatem ab uxore eius acquisiui duodecim libris.

ROMERIAS, terram *S. Hamberti* totam, plurimis annis destructam, villam & ecclesiam ad opus supradicti cænobij restruxi, & pro censu quinque solidos monachis de *Maricolis* singulis annis soluendos constitui. De *Chimaneis* tertia pars, inter *Elogiam* & *Gondrechis*, viginti tres mansi, quos pro *Godescaldi* anima, sine ulla aduocata, quietos & omnino liberos accepimus.

Altare de *Vendelgeias*, altare de *Orceto*, altare de *Fontanis*, altare de *S. Martino*, altare de *Furnis*: hæc quinque concedo fratribus eiusdem loci hac lege tenenda, videlicet sine personis, sine redemptione, & obsoniorum persolutione, excepto quòd singulorum per singulos annos duodecim denarios soluant.

Et hoc oro vos, successores mei carissimi, ut id ipsum pro animabus vestris inuiolatum manere consentiatis. Volo namque ut certum teneatis, quòd hanc eleemosynam tam animæ vestræ, quam nostræ profuturam deuoui. Igitur eam, sicut prædestinata est, vestram facite: intelam huic loco, pro viribus vestris, ferte, augete, prouehite, & monachos illos regulariter faciatis vivere.

IN

IN omnia, quæ prælibauimus, donaria, per huius chartæ instrumenta, huic S. ANDREAE monasterio contrado, & nominis nostri & fidelium nostrorum titulo auctorizo. Quod vt inconuulsum maneat & inuiolatū, ipsorum fidelium nostrorum, tam clericorum quàm laicorum testimonio corroborauimus.

SIGNVM Lietberti Præpositi & Archidiaconi.

S. Adelini Archidiaconi.

S. Gerardi Archidiaconi.

S. Guonis Archidiaconi.

S. Ingelberti Archidiaconi.

S. Fulbaldi Archidiaconi.

S. Franconis Decani. S. Ioannis Castellani.

S. Adonis militis. S. Vdonis militis.

S. Oilbardi militis. S. Ioannis militis.

S. Ostonis militis. S. Lilberti militis.

S. Wedrici militis.

SI quis autem de his omnibus, quæ ad hunc locum contulimus, quidquam auferre, & in proprios vsus vertere voluerit, auctoritate Dei Patris omnipotentis, excommunicatus & damnatus sit, nisi resipuerit, & ad satisfactionem & emendationem venerit.

S. domni GERARDI Pontificis.

AN. 1046.

ACTVM Cameraci anno Dominicæ incarnationis millesimo quadagesimo sexto, Indictione decima quarta, regni verò HENRICI Regis anno nono, Præfatus domni GERARDI tricesimo sexto.

FVLCHERVS Archicapellanus recognouit.

NO-

NOTATIONES.

LIETBERTVS Præpositus & Archidiaconus , qui primus hanc donationem signauit , Gerardo I. Episcopo an. 1049. defuncto, in cathedra Cameracensi successit. De quo vide Balderici Chronicon Cameracense.

S. MAXELLENDIS.) De ea vide Baldericum in Chron. Cameracensi lib. I. cap. 23. & seq.

VENDELGEIAS) *Vendegies* vicus pro maiore parte nunc inclusus Castello Cameracensi.

SORORES S. Gertrudis de Niuella) sunt hodie virgines Canonice nobiles Niuellenfes in Brabantia, à S. Gertrude eiusque matre Ita dotatæ.

ANDRELECH) iunc *Anderlecht*, Anderlacum latinè, vicus haut procul à Bruxella , cum collegio Canonico- rum SS. Petri & Guidonis.

MARICOLIS) Abbatia Benedictinorum in diœcesi Cameracensi: de qua vide supra cap. 20. & cap. seq.

A 2 CAP.

C A P V T XLVII.

*Conradus Imp. confirmat foundationem
Abbatia S. Andrea in Castello Ca-
meracensi, à Gerardo I. Came-
racensi Episcopo factam,
an. 1033.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
CONRADVS, diuina fauente gratia, Roma-
norum Imperator Augustus, credimus &
scimus nobis verè proficuum, & ad trans-
euntis vitæ cursum prosperè transigendum,
& ad æternæ brauium felicitatis obtinen-
dum, si ad promouendas siue tuendas res, ecclesiasticas
imperij nostri profecerit auctoritas.

QVARE innotescimus omnibus Christi fidelibus & no-
stris tam præsentibus quàm futuris, quia GERARDVS
Antistes, noster fidelis, & ad profectum animæ suæ, &
omnium ante se & post se Episcoporum Ecclesiæ Ca-
meracensis, ad conseruandam quoque incolumitatem
nostri & nostræ coniugis, filijque nostri, ad obtinendā
etiam pacem & prosperitatem Imperij, quamdam Ab-
batiam in honore B. ANDREAE Apostoli construxit, si-
tam in suburbio quod PERONA dicitur, ante CASTRVM si-
quidem quod S. MARIAE nuncupatum, iam pridem
prædecessor eius ERLVINVS videlicet Episcopus, fauen-
te tertio OTHONE Imperatore, exstruxerat, in muni-
mentum contra omnes incurfus malignorum, inibi
cir-

circumquaque exuberantium, in quo ipse Episcopus Gerardus B. Sarii confessoris, & S. MAXELLENDIS virginis sacra deposuit somata: quæ virgo scilicet, propter inextorquibilem sui cœlibatus pudicitiam, ibi propè capitis sectione martyrij consecuta sst palmam.

QUAM profecto Abbatiam idcirco ibi esse prælegit, ut quia prædecessor suus hinc munierat Cameracense Episcopium, per humanæ equidem tuitionis castrum, ipse insuper diuinum procuraret præsidium, per orationes siquidem monachorum, Deo ibidem iugiter famulantium.

DEDIT autem ipsi Abbatix quantum est monasterium, telonei medium in ipso municipio, soluentis nunc per singulos annos libras viginti quattuor, in annali vero mercato totum concessit teloneum: ecclesiam de *Vendelgeias*, quæ in suburbio est, cum appendicijs suis, ecclesiam de *Ferrarias*, cum appendicijs & partem terræ, quam ibi S. Maria videbatur habere: ecclesiam de *Orce-ro*, cum appendicijs suis, prædium quod dicitur de *Monchin*, & ad *Briessum* cum molendinis & cambis, & reliquis appendicijs suis, quæ ex magna parte ipse Episcopus emit, ecclesiam de *Florinis* pro quibusdam partibus, quas in concambium reddidit ei apud *Corbreium*, in Comitatu *Lommenfi*, & apud *Villare* in *Darnoenfi* alodium, quod acquisiuit Episcopus vocatum ad *Fontanas*, cum ecclesia & reliquis appendicijs; ecclesiam de *Lineias* cum appendicijs, in suburbio Cameracensi ecclesiam S. Martini, & cambam iuxta, & molendinum vnum: in *Atrebaro* mansionalia tria: ecclesiam de *Fornis* cum appendicijs, in *Brabant* apud *Ham*, quod S. Maria ibi prius habebat, & partem, quam *VVidericus*, & *Ioannes* frater eius Episcopo tradiderunt, quod concambiauit de alodio quod *Arnulfus* ei aliàs dederat.

ERGO omni ritè peracto publicè & in pleno colloquio, quatenus impensus labor non periret, sed defensum & securum maneret, & pro incolumitate nostræ & nostræ coniugis, filijque nostri, & pro statu regni Dei clementiam exoraret iugiter, per hoc nostræ auctorita-

tis præceptum firmiter iubemus, ne quis ulterius *vltia* calumnia offendere præsumat.

ABBATIAM quoque S. HUMBERTI in *Maricolis*, quam idem Episcopus, expulsis inde inreligiosis Canonicis, in priorem monachorum ordinem reformauit, præcipimus dein inlibatam perseveratum iri.

Huius itaque præcepti auctoritatem, vt in nomine ipsius, qui nobis præcipiendi concessit potestatem, plenior obtineat vigorem, & à fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ ac nostris diligentius conseruetur, & manu propria firmauimus, & sigilli nostri impressione signari iussimus.

SIGNVM domini CONRADI Romanorum Imperatoris Augusti.

BVLCHARDVS Cancellarius recognouit. Datum Indictione secunda, anno dominicę Incarnationis M. XXXIII. anno domini CONRADI regni XI. Imperij autem V.

NOTATIONES.

CASTRVM S. MARIAE) hodie inclusum est opido Episcopi Cameracensis, quod Castellū Cameracensij, *Chasteau en Cābresi* nūcupatur, quodq; ERLVINVS siue HERLVINVS Cameracensis Episcopus munivit, & in formā opidi redegit: indulgente & probante *Orhone III.* Imperatore, cuius diploma anno Christi millesimo primo *Rauennæ* datum *Baldericus* in Chron. Cameracensi lib. I. cap. 112. recitat. Prædicto opido incluse sunt & villæ *Perona* & *Vendelgeias*, pro maiori parte, quarū villarum in diplomatibus iā recitatis & apud eundem *Baldericum* frequens est mentio.

S. SARIVS) putatur fuisse Pastor seu Parochus *Lambris*, vico celebri ad Scarpū fl. prope Duacum; cuius *forma* seu corpus inde *Cameracum*, ac demum ad Castellum

lum Cameracensij, per Gerardum I. Episcopum, vnâ cū corpore S. Maxellendis virginis, est translatus. De Lâbris, olim fisco ac portu regio; Ecclesiæ cathedrali B. Mariæ Cameracensis, per Carolum Simplicem Francorum Regem dato, idem Baldericus lib. 2. cap. 12. & alibi agit.

S. MAXELLENDIS) sectione capitis palmam martyrij consecuta est, vt in Conradi Imp. diplomate notatur, Calderiaci, *Candry*, tertio lapide à Cameraco itemque à Castello Cameracensij. Passa est autem circa an. 670. exstatque vitæ ac passionis eius historia apud Surium tomo. 6.

ORCETVM) hodie Os, BRIASTVM, VILLARE seu VAS-VILLARE, & alias villas à Gerardo Episcopo donatas monasterio S. Andrea, à se fundato, recitat Baldericus in citato Chronico lib. 3. cap. 49.

CAMBA) nostratibus *Cam*, est officina coctoria cereuissæ: quo genere potus, ex Cerere seu granis confecto Belgæ passim vtuntur, ob vini defectum, quod apud nostrates vix nascitur: aliunde tamen copiose aduehitur.

FORNIS) hodie *Fourne*, vicus diocesis Cameracensis, in Castellania Insulensi, vbi celebris est Deiparæ cultus, ac frequens piæ peregrinantium, præsertim mulierum prægnantium, concursus. *Fourne.*

HAM IN BRABANTO) arx & vicus est agri Alostani; ad Demerâ fluuium, haut procul ab ipso opido Alosto; quem vicum frater S. Gudilæ Episcopus Cameracensis (siue is fuerit ABLEBERTVS siue HILDEBERTVS) dono dedit Ecclesiæ B. Mariæ Cameracensis. *Ham.*

MARICOLIS,) Notet hic lector, in Maricolensi S. Hüberti Abbatia monachos Benedictinos à Gerardo I. Cameracensi Episcopo collocatos fuisse, amoris Canonicis.

INDICTIONE II.) Sic in autographo disertè legitur, adeoque calculus Indictionum, à veteribus vsurpatus, vno anno differt à calculo quo nunc vtimur. Quod in isto diplomate, itemque in superiore, & alijs alibi non semel obseruauimus.

CAPVT XLVIII.

Baldricus Comes Brachatensis fundat collegium Canonorum in urbe Bruxellensi, anno

1047.

VIDQVID in hoc sæculo fundamento bonitatis quisquam superædificat, apud Dominum in æternaremuneratione retribui confidat.

QVAPROPTER egoBALDRICVSPARochialem ecclesiam BRVCELLIS cōsecrari feci, & in ea corpus sanctissimæ virginis Christi GVDILAE, quanta potui honorificentia, transtuli, quod in ecclesiola S. GAVGERICI negligenter positum inueni, eidemque sanctissimæ virgini, cum appendicijs omnibus, ipsam ecclesiam, pro animæ meæ meorumque propinquorum remedio, legaliter coram omnibus tradidi, addens quinque manfos in *Hascreold*, & in *VVoleuwe* septem bonaria. Hoc totum quamuis esset parum, in clericorum duodecim præbendas de di, & diuisi, quos ibi ad seruiendum Deo & sanctæ virgini constitui, pro animæ meæ heredumque meorum & proheredum redemptione, eisque in pascuis, siluis, teloneis talem concessi libertatem, vt absque vllius redditu seruitutis, liberè horum fruerentur vtilitate.

HIS ita constitutis, quorum ecclesia nullo erat inuamine fulta, & vndique egens auxilij, ad eius ædificationem

nem redimiculi præbendarum partem dimissi, ne statum eleemosynæ omninò viderer vendere pretio. Ad hoc etiam concessi illis, vt vnusquisque fratrum ipsorum, post vitæ suæ spatium, per annum integrum, præbendam suam, cuicumque sibi placuerit, relinquat, & si quis eorum supra præbendam terram ædificauit quidquam, per annum istum heres eius, aut cuicumque ipse adhuc viuens concesserit, ædificationes eius sibi auferat.

Si quis autem, quod absit, heredum aut proheredum meorum, aut etiam extranea quælibet persona, hanc meam traditionem peruertere, & inde demere tentauerit quidquam, iram Dei, & offensam *S. Michaelis* Archangeli, cuius in prædicta ecclesia veneratur memoria, & prædictæ *S. Virginis* in perpetuum incurrat, & excommunicationem sancti Pontificis, quæ in præsentia cunctorum, qui aderant, terribilis resonabat, nunquam euadat, sed semper huius vinculi nodo appareat, ante vultum Altissimi, constrictus.

ACTVM publicè BRUCELLAE anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadagesimo septimo, Indictione decima quinta, LEONE NONO in Apostolica sede præsidente Pontifice summo, regnante HENRICO Imperatore tertio, Cameracensium pontificalem cathedram domino GERARDO obtinente Præsule, qui in his omnibus, cum vxore mea ODA, adiutor mihi existit, tam auxilio quàm consilio, & præsens eandem ecclesiam dedicauit, &, vt præscriptum est, excommunicatione omnia firmavit. Eius præsentia sunt omnia ibi constituta, & testibus idoneis firmata.

Signum domini GERARDI prædicti Episcopi.

S. Gerardi Archidiaconi.

S. Emelini.

S. Sigeri.

S. Onulfi filij eius.

S. Gerardi.

S. Azonis præbyteri.

S. Ostonis.

S. Ingelberti fratris eius.

S. Folcardi.

S. Lietberti.

S. Folberti præbyteri.

S. Ioannis.

S. Faltradi.	S. Ioannis.
S. Stepponis,	S. Siberti.
S. Thiedonis Decani.	S. Heimezonis.
S. Hartfridi presbyteri.	S. Adelardi.
S. Radulfi.	S. Emmonis.

NOTATIONES.

BALDRICVS) alias LAMBERTVS, vt ex subiuncto diplomate LIETBERTI Cameracensis Episcopi liquet. Alij eum vocant *Lambertum Baldricum*. Fuit autem Baldricus Comes Louanienfis, & vxorem habuit Odam, Gozilonis Ducis filiam. Ad Tornacum an. 1054. casus, maiorum tumultu apud Niuellas est illatus, relicto filio ac successore HENRICO. De Comitibus Louanientibus vide Lipsij Louanium, & Fastos nostros Belgicos.

S. GUDILA) virgo, & ciuitatis Bruxellensis patrona circ. annum 712. obiit, in vico *Ham* ad Teneram fl. haut procul ab Alosto opido sepulta. Caroli Magni Imp. xuo. è terra, more Ecclesie Gallicane, eleuata, inde transuecta est *Morsellam* seu *Mortifellam*, condito ibidem monialium cœnobio. Distat autem Morsella primo lapide ab Alosto: in cuius loci cœmiterio hodieque capella S. Gudilæ sacra visitur. Exinde *VVenemaro* cœnobij illius prædia occupante, S. Gudilæ corpus à CAROLO Lotharingæ Duce inde Bruxellam circa an. 980. translātū, & in vetustissimo vrbis templo, quod S. GAYGERICO Cameracensi Episcopo sacrum, in *Senna* fl. insula visitur, est collocatum. Ex hoc templo ad nouam basilicam in monte Bruxellis à se constructam BALDRICVS transtulit, præsentē Gerardo I. Cameracensi Episcopo.

REDIMI CVLVM præbendæ) id est, reditus seu census
vnius

vnus anni præbendæ vacantis , ad vsum fabricæ templi.

PER ANNUM INTEGRVM, &c.) Anni vnus redditum intellige, quem Annum gratiæ nuncupant quique hereditibus cedit.

ANNO MXLVII.) Sic in autographo expressè legitur, quod non semel vidi. Datum est autem hoc diploma (nisi fallor) ante Pascha anni millesimi quadragesimi octauis, stilo Romano, anni exordiū à Kalendis Ianuarijs incohante. Itaque stilo veteri Cameracensi ac Gallicano, annum à Paschate incohante, annus qui in diplomate notatur, millesimus quadragesimus septimus, esset nobis, Romano stilo, nunc vteribus, annus millesimus quadragesimus octauus.

HAEC visum fuit breuiter notare , propter disputationem, quæ est de initio pontificatus seu electionis LEONIS IX. Papæ. Is namque Bruno dictus cum esset Tullensis Episcopus, HENRICO Imp. agente, Wormatiæ existens, an. 1047. aut 1048. electus est Pontifex. Romam inde petens, anno denum 1049. à clero Romano electus, & die 12. Februarij Papa consecratus, adsumpto Leonis IX. nomine: vt Onuphrius Panuinijs & Baronius supputant. Obijt autem an. 1055. XVI. Kalend. Maij, vitæ sanctitate ac doctrina clarissimus : ideoque tabulis Martyrologij Romani meritò adscriptus. Res eius gestas *Vvibertus* Archidiaconus cortaneus, libris duobus Lutetiæ editis descripsit. Itinerarium eiusdem, ab *Anselmo* monacho Remensi litteris consignatum, cuius Sigebertus lib. De scriptoribus ecclesiasticis meminit, Remis ms. exstat.

CAPVT XLIX.

*Ecclesia Bruxellensis, in qua Lambertus
Comes Luanienſis Canonicos po-
ſuerat, liber tate donatur à
Lietberto Cameracenſi
Episcopo.*

LIETBERTVS, Dei gratia Cameracenſis videlicet Episcopus, omnibus ſuis ſucceſſoribus, Coepiscopis & ceteris Chriſti fidelibus, hereditatem promereri cum Sanctis in caeleſtibus.

SICVT edificatores domus Domini Deo placere confidimus, ita coadiutores & defensores ipsius domus, gratia Dei condonari non dubitamus. Ita namque Salomon in veteri testamento, ædificato templo Domini, audiuit reuelationem diuinæ promissionis; in nouo vero testamento Apostoli & sancti ſucceſſores eorum ædificando ecclesias, & destruendo delubra, amici Dei appellati sunt. Vnde proculdubio credimus exiſtere, ſimiliter amicum Dei, quiſquis Eccleſiam Dei construere & exaltare ſtuderit.

Hoc igitur in animo ſemper cum Dei gratia retinens, cum à Comite HENRICO ſup: r eccleſia Bruſcellenſi in qua Pater eius LAMBERTVS Comes Canonicos poſuerat, poſtularetur, propter Deum & amorem Comitum, vtilitati etiam Eccleſiæ noſtræ conſulens, annui petitioni.

ANNUI enim & annuo, vt ipſa Bruſcellenſis eccleſia libera

libera sit amodò à persona, & ab omni redēptione: ex-
cepto quod per singulos annos in festinitate S. Lucæ
Euangelistę, id est, in dedicatione Cameracensis eccle-
się, duo solidi mihi vel successoribus meis, pro ipsa ec-
clesia soluantur, Brucfellenſis monetæ.

Ut autem factum hoc ratū maneat & inconstitutum,
chartam hanc iussi inde fieri, quam sigilli mei impre-
ssione firmaui & bonorum virorum, tam clericorum
quam laicorum, testimonio roboravi.

SIGNVM Gerardi Archidiaconi.

S. iterum Gerardi Archidiaconi.

S. Nazelij Archidiaconi.

S. Warmundi Archidiaconi.

S. Sigeri Archidiaconi.

S. Franconis Archidiaconi.

S. Widonis Archidiaconi.

S. Henrici Comitis,

S. Reneri Comitis, eius fratris.

S. Casatorum siue domesticorum nostrorum.

S. Ioannis. S. iterum Ioannis.

S. Amelrici. S. Balduini.

S. Engebrandi. S. Oilardi.

S. Falconis. S. Gillardi.

S. Hugonis. S. Herimberti.

ACTVM est & sancitum hoc Cameraci, anno ab In-
carnatione Domini millesimo .... Indictione sexta,
regno videlicet HENRICI Regis vicesimo secundo, an-
no prælatus domni LIETBERTI Episcopi vicesimo ter-
tio,

NOTATIONES.

L IETBERTVS Cameracensis & Atrebatensis Episcopus Gerardi I. successor, sedit annis, XXVII. & anno salutis 1076. viuere desijt, locum eius excipiente Gerardo eo nomine Secundo. Post cuius obitum diuifus est Episcopatus, & Atrebatensis Ecclesia proprium sibi Episcopum anno. 1094. accepit.

HENRICVS Comes Louanienfis fuit filius Lamberti seu Baldrici Comitis, cuius diploma superiore capite recitauimus. Henrici soror fuit MACHTILDIS seu Mathildis, quæ ex Eustathio Bononiæ ad Oceanum Comite, Eustathium genuit, Godefridi Bullonij patrem. Obijt autem Henricus anno. 1065. filios ex Adela coniuge reliquit *Henricum, Godefridum & Raginrum seu Renerum*, quorum postremus huic diplomati subscripsit. & in Hifpania anno. 1077. periit.

HENRICVS Henrici filius coenobium Affligemienfe, tertio milliari à Bruxella anno. 1086. condidit, & in diplomate foundationis, infra à nobis recitando, *Bracbatensis patria Comitem & Advocatum* se nuncupat.

HENRICO in ludis militaribus anno. 1069. Tornaci occiso, & Nuellis apud maiores humato, successit frater GODEFRIDVS BARBATVS Princeps laudatissimus, cui Henricus IV Imp. anno. 1106. Ducatum Lotharingæ contulit.

CAP.

CAPVT L.

Philippus Francorum Rex an. 1063. confirmat foundationem collegij Canoniorum in Harlebeca, à Baldvino Insulano, Flandriae Comite, eiusque coniuge Adelaide factam.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego PHILIPPVS gratia Dei Francorum Rex. Si conditionem nostræ mortalitatis, quam pro primi parentis inobedientia incurrimus, lenire vel solamen inferre curamus, cum ex toto eam euellere nequeamus, nihil est tam proficuum, quàm protemporalibus æterna commutare, pro momentaneis perpetua acquirere. Restat ergo, vt quod per nos obtinere non possumus, eorum iuuamine, qui diuino cultui sunt mancipati, orationibus & beneficijs adipiscamur.

HAEC ideo præmisimus, quoniam Comes BALDVINVS, iustitiæ & pacis cultor, instinctu suæ coniugis & amicæ nostræ ADELAIDIS, nostræ Serenitatis adierit præsentiam, rogans & obnixè postulans, vt nostræ auctoritatis præcepto corroboraremus Abbatiam quandam Canoniorum, quam monitu & precatu suæ venerabilis & religiosæ coniugis ADELAIDIS, fundauerat in loco, qui HARLEBECA

vocatur, & titulo & memoria S. SALVATORIS prænotatur.

SVNT autem ea quæ ibi concessit & deuotè condonauit ista, scilicet ecclesia cum altare, capella *Suenengehem*, appendens illi ecclesiæ, altare de *Maldengehem* cum ecclesia, ecclesia de *Trellengehem*, sex mansa terre libera à Comitatu, vnum mansum terre ab antiquis, quando ipsa ecclesia primitus fuit constructa, duo bonaria, quæ dedit *Gisla*, vnum bonarium quod dedit *Reinfridus*, duo bonaria quæ dedit *Agnetrudis*, duo bonaria quæ dedit *Bergundis*.

Hæc omnia prælibata præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, & etiam sigilli nostri impressione adstipulando firmamus, vt sicut AQVENSIS Abbatia, Caroli Magni institutione & largitione fundata, à dominatione Ecodicensis Episcopi est libera, & sicut S. MEDARDI Abbatia ab Episcopo Sueffionensi manet quietæ, nec non S. MARTINI ab Archiepiscopo Turo-nensi, ita & ista ab Episcopo Nouiomensi. Quod si aliquis huic nostræ corroborationi occurrere vel obuiare præsumpserit, fisco nostro auri centum libras componat: insuper & sua calumnia irrita in perpetuum maneat.

ACTVM Parisius publicè anno incarnati Verbi Mille-simo sexagesimo tertio, & regni PHILIPPI Regis, tertio, Indictione prima.

NOTATIONES.

BALDVINVS, cognomento *Insulanus & Pius*, tria Canonorum collegia *Harlebecanum Insulense*, & *Arsense* fundauit: vt Iacobus Guisius in mss. Hannoniæ Chronicis commemorat. Vita decessit anno 1067. Insulis, Flandrorum emporio, in D. Petri templo à se constructo, conditus. His titulis

CAPVT L.

Balduinus & Ratbodus Episcopi Nouiomenſes ac Tornacenſes confirmant fundationem collegij Harlebecani an. 1063. & 1089.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ego BALDVINVS gratia Dei Nouiomenſis eccleſiæ Episcopus. Quandoquidem a diuinitationem animarum, cum ſanctis Patribus multa nobis veſtigia reſeruantur, quibus humanæ fragilitatis lapſus de interitu ad vitam releuatur, ex æceruo tantæ multitudinis illud præ cæteris ſalubrius dignè iudicatur, ſub cuius conſolatione & corporalis neceſſitas ad præſens poſſit gaudere, & animarum immortalitas de bonæ operationis affectu fructum remunerationis mereatur obtinere. In huius ſiquidem ſalutaris deſiderij pia expectatione, optimum eſt eccleſiam Dei non ſolùm lapidibus decorare, verum etiam de religionis cultu ſancti Spiritus habitaculū præparare.

HANC itaque ſententiam Comitiffa Flandrenſium ADELA memoriter pertractans eccleſiam de HARLEBECA, quæ mihi ac miniſtris meis perſonaliter ſeruiebat, conſtruxit, atque ibidem ſeruientes ſub profeſſione canonica in religionis habitu viuere inſtituit. Sed quia poſt conſummationem operis, ſine auctoritate noſtra, non habet effectum diſpoſitio regularis, petitionis

tionis Comitis *Baldvini*, suęque coniugis frequentia impetrauit dimissionem personalitatis, vt ordo dispositus liberalitatis, & absque vlllo censu deferuiens altari canonicę degeret, sub ditione Decani. Altare verò de *Suenengehem*, quod illi appendet, tali conuentione concessi ad mensam eorum, vt nobis per singulos annos, in festiuitate SS. Simonis & Iudę, soluat decem solidos denariorum. Sed & altare de *Maldenghem* sub equali censu personaliter illis tradidi. Item altare de *Hulsta* eiusdem census rationi substitutum est, ita tamen vt in restitutione personalitatis decem soluantur solidi.

Quod si Episcopus, siue suus minister pro tenenda synodo vel aliqua quomodolibet causa ad aliquam prædictarum ecclesiarum venerit, nihil exigentes de rebus ad ecclesiam pertinentibus, de suis proprijs viuunt, contenti prænominato censu quotannis.

HORVM autem omnium quodlibet si quis infringere voluerit, damnationi maledictionis irrecuperabili subiaceat, nisi resipuerit. Quod vt firmiter permaneat scriptum, in charta manu propria firmavit, testimonioque tam clericorum quàm laicorum corroborari feci.

Signum BALDVINI Episcopi.

S. Folcardi Archidiaconi.

S. R. Decani.

S. A. Subdiaconi.

S. W. Subdiaconi.

S. B. Subdiaconi.

S. A. Presbyteri.

S. R. Presbyteri.

S. Ardonis Presbyteri.

S. Ingelramni Diaconi.

SS. Canonici Albaldi, Lodeuini,

Walonis, Erteboldi, Hermannii.

S. ADELAE Comitissæ.

- R. Aduocati.

A. Aldenardenfis.

ACTVM apud HARLEBECAM VIII. Kal. Iunij anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo tertio, In- An. 1063.
dictione tertia, regnante Rege PHILIPPO anno tertio,
domino BALDVINO episcopante anno vicesimo.

HÆC, vt diximus, dominus BALDVINVS Episcopus

C c

12

in vita sua ordinavit, sed quia praeventus morte sigilli sui impressione privilegium confirmare non valuit, ego RATHBODVS, in episcopatu eisuccedens consilio clericorum nostrorum, imo rogatu Canonorum Harlebecensium, ROTBERTI etiam Comitis, optimatumque suorum precatu, praedictarum ecclesiarum privilegium sigilli mei impressione, cum subscriptorum testimonio confirmavi, tali tamen conventionem, quodd eiusdem loci Praepositus mihi meisque successoribus debitam subiectionem exhibeat.

Signum domini RATHBODI Episcopi.

S. W. Archidiaconi.

S. Walcheri Custodis.

S. R. Praepositi.

S. Lamberti.

S. Bertulfi.

S. Tancardi.

S. Raineri.

S. Alulfi.

S. Hermannii Praepositi.

S. Seigeri Cantoris.

S. Erlebaldi Decani.

S. Leiberti.

S. Hermannii.

S. Alboldi.

S. Leduini. S. Lamberti

Signum Comitis ROTBERTI.

S. Erembaldi Castellani.

S. Cunonis.

S. Radulfi.

S. Balduini.

S. Isaac.

S. Meinardi.

S. Alberti.

S. Lamberti.

S. Ansbaldi. S. Sigewalonis.

An. 1087.

ACTVM Tornaci XI. Kal. Aprilis, anno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo septimo, Indictione decima, regnante Rege PHILIPPO anno vicefimo septimo, domino RATHBODO episcopante anno decimo nono. ego WIDO Cancellarius confirmavi.

NO-

NOTATIONES.

ALTA'RE) id est, ecclesia parochialis.
 HVLSTA) vicus est prope Harlebecam.
 R. ADVOCATVS.) Is fuit Robertus Aduocatus
 Atrebatensis.
 ARNVLEVS) Aldenardenfis Dominus aut Castellanus:
 à quo Pameliorum familia originem traxit.

CAPVT LII.

*Alexander II. Papa an. 1070. confirmat
 Harlebecani collegij Canoniorum
 institutionem.*

ALXANDER Episcopus, seruus seruorum
 Dei, ERLEBOLDO Preposito Harlebecensis
 Canonice S. Saluatoris, sitæ in Episcopatu
 Noniomensi, cunctisque suis successoribus
 regulariter promouendis in perpetuum.
 Quandoquidem diuinæ providentiæ dispensatione
 vniuersalis administrationis curam suscepimus, ex de-
 bito nostri officij cogimur cunctis ecclesijs per orbem
 terrarum latè diffusis providere, & vtilitatibus earum
 ac saluti animum, quæ in eis sunt, solerti studio in-
 tuigilare, præsertim his locis, quæ pia religione pollere
 noscuntur, & nostro munimine specialiter quodam-
 modo se tueri humili prece deprecantur, qui in eis habi-
 tat.

at Domino seruientium chorus, quatenus à turbis
 ſecularium aduerſitatum noſtra protectione deſenſi li-
 beriùs vota ſua continuata Domino reddere, & eodem
 quo cœperunt ſancto propoſito, uſque in finem ſecuri
 perſeuerare præualeant.

QUARE cum interuentu præclara Comitiffæ **ADELÆ**
 tum tuis deuotis precibus flexi, dilecte fili, te ac prono-
 minatam Canonicam, cum omnibus ſibi pertinentibus
 ſub tutela Apoſtolice deſenſionis ſuſcipimus, & con-
 firmamus iam dictæ venerabili Canonicæ quidquid hæ-
 cenus habuit, tam largitione piſſimorum Principum,
 quàm oblatione quoruncumque fidelium, iuxta nobi-
 liſſimi præceptum Regis Francorum **PHILIPPI**, & præ-
 ceptum **BALDVINI** Nouiomenſis Epiſcopi, vel deinceps
 habitura eſt tam in terris quàm in vineis, & villis
 & eccleſijs maioribus & minoribus omnibuſque re-
 bus mobilibus, & immobilibus, ita vt non liceat cui-
 quam eccleſiasticarum vel ſecularium magnæ paruz
 que perſonę pronominatam Canonicam de ſuis omni-
 bus inquietare, vel quid ab eis iure in alienum tran-
 ſerre, ſalua in omnibus proprij Epiſcopi reuerentia. De
 ordinando verò Præpoſito in eodem loco, hoc Apoſto-
 lica auctoritate ſancimus, vt nullus ibi præſumat quẽ-
 quam præponere contra Canonicam regulam, ſed de-
 ſuncto Præpoſito vno, congregatio eligat vel de eadem
 congregatione, ſi ibi idoneus inuentus fuerit, vel de al-
 lia, quem potius vitz meritum commendauerit, iux-
 ta canonicam regulam.

SI quis verò huius noſtræ ſanctionis priuilegium
 ſpiritu ſuperbiæ ductus contraherit, & illud in totum,
 partemve infregit, niſi admonitus digna ſatisfactione,
 quod in venerabilem locum deliquerat, emendauerit,
 nouerit ſe Apoſtolici anathematis vinculo innodan-
 dum. At verò qui pio intuitu cuſtos & obſeruator ex-
 ſtiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur.

DATVM Laterani quinto Kal. Feb. per manus Petri
 clerici, fungentis vice Petri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ
 Cardinalis ac Bibliothecarij : anno verò ab Incarna-
 tione

tionē Domini millesimo septuagesimo , pontificatus
autem domini ALEXANDRI Papæ II. octauo, Indi-
catione VIII.

NOTATIO.

VINEIS.) Si Louanium excipias, vix alibi apud
Belgas nostros vineæ, saltem ad vini copiam
habendam, hodie excoluntur. Ex isto tamen
diplomate & alijs supra recitatis liquet, olim
Harlebecæ, Maricolis, & alibi à maioribus nostris vineas
studiosè cultas fuisse.

CAPVT LIII.

*Rodulphus, Abbas & Chronographus
Trudonensis, V Valeramo Duci Lim-
burgensi, & Aduocato monasterij
Trudonensis, per epistolam ex-
plicat originem ac statum e-
iusdem sui monasterij,
circa an. 1130.*

ELORIOSO Principi & Aduocato suo maiori
WALERAMO Abbas RODVLPHVS, & con-
gregatio S. Trudonis fideles orationes &
feruentes. Quia quæsiuistis à nobis, notum
vobis facimus breuiter, dominum nostrū
S. TRY

S. TRUDONEM progenitum fuisse de nobili stirpe Francorum Regum, & Ducum Australiorum; propter amorem Dei, reliquisse militiam secularem, & Angelicæ reuelatione, & beati REMACLI admonitione *Metas* transisse, & omne patrimonium suum B. Protomartyri Stephano tradidisse: litteras ibi didicisse, multis miraculis ibidem claruisse, & usque ad sacerdotis virtutem, scientiam & gradum peruenisse: deinde ad terram nostram reuersum, coenobium nostrum fundasse.

TANTA autem & tot fuerunt pradia sua, quæ beato protomartyri *Stephano* tradidit, vt exceptis his quæ dominus Metensis Episcopus ad dominicalia sua tenet, & milites eius multi in beneficijs habent, & exceptis his quæ Ecclesia nostra adhuc possidet, & exceptis multis & magnis, quæ tam olim ecclesia nostra perdidit (nam inter cetera *Brugis* in Flandria alodium S. Trudonis fuit, vbi & congregationem LXXX. monachorum habuit) exceptis his, inquam, & alijs multis, tot & tanta fuerant, vt vos habeatis inde in feodo, pro Aduocacia, mille & centum mansos. De quibus Comes GRSELBERTVS tenet de nobis trecentos, exceptis ecclesijs & seruis ad eam pertinentibus, & placitis suis & iustitijs suis.

Et quia tantis alodijs ditauit S. TRUDO Metensem ecclesiam, sancti & religiosi Pontifices, maiori liberalitate donauerunt ecclesiam nostram, quàm aliam aliquam.

MRSIMVS igitur vobis, quia petistis, exemplar chartæ de libertate nostræ Ecclesiæ & de iure vestro in ea: quia noster maior Aduocatus estis.

NO-

NOTATIONES.

S. TRUDO, vir nobilis ac potens, hortatu S. REMACII Leodicensis Episcopi, seculum reliquit, & Metas in Lotharingiam profectus, ibi totum se Deo dicauit, prædiaque sua S. Stephano, Metensis Ecclesiæ patrono, obtulit. Sacerdos factus domum postliminio redijt, & in SARCINIO. sui iuris apud Hasbanos villa, monasterium circa an. 660. aut 670. adificauit, quod à conditore nunc *Trudouense* nuncupatur, eiusdè nominis opido inclusum, in diœcesi Leodienfi.

Huius monasterij hodieque Aduocatus est Dux Limburgensis, qui nunc Rex Catholicus. Subaduocati autem olim fuere Comites Durachientes seu Durassij.

WALERAMVS porrò Henrici cognomento Exducis filius, non solum Limburgi sed & Lotharingiæ inferioris Dux fuit: vt in Annalibus Belgicis ad an. 959. docuimus.

RODVLPHVS Abbas Trudonensis scripsit monasterij sui Chronicon, quod ms. apud me exstat, & anno 1138. viuere desiit: Meminit eiusdè Rodulphi Abbatis, Gadaui an..... exulatis M. yerus in Flandriæ Annalibus.

EVGES) Notet Lector S. TRUDONEM Brugenfis in Flâdria vrbs olim dominum fuisse, ibique coenobium condidisse, de quo in Annalibus nostris citato loco fuisse egimus.

GISELBERTVS Comes Durachienfis, Subaduocatus monasterij Trudonensis.

CAP.

CAPVT LIV.

*Adelbero Metensis Episcopus explicat
iura ad monasterij Trudonensis
Aduocatum & Subaduoca-
tum pertinentia, anno
1065.*

IN nomine sanctę & indiuidę Trinitatis, ego ADELBERO Metensis Episcopus, notum esse volumus omnibus, nos villam S. TRUDONIS, quę SARCINIVM dicitur, venisse, & ob contentionem inter germanum meum Ducem Lotharingę seu Mosellanorum FREDERICVM, & Abbatem S. Trudonis, nuper exortam in aduocatione eiusdem loci (quam eidem fratri meo dederam in beneficio) consilio fidelium nostrorum vsus, quid nostri & Aduocati iuris esset in ipsa villa, vel in reliqua Abbazia, ad nos attinente, in pręsentia eiusdem Aduocati maiores natu consuluisse, vt supra hoc negotio quidquid à maioribus suis didicerunt, vel ipsi vsque ad illud tempus tenuerunt, fide liter proferrent, & nec timoris, nec amoris gratia in quamlibet partem plüs minüsve dicendo declararent.

QVę sacramento adstricti nominatim protulerunt, quasdam curtes esse in ipsa Abbazia, id est, *Bruloi, Lare, Mere, Vilre, Kirchheim, Staden, Halmale*, in quibus nunquam aliquid .... juris à meis concessum est Aduoca-

cata

cato : quia eadem stipendijs adscriptæ fratrum, nulli alteri obaudire debent, quàm Præposito, & eiusdem monasterij Cellerario.

IN villa autem S. TRVDONIS, vel in reliquis Abbatiz villis, professi sunt, ipsi Duci (quia vt dictum est, Aduocatiam in beneficio tenebat) siue Aduocato ab eo constituto, & tribus generalibus placitis, & magno banno, si quis fortè infra villam occisus vel vulneratus fuerit, tertium denarium debere assignari, reliquos autem duos vel mihi vel Abbati.

CETERVM testati sunt, Abbatis vel Villici mei esse arbitrij, vt legitime & liberè, quidquid libuerit sine Aduocato possent placitare scilicet de terris, de domibus, de alienis vxoribus ducendis, de familijs, nisi grandi forte exigente negotio, ab Abbate vel ministro meo ad rem discutiendam inuitatus fuerit.

HIS ergo ita in prædicta villa inquisitis, & absque alicuius contradictione collaudatis, aliquanto tempore transacto, post decessum felicitis memoriæ iam dicti fratris mei, iterum iisdem, qui prius in præsentiam nostram in castello nostro SALEMBVRCA venire iussi, præfente domino VDONE, fratris mei successore, eandem Aduocatiâ in beneficio à nobis habente & OTHONE Subaduocato, eodem modo, quo prius admoniti, quæ antea potuerunt tunc utique sunt professi.

QUA PROPTER quibusdam fidelibus nostris, qui tunc temporis nobiscum aderant, consilium præsentibus, quorum etiam nomina infra notari iussimus, nequis hoc postmodum valeat vel audeat infringere sub certa descriptione placuit tam præsentium quem futurorum memoriæ commendare, Et vt hoc firmum & inconvulsus habeatur, manu propria illud roborauimus, & fidelium nostrorum testimonio, roborari fecimus.

ACTVM publicè in supradicto castello SALEMBVRCA anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo quinto, Indictione tertia, regnante Henrico III. ADELBERO sanctæ Metensis Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsit.

ADELBERO sanctæ Metensis Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsit.

Dominus Adelbero Primicerius.

Dominus Theodericus, nepos eius.

Dominus Geruoldus Archidiaconus.

Dominus ODELRICVS, frater Ducis Gerardi.

Fredericus, Herimannus, Riquinus,

Otho, Bardo, Bernardus,

Stephanus, Guntramnus, Wigericus,

Herimannus, Hugo, Geruoldus,

Leudoldus, Theodericus, Arnulphus,

Berengerus, Feideco, Gislebertus,

Fiezeco, Adelitenus, Wacelinus,

Guncelmus, item Wacelinus.

Ego Gislebertus, ad vicē domini THEOTRIDI, Metensis Ecclesiæ Cancellarij, subscripsi,

NOTATIONES.

ADELBERO Henrici Baioariæ Ducis, itemque Frederici Lotharingæ inferioris Ducis frater, an. 1047. ab Henrico III. Imp. constitutus est Episcopus Metensis: vt Herm. Contractus in Chronico suo testatur. Obijt autem anno circiter 1073. vt ex Sigeberto Gemblacensi datur intelligi, qui Herimannum illo anno Metensibus Episcopum datum fuisse scribit.

Hoc itaque loco, vt & alijs, corrigendus est catalogus Episcoporum Metensium, à Ioāne Chenutio editus Parisijs an. 1621. in Chronologia Episcoporum Galliæ.

SARCINIVM) Obserua vetus nomen villæ seu opidi Trudonensis, quod hodie desijt.

SEV MOSELLANORVM) Videtur esse glossema recentiore manu adiectum. Nam *Fredericus*, Adelberonis Episcopi Metensis frater, non Mosellanæ, sed Mosanæ seu

fen inferioris Lotharingæ Dux fuit, Antuerpiæ (vbi anno 1055. obfessus fuit) & alibi in vicinia nostra plerumque commorans. Fuit autem creatus Dux anno 1046. & anno 1064. viuere desijt: vt ex Cōtracto & Sigeberto colligitur. Illo autem tempore *Godefridus Barbatuſ* ſenior, *Adelbertus*, & *Gerardus Alſatius*, ex ordine Ducatum Lotharingæ Moſellanæ tenuerunt: vt in Annalibus Belgicis ad annum 959. oſtendimus.

Hic itaque FREDERICVS non fuit Dux Moſellanorū, niſi fortaſſe titulo tenēs, aut vt actionem habens ſeu prætendens.

ODELRICVS) frater Gerardi Alſatij, an. 1048 Moſellanorū Ducis creati, & an. 1070. defuncti; teſte Sigeberto. Ab iſto Gerardo ſtirpē ſuam ducunt Duces Lotharingæ, qui in tractu Moſellano hodieque regnant: vt ex Genealogia S. Arnulſi Metenſis, per Petrum Pithæum edita, in Annalibus Belg. loco citato commonſtrauiſimus.

CAPVT LV.

Theodericus Metenſis Epiſcopus monaſterio S. Trudonis Scrutum ſiue Grutam eiufdem opidi Trudopolitani dederat: id ſucceſſor eiuf Adelbero confirmat.

N nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Notum ſit omnibus tam præſentibus quàm futuris, qualiter dominus THEODERICVS Mediomatricæ ſedis Epiſcopus, in cœnobio S. TRUDONIS, per aliquot dies vel tempus moratus, & ibi in agitudine incidens

ad extremum perueniens cum consilio amicorum suorum donauit eidem Ecclesiæ, & fratribus inibi Deo seruientibus *Scriptum* eiusdem opidi, hoc est, potestatem ponere & deponere illum, qui materiam faceret unde leuarentur cereuisiæ, & de singulis cereuisijs quæ brassicarentur in opido nostro sex picarios, ad opus fratrum suscipere, quod ad seruitium.... & antecessorum suorum pertinebat. Hoc autem ad remedium animæ suæ, & aliorum antecessorum suorum fecit, quatenus memoria eorum non sicut ante, sed perfectius & stabilius permaneret.

Hoc ego ADELBERO successor eius, & cognatione & ordine, quamuis immeritus, in loco supradicto constitutus aduertens, simulque causam & necessitatem, pro qua prædicti fratres hoc ab eodem domino meo Episcopo exposcebant, considerans, scilicet ut eorum potius, qui, eatenus vilior habebatur, postea quodammodo meliorarentur, decreui manuscripti auctoritate notare, meoque sigillo signare domino Abbati ADELARDO secundo loci illius, ceterisque fratribus hoc idem postulantibus, quatenus hoc nullus successorum meorum infringere audeat, quod ipse ad remedium animæ suæ prædicto Sancto sibi quæ familiaribus contulit. Ego quoque causa animæ meæ hoc firmaui. Quicumque est.... ille detrimento faciat animæ suæ.

ACTVM est hoc in cœnobio prædicti S. TRYDONIS, anno ab Incarnatione Domini MLX.... Indictione XIII. regnante Rege HENRICO III. anno regni eius quarto, anno episcopatus eiusdem domini ADELBERONIS XIII. coram idoneis testibus, quorum nomina subter notata sunt.

Nomina nobilium.

- SIGNVM Aduocati Ducis FREDERICI,
- S. Subaduocati Comitis Othonis.
- S. Folmari Comitis.
- S. Herimanni Comitis.

S. Rich-

S. Richuini.	S. Bardonis.
S. Herimanni.	S. Walberti.
S. Aufridi.	S. Theodorici.
S. Crachij.	S. Vasonis,
S. Othonis.	S. Gunzelini.

Nomina plebeiorum de familia.

S. Raimundi.	S. Lamberti,
S. Wichmanni.	S. Eucrar di.
S. Ascolphi.	S. Lizeconi s
S. Stephani.	S. Lideconis.
S. Ruthardi.	

EGO RAIMVNDVS, ad vicem domini ASONIS Can-
cellarij, scripsi & subscripsi.

NOTATIONES.

THODERICVS) Metensis Episcopus an. 1017. vi-
nere desijt, eique successit Adelbero, Henrici
Boiariæ ducis, & Frederici inferioris Lotharin-
giæ Ducis frater superiore capite à nobis lauda-
tus.

SCRVTVM) alijs Gruta: vnde nomen nobili GRVTHY-
SIORVM familiæ apud Bruges in Flandria.

NOTET lector HENRICVM Ducem Limburgensem
an. 1155. *Godofredo* III. Brabantia Ducis celsisse Aduoca-
tiam monasterij S. Trudonis, vt in Auctario Affligemien-
si legitur, quod cum Sigeberti Chronico Antuerpia an.
1608. edendum curauimus.

Dd 3 CAP.

CAPVT LVI.

*Drogo Teruanensis Episcopus anno 1063.
talem dat libertatem ecclesie Me-
cinenſi seu Meſſinenſi , qua-
lem Bertefridus Episcopus
Ambianenſis circa an.
662. dedit ecclesie
Corbeienſi.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Quicū-
que diuinæ præcepta legis obseruare nititur, inter
alia quàm plurima, hæc sibi obseruanda intelligi-
gimus, vt & ipse ab alio solum quod iustum est pe-
tat, & id idem alij petenti non inuitus concedat. Sicut
enim iniusta petere, & iniusta petenti iniuste cōcede-
re, inter non minima computatur vitia, ita illa duo ve-
lut ijs contraria, virtutes constat esse præcipuas.

QVÆ cū communiter omnes, vt diximus, obser-
uare oporteat diuinæ legis amatores, præcipuè tamen
summoque studio obseruare decet eiusdem religionis
prædicatores. Non enim aliter digni poterunt esse præ-
dicationis officio, nisi summa cum diligentia eadem
obseruent, quæ obseruanda prædicant populo: nec de-
cet eos à virtutibus recedere, qui virtutum prædicato-
res atque persuasores volunt existere.

QVA-

QVAPROPTER ego Drogo, gratia Dei Teruanēsis Ecclesiæ Episcopus, Comitibus BALDEWINI, ADELAËQUE vxoris eius, Regis Frācorū ROTBERTI scilicet religiosi viri filii, iustā ac diuturnā petitioni, assensu atque cōsilio meorum fidelium tam clericorum quā laicorū satisfeci, quatenus ipsi iustis aliorum petitionibus libentius satisfaciant, meo exemplo admoniti.

Itē enim in loco, qui dicitur MECINIS, diu noctūque diuino cultui vacantes sanctimonialēs atque Canonicos disponere cupientes, eiusdem loci absolutissimam à me petierunt libertatem; quam quidē huiusmodi talenq; illis concessi, qualē BERTEFRIDVS Ambianensis Ecclesiæ quondam Episcopus, petēte LOTHARIO Rege ac BATHILDE religiosissima Regina, cōsilioq; sui tēporis Episcoporum atque assensu scilicet, GENESI INI PHONIS, ETHEALDI, EMMONIS, ADONIS, AYDOMARI, AYDOENI, AYDEBERTI, BYRGONDI, PHARONIS, item AYDOBERTI, DRANCIONIS, ecclesiæ concessit Corbeienſi, instar ecclesiæ *Aganensis*, *Lirimensis*, basilicæ quoque *D. Marcelli*.

HAEC verò talis est, vt quæcumque ibi à quibusque fidelibus fuerint oblata, scilicet agros, familias, aurum, argentum, sine aliqua exactione alicuius ordinatoris Ecclesiæ Teruanensis, liberè possideat prædicti loci Abbatissa, vel quos ipsa constituerit.

EPISCOPVS tamen Teruanensis quæcumque ad diuinam pertinent religionem, scilicet altarium benedictionem, sanctimonialium seu Canonicorum ibidem terui tuorum consecrationem, quos ipsa elegerit, olei quoque & chrisimatis largitionem, sine alicuius præmij petitione, caritatis amore, concedat.

ABBATISSAM sanctimonialium chorus sibi eligat ex semetipsis meliorem & religiosiorem: cui idem Episcopus gratis & non inuitē addat benedictionem. In loco verò sæpe dicto Episcopus seu Archidiaconus, seu Archipresbyter conuiuium vel conuentum non celebret, nec illuc accedat, nisi causā necessitatis, vel amore caritatis, ab Abbatisſa rogatus fuerit.

Et vt ita res firmiùs ac stabiliùs permanere possit idem Comes & Comitissa ecclesiam de *Pernis*, cum suis appendicijs, & vnum bonarium terræ in eadem villa, & alodium dimidiæ curuæ Ecclesiæ Teruanensis perpetuò habendi tradiderunt.

ILLUD etiam superest memorandum, quod altare de *Varneston* ad mensam supradictarum sanctimoniarum tali pacto concessi, vt mihi & successoribus meis annuatim decem solidi persoluantur denariorum : similiter pro restitutione personæ ipsius altaris, alij decem.

Quod si aliquis eiusdem Teruanensis Ecclesiæ Episcopus hanc libertatem, cupiditate aut superbia elatus, violare præsumpserit, tribus annis pœnitentiam districte agat, à communione fratrum substractus: & nihilominus hæc libertas, Christo protegente, qui & adiuuet hanc conseruantes, & destruat hanc destruere cupientes, perpetuò maneat incorrupta.

Quam distinctionem constitutionis meæ, vt meis & futuris temporibus permāsura sit, manus meæ subscriptione roborauī, & fideles meos eandem roborare permisi. Actum est hoc Teruanæ V. Kal. Iunij anno Incarnationis Domini M. LXV. Indictione III. regnante Rege Francorum PHILIPPO.

SIGNVM DRAGONIS Episcopi Teruanensis.
 S. Huberti. S. Weremboldi Decani.
 S. Warnerij Archidiaconi Teruanensis.
 S. Werini Archidiaconi Remensis.
 S. Fuccardi Archidiaconi Nouomenfis.
 S. Balduini Archidiaconi Ambianensis.

NO-

NOTATIONES.

MECINENSE) seu Melsinense. nobilium virginum cœnobium, olim in Morinensi, nunc in Iprensi dicecesi, secundo lapide ab Ipris distat. Id anno 1060, ADELA Comitissa ædificare cepit: ut ex illius loci monumentis accepi. Similis instituti cœnobium BORBYRGI Clementia, Roberti Hierosolymitani, Flandriæ Comitis, vxor an. 1101. excitauit.

BERTEFRIDVS.) Olim ab Episcopis priuilegia libertatis monasterijs tributa fuisse, nemo veteris historiæ ecclesiasticæ peritus ignorat.

IN hoc DROGONIS diplomate Melsinensi, sit mentio *Corbeienfis, Agannensis, Lirinenfis, & S. Marcelli Cabilonensis* monasteriorum. Sanè illud in ædificandis monasterijs priuilegium, ab ipsis ædicatoribus Regibus & alijs Principibus petatum, & ab Episcopis concessum fuisse, multa probant exempla, quæ exstant.

BERTEFRIDVS (cuius hic auctoritas citatur) Episcopus Ambianensis, Clotario Francorum Rege & Bathilde Regina petentibus, istiusmodi priuilegium monasterio CORBETÆ veteris indulgit, anno septimo Chlotarii Regis, VIII. Idus Septembris, hoc est, anno Christi 661. aut 662. videlicet annos regni Clotarii, ab anno salutis 655. incohando. Cui quidem priuilegio subscripserunt *Audebertus* Cameracensis, *Alammodenus* Nouiomensis, *Drausio* Morinensis, alter item *Audebertus* Episcopus, cum alijs non paucis.

GYNTRAMNVS Burgundiæ Rex, quæ ipse, vxor eius, aut binæ filiæ, cœnobîa construxerant, multisque possessionibus dotarant, simili modo ab Episcoporum cōuentu firmari postulauit, & ut fieret, in synodo Valentina obtinuit, quæ anno regni eius XXIV. est habita.

S. MARCELLI Abbatia, à Drogone memorata, nunc est Prioratus instituti Cluniacensis, haut procul ab vrbe

E c

Cabil-

Cabillonensi situs: vbi Guntramni conditoris temulus etiamnum visitur, cum eiusdem somnio, marmori inciso, quod Aimoinus lib. 3. cap. 3. describit. Diploma foundationis recitat Petrus San-Julianus lib. de vrbis Cabilonensis antiquitatibus.

S. VINCENTII martyris, in suburbano Parisiensi basilicam simili priuilegio anno quinto Chariberti Regis. hoc est, anno salutis 566. à S. Germano Parisiensi Episcopo (cuius nomen nunc gerit) donatam Aimoinus lib. 3. cap. 2. narrat. Quod integrè descriptum Iacobus Breulius, noster olim Lutetiæ amicus, cum eiusdem Aimoini historia publicauit.

EXSTAT insuper kodieque in cortice scriptum diploma, quod LANDERICVS Parisiorum Episcopus regio S. Dionysij monasterio anno XV. Ludouici Regis, hoc est, anno Christi 658. dedit, quod Eligius. Nomimensis, Richoaldus Bellouacensis, Audoenus Rotomagensis, Bertefridus Ambianensis, Audebertus Cameracensis, & plures alij Antistites signarunt. Diploma ipsum fideliter exscriptum Hieronymus Bignonius, in Notis ad Marculfi Formulas, an. 1613. Parisijs in lucem protulit.

AGAVNENSE) monasterium, olim in Octodurenfi, nunc in Sedunensi diœcesi apud Heluetios situm, in honorem S. Mauritij & aliorum martyrum Thebæorum S. SIGISMUNDVS Burgundiæ Rex condidit.

LIRINVS) seu Lerinus insula, quæ vulgò S. *Honorati* nunc dicitur, ad mare Mediterraneum, haut procul ab Antipoli in regno Galliæ sita est. Monasteriū in ea circa an. 470. fundauit S. HONORATVS, primus Abbas Lirinenfis, post Arelatenfis Episcopus, idque ante tempora S. Benedicti, cuius regulam postea suscepit, (pectatque nunc ad reformatam Congregationem Casinensem. Ex eodem monasterio Vincentius cognomento Lirinenfis, Lupus Trecentis, Hilarius Arelatensis, Eucherius Lugdunensis, & alij doctrina vitæque sanctitate clarissimæ plurimi podierunt.

PERNAE) opidulum Artesiæ, in Comitatu S. Pauli.

AVDOMARI....) Scriptor huius diplomatis videtur nō habuisse

habuisse ad manum diploma Corbeienſe, à Bertefrido Epifcopo Ambianenſi datum: quod liquebit conferenti diploma hoc Meſſinenſe cum Corbeienſi.

CAPVT LVII.

*Philippus Francorum Rex prædia, per
Balduinum Inſulanum, cuiſquecon-
iugem Adelam Meſſinenſi mona-
ſterio attributa, anno 1066.
confirmat.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
EGO PHILIPPVS Francorum Rex no-
tum volo fieri cunctis Chriſtianæ religio-
nis cultoribus, tam futuris quàm præſen-
tibus, quòd Comes BALDEVVINVS cog-
iuxque ADELA Flandriæ Comitiffa, vnaque nobiliſſi-
mi ROBERTI Francorum Regis filia, maiestatis noſtræ
ſerenitatem adiere, cum humilitate maxima, obnixè
deprecantes, quatenus eccleſiæ MECINENſI libertatem
quam facere diſpoluerat pater meus HENRICVS in vita
ſua, facerè ego pro eius anima, parentumque meorum
perenni memoria.

QVORVM ſupplicationibus condeſcendens humillimè,
qui non eram filius ancillæ, ſed filius liberæ, liberta-
tem, quam Comes BALDEVVINVS ADELAQUE VXOR il-
lius expetiere, nolui denegare. Verum ne irrita foret
libertas ſanctæ Dei eccleſiæ, chartam iſtam ſigilli mei
corroborauim impreſſione, meique fidelibus huius li-
bertatis teſtimonium, aſcriptis eorum omnibus, iuſſi
perhibere.

Eca

Sic

Sic autem ecclesiæ supradictæ libertatem tribui, ut terras & alodia, cum pratis & molendinis, ceterisque beneficijs, ad eandem sanctam Dei Ecclesiam pertinentibus, nullo contradicente vel iniuriam faciente, salua sororū suarum fidelitate, Abbatissa atque Canonici eiusdem ecclesiæ, sicut idem Comes & Comitissa in vsus necessarios illis disposuerunt, & chartæ nostræ series diffinit, ab omni potestate siue dominatione cuiusque personæ, liberè possideant, seu quos prædictæ Abbatissa atque Canonici constituerit beneuolentia.

Hæc sunt autem, quæ possederit Abbatissa, ecclesiā eiusdem loci & altare, vicum & terras infra Rosebecam & Duniam, in territorio Furnensi octo berquerias quæ sexdecim mansis continentur, apud *Furnes* mansum vnum Drusloni, apud *Eches* in Mempisco septem mansa terræ, apud *VVideschat* viginti octo mansa terræ altare de *VVarneston*, apud *Ferlinghem* dimidiam vacceriam, in villa, quam appellamus *Duplices Montes* curiam & molendina, & duodecim mansa terræ, & portam aquæ, villam quamdam *Crucicolas* nominatam, sitam iuxta S. Pauli opidum, duo mansa terræ apud *Lambreng*, apud Duacum terram, quæ diuiditur in duodecim particulas, quam Waldricus dedit S. Mariæ, tunc temporis eiusdem ecclesiæ Præpositus.

Hæc sunt verò quæ Canonici possederint, decimam ipsius villæ Mecinensis, in territorio Furnensi, duas berquerias in eodem territorio, apud *Affringhem* septem mansa terræ continentia centum vaccas, apud *VVideschat* tredecim hortos, apud Ipram decem libras denariorum de censu, apud *Ferlinghem* duo pensa caseorum, apud *Duplices Montes* centum solidos, apud Bruges alodium persoluens XII. solidos, apud *AleVVangne* vnum mansum terræ, ecclesiam S. Richarij, apud *VVideschat* mansum vnum, tam monialibus quàm Canonicis datum à Manechino, iuxta *Rosebecam* mansum vnum Decano habendum cum viginti solidis, de censu rusticorum eiusdem villæ Mecinensis.

Hic legitime libertati atque diffinitioni faciendæ,

hi

hilegitimi testes interfuerunt, tam de parte Regis & BALDEVVINI Comitis, quam de parte Comitissæ.

BALDEVVINVS Comes de Montibus, filius Baldevvini Comitis.

Ingelramnus Magister Regis.

Frericus de Curbulo.

Hugo de Bleis

Ingelramnus de Villers.

Robertus filius Gifardi.

Robertus Burgundigena, Comes de Gifnes.

Radulfus de Tornay..

Robertus de Peronia

ACTVM Furnis publicè anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo sexto, Indictione quarta, regnante Rege PHILIPPO, anno post obitum patris sui Henrici VI.

HVIC VERÒ chartæ si quis, quod absit, contradicere voluerit, persoluat Regi trecentas libras auri, & postea eius calumnia irrita maneat, & ipse sit anathema.

Ego GORIVS gratia Dei Parisiorum Episcopus, & eodem tempore Regis Cancellarius relegi & relegendo subscripsi.

S. BALDEVVINI Comitis.

NOTATIONES.

WIDESCHAT) vicus Castellania Ipræsis, quem hodieque possident moniales Melsinenses.

FERLINGHEM) vicus Castellania Insulensis

DYPLICES montes) hodie *Deulemont*, vicus ad Deule & Lisè confluentes. Deula urbem Insulensem intersectat.

CRUCICOLAS) vicus Artesis, *Croisettes* Principatus tituboclaris, ad virgines Melsinenses etiamnum pertinens.

LAMERENE) vicus *Lamprenne*.

ALEVAGNE) vicus: Artesie, prop: Bethuniam opidum.

ROSEBECA) vicus in Castellania Iprensi.

VACCERIA) idest, pascuum seu pratum advaccas alendas.

BERQUERIA) est certa terre mensura.

C A P V T L V I I I .

Robertus Frisius, Flandria Comes, monasterij Messinensis, ab Adela matre sua conditi, possessiones anno 1080. confirmat.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
 Quia nulla res tam probabilis in testimonio scilicet posteritatis, quâ attestatio litteralis, Ego ROTBERTVS, Dei clementia Flandrensi Comes notum volo fieri cunctis Christum piè colentibus, quod anno secundo post obitum matris meæ ADELAE videlicet Comitissæ, ROTBERTI Regis Francorum filix NATALIA Mecinensis ecclesiæ Abbatissæ, ac totius eiusdem ecclesiæ conuentus, tam Canonorum quàm sanctimonialium, nostram adire præsentiam, obnixè postulantes, vt institutionem de redditibus ad eandem sanctam Dei ecclesiam pertinentibus, scilicet quid inde Canonicis ac sanctimonialibus, ibidem diuino cultui vacantibus, esset habendum, quid verò structuræ referuandum ecclesiæ, sicut mater mea in vita sua ordinauerat, ita ego pro eius anima, parentumque meorum perenni

enni memoria, litterali attestazione innotescerem, & sigilli mei impressione corroborarem.

QVORVM iuitis petitionibus condescendens obtemperare volui, tum quia ossa matris meæ sepeliuntur in eadem ecclesia, cuius nimirum structuræ, dum viueret omnino videbatur insudare, pro animabus communiter nostris, tum quia visis tot MIRACVLORVM signis in eodem loco, placere euidentissimè comperi aliquid ibidem omnipotenti Deo.

IN territorio itaque *Furnensi* Canonici, prædictæ ecclesiæ altari deferuientes, habeant duas berquerecias, triginta sex marcas argenti persoluentes, in eodem territorio apud *Alfringhem* septem mansa terræ, continentia centum vaccas; ecclesiam quoque S. Richarij; apud *Bruges* alodium persoluens duodecim solidos; apud *Ipram* decem libras de censu; apud villam, quam appellamus *Duplices Montes*, centum solidos; apud *Aleovangne* vnam mansionem terræ; de decima ipsius villæ Mecinensis quinque modios de frumento, & totidem de auena; & de censu eiusdem villæ vnusquisque Canonice dimidium vini sextarium, in his tantum festiuis diebus qui subnotantur, in Natali Domini, in Circumcisione & Epiphania, in quattuor festiuitatibus sanctæ Dei genitricis Mariæ, in Pascha & eius Octauis, in Ascensione Domini, in Pentecoste & Octauis, in Natiuitate præcurсорis Domini, in Natali Apostolorum SS. Petri & Pauli, ad vincula S. Petri, in dedicatione ipsius ecclesiæ Mecinensis, in festo quoque S. Michaelis, in solemnitate omnium Sanctorum, & commemoratione omnium fidelium defunctorum.

HABEANT etiam in platea de *VVidescat* tredecim hortos, iuxta *Rosebecam* vnum mansum terræ, cum viginti solidis de censu rusticorum eiusdem villæ, Decano habendum.

NUNC verò superest dicendum, quomodo in pondere, mensura quoque & numero, de cibo ac potu

potuXXX.sororum ſepediſſæ eccleſiæ facta ſit inſtitutio. Panis itaque ex adipe frumenti vnicuique earū præponendus penſet quinque marcas, caſeus duas & dimidiam. Quartum verò hæc, quartum palezinc, & quartum ouum me illis auxiſſe, tam futuris quàm præſentibus ſit cognitum.

In Dominicis & feſtis diebus habeant quattuor fercula, in alijs verò tria, omni die iuſtam cereuiſiæ & dimidiam; vinum quoque in omnibus feſtis, quando cantauerint *Sequentiam*, vnaqueque videlicet quartam partem ſextarij; ad veſtimenta ſua triginta libras denariorum.

ABBATISSA verò vt hæc inſtituta ſororibus ſuis copioſe poſſit impendere, & operarijs ea præparantibus mercedem ſoluere, hoſpitesque & peregrinos, ſecundùm regulam ſibi inuinctam benignè ſuſcipere, hæc liberè poſſit de æccleſiam eiſdem loci & altare, vicū & terras infra *Rofſecū & Duniam*; in territorio *Furneſi* octo berqueras CXLII. marcas argenti perſoluentes; apud *Eches* ſepte maſa terræ; apud *Videſbat* XXVI II. maſa terræ: altare de *Varnesſon*, apud *Ferlingeſhem* dimidiam vaccariam XVI. vaccarum, vnde Canonici habeant in feſto S. SIDRONII duo penſa caſeorum; villam quandā *Cranvelas* nominatam. ſitam iuxta S. Pauli opidum: duo maſa terræ apud *Lambrene*; in villa, quam appellamus *Duplices Montes*, curiam cum molendinis & pratis (ſed molendina ad panem XIII. fratrum & ſororum, qui ſunt in hoſpitali domo, conſtituta fuiſſe, nulli ſit dubiū) in eadem villa XII. maſa terræ & portam aquæ; apud *Duacum* terram quæ diuiditur in XII. particulis: apud Martini campum maſum vnum.

ILLUD etiam non eſt prætermittendum, quod villam de *Scotis* centum libras redditibus ſuis annuatim pleniffimè perſoluentem, ſupradictæ eccleſiæ tali diſpenſatione, pro anima matris meæ dederim, ſcilicet vt ad ſepulcrum eius lucerna inde die noctuque, in honore Dei genitricis, luceat, & in anniuersario deſignationis eius die, Abbatiffa pauperibus ſex libras de eadem villa diſtribuat:

tribuat: Canonici verò in eodem die ad mensam suam duas, totidem quoque sanctimonialibus impendat; omni etiam die ad Missam pro fidelibus defunctis, vnum denarium offerat, vel offerre faciat, reliquum verò ad structuram ecclesiæ reseruet: similiter & medium teloneum de *Dunia*, item apud villam *Hochingehem* nominatam septem millia alheum: ecclesiam quoque de *Merignies*, & decimam de Martini campo: vnde sanctimoniales ad calceamenta sua in anniuersario filii mei *BALDVINI*, qui ibidem sepelitur, XXX. solidos denariorum habeant, Canonici verò duodecim.

HIS ita ordinatis & dispositis, consilio atque assensu meorum fidelium, sic sapienter ecclesiæ libertatem tribui, vt terras & alodia cum pratis & molendinis, ceterisque beneficijs ad Ecclesiam pertinentibus, nullo contradicente vel iniuriam faciente, Abbatisa possideat, vel quem elegerit eiusdem Abbatisæ beneuolentia: & sicut ego, sic & quisque heredum meorum sit eiusdem ecclesiæ Aduocatus, eam impugnare volentes expugnans.

ABBATISSA verò, vt orationum eiusdem ecclesiæ & beneficiorum sim particeps, mihi & omni heredi meo præbendam, caritatis amore, concessit, scilicet vnum tantum modò panem, & iustam cereuisiæ, quotiescumque illuc accessero.

ACTVM MECINIS IIII. Nonas Februarij, anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Francis dominante fe- Anno 1080.
liciter Rege *PHILIPPO*. Et vt hæc nostra cõstitutio perenniter firmissima permaneat, optimatum meorum, qui præsentibus adfuerunt, liberalis attestatio & designatio firmiter sustineat. Si quis huic chartæ contradicere voluerit, iram Dei incurrens, sit anathema.

† ROTBERTVS.

Signum *ROTBERTI* Comitis & *PHILIPPI*, filiorum *Rotberti* Comitis.

S. Eustathij Comitis.

S. Segardi.

S. Balduini de Gant,

Ff

S. Ar

- S. Arnulfi de Ardea.
- S. Rotberti de Peronia.
- S. Hugonis Comitis.
- S. Onu fi.
- S. Euerhardi de Tournay.
- S. Ernulphi Archidiaconi Teruanensis.
- S. Tibaldi. S. Gozelini.
- S. Condevvini Decani Mecinensis.
- S. Magiltri Willemini.

EGO REINARVS Vicecancellarius recognoui & subscripsi.

NOTATIONES.

MIRACVLORVM) signa in Mefsinenfi monasterio, iam inde à quinque ferè feculis, visa fuisse, notet Lector, quæ hodieque perdurant, vt supra cap. 50. ostendimus.

IVSTA) id est, certa cereuisiæ mensura.

CANONICI) olim XII. fuerunt Mefsinsis, ab Adela Comitissa similiter instituti ac dotati, vt sanctimoniales in sacris faciendis subseruirent: nunc pauciores sunt numero, ob census iniuria temporis imminutos.

S. SIDRONII martyris, sub Aureliano Cæsare passi, corpus Adela Comitissæ ex vrbe Roma Mefsinas attulit, & thecæ argenteæ inclusit; ibidemque sic religiose nunc adseruatur.

PENSÆ) seu penla, id est, pensitationes.

DVNIA) forte *Dunen*, vbi nunc Abbatia monachorum ord. Cisterciensis, prope Furnas Flandriæ opidum.

MERIGNIS) vicus Castellaniæ Insulensis.

WARNESTON) vicus ad fl. Lisam, secundo lapide ab Ipris, vbi nunc Abbatia Canonicorum regularium.

EVSTATHIVS) Comes Boloniensis seu Bononiensis ad mare, pater Godefridi Bullonij, Regis Hierosolymorum.

HVGGO) Comes S. Pauli, in Artesia.

ROBERTVS) Peronensis, & Euerardus Tornacensis Castellanus fuit, vt suspicor.

PRAETER Robertum Frisium, & alij Comites Flandriae Messinensi monasterio varia beneficia praestiterunt. Ex his PHILIPPVS, Flandriae & Veromandiae Comes, in *Elfendamo* agri Furnensis vico, itemque in *Neoclesia* & *Balliolo* villas amplas anno. 1176 & 1180. contulit. *Neoclesia*, *Nienkercke*, vicus Castellaniae *Belholanz*, ad Comitem Egmondanum spectat. *Balliolium Belle*, amplum municipium, fuit patria Iacobi Meieri, Flandriae Historiographi.

CAPVT

Baldvinus cognomento Insulanus seu Pius, Insulense Canoniorum collegium, à se fundatum, an. 1066. dotat, praesente Philippo Francorum Rege.

IN nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis, vnus veri Dei. Quonia ego BALDEVINVS Flandrensium Comes Marchio, & PHILIPPI Francorum Regis, eiusque regni Procurator & Baiulus, secundum diuinorum librorum testimonia, sciebam quod supernae vocationis maneat hereditas, quos in exercitium diuini operis bona excitat voluntas, coepi mecum singulari mentis consideratione speculari, quia, cum diuinorum mandatorum obseruatione, nihil alicui Dei cultori magis valeat esse ad salutem animae & corporis salubre, quam ecclesias ad honorem Dei, eiusque Sancto-

rum, vbi rationabiliter ac legaliter fieri potest adificare.

QVAPROPTER sapius oculis cordis illud respiciens quod scriptum: *Cui multum committitur, multum ab eo exigitur*, & illud: *Qui domum Dei adificat in terris, domum suam preparat in calis*: propterea coniugis meæ ADELAE, & filij mei BALDEVINI fideli ac salubri acquiescens consilio, basilicam in honore S. Petri Apostolorum principis à fundamento construens, congregationem Canonorum, in eadem Dei misericordiam, pro anima mea, & antecessorum meorum, vxorisque meæ ac filiorum meorum & omnium Dei fidelium, die nocteque exorare institui, eisque ad vsus necessarios de rebus possessionis meæ tradidi, quæ inferius continentur, libera videlicet omnimodò, & ab omni dominatione seu potestate cuiusquam absoluta: excepta eius quidem quem Præpositus & Canonici eiusdem ecclesiæ, in loco à progenitoribus ISLA nominato fundatæ communi elegerint voluntate: qui & ipse quoque tamdiu & non vltius eorum rebus præsit quamdiu eis placuerit. In territorio ISLENSI.

QVIN etiam vxor mea eleemosynarum & remunerationis à Domino mecum particeps esse cupiens, & illius Dominici verbi reminiscens, *Hospes fui, & suscepistis me, Esurini & dedistis mihi manducare*, contulit supradictæ ecclesiæ villam in Atrebatensi pago sitam nomine *Esues*, ad hospitium & refectiorem pauperum: ea tamen ratione, vt Canonici exinde singulis annis XL. solidos habeant in ipsius dedicatione.

DEDIT quoque præterea bodium ecclesiæ de *Doulesmons* Thesaurario, vt ex eo vnoquoque anno Canonici XII. solidos recipiant in die solemnī Apostolorum Petri & Pauli: quia eodem die celebrabunt anniuersariū diem patris eius ROTBERTI, Francorum quondam Regis, & pauperes panem vnius modij variæ annonæ, & duas caseorum pensas. Sed & altare S. Petri in cripta ex eo omni tempore sæculi, per noctium tempora, indeficiens luminare habeat. Si quis autem in aliquo con-

per

traire aut contradicere voluerit, centum libras auri persoluat, & bannum Regis, & quod tentauit irritum fiat.

ACTVM apud ISLAM in S. Petri basilica, coram PHILIPPI Francorum Regis presentia, anno VII. imperij eius, anno ab Incarnatione Domini MLXVI. Indictione IV. astantibus quàm plurimis nobilibus & idoneis testibus, clericis atque laicis.

VT autem hæc traditio firma atque in omne tempus indissoluta permaneat, prædictus Rex eam, rogatu meo, sua manu signauit, atque sigilli sui impressione firmavit.

Signum BALDEWINI iunioris Comitis.

- S. ISAAC de Valencines.
- S. BALDVINI Nouiomenfis Episcopi.
- S. WIDONIS Ambianensis Episcopi.
- S. DROGONIS Taruennensis Episcopi.
- S. Fulcardi Nouiomenfis Archidiaconi.
- S. Warnerij Taruennensis Archidiaconi.
- S. Warmundi Cameracensis Archidiaconi.
- S. Clareboldi Pincernæ.
- S. Theoderici Dapiferi.
- S. Rengoti de Gandauo.
- S. Anselmi Calui.
- S. Roberti Aduocati.
- S. Ioannis Aduocati.
- S. Walteri Duacensis.
- S. Hugonis fratris eius.
- S. Rudolphi Tornacensis.
- S. Wederici Tornacensis.

Ego BALDVINVS Cancellarius subscripsi.

Ff 3

NO-

NOTATIONES.

COMES MARCHIO.) Apud medij æui scriptores hæc duo vocabula ferè pro eodem sumuntur. Sunt item hic notandi tituli, quibus Balduinus Insulanus in suis diplomatibus est usus.

ISLA) hodie Insula, vt Guilelmus Brito in sua Philipeide nuncupat, seu Insulæ, plurali numero, vrbs Gallo-Flandriæ primaria, mercatu celebris; quam *Balduinus* Flandriæ Comes, Insulanus inde dictus, condidit, muris item, fossis, arce, aula (quam Salam vocant) templo, collegioque Canoniorum exornauit.

DOVLESMONS) fortè *Deulemont*, Deulemonda, vbi Deula fluuius Lisæ miscetur. Sic *Teneramonda*, vbi Tènera in Scaldim, *Ruremonda*, vbi Rura in Mosam, *Rupelmonda*, vbi Rupela in Scaldim influit atque immergitur. Nostratibus *Mont*, idem est quod os siue ostium.

EXCEPTA EIVS QVEM) Hunc vulgò Guardianum seu Gardianum, id est, Defensorem seu Tutorem Canonici nuncupant.

BALDVINVS Nouiomensis, Wido seu Guido Ambianensis, & Drogo Teruanensis, Episcopi, huic diplomati subscripserunt, & templum S. Petri Insulense solenni ritu an 1066. consecrarunt, Philippo Francorum, Rege, Balduino Intulano, Flandriæ Comite, eiusque coniuge Adela, præsentibus.

De his rebus plura qui volet, Ioannis Buzelini Gallo-Flandriam legat.

CAP.

CAPVT LX.

*Theodvinus Leodiensis Episcopus in
Hoiensi seu Huiensi ecclesia
XV. Canonicos an. 1066.
constituit.*

EGO THEODVINVS, Dñi gratia Leodicensis Episcopus, notum esse volo tam presentibus quam futuris, qualiter post libertatem HOIENSIS ecclesiæ, quam MATERNVS beatæ memoriæ Episcopus consecrando primitiauit, adiecerim libertatem etiam villæ. Præfatam siquidem ecclesiam à fundamentis ad laquearia, à laquearibus & ultra reedificauit; quam etiam in auro, argento, gemmis & prædijs, pro modulo meo ditauit, & de Agar Saram esse feci.

PRÆDOMINATA verò villa pro libertate sua, ad sumptus ecclesiæ necessarios, omnia mobilia sua primò mihi tertiauit; quia libertate vt ampliùs frueretur, postmodum dimidiauit.

PRIMA libertas hæc est, quòd defuncto in pace Episcopo, vsque ad plenariam alterius institutionem, burgenses villæ bona fide & bono consilio, castrum HOIENSE de redditibus villæ conseruabunt. Si verò nos, vel aliquis successorū nostrorum præscriptam libertatem, vel aliqua iura eorum (quod absit) infringere tentaerit, concedimus & statuimus, vt Dux Lotharingi, & alij tam clerici quam laici subnotati ad conseruandum libertatem, & iura eorum (admonitione tamen præm. ssa) eis efficaciter assistere non omittant.

DIE

Die tertio dedicationis Hoiensis ecclesie, hæc omnia supradicta à meipso corroborata sunt & confirmata, sub anathematis vinculo, & à compare meo & cooperatore LIETBERTO Cameracensi Episcopo, & ab omnibus sacerdotibus inibi astantibus. Et ne in posterum prece vel pretio ista possent immutari, impressione sigilli nostri prædicta voluimus communiri, sub assensu & testimonio tam clericorum quàm laicorum.

ACTA sunt hæc anno Domini MLXVI. Indictione IV. pontificatus nostri anno XVIII. regni verò Henrici XI.

NOTATIONES.

THEODVINI diploma, sed mutilum Ægidius Vallis aureæ monachus, Brusthemius & Chapeauillius, rerum Leodiensium scriptores, recitât. Quod quidem signarunt, ut iidem scriptores asserunt.

Hermannus Archidiaconus,
 Godescalcus Præpositus,
 Wolbertus Decanus,
 Aistulphus Cantor,
 Franco Scholasticus.
 Bono Canonicus, Emo & Wolbodo.
 Godefridus Barbatius, Dux Lotharingæ,
 Albertus Comes Namurcensis,
 Henricus Comes Luceburgensis,
 Cono Comes Montifacuti,
 Walterus Aduocatus eiusdem villæ,
 Godescalcus de Cennano,
 Godefridus & Arnulfus de Florines,
 Godefridus de Floressia,
 Christianus eius frater.

CITE-

Ceterum Bozo Archidiaconus, & Abbas S. Mariæ XV. Canonicos in Huiensi S. Mariæ ecclesia posuerat. His alios totidem THEODVINVS Episcopus addidit, & eandem ecclesiam, à fundamentis vsque ad laquearia à se perfectam, anno 1066. dedicauit, præsentē LIETBERTO Cameracensi Episcopo. Idem Pontifices corpus S. DOMITIANI Episcopi ad dictam ecclesiam ex ecclesiola, per S. Maternum, primum Tungrensiū Episcopum, constructa, transtulerunt: vt idem Ægidius in Gestis Episcoporum Leodicensium tradit.

CAPVT LXI.

*Robertus Frisus, Flandriæ Comes, anno
1072. confirmat prædia ac possessiones
monasterij S. Petri Gandensis.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen.

ROBERTVS Dei gratia Comes Flandriæ tam futuris quàm præsentibus in perpetuum. Quoniam Domini est salus, & non est vera salus, nisi in eo, qui dat salutem Regibus; toto cordis affectu & corporis gestu, si saluari volumus, eius seruituti insudare debemus: quippe cum ei seruire, regnare sit.

SED quia terrenis negotijs occupati, vix aliquando possumus reminisci Saluatoris nostri, magnopere nobis

G'g

bis

bis studendum est, vt faciamus nobis amicos, qui recipiant nos in æterna tabernacula, cùm defecerimus.

PROINDE petitioni dilecti nobis Abbatis FOLCARDI, & fratrum in ecclesia S. Petri Gandensis Deo seruientium, & pro nobis iugiter orantium, assensum præbentes, ne aliquorum infestatione in futurum molestantur, & per hoc à Dei seruitio, & nostri memoria retardentur, præsentis scripti testimonio, omnia à prædecessoribus nostris in immobilibus, & mobilibus, in villis, terris, siluis, redditibus & decimis prædictæ Ecclesiæ tradita contradimus; & sicut à prædecessoribus nostris prælibatæ Ecclesiæ confirmata sunt, & nos propria animi deuotione confirmamus, vt omnia integre, quietè, & pacifice possideant & teneant.

1072. Vt autem hoc omnibus notum sit, & ratum & inconuulsum permaneat, præsentem paginam sigilli nostri appositione, & testium corroboracione signari præcepimus. Actum anno Domini M.LXXII. regnante Rege Francorum PHILIPPO.

Signum Rotberti Marchisi.

S. Folcardi Castellani Gandensis.	
S. Lamberti filij eius.	
S. Alardi fratris eius.	
S. Balduini.	S. Eustathij.
S. Hugonis.	S. Arnulphi filij eius.
S. Afferici de Afna.	S. Reineri patris eius.
S. Expolsi de Suinarde.	
S. Afferici de Munte.	
S. Luberti de Didelsuena.	
S. Rozonis de Melna.	
S. Ioannis de...	S. Elberti de Rosebeca.
S. Ioannis de Buthem.	
S. Arnulfi de Hardopa.	
S. Sefridi de Marck.	
S. Eustathij de S. Audomaro.	
S. Walerici de Niuela.	

NO-

NOTATIONES.

ROTBERTVS) cognomento Frisius, ob victoriam contra RICHILDEM, eiusque filium ARNULFVM Flandriæ Comitem, nepotem suum, & contra PHILIPPVM Franciæ Regem, an. 1072. die 22. Februarij, in festo Cathedræ S. Petri, prope Caslerum obtentam, plures per Flandriam ecclesias, in honorem principis Apostolorum ædificauit, aut collapsas instaurauit, aut alia ipsi beneficia contulit: vt in Annalibus Belgicis docui.

CAPVT LXII.

*Egmondanæ Abbatia in Hollandia
fundatio, dotatio, ac confirmatio
prædiorum, per Theodericum
V. Hollandiæ Comitem
an. 1083.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego THEODERICVS Dei gratia Hollandiæ-
sum Comes, reputans mecum incertos
casus humanæ fragilitatis, decreui iustis
petitionibus assensum præbere, vt diu-
nam misericordiam in illo districto examine placabi-
lem merear habere.

G g 2

Qui-

QUAPROPTER notum sit omnibus, tam presentibus quam futuris, Christi fidelibus, quod STEPHANVS bonæ memoriæ, Abbat Epimondensis ecclesiæ, quidam auctoritates donationum detulit mansuetudini nostræ, qualiter posthinc Comites antecessores nostri, ex proprijs possessionibus, & à Regibus iure hereditario susceptis, eandem ecclesiam Dei construxerunt, ditauerunt & honorauerunt.

THEODERICVS, frater Walgeri, cum legitima coniuge sui GENA, in primis ligneam construxit ibi ecclesiam, instituens sanctimonialium vitam, & offerens Deo ad eundem locum in *Franco* mansos IX. in *Alem* re duos mansos, in *Callinge* medietatem totius possessionis.

THEODERICVS II. prædicti filius, cum HILDIGARDA coniuge sua, construxit ex lapidibus magno sumptu ecclesiam, remouens inde sanctimoniales feminas, & instituens monachicam vitam.

OBTULIT & ipse ad eundem locum in *Seagen* sex mansos, in *Haregon* vndecim mansos, & quartam partem mansus, in *Wymen* mansum & dimidium & ab eodem mansu vsque in *Hieram* omnem terram cultam & incultam, & in agris & pascuis; ecclesiam *Heylgale*, in *Alemare* omne teloneum, in eodem mansus duos & dimidium, in *Limbam* mansus septem & dimidium & *Smuran* mansus duos, in *Barhem* mansus tres, in *Ordebol* mansus duos, in *Those* mansum vnum, in *Obbingem* mansum vnũ, in *Hemfede* mansum vnum, in *Velsen* sex mansus, & altare eiusdem ecclesiæ, à nona vsque ad nonam in festiuitate S. Agathe, iuxta flumen *Bamessram* mansum vnum, inter riuulum *Schulinghek* & *Hur-fiede* mansus quattuor, vnã cum piscatione, in *Torenholte* ecclesiam cum decimatione: in *Saxnem* ecclesiam cum decimatione.

ORNATA ergo bonis moribus vxor prædicti Comitis HILDIGARDA venerabilis obtulit & ipsa Deo sanctoq; Adelberto tabulam altaris fabricatam auro claro, gemmisque pretiosis, textum Euangeliorum, etiam auro gemis-

gemisq̃ue decoratum, historiā, id est, Medicinalē librū.

ECBERTVS, nominati Comit̃s filius, Dei gratia, Treuericē ecclesię Archiepiscopus, honorauit eūdem locū Egmondensem, offerens Deo sanctoq̃ue ADELBERTO crucem auream casulam pretiosam, stolam pulcherrimam, cingulum auro intextum, dalmaticam, Subtile, Missale, Capitulare, Historiam uetus nouumq̃ue testamentum continentem, multosq̃ue alios libros, scriniū argenteum, plenum reliquijs Sanctorum.

ARNULPHVS Comes, cum condigna vxore sua LVITGARDA, obtulit ad prædictum locum in *Thosa* mansos duos, in *Casterchē* duos mansus & quartam partē vnius in *Velzen* tres mansus & vnum agrum, in *Saxnem* dimidium mansum, in *Forन्हolic* tres mansus, in *Norgba* mansus quinque, in *Lopfen* mansus nouē, iuxta flumen *Maerne* . . . mansus, & quartam partem vnius, in villa *Leiden* mansum & sextam partem vnius, in villa *Bergan*, ab occidente Rheni posita, tres mansus, ecclesiā *Flarlinga* cum decimatione terræ, inter flumen *Matlinga*, & rivulum *Turlede*, qui vocatur *Harga*.

THEODERICVS III prædicti Arnulfi filius, cum coniuge sua OTHELHILDE, obtulit S. Adelberto in *Rademburch* quattuor mansus, decem libras singulis annis soluentes, in *Rademburgherbroke* terram XVI. vncias soluentem, in *Surtam* terram XIII. vncias soluentem, in *VValdmanne Venna* terram XVI. vncias soluentem, in *Comitis Fruersa*, terram XVI. vncias soluentem.

SIERIDVS, cognomēto Sicco, prædicti frater Theoderici dedit S. Adelberto pro animæ suæ remedio, terrā super *Gherst* neminatam *Northorpe*, *Smithem*, ad *Girringelundt*, *Bulibranslan*, *Smirdingelend*, *V. fiertelen*, *Lantofmade* in *Ackerslore* XII. libras, in boues & libras.

FLORINTIVS III. Theoderici filius, cum bonæ memorię vxore sua GERTRUDE, obtulit ad supra dictū locū terrā in *Es. mundelf*, V. libras & vnciā soluentē, in *buschusa* māsus xxxi. in *Sterouye* mansus xxvii. vncias soluentē, iuxta *Delf* X. māsus, ex alia parte *Delf* ix. mansus *Alijs V.*

HYIVS Florentij filius fui ego quartus THEODE-

quem humiliter deprecatus est prædictus Abbas STEPHANVS, vt pro amore Dei & reuerētia S. Adelberti, renouarem & confirmarem auctoritate mea omnia prædecessorum meorum dona, ad Egmondensem ecclesiā pertinentia. Cuius petitioni libenter assensum præbui, & summæ caritatis auctoritate confirmaui, vt omnia supradicta libertate teneat, possideatque prædicta Ecclesia, & à terra *Vimmoosuctha* vltique in *Heram*, quæ est videlicet eiusdem ecclesiæ, nullus mortalium audeat placitum habere, sine Abbatis permissione, vel iniuste inde aliquid decerpere, hominesque eiusdem ecclesiæ in toto Comitatu nostro, sine teloneo esse, nullusque debeat eos opprimere, sed sint sub Abbatis potestate, & cum Causidico suo placitum habeat ipse.

Quod si aliquis ex eis, qui ex parentibus suis iuste pertinet ad prædictum locum, negare & contradicere voluerit, liceat memorato Abbati, suisque successoribus, cum Aduocato suo illum tenere, & ad iustitiam trahere, in cuiuscumque ministerio sit. Similiter faciat de redditibus suis quicumque sedet super terram prædictæ ecclesiæ, & non vult soluere quod debeat iuste: Aduocatus Abbatis intret domum illius, & tantum de rebus accipiat, quantum debet ille, sine alicuius iudicis contradictione.

Si quis verò, quod futurum non credimus, nostrorum vel extraneorum, hanc libertatem ecclesiæ voluerit infringere, iram Dei & omnium Sanctorum incurrat, & hoc, quod nititur, nunquam perficere valeat, sed cum Iuda traditore Domini, & diabolo & Angelis eius in die iudicii, & cum his, quorum vermis non morietur & ignis non exstinguetur, partem possideat. Qui autem hoc nostrum conseruauerint præceptum, gloriam & honorem & benedictionem percipiant à Domino, & misericordiam consequantur, & gratiam inueniant in auxilio oportuno.

Vt autem istius nostræ concessionis auctoritas stabilis & inconuulsa permaneat omni tempore, hanc char-

chartam conscribi fecimus, & beneuolentiæ dilectio-
nisque nostræ sigillo corroborari.

Huius rei testes sunt dominus Abbas STEPHANVS,
Florentius, & Anselmus, presbyteri.

LAICI, Adelbertus, Heremannus, filius Popponis, En-
gelbertus Stathaloech, Thrasino Adalium Castellanus,
tres germani, Gerbrandus, Isbrandus, Guntwachar,
Dodo de Riswijk, Thidaert, Thiebald, Thigard Blan-
kart, alijque quàm plurimi.

EODEM die, coram eisdem testibus, mutuaui con-
tra S. Adelbertum nouem mansus in *Maesland à Scoe-
pleda* (nunc *Scripluiden*) in Mosam, & in *Westerlicam*
tres mansus à Mosa in *Vronemscle*, dans censum in
Alemra VIII. librarum singulis annis.

Insuper, precante & adiuvante OTHELHILDA vxore
mea dilectissima, concessi Abbati STEPHANO, suisque
successoribus iudicariam potestatem, quæ *Ambocht* vo-
catur, tenere.

ACTVM est hoc publicè in FLADRINGA, coram po-
puli multitudine, anno Dominicæ incarnationis M.
LXXXIII. Indictione VI. regnante HENRICO, xxvii. an-
no Imperij sui, CONRADI Traiectensis Ecclesiæ Episco-
pi anno Episcopatus sui VIII. domini STEPHANI Ab-
batis anno xxi. suscepti pastoralis officij, VII. Kal. Au-
gusti.

NOTATIONES.

HVIUS diplomatis archetypum, in archiuis Ab-
batix Egmondanæ, coram oculis se usurpassè,
Guilielmus Heda, in Historia Episcoporum Ultra-
iectinorum, disertè testatur. Cuius apographū,
ex Hedæ commentarijs transcriptum, *Ianus Douša* suis
Annalibus Hollandicis inseruit.

Ceterum hic Theodericus, nomine quintus Hollan-
diæ Comes, primus exstitit, qui repudiata antiqui moris
simpli-

simplicitate, nudum Comitum titulum maioribus suis hætenus usurpatum, adiecta regionis, cui præerat (Hollandiæ inquam) appellatione auxit atque ampliavit: vt Guilielmus Hedæ, & Ianus Doula annotarunt.

FLARDINGA seu Fladirtinga, Hermannò Contracto Phladirtinga, *Vlaerdinghen*, peruetustum est Hollandiæ opidum, ad Mosam fluium. Fuit primorum Hollandiæ Comitum sedes ac domicilium: aded vt idem Contractus Theodericum V. vocet Marchionem Phladirtingæ.

C A P V T LXIII.

*Lotbertus Abbas Hasnoniensis anno
1088. vendit Giselberto, Balduini
Gandensis filio, Alodia in Alost,
Rasseghem & Lede.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti. Quoniam industriæ est Prælatorum, non tantum ea prospicere, quæ in præsentiarum sunt, verum etiam longe sagacitatis porrigere oculum, ego LOTBERTVS, gratia Dei, Abbas Hasnoniensis cenobij, per huius nostræ conscriptionis paginam, quæ consilio fratrum, nostrorum concepi, concepta peregi, posteris commendare curavi.

BALDVINVS Marchio venerabilis, nostri reformator loculi, prædecessorum negligentia panè ad destructionem reducti, Alodium in Alost & Rasseghem & Lede, quod iure possederat hereditario, Ecclesiæ nostræ mæcipauit: cuius vsusfructus in vita sua, & post decessum suum

suum aliquantulo tempore nobis prouenit.

INGRAUESCENTE VERÒ mundi nequitia, qui totus esse probatur positus in malitia, cum deuastatione tyrannorum, circumquaque manentium, paruum vel nullum nobis conferret utilitatem; distraxi, pretiumque eius in reditu meliore locaui, & per manum iunioris ComitIS ROTBERTI cuidam GISELBERTO, Balduini GANDENSIS filio, perpetuari.

ACTVM anno ab Incarnatione Domini MLXXXVIII. Indictione x. Epacta XIV. Concurrente IV. regni Regis Francorum PHILIPPI XXV. ROTBERTI ComitIS iunioris XI. Huic adsertioni adfuerunt testes idonei.

1088.

Balduinus, filius Balduini de Gandauo.

Theodericus de Aldenarda.

Euera rdus de Tornaco.

Walterus, filius Balduini de Gandauo.

Gerardus de Sotteghem.

Godefridus de Lathem.

Wenemarus Castellanus Gandensis.

Willelmus de Olfene.

Gerardus frater eius.

Raso de Cauera. Astricus de.

Berno de Tenremonda.

Ralicardus de Cordes, & fratres eius.

Stephanus de Boular.

Stepo de Borsele.

Lambertus & filius eius.

Rangotus de Tenremonde.

Arnulfus & frater eius.

Anselmus de Sipe.

Gocelinus de Lidekerke.

Remboldus Niger, & filius eius.

Theodericus de Scendelbec, & frater eius.

Ingelbertus, Adalhardus.

Rothardus de Rasseghem. Sigerus ...

Hb

NO-

NOTATIONES.

LOTBERTVS) fortè Rotbertus, Abbas monasterij Halnonienſis in Oſtrouandia ſiti, ad Scarpum fl. in diœceſi Atrebatenſi: de quo vide ſupra c. p. 22.

BALDVINVS) cognomento Montenſis, Flandriæ Comes, Halnonienſe cœnobium Benedictinis an. 1070. tradidit, amotis clericis, & templum nouum ibidem exſtruxit.

GISELBERTVS) fuit filius Balduini Aloſtani ſeu Gandauenſis, vt alibi vocatur. Balduini autem pater fuit Rodulfus. Ex quibus liquet familiam Gandauiam diu ante an. 1088. poſſeſſiſſe dittonem Aloſtanam. Qui autẽ fuerint primi, & quot ex ordine Comites Aloſtani, difficile ſit certò adfirmare. Primus itaque ſit BALDVINVS cognomento CRASSVS, ſecundus BALDVINVS LVSCVS, Craſſi filius, tertius IVANVS CALVS, Luſci frater, quartus & poſtremus THEODERICVS, Iuani filius: de quibus infra ſuis locis agemus.

Comitatus porrò Aloſtani magnam veteris *Brachbanti* (quod olim ſupra Tornacum extendebatur) portionem comprehendit. Præter opida duo, *Aloſtum* & *Gerardi-Montem*, vici centum ſeptuaginta duo aut circiter in eo numerantur: ex quibus nonnulli vſque ad Montem S. Trinitatis, Tornaco vicinum, porriguntur.

RASSEGEN) ſeu Reſſegem, Baronia vetus gentis Vilanz, & Comitum Iſegemij.

LEDE) Baronia per Albertum Pium, Belgarum Principem, inſtituta: quo loco baſilica eſt ampliſſima, Deiparæ cultu ac miraculis ab aliquot ſæculis clara.

C A P.

CAPVT LXIV.

*Gerardus II. Cameracensis Episcopus
alodia aliquot, iure hereditario ad
se pertinentia, dat Ecclesia Ca-
meracensi, & alia alodia à
Manſcelino Prapósito do-
nata confirmat 1089.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
GERARDVS Dei gratia Cameracensis E-
piscopus, omnibus in Christo renatis ex-
lorum gloriam appetere remigio cari-
tatis.

SCIANT præſentes, & his, qui nascentur, studeant en-
narrare: quomodo ego pro salute animæ meæ & præ-
decessorum meorum, trado ad vsus fratrum sanctæ Ca-
meracensis ecclesiæ, matris nostræ, alodium de *Liescints*
& de *Wulrehem*, cum moneta, cum teponco & macera
& districto, cum molendinis, cum terris cultis & in-
cultis, siluis, pratis, cum seruis etiam & ancillis, alodium
quoque apud *Odenghem*, quod ibi habeo, libera ab omni
aduocatione, & cetera quæ mihi in BRACBANT heredi-
tario iure succedunt: vnde in anniuersario meo fratres
cibentur, & residua in vsibus eorundem dispendantur

CENSVS quoque seruorum & ancillarum, duo scilicet
denarij à viro, vnus à femina, in Natiuitate S. Marię
annuatim soluantur, & in lege, quæ ceteri sunt, de elec-

mosyna teneantur, & dies anniuersarius patris mei matris meæ, fratrisque mei celebretur.

DONO etiam, domini *Manscelini*, eiusdem ecclesiæ Præpositi & Archidiaconi petitione, altare de *Calderico* eidem matri nostræ Ecclesiæ, liberum ab omni persona sed annuatim persoluat quæ cetera eiusdem Archidiaconatus capitales ecclesiæ; tali tamen conditione, ut in anno fratres ipsi in Refectorio conueniant, quinta scilicet feria Absolutionis, & in festiuitate S. GAYGERICI, quæ est in Augusto, & in sui obitus anniuersario.

DAT etiam idem MANSCELINVS eidem Ecclesiæ alodium, quod apud *Maronis VValdum* habet, seruos etiam & ancillas, concedentibus & assentientibus fratribus suis *VValtero*, & *Tietuino*, sicut iure possidet hereditario: serui tamen & ancillæ sub lege sint eleemosynæ. GERARDVS quoque *Cordella* alodium suum, quod apud eundem *Maronis-VValdum* & circa *Tenram* iure hereditario possidet, eidem confert Ecclesiæ.

HORVM igitur petitione, canonica fretus auctoritate, tam in ea præscripta quam sua huic confirmo Ecclesiæ charta & anathemate.... Ut autem ratum & incommulsum hoc maneat, corroboro sigilli mei impressione, & subtus signatorum attestacione.

Signum mei ipsius GERARDI Episcopi.

S. eiusdem MANSCELINI Præpositi & Archidiaconi.

S. Desiderij Archidiaconi.

S. Gerardi Archidiaconi.

S. Frederici Archidiaconi.

S. Alardi Præpositi & Archidiaconi.

S. Aufridi Archidiaconi.

S. Hugonis Decani.

S. Wuerneboldi Scholastici.

S. Griodonis Cantoris.

Signa Casatorum.

Anselli de Ribodimonte.

Fulconis Vicedomini.

Walteri Tonitruui.

Amultrici.

Ar-

Arnulfi, Walteri.

Wenchelonis, Walteri Coleti.

ACTVM Cameraci anno ab Incarnatione Domini M.
LXXXIX. Præfulatus mei XIV. Indictione XII. 1089.

NOTATIONES.

GERARDVS II.) Cameracensis & Atrebatensis Episcopus, Lietberti successor, an. 1092. viuere desijt. Post cuius obitum Atrebatenses proprium sibi Episcopum ab Urbano Papa an. 1093. impetrarunt. Urbani diploma paulò infra recitabimus.

ODENGHEM) nunc *Oudeghem* vel *Auweghem*, toparchia territorij Teneramondani, quam Dauid Lindanus in sua Teneramonda lib. 3. cap. 6. multis descripsit. Huic vicinus est vicus *Mespelaer*, ditionis Alostangæ, in quo bis mille circiter nummi aurei, à Romanis cusi, anno 1607. ab agricola sunt inuenti, moxque per vniuersam Europam sparsi.

REFECTORIO) Canonicos communi olim Refectorio vsos fuisse, Molanus in libris de Canonicis docet, & Triclinia, quæ varijs locis eo nomine supersunt, abundè testantur.

Hh 3 CAP.

CAPVT LXV.

*Henricus III. Comes Louaniensis &
Bracbatensis an. 1086. fundat do-
tatque Abbatiam Afflige-
mensem.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis . Ego
HENRICVS, diuina propitiante clementia, BRACBA-
TENSIS PATRIAE COMES ET ADVOCATVS, omnibus
tam præsentibus quàm futuris fidelibus, omne da-
tum optimum & omne donum perfectum, descendens
à patre luminum.

NOTVM vobis facimus qualiter miles quidam meus,
GERARDVS nomine, cum alijs quibusdam, quos æquæ
diuina gratia & præuenit & subsequuta est, balteo mi-
litari deposito, vt meliorem inuenirent hereditatem,
militiam Iesu Christi professi sunt, & in Comitatu meo
loco ab antiquis HAFFLINGEM vocato, modò autem
Novo monasterio appellato, habitationem saluosam ad-
huc & desertam elegerunt, vt quantò ampliùs remoti
à secularibus, tantò sub regula beati Benedicti Deo ser-
uirent familiariùs.

EREXERVNT autem ecclesiam in honore beati Petri
Apostolorum principis, vt ubi antea erat spelunca la-
tronum, habitatio inciperet tandem rectè viuientium,
& qui erat locus rapinæ & homicidij, mutaretur in
possessionem pacis & fructus elemosynarum.

QVO-

Quoniam verò locus ipse ad comitatum nostrum hereditario iure videbatur pertinere, ego fraterque meus GODEFRIDVS, ab eisdem exorati fratribus, & pro remedio animarum nostrarum, omniumque antecessorum nostrorum, legitime & ex toto libere ad altare ipsius Ecclesiæ tradidimus: præterea, quoniam sapientissime probata valde nobis placuerit militaris eorum industria, tam pro seculari eorum amicitia, quam pro remuneratione diuina, de eodem alodio adiacente, & ad seruitium nostrum remanente, in siluis & pratis, in campis & pascuis, in piscationibus & venationibus, omnem eis usum habere nobiscum.

Ut autem per amplius beneficium, maius ad Dei seruitium crederet eis desiderium, capellam nostram liberam in *VVancra* subterius sitam, cum tota decimatione superioris ecclesiæ, cum debita instituendi presbyteri subiectione, cum terris insuper aliquibus nostræ culturæ subsistentibus, cum teloneo & maceria, cum molendinis, & curtibus ad nos in eadem villa pertinentibus, huic traditioni legitime addidimus.

Quod si, ut verè de misericordia Dei præsumimus, ad meritum eorum accesserit, & numeris Abbatem eligere, baculumque super altare positum ipsi committere, nullo Principe, nullo Episcopo contradicente, in eorum erit potestate, quatenus secundum eorum regulam eligatur, qui eligendus est, & per ostium Iesu Christi ingrediatur, qui ordinandus est, remota omni aliena contradictione, & suspecta occasione. Nos vero de aliqua sibi illata iniuria, si appellare voluerint, quasi pro animabus nostris, pro eis nos exponemus, nec quidquam aliud de loco illo nisi orationes fratrum & Dei retributionem recipere volumus.

Et ut hæc nostra traditio vel conditio omnibus retrò sæculis rata & inconuulsa permaneat, charta & a tramēto rem, uti est, notamus & roboramus. Ante omnia Dominum omnipotentem & Sanctos eius citamus, & fideles nostros, qui huic traditioni interfuerunt, idon-

ncos

neos testes subterfignamus.

Steppo Bruffellenfis, & frater eius Walterus.
 Balduinus de Aloft. Gerardus de Cumberfaca.
 Adalbertus Snikart. Theodericus de Budengem.
 Anselmus de Erpe. Sigerus frater eius.]]
 Herebrand de Hordingofchen.
 Folcardus & Godescalcus filij eius.
 Ingelbertus Kaluarstert. Sigeris Anderlechtensis.
 Onulfus de Miluerfchem. Gislebertus de Laca.
 Arnulfus & Obertus de Ordengehem.
 Henricus Cameracensis ecclesiæ Canonicus.
 Alardus Canonicus, & Godero & Meinerus, clerici
 de Louania.
 Ioannes Canonicus de Petingehem.
 Gerardus de Leneca. Godefridus de Lathem.
 Franco. Amandus. Hugo de Bruffelle.
 Amalricus de Beckenfele. Sigerus de Aloft.
 Walterus de Ascha. Walterus de Hamme.

1086.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo sexto, regni verò *Henrici* Regis tricesimo quinto, præfulatus *Gerardi* Episcopi decimo.

NOTATIONES.

BRACBATENSIS) patriæ Comitum primus se scripsit Henricus, eo nomine III. Comes Louanientis, de quo saltem constet. Sic Henricus III. Lotharingæ eo nomine Dux, circa annū 1250. titulum Brabantie Ducis primus assumpsit. Henricus porro Comes anno 1095. in hastiludio apud Tornacum periit, Niuellis conditus: ut Sigebertus in Chron. testatur. Fratri sine liberis defuncto successit *Godefridus Barbatius*, qui Comitatus Louanienti an. 1106. Ducatum Lotharingæ adiunxit.

ADVOCATVS) Ecclesiæ Niuellensis. Sic & Gemblacensis

sis ecclesiæ Aduocati, à multis retro sæculis, fuere Comites Louanienses: vt ex Othonis I. Imp. diplomate supra cap. 32. recitato liquet.

GERARDVS) cognomento Niger, miles, id est, Eques vt hodie loquimur, illustriori genere natus.

HAFFLINGEM) hodie *Afflighem*, illustris Benedictinorum apud Brabantos Abbatia, inter Bruxellam & Alostum sita.

GODEFRIDVS) Barbatus, Henrici frater paulò antè à me laudatus, verus Brabantix Numa (vt sic loquar) varia apud Brabantos monasteria à fundamentis partim excitauit, partim ab alijs inchoata perfecit.

WAVERA) municipium celebre inter Bruxellam & Namurcum: estque etiam num ibi Præpositura, seu cella aliquot monachorum, Affligemio missorum.

STEPPO) Castellanus Bruxellensis.

C A P V T L X V I.

*Vrbanus II. Papa Atrebatensibus dat
proprium Episcopum an. 1093.*

VRBANVS Episcopus, seruus seruorum Dei, Clero & Populo Atrebatensi salutem & Apostolicam benedictionem.

ATREBATENSIS ecclesia, vna ex nobilioribus Ecclesijs comprouincialibus Remensis metropolis, solemnibus canonum monumentis freta, olim principalis sedes Episcopatus fuit, proprium Pontificem habuit, suam diocesim & cetera pon-

pontificalia iura firmis antiquitate rationum instrumentis obtinuit.

VOLVIMVS itaque , & Apostolica auctoritate precipimus, vt iugo Cameracenſis ſubiectionis ab Eccleſia veſtra excuſio. & recepta dignitate , primis temporibus, rationabili firmitate poſſeſſa , Cardinalem Epiſcopum vobis & Eccleſiæ veſtræ vtilem eligere, & electum per manum Metropolitanæ veſtræ conſecrare, & Eccleſiæ veſtræ incardinare ſtudeatis. Ei verò, qui canonico conſenſu cleri & populi electus fuerit, Apoſtolica auctoritate interdiciamus, ne impoſitam ipſi electionem, diſſimulatione aliqua huius nouæ ordinationis, ſubterfugiat.

SOLET enim fieri, vt Eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidijs etiam temporalibus deſtituta, alijs temporaliter committantur Eccleſijs. Poſtquam verò, ijs, quibus imminuta fuerant, Domino donante, abundare cœperunt, priſtinam reſpiciant dignitatem. Data Romæ.

NOTATIONES.

VT olim ſtante Imperio Romano, ſub Remorum Metropoli Ciuitates XI. videlicet *Sueſſionum, Catalaunorum, Veromanduorum, Atrebatium, Cameracenſium, Tornacenſium, Siluaneſium, Bellouacorum, Ambianorum, Morinorum & Bononiænſium*, numerabantur; ſic primis Eccleſiæ ſæculis Metropolitana Remorum Eccleſia Epiſcopatus XI. ſibi ſuffraganeos habuit. Teſtatur id Hincmarus Remenſis Epiſcopus in ſuis Epiſtolis, non vno loco.

GALLIA exinde per Hunnos, Gothos ac Vandalos vaſtata, *Atrebatenſis & Cameracenſis, Veromanduænſis ſeu Nouiomenſis & Tornacenſis, Morinenſis & Bononiænſis* Eccleſiæ

Ecclesiæ, per S. Remigium Remensem Episcopum (cui Hormilda Romanus Pontifex vices suas commiserat) fuerunt unitæ. Id colligi datur ex Hincmari Epistola VI. per Buzum Moguntia: an. 1602. edita, cap. 18.

Cameracensis & Atrebatensis Episcopatus vsque ad an. 1093. Nouiomensis & Tornacensis vsque ad an. 1146. manserunt uniti. Atrebatensibus Urbanus II. Tornacensibus Eugenius III. Papa, proprium cuique Episcopum dedit: vt in Annalibus Belgicis docui.

CAPVT LXVII.

Godfridus Bullonius, Dux Lotharingia, postea Rex Hierosolymorum, copiosius dotat monasteriolum seu Prioratum S. Petri, in municipio Bulloniensi, à Godfrido Barbato, Lotharingia Duce fundatum.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti amen. Ego GODEFRIDVS, legitimus successor & heres Ducis GODEFRIDI BARBATI, filijque eius potentissimi & iustissimi Ducis GODEFRIDI, auunculi mei, representans, nec non beneficia, quæ Diuina mihi gratia donauerat, recogitans, de iisdem donis suis, ad

augendum seruitium eius, destinaui reddere aliqua.

Et quia præfatus auus meus GODEFRIDVS apud ecclesiam beati Petri Apostolorum principis , quæ sita est ante castrum BYLONIVM, religiosos fratres, ex cœnobio beati Huberti Pontificis, concedente venerabili THEODERICO Abbate, pro remedio animæ suæ constituerat, & eandem constitutionem suam de nominatis ibidem redditibus, auctoritate & priuilegio ALEXANDRI Papæ confirmari fecerat , mihi quoque visum est iustum, ex effectu diuinæ inspirationis, vt qui eram eius honoris, essem & particeps deuotionis.

HANC meam intentionem cùm retulissem matri meæ IDAE, prædicti Ducis filiz, & fratribus meis BALDVINO & EYSTATHIO, eorum deinde consilio & consensu voluntario, ecclesiam nostram, nostri proprii & hereditarij iuris de BASEIO, destinauimus & donauimus , ad augmentum prædictæ eleemosynæ aui mei GODEFRIDI, donandam perpetualiter beato Petro & beato Huberto.

QVOD donum vt ratum & firmum esset , eandem matrem meam & fratres meos mecum BYLONIVM duxi, & in præsentia optimatum meorum, vestituram prædictæ ecclesiæ in *Baseio*, sine vlla calumnia & contradictione, simul deposuimus super altare beati Petri, eandemque donationem ego ipse , qui eram legalis Aduocatus ecclesiæ, Abbate THEODERICO II. ibidem præsentē, iure tuendam recepi.

ACTVM publicè BYLONII anno Dominicæ Incarnationis MLXXXIIII, Indictione II.

1094.

NO-

NOTATIONES.

GODEFRIDVS) cognomento Barbatus Goziloni patri, adhuc viuenti, in Ducatu Mosellano susceptus est; iuxta Hermannum Contractum. Ducatu illo postmodum, ob rebellionem, ab Henrico IV. Rege priuatus, in Italiam se contulit, & BEATRICEM, Bonifacii Italix Marchionis viduam, Frederici II. Mosellanorum Ducis filiam, duxit vxorem. Exinde Ducatum Lotharingix inferioris obtinuit, & an. 1070. moriens, Viriduni est conditus. Liberos reliquit *Godefridum* cognomento *Iustum* seu *Gibbosum*, & *Idam*, Godefridi Bullonij matrem.

1070.

GODEFRIDVS) cognomento Iustus seu GIBBOSVS patri in Ducatu Lotharingix inferioris successit, & vnà Marcam Antuerpiensem tenuit. Vxor illi fuit MATHILDIS potentissima Italix Marchionissa, Beatricis paulò ante laudatæ filia, quæ amplissimas possessiones Ecclesiæ Romanæ, testamenti tabulis, legauit, & an. 1115. obiit. Godefridus porro Gibbosus an. 1076. Antuerpiæ à sicario confossus est, & Viriduni iuxta patrem humatus.

CAPVT LXVIII.

*Ida Boloniensis Comitissa, Godefridi
Bullonij, Hierosolymorum Regis,
mater, decimas Genapia, an.
1096. dat monasterio Af-
fligemiensi.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego **IDA** Boloniensis Comitissa, humilis Christi ancilla, cunctis in fide manentibus gaudia promereri promissa fidelibus.

NOVVM fieri cupio, tam presentibus, quam futuris, signum meæ dilectionis, erga dominos meos & fratres videlicet monachos cœnobij **NOVI MONASTERII**, cui vocabulum **HÆFLINGEM** inditum erat ab antiquis. Quoniam quidem mihi multisque eorum complacuit conuersatio, & religionis affectus, dignum duxi me commendare talium orationibus, nec in incerto diuitiarum sperare, sed has potius cum eis participare.

IGITVR in alodio meo & villa, quæ vocatur **GENAPIA**, pro salute animæ meæ, patris quoque mei Ducis **GODEFRIDI**, & Comitis **EYSTATHII** domini mei, ecclesiam cum decimis & vniuersis eius redditibus, firmiter perpetuoque iure tenendam dedi supradictis fratribus, in idipsum filijs meis **GODEFRIDO**, **EYSTATHIO** & **BALDVINO**, mihi cooperantibus.

Fr-

FILIVS quoque meus Dux GODEFRIDVS in eadem villa *Gnapia* quinque manios terræ donauit iisdem fratribus, ad quos ego postea in augmentum concessi quasdam partes circumiacentes, planè sextum mansum continentes, ab omni comitatu, & censu tributario liberas & expertes.

INSUPER autem quidquid sibi vendicabant, quippe quod à prioris doni tempore possederant, & vsibus suis assignauerant, siue in siluis, siue in pascuis, siue in satiss, eis concessi eadem libertate, qua tenui, sed & omne participium in siluis, & reliquo vsuario communi, in hoc nihilominus filijs meis consentientibus mihi.

FACTVM est autem hoc apud *Traiectum*, in ecclesia S. SERVATII confessoris præsentibus etiam reliquijs S. GERTRVDIS virginis, pro simili negotio illuc tunc alatis. *Maestricht* Vt autem hæc traditio omnibus retrò sæculis rata & inconuulsa permaneant, omnem rem, uti gesta est, litterarum memorix commendamus, & sigillis nostris ego & GODEFRIDVS filius meus roboramus, & testes idoneos, qui huic rei interfuerunt, subterfignauimus.

Signum Lamberti nostri Capellani.

S. Roberti Capellani.

S. Gerardi Comitis de Gelre, & fratris eius Henrici.

S. Godescalci de Iacen.

S. Henrici de Cuck. S. Arnulphi de Rede.

S. Cononis de Montaut.

S. Theoderici de Bemel. -

S. Henrici de Birbaica.

S. Balduini de Osteruic.

S. Walteri de Grimberges.

S. Reineri Aduocati Leodicensis.

Denique de scriptis testibus & illud notum facimus, quod Comes HENRICVS, qui eandem villam in beneficium à nobis tenuit, duobis annis, antequam hæc donatio confirmaretur, nobis reddiderit, ad opus fratrum, quod ad eum pertinuit.

FAG-

1096.

FACTVM est autem hoc Incarnationis Domini anno millesimo nonagesimo sexto, Indictione quarta, regnante Domino nostro Iesu Christo, anno etiam profectiois Christianorum contra paganos Ierusalem.

NOTATIONES.

IDA) Godefridi Iusti seu Barbati, Lotharingæ nostræ Ducis filia, filios habuit GODEFRIDVM cognomento BVLLONIVM, EVSTATHIVM, BALDVINVM, & GVILIELMVM. Priores tres Syriaco bello sacro summa cum laude interfuerunt: ex ijs Balduinus fratri suo Godefrido in regno Herosolymitano successit.

EVSTATHIVS domum reuersus, patris sui Eustathij locum in Poloniensi, & Lensiensi Comitatibus excepit: vt ex eius diplomate infra recitando liquabit. A Guilielmo, alijs Gerardo, stirpem suam deducunt Duces Lotharingæ, qui ad Mosellam nunc regnant. Alij à Gerardo Alfatio illam repetunt: ego nihil statuo, & talium rerum curiosis id discutendum relinquo.

HENRICVS III.) Comes Louanienfis & Bracbatensis, cuius diploma supra cap. 65. produximus.

CAP.

CAPVT LXIX.

Forestenſis Abbatia, monialium Benediſtinarum, prope Bruxellas, à Giſelberto Aloſtano fundatur, & à Fulgentio I. Abbate Affligemienſi legibus firmatur.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego FVLGENTIVS Dei gratia primus Abbas in loco, qui vocatur HAFFLINGEM, omnibus Chriſti fidelibus, poſt huius exilia carnis, in regimine viuorum habitacula cum Sanctis.

NOTVM vobis fieri volumus, quòd quidam miles GISELBERTVS nomine, filius *Baldvini de Aloſt*, filij *Adolphi*, alodium, quod ab Abbate S. Petri de HASNON emerat, noſtræ eccleſiæ, pro ſalute animæ ſuæ & omniũ anteceſſorum ſuorum, liberè tradidit, vt in eodem alodio, cum eiufdem alodij appenditijs, eccleſiam & clauſtrum, in honore beatæ Mariæ Virginis, conſtrueretur, vbi ſub regula S. Benediſti, mater ſua nomine ODA, cum filia LVTGARDE, monachicam duceret vitam.

HIS me, ſimul cum fratribus, ſentiente, quæſiuit à nobis charta & ſigillo hæc confirmari, ne nos, vel poſteri noſtri, ex his beneficiis, deinceps loco illi conferendis, aliquid vſui noſtro, abſque vòluntate ſoro-

K k

rum

rum inibi manentium, vindicaremus, si regulariter & secundum subscriptam institutionem vixerint. Sin autem non, quod auertat Deus, persoluant auri vnciam, quam idem miles, causa respectus, per singulos annos nobis dari instituit.

Huius rei testes sunt.

Albertus Snagardus.

Bernerus de Tenremonde, & nepos eius Astricus,

Lanxo de Aloß, & Henricus priuignus ipsius,

Sigerus de Aloß,

Suboldus Castellanus, Godescalcus nepos eius,

Tiboldus de Hofflade.

Et quia animabus earum vagatio non expedit, constitui, ut ex nostro loco fratres aetate & moribus maturos habeant, qui inibi per se habentes habitacula, tam de diuinis officiis, quam de secularibus procurent eis quoque necessaria.

Vna autem ex iisdem aptior ceteris regendis, electione Abbatis & sororum Dominum timentium, ab ipso Abbate proponenda est illis. Absque consilio Abbatis in suo consortio nullam eis concedimus recipere, nec Abbati ullam, absque earum consilio, eis inferre.

ORDINAMUS insuper & precipimus, ne cupiditate aliqua, infantium vel iuencularum sibi attrahant multitudinem, ne quoque aduersus Conuersas puellaris praeualeat leuitas, & ipsius congregationis destruat sanctitas. Notamus etiam Abbatem, vel eius nuntium, si necesse fuerit, publico placito, quod ter sit in anno, interesse; quia praeter illum alius Aduocatus ipsius alodij non aestimabitur. Quod si contigerit in earum possessione, vel in earum conuentu, alicuius rei magna transgressio, Abbatis praetolabitur praesentia.

SYPER omnia autem decreuimus ordinem *Cluniacensem* sanctimonialium de MARCINIS debere eas obseruare, vel aliarum feminarum, sub regulari Abba-

Abbate consistentium ; ita vt numquam de claustro, postquam intrauerint, liceat exire, sed claustri clauem Abbas habeat, aut monachus maturus, & Deum timens, cui bene credat. Professiones suas coram Abbate faciant: nulli mortalium, & maximè hominum, absque licentia in colloquutione socientur ; quod tamen cum magna grauitate & honestate fiat, præter verba otiosa, & risum mouentia, & absque inordinata coniunctione, & hoc non sine testimonio sororum Dominum timentium, cum clara luce dici.

FACTA est huius traditionis charta, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo sexto, Indictione IV. eo anno, quo occidentales, vna conspiratione, Ierusalem contra paganos proficiscuntur, cum quibus & iste GISELBERTVS profectus est. 1096.

Ego autem, post discessum ipsius *Giselberti*, loca ipsius alodij peragrans, & situm congregationi aptum non inueniens, in ecclesia FORESTENSI, ab Odone Cameracensi Episcopo nobis tradita, eas transtuli: vbi Christus, qui est sacrarum virginum sponsus, pacem tribuat eis, & vitam quietam det eis, inibi sanctè & castè sub eodem sponso suo viuere, per omnia & in omnibus ei placere, vt cum eodem in celesti palatio possint regnare, & in eius pijs amplexibus valeant in æternum gaudere. Quod filius æterni Regis eis præstare dignetur. Fiat, fiat, fiat.

NOTATIONES.

GISELBERTVS) seu Gilbertus , Balduini Aloftani filius, Adolphi seu Rodulphi nepos, an. 1083. à LotBERTO Abbate Hafnonienfi emit tria alodia, *Aloft, Raffeghem & Lede*: vt ex Lotberti diplomate, supra cap. 60. recitato, liquet. Ex his *Aloftanum* alodium idem Giselbertus, ad bellum sacrum profecturus, an. 1096. Deo obtulit, ad monasterium ODAE matri suæ, LVTGARDI filia suæ, alijsque virginibus construendum. Sed cum Aloftanus fundus ad id minus idoneus videretur, FVLGENTIVS Abbas Affligemiensis, in ecclesia Forestenfi , prope Bruxellam , ab Odone Cameracensi Episcopo accepta, monasterium constituit: vbi hodieque perstat illustis nobilium virginum Abbatia.

ALBERTVS SNAGARDVS) in diplomate Henrici Comitis Bracbatensis, quod supra cap. 50. produxi, vocatur ADALBERTVS SNAKART.

BERNERVS DE TENREMONDE.) Davidis Lindani Terneramondam, Antuerpiæ an. 1612. excusam, vide. lib.

Marchieu- I. cap. 6.

nes.

MARCINIS.) Existimo designari sanctimoniales Marchianenses , quarum disciplina olim fuit laudatissima, iuxta reformationem Cluniacensem, vt hic dicitur. Anno tamen salutis 1096. quo diploma istud scriptum est, non moniales, sed monachi residebant Marchianis: sed regulæ seu disciplinæ ipsarum memoria etiamnum restabat. Monialibus porro Marchianensibus monachi anno 1028. sunt subrogati, agente Balduino Barbato, Flandriæ Comite: vt in Originibus Benedictinis, & Annalibus Belgicis docuimus.

1096.

HOMINVM,) id est, virorum, phrasi Gallica.

GISELBERTVS profectus est ad bellum sacrum, eo ipso

ipſo anno, quo GODEFRIDVS BULLONIUS ANSELMVS
RIBOLDIMONTANVS, Aquicinctini monaſterij funda-
tor, & alij plurimi proceres Belgæ.

CAPVT LXX.

*Ida Boloniensium Comitissa anno 1098.
dotat S. Bartini monasterium in
Artesia.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Cùm
constet vnicuique incerta & imminens mors,
quàm necessarium nobis sit, salutis nostræ bonis
opibus eleemosynarumque largitionibus insiste-
do consulere, cotidianus mundanæ rei defectus
satis ostendit.

VND EGO IDA, Boloniensium Dei gratia Comitissa,
notifico tam futuris quàm præsentibus quibuscumque
quòd ob salutem animæ meæ, nec non pro anima do-
mini mei Comitis EYSTATHII, & pro incolumita-
te filiorum meorum EYSTATHII, GODEFRIDI, & BALDV-
INI (qui contra paganos incurſus, ex præcepto
Apostolico Hierosolymam profecti sunt) omnes con-
suetudines & Comitatum, & quidquid ad me pertine-
bat de terra, quam *Ondigir & Berenvoldus* Deo & S.
Bertino, ad eleemosynam pauperum tradiderunt, dō-
no LAMBERTO Abbati de cœnobio eiusdem Christi
confessoris BERTINI, & fratribus ibidem Deo seruien-
tibus, perpetuò possidendas concesserim: ea videlicet
ratione, vt nullus de heredibus prædictorum viro-
rum

rum , de terra illa..... ampliùs vsurpare audeat, ne Comes Boloniensis, neque quisquam ex parte eius de consuetudinibus seu comitatu illius aliquid exigere præsumat; sed libera & quieta ad vsus pauperum in perpetuum permaneat.

QVOD si quis infringere conatus fuerit, æternæ maledictionis vinculo obligatus in inferno, cum Iuda traditore Domini, debitas pœnas exsoluat, nisi digna satisfactione citò pœnitens resipuerit.

1098.

ACTVM IN villa MERCK, anno Dominicæ Incarnationis MXCVI II. Indictione prima, regnante PHILIPPO Rege Francorum, in præsentia spectabilium personarum, quas hic per testimonia annotauimus.

Signum IDAE gloriôsæ Comitissæ.

. . . . .

NOTATIONES.

MERCK) vicus est agri Boloniensis, haut procul à Caleto : quo loco Eustathius Comes Boloniensis, eiusque coniux Ida, parentes Godofridi Bullonij Abbatiam Benedictinorum, quæ *S. Maria de Capella* dicitur, an. 1090. fundauerunt, monachis ex vicino Hammeni cœnobio euocatis: vt Iperius in ms. Chronico Bertinenfi, & Meierus in Annalibus Flandriæ tradunt.

C A P.

CAPVT LXXI.

*Baldricus Nouiomensis ac Tornacensis
Episcopus parochiam Tiletanam donat
Canonicis Harlebecanis an. 1105.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego BALDRICVS Dei gratia Nouiomensium siue Tornacensium Episcopus. Quoniam nobis à speculatoribus Ecclesiarum, ad cultum sanctæ Religionis, multa documenta, quibus virtus ad virtutem promoueri potest, conseruata sunt, animaduerti inter cetera nihil Deo placabilius, animæ verò nostræ nihil fore salubrius, quàm fratres Domino canonicè famulantes, ne deuient, diligenter obseruare, & ad vsum eorum, qui pro nobis exorant, ne turpis lucri fœditatibus insudēt, beneficia ecclesiarum cum beneuolentia conferre.

QUA PROPTER quidem dignis petitionibus cuiusdā ROTBERTI assensum præbens ei dimissionē personalitatis de altari, quod in villa, quæ dicitur TILETVM, situm est, concessi, & intercedentibus venerandis Principibus, videlicet Comite ROTBERTO, & dilectissima coniuge sua CLEMENTIA, LAMBERTO quoque Archidiacono, & ceteris clericis, nostris assentientibus, Præposito Harlebecensis Canonice, pro meis prædecessorumq; meorum criminibus redimendis, cū omni deuotione contradico scilicet tenore, vt quādiu Rotbertus vixerit, de redditibus altaris viginti solidos denariorum omni anno fratribus persoluat. Illo verò mortuo, ipsum altare cum omnibus sibi pertinentibus, siue decimis, siue terris, siue aduocationibus, siue quibuscumque administrationibus, ad mensam fratrum, ibidem Saluatori deseruiendum,

tium,absque illius contradictione perpetualiter appendat.

ILLVD etiam adnectendum censui , vt Præpositus illius altaris curam gerens,vnoquoque anno , in festiuitates SS.Simonis & Iudæ,Episcopo siue ministris eius decem solidos denariorum soluat. Porro si Archidiaconus , siue Decanus in ecclesia supranominatæ villæ synodum tenuerint , ad procurationem suam , statuto tempore , priores consuetudines habeant , sicque ab omni alia exactiōe prædictum altare Præpositus , cum ipsis fratribus , liberum in perpetuum teneat.

QVOD vt nostris seu futuris in temporibus ratum & inconuulsum maneat , sub anathematis interdictione confirmaui , & sigilli mei signo corroborauī, his præsentibus,

Lamberto Archidiacono , Guidone Cancellario,

Gontero Decano, Gontero Præposito,

Balduino Cantore, Henrico Decano,

Lietberto Canonico, Fretherico Decano.

Geldulfo Canonico. Athelolfo Canonico.

1105.

ACTVM est Tornaci anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinto. Indictione XIII. regnante PHILIPPO Rege Francorum , domino BALDRICO episcopante, ROTBERTO iuniore, principatum Flandriæ obtinente. Ego GVIDO Cancellarius subscripsi.

NO-

NOTATIONES.

BALDRICVS) seu Baldericus , Nouiomenſis ac
Tornacenſis Epiſcopus, is eſt, qui ſcripſit Hi-
ſtoriam ſeu Chronicon Cameracenſe & Atre-
batenſe, Duaci an. 1615. typis editum, ſæpe à no-
bis citatum: quo nihil vtilius aut accuratius in iſto ge-
nere ſcriptionis. Scripſit & Chronicon Morinenſe ſeu
Ternanenſe : quod vtinam quis in lucem proferat?
Rogatus item fuit à Godefrido Epiſcopo Ambianen-
ſi, vt Hiſtoriam diœceſis Ambianenſis ſcriberet: quod
an præſtiterit, neſcio. Viuere deſijt an. 1112.

TILETVM) opidum linificio opulentum, Flandriæ
velut vmbilicum obtinet.

ROTBERTVS II.) cognomento Hieroſolymitanus,
Flandriæ Comes, an. 1111. deceſſit, Atrebatî ad S. Ve-
daſtum conditus.

CLEMENTIA) Guilielmi Burgundiæ Comitis filia,
Calixti II. Papæ ſoror, an. 1131. obiit Borburgi ſepulta,
in nobilium virginum cœnobio à ſe condito.

LI

CAP.

C A P V T LXXII.

*Lambertus Episcopus Atrebatensis an.
1106. confirmat possessiones. Lensiensis collegij Canonorum in Artestia, Ida Godefridi Bullonij matre, Eustathio Bolonien-
sum & Lensiensium Comite, eiusque coniuge Maria, petentibus.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vnus veri & summi Dei, amen. Ego LAMBERTVS Dei miseratione Atrebatensis Episcopus, iustis & honestis petitionibus honorabilis Comitis EUSTATHII, & nobilis eius vxoris MARIAE Comitissæ, nec non & matris prædicti Comitis, IDAE religiosæ Comitissæ acquiescens, quod à ministerio nostro exigunt, scire volumus tam præsentibus quàm futuris filijs nostris, quòd in libertate spiritus, LENSIENSI ecclesiæ & Canonicis eiusdem ecclesiæ, ex petitione prædictarum personarum, ratum & stabile, perenni tempore, per nostræ auctoritatis priuilegium confirmauimus.

Vnde illa omnia, quæ in possessionem prædictæ ecclesiæ, siue à Principibus, vt in eorum præceptis & scrip-

scriptis continentur, siue à ceteris Dei fidelibus iam prædictæ Ecclesiæ, quæ cognoscitur ad titulum B. *Mariae* semper Virginis Domini nostræ, & B. *Vulganij* confessoris, à principio fundata, iuste donata, & canonicè sunt possessa, siue in posterum concedenda, pondere nostræ auctoritatis à Canonicis & eorum Prælati disponenda auctorisamus.

PRAETEREA ecclesias SS. *Leodegarij* atque *Laurentij* martyrum, & eorum episcopales redditus, sicut prædecessor noster venerabilis & religiosus Episcopus LIETBERTVS, ad vsus Canonicorum donauit & concedimus: ita tamen vt presbyteri, qui in ijs ecclesijs populo præficiendi sunt, per manum Canonicorum, siue eorum Prælatorum, Atrebatensi Episcopo semper offerantur, & sicut canonicum est, de honestate vitæ suæ Episcopo professionem faciant, & obedientiam promittant, & sic curam populi suscipiant & gerant.

DE DECANO autem, iuxta timorem Dei, & auctoritatem sanctorum Canonum eligendo, liberam Canonicis concedimus facultatem: de ADVOCATO autem in suis causis, sicut ex rogatu & permissu Comitum cognouimus, quem voluerint, & quamdiu voluerint, & non vterius. Canonici hunc talem habeant Aduocatum. Datum Atrebatim anno Dei Christi 1106. Indictione XIII. septimo Idus Iunii, anno autem pontificatus domini LAMBERTI Episcopi Atrebatensis XII. regnante PHILIPPO Rege in Francia, ROTBERTO iuniore Comite in Flandria, EYSTATHIO Comite Bononiensium & Lensensium.

1106.

NOTATIONES.

Lens.

LENSIUM sine *Lendium*, Artesie opidum, Balderico in Chronico Cameracensi lib. 2. cap. 22. *Lenense castrum*, habet ecclesiam perantiquam S. VULGANII natione Scoti reliquijs nobilem: in qua Canonici an. 1028. residere ceperunt. Hanc circa an. 1060. LIETBERTVS Cameracensis & Atrebatensis Episcopus dotaui: quod LAMBERTVS Atrebatensis Episcopus an. 1106. approbavit.

IN ecclesia Lēfienti exstat sacellum seu capella peruetusta, in qua EVSTATHIVS Comes Bononiensis, & vxor eius IDA, God. Bullonij parentes, dicuntur sepulti.

Eidē LAMBERTO Episcopo Deipara, noctu apparēs, dedit Candelam seu CEREVm illum famosum, qui Atrebatum etiamnum religiosissimè adseruatur, nec ardendo minuitur: de quo fusè in Annalibus Belgicis ad an. 1115. egimus.

CAP.

CAPVT LXXIII.

*Odardus Cameracensis Episcopus an.
1108. confirmat Teneramonda-
num Canoniorum collegium, à
Remigio seu Ringoto Caluo,
Teneramonda domino, eius-
que coniuge Adelvvide
fundatum. 1108.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, amen.
ODARDVS, per gratiam Dei Episcopus Camera-
censis, pro salute animæ meæ, meorumque præ-
decessorum, pro magna Ecclesiæ deuotione, do-
minæ ADELVIDIS, venerabilis vxoris REMIGII TE-
NERAEMONDANI & omnimoda supplicatione Canoni-
corum Teneramondensium, eos ab omni persona,
omnique laica vexatione, auctoritate Dei & nostra
emancipamus, & Canonicis eius ecclesiæ canonicam
libertatem assignamus, concedentes vt Decanus, qui
Canonicorum ibidem Deo famulantium curam ha-
buerit, in ecclesiæ malefactores excommunicandi po-
testatem habeat. Sic tamen vt eadem ecclesiæ, pro li-
bertatis memoria, tres Teneramondensis monetę so-
lidos Decano Bruxellensi ad vsus nostros singulis an-
nis persoluat.

Dvo ecclesiæ altaria de *Opvuyck & Lebbeke* ecclesię
Teneramondensis, sanctæ scilicet *Trinitatis & S.
Christiane*, solummodo ad ædificia siue ornamenta

ecclesiæ retinenda, libera canonicè tradidit in quibus, saluis nostris redditibus pontificalibus, presbyteri per Decanum & Canonicos statuuntur, & ipsi nobis vel ministris nostris ad Curam suscipiendam præsententur.

PRAEFATAE quoque ecclesiæ alodia de *VVinsla* in campis, in siluis, in pratis, de *Morsle* in campis, in siluis, in pratis, de *Gheuerghem* in campis, in siluis, in pratis, cum omni Iustitia terræ & silvæ, liberè & integrè confirmamus: solis Canonicis vsibus profutura.

Præterea quæcumque, à quibuscumque, in terris, in siluis, in pratis, seu in alijs possessionibus præfatæ Ecclesiæ oblata sunt, vel in posterum offerri contigerit, modis omnibus ad Canonicorum vsus permanere ac conservari decernimus. Quæ bona ne tradantur oblivioni, nostri sigilli imaginatione signamus: & ne ab aliquo violentur, auctoritate Dei & nostra, sub anathemate prohibemus. Huius confirmationis testes sunt.

Signum Rodolphi Archidiaconi.

- S. Anselmi Archidiaconi.
- S. Euerardi Archidiaconi.
- S. Sigardi Decani.
- S. Lamberti Subdecani.
- S. Lamberti, Sanctæ Mariæ Canonici.
- S. Gerardi Canonici.
- S. Marcellini Canonici.

1108.

Peraçtum est hoc, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo octauo, Indictione prima, prædicti Episcopi anno tertio. Salus & gloria omnibus Christianis.

NO-

NOTATIONES.

ODARDVS) siue Odo, ex primo Abbate monasterii S. Martini Tornacensis, factus Episcopus Cameracensis, obiit an. 1113,

REMIGIVS) alias Ringotus, cognomento Caluus, collegij Canoniorum & ecclesiæ Ternermondanæ fundator, an. 1106. viuere desijt: vt in eiusdē ecclesię libro Obituario, vt vocant, legitur.

BIENNIO post ADELVIDIS, quondā Remigij vxor, tunc vidua, confirmationem hanc foundationis impetrauit. Plura vide apud Lindanum in Ternermonda lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 2.

CAPVT LXXIV.

Baldvinus cognomento Securis, Flandriæ Comes, alodium Valsense ecclesiæ S. Petri Insulensis detractum, circa an. 1115. eidem restituit.

EGO BALDVINVS, Dei miseratione Flandrensis Comes, contra Deū & ecclesiam B. Petri Insulensis me peccasse, & multū male egisse, per Dei gratiam recognosco. Alodium enim, quod venerabilis predecessor meus Comes BALDVINVS, qui eam fundauit, & in ea sepultus est, ad honorem & seruitium Dei, & Fratrum sustentationem, prædictę ecclesię pro remissione peccatorum suorum contulit, & priuilegio

uilegio suo firmavit, ego peccator contra Deum & salutem animæ meæ, iniuste subtraxisse recognoui.

Nunc itaque Dei miseratione respectus, coram venerabilibus, Teruanensium IOANNE, & Nouiomensium ac Tornacensium LAMBERTO, Episcopis, me in hoc & in alijs peccasse confiteor, & culpam dico, & prefatæ Ecclesiæ ius suum, scilicet prædictum alodium, quod est in villa *Vals*, in territorio Aquisgranensi, recognosco, & nulli omnino amplius inde Warandus ero.

PRECOR etiam successores meos & fideles meos, quatenus omni modo, cum Dei adiutorio, elaborent, ut Ecclesia illa ius suum, & alodium quietum & liberum rehabear.

EGO verò CAROLVS, consanguineus & successor Comitis BALDVINI, in præsentia ipsius id ipsum pro iustitia recognosco, concedo & confirmo.

Signum IOANNIS Morinensis Episcopi.

S. LAMBERTI Nouiomensis & Tornacensis Episcopi.

S. CLEMENTIAE Comitissæ.

S. Alardi Pincernæ.

S. Balduini Gandensis.

NOTATIONES.

BALDVINVS) cognomento Securis, nulla prole relicta, an. 1119. decessit, Audomaropoli ad S. Bertinum conditus. Heredem scripsit amatinum suum CAROLVM cognomento BONVM seu PRIM, Canuti Danorum Regis filium.

IOANNES Morinorum Episcopus, Iuonis Carnutensis Episcopi discipulus, Ipris ad S. Martinum, Formisellæ & alibi Canonicos regulares constituit, & an. 1130. obiit.

CAP.

CAPVT LXXV.

Eustathius Comes Bononiensis, Godefridi Bullonij frater, terram Mercensem, qua ad S. Bertini monasterium pertinet, ab omni exactione liberam facit, anno

1122.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego EYSTATHIVS, Dei gratia Bononiensis Comes, notum facio tam futuris quàm presentibus quibuslibet, ad salutem animæ meæ, nec non per omnia patris mei Comitis EYSTATHII, matrisque meæ IDAE Comitissæ, & fratrum meorum CODEFRIDI Hierosolymitani Regis, atque BALDEVVINI, qui ei in regno successit, terram, quam beatus Bertinus infra ministeriū de *Merck* possidet, videlicet quæ ad eleemosynam pauperum pertinet, à comitatu & omnimoda consuetudine, nec non ab omni prorsus exactione liberam fecisse..... præter decimam & fossatum: sic tamen vt de eodem fossato demonstratio illa, quæ vulgò *Besene* vocatur, nullatenus exigatur.

Huius autem libertatis concessio facta est à me EYSTATHIO apud *Capellam*, post reditum meū ab Hierosolymis anno XX. Dominicæ autem Incarnationis millesimo centesimo vicesimo secundo, Indictione XV. regnante LYDOVICO Rege in Francia, nec non

1122.

M m

DA-

DANENSE KAROLO Marchionatum administrante in Flandria: presente IOANNE Morinorum Episcopo, & alijs testibus idoneis tam clericis, quàm laicis, quorū nomina subtus habentur annotata.

Signum EVSTATHII Comitis.

- S. IOANNIS Episcopi Morinorum.
- S. Heriberti Archidiaconi.
- S. Walteri Archidiaconi.
- S. Lamberti Abbatis S. Bertini.
- S. Balduini Abbatis S. Wolmari.
- S. Rainaldi Abbatis Andernensis.
- S. Mangerij Abbatis de Capella.
- S. Alulfi Cancellarij.
- S. Lamberti. S. Bernardi.
- S. Rodulfi, filij Comitis Eustathij.
- S. Arnoldi.
- S. Eustathij Vicecomitis
- S. Balduini Conestabilis.

NOTATIONES.

CAPPELLA) B. Mariæ titulo clara, est Benedictinorum Abbatia, diœcesis Bononiensis, haurit procul à Caletto, in ministerio seu territorio Merkenfi, an. 1090 ædificata,, ab Eustathio seniore Comite Bononiensi, huius Eustathij itemque Godefridi Bullonij patre: vt supra cap. 60 ex Iperio & Meiero docui.

DANENSIS KAROLVS.) Designatur CAROLVS BONVS seu PIVS, Flandriæ Comes, S. Canuti Danorum Regis filius. Brugis an. 1127. ab impijs cæsus: cuius vitam, Parisijs an. 1615. editam, scripsit *Gualternus* Teruancensis Canonicus, ad Ioannem illius vrbis Episcopum.

Andres.

ANDERNENSE seu Andrense monasterium, in diœcesi Bononiensi, an. 1084. fundauit *Balduinus* Gifnarium Comes, monachis Benedictinis, ex Carofenensi apud

apud Pictones cœnobio euocatis: vt Iperius & Meicrus tradunt.

ALIUD est ARDENSE monasterium in eadem diœcesi Boloniensi situm, quod an. 1144. Balduinus Præfectus regularibus ord. Præmonstratensis tradidit: teste Meicro. Apud eruditos in pretio est *Lamberti Ardensis* ms. Chronicon, ab huius loci Canonico regulari cōscriptum: in quo leguntur curiosa de Comitibus Bononiensibus & Gifnensibus.

CAPVT LXXVI.

*Godefridus Barbatus , Lotharingia
Brabantiaq; Dux, Montem S. Gu-
berti immunitate ac priuilegijs
an. 1123. honorat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. GODFRIDVS, gratia Dei Comes Louaniensis, Dux Lothariensis, omnibus veritatis amicis.

SIT notum vobis, quia diebus meis & ANSELMII Gemblacensis Abbatis, iuxta villam, quæ *Beltrins* dicitur, erat locus, qui nunc MONT S. GVBERTI de nomine eius cognominatur. Mons quidem inculcus, sed munitioni aptus, prædium Gemblacensis ecclesiæ erat, & ecclesiæ, quæ in eo fuerat, iam multo tempore destructa erat: sed tamen secundum quantitatem suam, quod Leodicensi Ecclesiæ debebat, tempore congruo persolvebat.

ABBAS & monachi & familia Ecclesiæ timentes, quod timendum erat, scilicet ne quacumque occasione iniustus peruasor locum inuaderet, & munitione ædificata vicinos, & maximè familiam Ecclesiæ affli-

M m 2

geret,

geret,habito mecum consilio,feria quarta Paschæ, fe-
returS.GVLBERTI,cum reliquijs,illuc deportauerūt,
& Deo cooperante,& per beatum Guibertum infir-
mis multam sanitatum gratiam largiente, ecclesiam,
vt cernitur hodie,adificauerunt, multo sumptu & la-
bore:vt locus ille non habitatio vastatoris, sed domus
esset Saluatoris.

GAVDEBAM actum meo consilio,vt mihi in Gem-
blacensi cœnobio esset ad Deum frequens oratio, &
vnde vicinis non perturbatio, sed animarum & cor-
porum esset consolatio.Cùmque propter pacis & con-
cordiæ vnitatem,multi illuc conuenirent, & ad habi-
tandum sibi domos construerent,iterum habito consi-
lio cum amicis meis & cum supradiçto Abbate, & fa-
milia Ecclesiæ,decreui,vt locus ille cum opido Gem-
blacensi ius legale & consuetudinarium in omnibus
haberet.Vno me excepto, nullus ibi quidquam iuris
haberet;Aduocatum nullum, nisi me susciperet; per
Abbatem & per me,si necessitas exigeret,componen-
da componerentur,corrigena corrigerentur.

QUAMVIS autem ego,licet & antecessores mei, per
manum Imperatoris sim constitutus Aduocatus Gem-
blacensis cœnobij, tamen vt omnimodò esset rata
mea constitutio,adhibita est etiam Leodicensis Epif-
copi talis confirmatio,vt si ego vel aliquis successo-
rum meorum quod constitutum est mutauerit, ana-
thema sit Amen.Amen.

1123.

ACTVM anno Dominicæ Incarnationis millesimo
centesimo vicesimo tertio, Indictione prima,epacta
vicesima secunda, domino ALBERONE, primo huius
nominis,Leodicensium Episcopo.

NO

NOTATIO.

ANSELMVS) Abbas Gemblacensis, is fuit, qui Sigeberti Gemblacensis monachi: Chronicon ab an. 1112. vsque ad an. 1149. cōtinuauit: quod Auctarium, cū ipso Sigebertino Chronico, typis Antuerpiæ an. 1608. edendum curauimus.

CAPVT LXXVII.

*Antuerpiana S. Michaelis Abbatia,
ord. Præmonstratensis, an. 1124. fundatur ac dotatur, per Hildolphum Præpositum, & Canonici Antuerpienses, qui S. Norberto eiusque sodalibus ecclesiam S. Michaelis cesserunt, ad basilicam Marianam, nunc cathedralem, sese transtulerunt.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego HILDOLPHVS, Præpositus S. MICHAELIS in Antuerpia, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum. Qualiter præfata ecclesia nostra ad vsus Canoniorum Præmonstratensis ordinis transferis,

M m 3

& qua

& qua de caussa assensus Capituli nostri eis datus fuerit, præsentis scripti attestatione notificamus.

CUM in diebus nostris quidam TANCHELINVS nomine in partibus nostris aduenisset, & venenoso sermone à fide, & à Sacramentis Ecclesię plurimos auertisset, hac de caussa, vt illa hæresis, quę prouinciam nostram occupauerat, funditus extingueretur, consilio domini BYRCHARDI Episcopi, & totius populi, & assensu Capituli nostri, Dominū NORBERTVM, virum nostris temporibus, spectabilis religionis, accersiri curauimus, ei que ac suis fratribus regulam B. Augustini seruantibus, suamque institutionem exsequentibus supradictam ecclesiam, cum capellis in eius cœmiterio fundatis, & tribus curtilibus & iugero terrę, eidem cœmiterio adiacentibus, cum quattuor præbendis, per manus memorati Episcopi tradidimus, circumspectione vigiles, digneque perpendentes, quodd eorum saginaremur orationibus, & bonis spiritualibus, si eos sustentaremus beneficijs temporalibus.

Nos verò prius numero duodecim, numerum nostrum in octo terminauimus præbendis, & cum his & Præpositurę nostrę integritate, ad ecclesiam B. MARIE in eadem villa transulimus. Ceteras verò quattuor præbendas, per omnia eis consimiliter participantibus, proprio nostro arbitrio dedimus. Excepto quodd alodia & mancipia, quę vsque ad hæc tempora Ecclesia illa possederat, in nostros singulariter vsus segregauimus.

BAPTISMVS verò celeberrimi temporis, videlicet Pascho & Pentecostes, in ecclesia illa obseruabitur, reliquo autem tempore Parochianus noster baptizandis prouidebit. Infirmos autem visitare, & communicare, oleoque inungere, confessions audire, mortuos sepelire, omnibus hæc ab eis quærentibus liberè concedimus.

VT autem tam præclarę beneficentię foedus inuiolatum inter nos & ipsos semper permaneat, hoc definitum est, vt quodcumque munus infirmus & moriens paroc-

parochianus, siue in terra siue in alia substantia, cuius ecclesiæ aliquod obtulerit, aut pro se offerri instituerit, per medium diuidatur. Quod verò alienus sanus vel infirmus, aut parochianus incolumis dederit, ecclesiæ, cui hoc datum fuerit, absque partitione possideat.

IPSAE verò Ecclesiæ sedulas in inuicem iuges sibi debebunt fraternæ caritatis orationes, in omnibus necessitatibus sese supportantes. Pro commemoratione verò suæ libertatis, vtraque ecclesiæ persoluet Cameracensi Præsuli aureum nummum Antuerpiensis inonetæ & ponderis, singulis annis, in festo S. Lucæ.

VL autem hæc rata & inconuulsa permaneant, sigilli nostri impulsione, & testium subscriptione, qui interfuerunt, & hoc donum dederunt, annotari curauimus.

Ego HILDOLPHVS Præpositus S. Mariæ.

Anselmus Canonicus. Bernardus Canonicus,

Giselbertus Boreas. Raduardus Canonicus.

Ouo Canonicus. Radnardus scriptor.

Rogerus Canonicus. Hildeuinus Parochianus.

ACTVM autem est hoc anno Verbi incarnati millesimo centesimo vicesimo quarto, Indictione secunda, Epacta tertia. 1124.

NOTATIONES.

HILDOLPHI diploma istud exstat & apud Card. Baronium tomo XII. Annalium, quod Antuerpia ipsi ad urbem misimus, ex Ecclesiæ nostræ Antuerpiæ scriptis fideliter depromptum.

TANCHELINVS,) homo totus impius ac petulcus, Sacramentariam, Adamiticam & alias hereses Brugis, Antuerpiæ, in Zelandia, & alibi per Germaniam inferiorem sparsit. Anno 1113. vrbe Brugenſi pulsus, demum apud Antuerpiam à viro zeloso percussus An. 1116. an. 1116. occubuit.

EIVS

ERVS hærefes Antuerpiæ pullulantes S. NORBERTVS, candidi ord. Præmonstratenſis conditor, à Canonico-
rum collegio in ſubſidium euocatus, cùm per ſe tum
per ſuos iugulauit : vt in Chronico Præmonſtratenſi
uſuſ docui.

CAPVT LXXVIII.

*Burchardus, Cameracenſis Epiſcopus
eccleſiam Antuerpienſem libertate
donat, & approbat Canonico-
rum migrationem ex baſilica S.
Michaelis ad baſilicam
S. Mariæ, an. 1124.*

IN nomine Patris & Filij, qui eſt veritas, & Spiritus ſancti, qui eſt amborum charitas. BURCHARDVS, diuina miſeratione Cameracenſium Epiſcopus, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum. PONTIFICALIS ſollicitudinis, & compenſatiuæ diſpenſationis eſt, à nobis ſeu ab alijs bene geſta, quando oportunum fuerit altius promouere, & promota, vt permancât, firma ſanctione ſolidare. Eapropter ANTVERPIENSEM Eccleſiam qualiter ad vſus duodecim Canonico-
rum libertate donauimus, & poſtmodum ad altius per diuinam inſpirationem ſublimauimus, præſentis paginæ atteſtatione notificamus. Sanè prioris fundationis & libertatis priuilegium huiusmodi eſt.

CVM in Eccleſiaſte ſcriptum ſit: *Sibene feceris, ſcito
cui feceris, & eris gratia in bonis tuis multa;* Nobis, qui
in

in specula positi sumus, obnixius est perpendendum, ne erogationis nostræ gratia illicita largitione irrogetur. Igitur ecclesijs, quibus præsumus, in posterum providentes, personarum nostrarum consilio, hortatu etiam & petitione domini GODEFRIDI, gloriosi Lotharingæ Ducis, ecclesiam S. MICHAELIS, quæ est ANTVERPIÆ, hætenus vnius personæ inuestitione, & parochialis presbyteri seruitio contentam, cum appendicijs suis, capella scilicet S. WALBURGIS, quæ est in eodem burgo, & capella de LINLO, & BERENDRECHT, & ORTHOREN, & omnibus quæ infra ambitum præfatæ parochiæ continentur, ad vñs Canoniorum, in eadem seruientium, manumittimus.

PERSONARVM quoque substitutiones, & quaslibet exactiones (soluta quotannis in festiuitate S. Lucæ, nobis seu successoribus nostris S. Mariæ Cameracensis ecclesiæ Episcopis, canonicè substitutis, à præfata ecclesia, pro libertatis suæ memoria, nummo auri Bisanti) excluso certo pontificali debito, interdiximus. Eo quidem tenore, vt Præpositus cum duodecim Canonicis ibidem in præsentia statuatur. Nos verò Ecclesiæ nostræ dignitatem canonicè conseruantes, decernimus, vt à Canonicis Præpositus canonicè electus, nobisque seu successoribus nostris præsentatus, curam Canoniorum de manu nostra suscipiat, & nobis, more Præpositorum præfatæ Cameracensis ecclesiæ, debitam obediētiam impendat.

AD hanc ergò Canoniorum institutiōnem perpetuū muniendam, eandem ligandi atque soluendi potestatem, quam mater nostra Cameracensis ecclesia in peruasores suos habet, sæpèfatæ S. Michaelis ecclesiæ in malefactores suos concedimus, & vt presbyteri parochiales à Præposito & Canonicis substituti, Curam à nobis seu ministris nostris recipiant, decernimus.

VT autem libertate à nobis tradita Canonici inibi substitui possent, præfatus Dux duas partes manipulorum decimæ, quæ ad ANTVERPIAM, & eius ambitum

N n perti-

*God. Bul-
lonius.*

pertinent, quas à prædecessore suo illustris memorie GODEFRIDO Duce, & postea Ierosolymitano Rege, S. MICHAELIS ecclesiæ traditas, iniuste subtraxerat, eidem ecclesiæ recognouit, & concessit, & ut nostri decreti auctoritate firmarentur, impetrauit.

*S. Norber-
tius.*

EVOLVTO autem non multo tempore, clerici præfatæ ecclesiæ S. Michaelis, multa circumspectione vigiles, digneque perpendentes, quod eos, quorum sustentarentur carnalibus, saginare debent spiritualibus (nam eos heresiarchæ *Tanszelini* venenosus sermo infecerat) ad se fratrem NORBERTVM, virum nostris temporibus spectabilis religionis, accersire curauerunt, ei que ac suis fratribus regulam B. AUGUSTINI seruantibus, suamque institutionem exsequentibus per nostras manus ecclesiam supradictam, quam à nobis susceperant, cum capellis in eius cæmeterio fundatis, & tribus curtilibus, & iugero terræ, eidem cæmeterio adjacentibus, contradiderunt.

IPSI verò prius numero duodecim, numerum suum in octo terminarunt, & se cum octo præbendis, & præposituræ suæ integritate, ad ecclesiam B. MARIAE transtulerunt. Reliquas verò quattuor præbendas, per omnia suis consimiliter participantes, sub nostræ auctoritatis confirmatione tradiderunt: excepto quod alodia & mancipia, quæ usque ad hæc tempora ecclesia illa possederat, in suos usus singulariter segregauerunt.

BAPTISMVS verò celeberrimi temporis, videlicet *Pascha* & *Pentecostes*, in vtraque seruabitur ecclesia: reliquo autem tempore parochianus sacerdos S. Marię baptizandis providebit. Sepeliri quoque defunctos in vtriusque ecclesię cæmeterio licebit.

UT autem tam præclaræ beneficentiæ factus inuolutum inter ipsos semper permaneat, hoc definitum est, ut quodcumque infirmus & moriens parochianus, siue in terra siue in alia substantia cuius ecclesiæ obtulerit, aut pro se offerendum instituerit, per medium diuidatur. Quod verò alienus, sanus vel infirmus

mus

mus, aut parochianus incolumis dederit, ecclesia, cui hoc datum fuerit, absque partitione possideat.

NEC minùs vtramque ecclesiam integra & parili libertate donamus. Iplæ verò ecclesiæ, seclusa inuicem omni exactione, iuges sibi debebunt fraternæ caritatis orationes, in omnibus necessitatibus sese supportantes. Pro commemoratione verò suæ libertatis, vtraque Ecclesia persoluet Cameracensi canonico & catholico Præsuli aureum nummum, Antuerpiensis monetæ & ponderis, singulis annis in festo S. Lucæ, priori dimisso debito.

QVAECVMQVE igitur Pontificum seu Principum largitione, inò quorumlibet Catholicorum collatione, memoratis Ecclesijs oblata sunt, vel vlteriùs conferentur, huius nostri decreti munimento, eisdem ad vñs, vt dictum est, Canonicorum assignamus. Ne qua verò Canonica secularisue persona, processu temporum, in hanc nostri decreti paginam, spiritu calumniæ, moueatur, collata conseruatoribus pace, in peruasores, quoad resipuerint, anathematis terminium promulgamus, atque nostra subfigillatione, & canonica adstipulatione confirmamus.

SIGNVM *Wrebaldi* Præpositi,

S. Ioannis Archidiaconi. *S. Radulphi* Archidiaconi,

S. Anselmi Archidiaconi. *S. Anselmi* Præpositi.

S. Widonis. *S. Roberti*. *S. Gerardi* Capellani,

S. Oilardi Decani. *S. Hugonis*, *Heriberti*, Canonico-
rum,

ACTVM est autem hoc, anno incarnati Verbi mil- 1124.
lesimo, centesimo, vicesimo quarto. Indictione secunda, epacta tertia, Præsulatus domini BURCHARDI nono.
Ego WERIMBALDVS Cancellarius scripsi & recenlui.

NOTATIONES.

BVRCHARDVS) Odoni an. 1113. defuncto in Episcopatu Cameracensi successus est, & anno 1130 viuere desijt, vt Dodechinus in Chron. tradit, aut an. 1133. Idē an. 1124. Antuerpiensem Deiparæ basilicam. Canonicorum accessione & ædifi eijs mirificè auctam, consecrauit. Quod versiculi vulgares testantur :

*Vndecies centum ductis & sex quater
(annis,
Virginis à partu conciliante reum;
Burchardus Præsul hac atria, nec minùs
(aram,
Sacrauit mediũ, quod tenet ecclesia.*

S. WALBURGIS) capella seu ecclesia, in verteri burgo Antuerpiensi sita, est ea ipsa, quam Rothingus seu Rothingus, Antuerpiensium Princeps, & eius coniux Bebelina, S. Willibrordo Archiepiscopo Ultraiectino circa an. 725. donarunt. De qua vide supra cap. 6.

LINLO) hodie *Lillo*, vicus seu pagus ad Scaldim, tertio lapide ab Antuerpia, nunc in propugnaculi formam redactus, & aquis magna ex parte obrutus. Hinc non longè absunt vici, *Berendrecht & Orthoren*, nunc *Orderen*.

AVRVM BISANTIVM) seu Bisontinum, ita dictum à Ve-

Vesontione Sequanorum metropoli, quam Itali *Bisanzon*, Galli *Besanzon* nuncupant.

LIETARDVS porro, Burchardi in Episcopatu successor, Canoniorum migrationem ex Michaëlitana basilica ad Marianam an. 1135. Indictione XI. præsulatus sui anno quarto confirmauit. In quo diplomate inter alia dicitur, Canonicos sibi oblationes Paschæ & Pentecostes reseruasse, reliquas verò S. Michaelis fratribus, & ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ sororibus, sub eodem conditionis tenore, per omne tempus concessisse. Ex quibus patet, vt in alijs multis, præsertim Germaniæ monasterijs, sic & in Michaëlitano apud Antuerpienses cœnobio, moniales ord. Præmonstratensis simul cum fratribus, sed claustro ab ijs separatas, olim vixisse.

CETERVM Canonici Antuerpienses, vt Romæ Canonici S. Petri in Vaticano, pileis quotidie vtuntur violaceis, qui color est Ecclesiæ Romanæ. Olim & vestes eiusdē coloris gestarūt, quod vetēres picturæ docent. Baronius certe in Annalibus suis, ad an. 393. multis demonstrat, clericorum olim vestitum nec album, nec nigrum, sed violaceum fuisse.

CAPVT LXXX.

*Godefridus Barbatus , Lotharingia
Dux & Marchio Antuerpiensis,
decimas, per Godefridum Bul-
lonium, prædecessorem suum,
Antuerpiensi Canonico-
rum collegio datas, eidem
restituit an. 1124.*

GODEFRIDVS Dei gratia Lotharingæ Dux
& Marchio B. Tribuno, & omnibus Ant-
uerpiensibus, tam maioribus quàm mi-
noribus, gratiam & amicitiam suam.
DECIMAM duorum manipulorum ec-
clesiæ Archangeli MICHAELIS, quam dominus &
prædecessor meus beatę memorię Dux GODEFRIDVS
& postea Rex Ierosolymitanorum, ab Imperatore
liberè in feudo tenuit, hortatu fidelium virorum, tam
clericorum quàm laicorum, præcipuè instinctu diuini
amoris, præfatę Ecclesię, ad vñs CANONICORVM
inibi seruientium contulit. Quod etiam multis ex vo-
bis notum est.

Quo defuncto, cùm Dux HENRICVS Ducatum ob-
tineret, quorundam susurronum oblatratu, eandem
decimam ab ecclesia iniuste surripuit.

CVM verò, diuina miseratione, Ducatui præessem,
& hanc in potestate mea inuenissem, quibusdam
amicis meis habendam tradidi. Sed cum multis &
cre-

creberrimis Canoniconum querimonijs concuterer, tandem consilio accepto, cùm tamen à quibusdã, sicut aliquibus ex vobis patuit, pro ea mihi promitteretur pecunia, Ecclesiã recognoui & concessi, Deo & vobis sic existimans satisfacere.

AD HÆC omnia successorum meorum cùm timere fraudem & malitiam, ne sicut, contra Ecclesiã malè actum est, simile quid fieret; Dominum meum Imperatorem conueni; & omnium prauorum hominũ cauillationem secludens, Imperialis testamenti subscriptione & subsignatione firmari impetraui. Super his autem tam idoneè & tam iuste ordinatis & confirmatis, cùm Episcopus ecclesiã canonicã libertati traderet, rogatu meo, in pagina suã libertatis sub anathemate confirmauit.

SED quia sunt nonnulli ex vobis, qui prædictam decimam, à me in feudo acceptam, quorum BERNEON & alter OLDEIVS est, mentiuntur, quidam verò à me emptam fabulantur; quibus omnibus diem ..... sãpius constitui; & cùm ad præsentiam minimè venirent, liberorum virorum iudicio, Ecclesię conseruaui.

PRECOR igitur vos tam homines quàm amicos meos, B. Tribunalum, & fratres eius, O. filium, TITDON, WILDBODON, & ceteros quosq; amicos meos, quatenus Ecclesię, contra malefactores suos, iustitiã conseruetis, & eam tam in decima, quàm in alodio, in seruis, & ancillis, & ad omnem Canoniconum querimoniam, mei causã, fideliter iuuetis. Valete.

NO-

NOTATIO

De Marchionibus Antuerpiensibus.

HENRICVS.) Dux Limburgi & Lotharingæ inferioris, idemque Marchio Antuerpiensis. Habuit enim Antuerpia, cum pago Rienti suos olim Principes seu Marchiones, ac Comites proprios primò Francorum Regibus (qui Romanos è Belgica ac reliqua Gallia pepulcrunt) pòst Germaniæ Imperatoribus obnoxios.

BENEFICIO Theoderici, Francorum Regis, ROTHINGVS seu ROHINGVS, cum vxore sua BEBELINA, Marcā Antuerpiensem an. 725. tenuit, & S. Willibrordo Archiepiscopo Vltraiektino ecclesiā veteris castri seu burgi Antuerpiensis. ac tertiam partē telonei donauit: vt ex eiuldem Rothingi diplomate supra cap. 6. recitato liquet. Rothingi principatum quinam exceperint, non constat; primis antiquitatum nostrarum monumentis, per Normannorum vastationes, penitus deperditis.

Anno 1008. GOTHILO cognomento MAGNVS Comitatum Antuerpiensem possedit; vt ex diplomate S. Henrici Imp. supra cap. 44. producto constat. Idem postea Ducatum Lotharingæ inferioris, anno scilicet 1023. defuncto fratre Godefrido, obtinuit. Frederico demum Mosellanorum Duce an. 1034. sine filijs mortuo, Mosellanā seu superiorem quoque Lotharingiam ab Henrico Imp. impetrauit.

LIBEROS reliquit, Godefridum Barbatum seniorē, Gozilonem seu Cothelonem Ignauum, Fredericum, qui postea Stephanus IX. Papa fuit, & Odam Baldrico Comiti Louanienti, infra cap. 65. laudato, nuptā.

GOTHILONI Magno filius GOTHILO IGNAVVS in
Marca

Marca Antuerpiensi, & in Ducatu Lotharingæ inferioris successit; iuxta Hermannum Contractum.

GOTHALONEM Ignauum *Fredericus*, Lotharingæ inferioris Dux Adelberonis Episcopi Metensis, & Henrici Boariæ Ducis frater, an. 1046. excepit. Fredericum intra Andouerpum an. 1055. Godefridus Barbatus senior & Balduinus Comes Flandrensis obiederunt, sed irritò conatu; vt Sigebertus in Chronico testatur. Obijt is an. 1064.

GODEFRIDO auunculo suo successus est idem GODEFRIDVS BARBATVS senior. Duxerat is Beatricem, Frederici II. Ducis Mosellani filiam, Bonifacij Italiæ Marchionis viduam, & an. 1070. decessit, Viriduni conditus. Liberos reliquit Godefridum Gibbosum & Idam Godefridi Bullonij matrem ex Eustathio Comite Boloniensi.

Barbato filius GODEFRIDVS GIBBOSVS in Marchionatu, nemque Ducatu Lotharingæ inferioris succenturiatus, an. 1076. Antuerpiæ à sicario confoditur, & Viriduni iuxta patrem conditur, nulla prole relicta. Vxorem duxerat Mathildem, potentissimam Italiæ Marchionissam, Bonifacij & Beatricis, quos supra laudauimus, filiam.

DE MATHILDE, sua olim Principe ac Marchionissa est quod Antuerpia sibi applaudat. Fuit virilis animi mulier, quæ pro Romanis Pontificibus contra Henricum IV. Regem & Pseudopontifices non semel arma sumpsit. Anno 1115. moriens magnam Tusciæ partem Ecclesiæ Romane legauit. Id S. Petri patrimonium hodie dicitur.

AN. 1076. Henricus IV. Imp. Ultraiecti existens Ducatum Lotharingæ inferioris filio suo *Conrado*, Marcam verò Antuerpiensem GODEFRIDO BULLONIO, ex Eustathio Comite Boloniensi, & Ida Godefridi Gibbosi sorore nato, attribuit: vt Lambertus Scaffnaburgensis tradit. Idem Bullonius Lotharingæ inferioris Dux an. 1089. ab eodem Imperatore creatus est,

O o

Sige-

Sigeberto teste;obiijtque demum Rex Hierosolymitanus an.1100.

GOD.Bullonio defuncto , HENRICVS Comes Limburgensis(cuius in hoc diplomate fit mentio) vacantem S.R.I. Marchionatum ad Scaldim , cum Ducatu Lothariensi,ab eodem Henrico IV.obtinuit.

HENRICO Limburgensi ob rebellionem capto,Ducatus & Marca GODEFRIDO BARBATO , Comiti Louanienfi,ab eodem Henrico an.1106.attribuuntur.

ANNO 1126.God.Barbatus,Conrado Imperium ambientem adhærens,à Lothario illius æmulo vtraque dignitate priuatus est,VALERANO Limburgensi,Henrici Exducis,filio substituto. Infra exstat diploma Auerbodienfe, in quo hic Valeranus, *Dux & Marchio* disertè nuncupatur.

LOTHARIO mortuo, Conradus Imp. eidem GODEFRIDO BARBATO an.1137.& Lotharingiam inferiorè,& Marcam Antuerpiensem rursus attribuit ac confirmauit. Is vtrumque principatum ad Godefridos, Henricos,& alios suos in Brabantia successores transmisit.Obijt autem Barbatus an.1140. stilo Romano, in Affligemiensi Benedictinorum Abbatia, tertio lapide à Bruxella,conditus.

Hæc de primis Antuerpiensium Marchionibus, hætenus obscura, in gratiam vrbs nostræ Antuerpiensis,fusiùs enarrare visum fuit;ad *Vrelonem,Ansbertum,Arnoldum*,& alios nescio quos,à Wolfango Lazio , eiusque sequacibus confictos Marchiones , explodendos.

C A P.

CAPVT LXXXI.

*Henricus V. Imp. decimas Sanctiflitanas
Antuerpiensi S. Michaelis ecclesie
concedit, petente Godefrido Bar-
bato, Loth. Duce & S. R. I.
Marchione ad Scaldim,
an. 1125.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HENRICVS Dei gratia Romanorum Imperator Augustus. Dum vtilitatibus sanctæ Ecclesiæ pro fauore consulimus, antecessorum nostrorum statuta non solum confirmamus, verum etiam augmentare curamus, idque ad profectum totius Imperij à Deo nobis collati congruere haudquaquam diffidimus. Dignum est etiã vt Celsitudo regalis Principum petitionibus eò libentiùs faueat, quo promptiùs eos in sua perseuerare prospicit fidelitate.

OMNIBVS igitur tam presentibus quàm futuris notum esse volumus, nos consilio & petitione fidelis nostri GODEFRIDI, videlicet Ducis & Marchionis, concessisse ecclesiæ S. Michaelis Archangeli, quæ est sita in burgo, qui dicitur ANTVERP, omnem decimã, quæ continetur à terminis Sandifliten vsque Olmeremuthen: ita vt quartam eiusdem decimæ partem ecclesiæ Præpositus sibi retineat, & reliquas in vsus fratrum conferuet.

Hvrvs autem nostrę traditionis testes idoneos
subscriptimus, quorum nomina hæc sunt;

Cunrandus Osnaburgensis Episcopus,

Eurichardus Cameracensis Episcopus,

Gerardus Merseburgensis Episcopus.

Alij quoque Principes,

Arnulphus de Los, *Theodericus* Comes,

Gerardus Comes, *Paganus* Comes,

Otho de Mares, *VVillelmus* Comes,

Hermannus Piscis, *Stephanus*.

Hoc etiam MATHILDIS Romanorum Regina sua
corrobavit præsentia. Huius autem chartę traditio
facta est, præsentē eiusdem ecclesię Præposito HIL-
DEVVINO & obnoxie petente. Et ut hoc nostrę aucto-
ritatis præceptum, per futura tempora, firmum &
inviolabilem obtineat vigorem, manu nostra subter-
firmavimus, & sigilli nostri impressione iussimus
insigniri.

SIGNVM domini HENRICI Romanorum Impe-
ratoris.

BRVNO Cancellarius recognovit. Data XI. Kalēdas
Decembris, an. Dominicę Incarnationis MCXX.....
Indictione .... regnante HENRICO Romanorum Im-
peratore. Actum est apud Traiectum in Christo fe-
liciter. Amen.

NOTATIONES.

HENRICVS V. IMP.) an. 1125. Leodij Pascha
celebrauit: inde per Nouiomagum veniens
Vltraiectum, ibidē feriā quinta Pentecostes
vivere desijt: succedente Lothario, Saxonū
Duce. Hoc ipso anno suspicor diploma istud conscrip-
tum fuisse.

ARNOLPHVS Comes Lossensis, fundator Abbatiz
Auer-

Auerbodienſis inſtituti Præmonſtratenſis; cuius diploma vide infra.

THEODERICVS Comes eo nomine ſextus Hollādiz.
GERARDVS Comes Gelriz.

CAPVT LXXXII.

*Baldvinus Comes Aloſtanus, eiſque
frater Iuanus an. 1125. eccleſiam
& pradia varia in Herenbal-
deghem dant monaſterio
Affligemiensī.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis.
Ego BALDVINVS DE ALOST ac frater
meus IWANVS notum fieri volumus om-
nibus in Chriſto fidelibus. quod diuina
vt credimus compuncti inſpiratione de
peccatis noſtris, & conſiderantes quàm breues ſunt
dies hominum, reddidimus eccleſiam de HERENBAL-
DEGHEM in manum Episcopī, ad opus Eccleſiæ HAF-
FLIGEMIENSIS, pro redemptione animarum noſtrarū,
& patris noſtri, parentumque noſtrorum.

DEDIMVS etiam eidem Eccleſiæ Haſſligemiensī
duo curtulia in Herenbaldeghem, iuxta molendina
iacentia, ac duos manſos terræ, qui iacent ante portā
ipſius: qui manſi quoniam feodum erant LOTHEWINI
de Herenbaldeghem filij Liuini, mutuauimus vnā

Oo 3 cum

cum curtilibus erga illum cum libero alodio cultura nostræ.

REDDIDIMVS præterea molendina de Herenbaldegghem, quæ mater nostra pro anima patris nostri spēsate Ecclesiæ contulerat, pro salute videlicet animarum nostrarum ac parentum nostrorum. Insuper alodium nostrum in TESTREPA, quod necdum alicui in feodum assignaueramus, eidem Ecclesiæ contulimus in omni iure libertatis & dominij, quo illud tenebamus, à teloneo ac vectigali, in omni loco dominationis nostræ, ipsam Ecclesiam liberam facientes; vt participes efficeremur orationum fratrum, tam viui quàm mortui, & vt defunctis nobis facerent, quidquid vni ipsorum defuncto fieri solēt.

Vt autem hæc nostra traditio rata & inconuulsa perpetualiter permaneat, hanc chartam inde conscriptam sigilli nostri impressione fecimus confirmari, subscriptis etiam ac notatis testibus, quorū hæc sunt nomina:

Willelmus de Vorselar.

Goselinus de Ordengem.

Folcardus de Asca.

Albertus de Herenbaldenghem.

Arnulfus Kerkessem.

Rudolfus de Nielle, filius Fromini.

Anselinus de Blaresfelde.

Ascelinus, Amman de Bruxella, & filius suus Henricus.

Arnulfus ac Ingelbertus de Breda.

Henricus Vulpes.

Willelmus de Aloft, Dapifer.

Oldeius & frater suus Luardus, Gandenses.

Acta sunt hæc anno Domini MCXXV.

1125.

NO-

NOTATIO.

HIC diplomati appensum est sigillum, cum hac inscriptione, SIGILLVM BALDVINI GANDENSIS. Ex quo liquet, Comites istos Alostanos ex GANDENSI seu GANDAVIA familia fuisse (de qua supra cap. 35. egimus) & nunc Alostanos, nunc GANDENSES fuisse cognominatos.

AMMAN) apud Bruxellenses idem est etiamnum, quod Prator.

ANNO MCXXV.) Errat itaque Meierus, qui Balduinum Gandensem, Iuani fratrem, an. 1124. obiisse scribit.

CAPVT LXXXIII.

*Godefridus Barbatuſ, Lotharingia
Brabantiaque Dux & Comes Lo-
uanienſis, fundat Fliderbecan. m
ſeu Vlrbecanam Benedicti-
norum Abbatiam, prope
Louanium an. 1125.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatiſ. Ego GODEFRIDVS, Dei ordinatione, Dux & Marchio Lotharingiæ, atque Comes Louaniæ, omnibus fidelibus cęleſtes mercari diuitias.

CONSIDERANS omnem mundi gloriam, inſtar fluminis

minis, raptim præterfluere, & omnes amatores suos subito inanes & vacuos relinquere, vtile mihi fore perspexi & necessarium, vt de diuitijs, diuina mihi largiente bonitate concessis, aliqua seruis Dei viuës impartirer, quę moriens integra inuenirem.

Locvm itaque quemdam FLINDERBECA appellatũ, ab omni potestate, tam mea, quàm Ecclesię Louanienſis, liberum, beato Petro Haſſligemienſis ecclesię (ſicut moris eſt Principibus) cũ omnibus pertinētijs ſuis liberè tradidi; vt Abbas Haſſligemiēſis cellā ibi Dei & meā meorumquę opitulatione, exſtrueret, monachos poneret, qui die noctuquę pro mea, meorumquę ſalute, Deo ſupplicarent. Vt autem firma pax & concordia inter clericos & monachos, ſicut decet, inuolabiliter perſeueret, ex vtraque parte inmutabiliter decretum eſt, ne altera pars quidquam, quod iuris ſit alterius partis, ſibi uſurpet.

ADVOCATVS verò loci erit, quicumque LOVANIAE Comes fuerit; qui Aduocatũ alium pro ſe numquā conſtituet, nec de Aduocatia illa aliud beneficium exiget aut recipiet, niſi deuotas à fratribus orationes, & æternam à Chriſto remunerationem. Præterea omnem uſum tam in ſiliis, quàm in paſcujs, & aquis meis, fratribus libenter annui, eſt vt à teloneo, & omni huiusmodi exactione, in omni loco mei iuris, perpetuū ſint liberi.

Vt autem hæc traditio noſtra firma & inconuulſa perſeueret, præſentem paginam ſigillo meo ſignaui, & idoneis teſtibus, quorum ſubſcripta ſunt nomina, confirmaui,

Signum Meuronis Decani.

- S. Richesonis Scholaſtici, S. Euerardi.
- S. Ioannis & Henrici de Bierbeke.
- S. Henrici de Landen.
- S. Wilhelmi de Becheuoort.
- S. Arnulfi de Oppenthorp.

Datum eſt hoc LOVANIAE anno Incarnationis, milleſimo, centeſimo, viceſimo quinto.

NOTATIO.

LOVANIA)feminino genere pafsim apud medijs
 xui fcriptores, hodie LOVANIVM, fedes veterum
 Comitum Louaniensium, habet Academiam à
 Ioanne Brabantie Duce an. 1426. institutam,
 toto orbe celeberrimam. *Lipsum*, plura qui volet,
 legat.

CAPVT LXXXIV.

*Parcum seu viuarium ferarum, prope
 Louanium, à Godefrido Barbato,
 Loth. Brabantieque Duce, in Ab-
 batiam ord. Præmonstratensis
 an. 1131. conuertitur.*

ALEXANDER, gratia Dei sanctę Leodienfis
 Ecclesię Episcopus, per suam patentem
 litteram, notum facit tam præsentibus
 quàm futuris, quòd GODEFRIDVS Dux
 Lotharingię, idem & Marchio & Comes
 tam pro salute sua quàm suorum, filuulam in
 Australi parte Louanij sitam, quam fossa & vallo
 clausam ferali lustro deputauerat, Deo inspirante, in
 P p vsus

visus meliores volens conuertere, annuentibus filiis suis GODEFRIDO, & HENRICO, fratri Gaultero, Abbati ecclesie beati Martini de suburbio Laudunensis ciuitatis, ad fundandum & ædificandum ibidem ecclesiam, in honore beatę Marię donauit.

Et postea nube seditionis discordięque inter ipsū Episcopum & Ducem antē habitę, in beatę pacis serenitatem (Deo propitiante) conuersa, Episcopus prædictum locum in conspectu plurimorum, qui pro reformanda pace conuenerant, liberum fecit, ad petitionem Ducis prædicti, liberauitque prædictus Episcopus prædictum locum, ab omni parochiali iure.

Præterea verò prædictam ecclesiam & Abbatem, tam à sua, quàm ministrorum suorum qualicumque exactione prorsus absoluit. Generali tamen Synodo, si ab ipso monitus fuerit, nequaquam interesse negligat: & ordinauit de decimis, & alijs multis punctis, in alia littera desuper confecta contentis.

1131

DATVM Leodij anno Domini MCXXXI.

NOTATIO.

LAUDUNENSIS) S. Martini Ecclesia Canonico-
rum, in suburbano sita, anno 1121. in
regulare ord. Præmonstratensis cœnobium à
S. Norberto est conuersa, obtinereque secun-
dum locum inter eiusdem ordinis Abbantias.

PARCENSIS Abbas est Ducis Brabantię Archica-
pellanus, & quidem hereditarius.

CAP.

CAPVT LXXXV.

*Alexander Episcopus Leodiensis, Innocentij II. Papa mandato, an. 1131.
 è terra eleuat corpus S. Gerardi
 Abbatis Broniensis, & illius
 monasterij pradia recenset.*

IN nomine sanctę & indiuidue Trinitatis amen. Omnibus sanctę matris Ecclesię filijs & beneuolis pax perennis, amen: ACCENSO in terris super candelabrū caritatis igniculo, multi renuntiauerunt & iuis & sæculo. Quorū de numero, Deus sanctissimi & venerabilis patris nostri GERARDI nobis argumento multiplici declarauit gratiam, cuius ego ALEXANDER Dei gratia Leodicensis Episcopus, licet indignus, diuina reuelatione & præceptis salutaribus monitus, nec non mandatis domini Papę INNOCENTII, qui & Gregorius, delegatus, hac indie recolo sacrosancti corporis attollentiam.

NOTVM sit igitur omnibus tam futuris quàm præsentibus, quodd cum super hoc adfuissemus BRONII, plures ibi nobiliores adfuerunt: inter quos maxime GODEFRIDVS, Namuci Comes illustris, ad honorem Dei sanctique sui militis GERARDI festinus accessit; cæteruatimque affinibus & remotis plebibus, nobisque tantę solemnitati reuerenter, vt decebat, assistentibus,

P p 2

rite

rite celebratis omnibus, venerabilis Godefridus memoratus Comes, deuotione ductus, & monitus diuinitus in nostra praesentia, & adfistentium sancto Dei confessori Gerardo, suisq; cultoribus hanc professus est deuotus uenerationis expeditionem, & profese suisq; posteris, ne ultra transgredierentur fidei iussoriam & sacramenti dignioris obligauit cautionē.

COGNOVIT igitur & professus est liberam & absolutam fundi & fundatoris possessionem, in quam de iure nullam habet, vel unquam habuit exactionem, nulliusq; hominij de terra siue praedio, aut rei familiaris respectione, nec in Abbacia iam facta de fundo aliquam affectat aduocationem, sed ex mandato Regali, si vocatus fuerit ab Abbate, pro solo suę interuentionis ad Deum commercio, sibi debere defensionem.....

Nos verò, non sine ipsius Comitum consilio, dignū duximus Ecclesię libertatem, & sui tenoris potestatem subnotare, in qua nullus sibi participium vindicabit, & tam nostro quàm Comitum sigillo confirmare.

HAEC sunt igitur quae legitimè & integerrimè possidet Ecclesia, in quibus Abbas eiusdem habet omnia iura, iudicialiaque potestates, in villa *Bronij* & in *S. Laurentio*, & in parte quam habet in *Bosieres*, in *Maisons*, in parte quam habet in *Libinas*, in *Lauis*, in *Montinio*, in *Fen* deserta, in *Sofeis*, in *Vaflin*, in *Merderech*, in parte quam habet in *Hermeton*, in *Bohordes*, & *Boherdeles*, in *Mansionile*, in *Halliras*, in *Romerciras*, in *Mannilia*.

IN his locis & vicis possidet Ecclesia bannum & iustitiam, impetum & burinam, ictum & sanguinem reperturam, fora, telonea, Vicecomitatum..... tam libere possidet, sicuti fundator ipsius loci, nobili prosapia exortus, beatus GERARDVS, cuius corpus hodie in Mausoleum recondidimus, ante conuersionē suam possederat, à solo Deo & praedecessoribus,

NEC sit qui praesumat iniicere manus in seruos
&

& ancillas & facultates Ecclesiæ, vel in hominib^s cohabitantes in omni ipsius possessione.

VICECOMITATVM & ceteras obsecutrices dignitates Abbas, cùm voluerit, erogare poterit.....

VT hæc igitur, quæ prælibauimus, & valeant in æternum, tam nostri quàm Comitis GODEFRIDI Namucensis impressione sigilli fecimus confirmari, cum subscriptione nobilium virorum clericorum & laicorum, qui rei celebratæ testes adfuerunt.

Ioannes Archidiaconus & S. Crucis Præpositus.

Hermannus Archidiaconus & Nuellenſis Præpositus.

Arnulphus Comes Lofsensis.

Ebalus de Florinis.

Gualterus de Barz.

De familia beati Lamberti.

Theodericus de Ponten.

Wedericus de Prato.

Lambertus & Arnulphus de Hoio.

Albricus de Vileir, & alij multi.

Ex parte Comitis.

Henricus filius eius cognouit & probauit.

Ingobrandus de Ham, & Ingobrandus filius eius.

Rigoldus de Wange.

Theodericus de Fengiet. Gualterus filius eius.

Libertus de Bosſieris.

Manasses adoleſcens de Hirſe, & alij quàm plures.

Actum Bronij feliciter anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo XXXI. Indictione IX. 1131.
Concurrente III. Epacta XX. imperante LOTHARIO, anno regni eius sexto, Episcopatus nostri tertio. Duret in sæculorum sæcula, amen.

NOTATIONES.

GERARDVS) Abbas & fundator monasterij Bro-
nienſis, quod nunc S. Gerardi dicitur, in
diœceſi Namurcenſi, Vide ſupra cap. 30 & 36.
NAMVCVM) hodie Namurcum. Vide ſupra
cap. 36.

CAPVT LXXXVI.

*Innocentius II. Papa eccleſiam maioris
Xenodochij, quod S. Ioannis dicitur,
in vrbe Bruxellenti, an. 1131.
conſecrat. Diploma pontificium,
an. 1497. ſe vidiffe teſtatur
Henricus Bergius Came-
racenſis Epiſcopus.*

HENRICVS de BERGIS, Dei & Apoſtolicę Se-
dis gratia Epiſcopus Cameracęſis vniuer-
ſis & ſingulis præſentes litteras inſpe-
cturis, pariter & audituris, ſalutem in Do-
mino ſempiternam.
QVONIAM pium eſt & rationi congruum, veritati
teſtimonium perhibere, in ijs præſertim, per quę ſa-
lus

Ius procuratur animarum, deuotioq; crescit in populo, & cultus augetur diuinus, hinc Vniuersitati vestræ notum facimus, ac tenore præsentium fideliter attestatur, quòd litteras fel. record. INNOCENTII Papæ, consecrationis, dedicationis & Indulgentiarum ecclesiæ S. Ioannis Bruxellensis, nostræ diocesis, cum sigillo oblongo, in cera viridi impendente impresso sigillatas, nobis per dilectos nobis in Christo Mamburnos & Gubernatores hospitalis dictæ ecclesiæ S. Ioannis præsentatas, nos cum ea, qua decuit, reuerentia recepimus, eiusmodi sub tenore.

ANNO ab Incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo primo, Idibus Octobris, regnante 1131.
LODOVICO seniore in Francia, dominus Papa INNOCENTIVS ecclesiam istam dedicat, in honore B. Mariæ virginis, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & B. Stephani protomartyris, & beatorum confessorum pariterq; Pontificum Medardi & Gildardi. Quo factò huius dedicationis, diem tot annis agi solènem à populo celebri festiuitate instituit, quot & peccatorum veniam se adepturos, & Domini gratiam promerituros incunctanter se à Sede Apostolica, ex auctoritate B. Petri, scirent, qui ad hunc diem singulis annis conuenire, hunc solenniter peragere, hunc diem cū spiritali uicanditate, cū cordis puritate & animi pia deuotione, ex iussu & auctoritate Apostolica celebrarent.

EXTERARVM autem regionum plebes ne peractæ benedictionis, & tantę gratiæ, & tanti muneris haberentur expertes, trium mensium tempus dominus Papa indicit, vt locum veniæ, donum gratiæ, in hac domo orationis perciperet, quicumque huc hoc tempore, cum deuoti cordis sacrificio, adueniret, & pœnitentię munus Deo satisfaciens offerret, & condigna satisfactione à præteritis resipisceret. Huic autē dedicationi interfuerunt,

HYGO Rotomagensis Archiepiscopus, Ostiensis
Epif-

Episcopus.

MATTHEVS Albanensis Episcopus,

ALBERVS Virdunensis Episcopus,

GAUFRIDVS Catalaunensis Episcopus,

ALVISVS Atrebatensis Episcopus.

Post quarum quidem litterarum præsentationem & receptionem, nobis & per nos, vt præmittitur, factas, fuimus per præfatos Mamburnos & Gubernatores dicti Hospitalis, debita cum instantia, requisiti, quatenus ipsas præinsertas litteras auctoritate nostra ordinaria transumptari, exemplari, & collationari, ac in publicam Transumpti formam redigi facere, nec non aliquas Indulgentias eis concedere dignaremur.

Nos HENRICVS Episcopus præfatus, attendentes postulationem eiusmodi fore iustam & rationi consonam, quodq; iusta petentibus non est denegandus assensus, idcirco dicta nostra ordinaria auctoritate, litteras istas præinsertas, in præsentia Reuerendi in Christo Patris domini GODEFRIDI, eadē gratia Episcopi Daguēsis, nostri Suffraganei, ac nobilis viri domini ROLANDI DE MOL militis, *Reineri de Atrio* Canonici Anderlechtensis, *Sernaty de Kerhouen* presbyteri, Leodicensis diœcesis nostri Capellani & *Francisci Lupart* clerici ac nostri Secretarij, Rectoris parochialis ecclesiæ de Celles, nostræ diœcesis, vidimus, legimus atq; tenuimus. Et quia illas sanas & integras non vitiatas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carere reperimus, eas ratas & gratas habentes & approbantes, ipsas per nostrum Secretarium inibi, in prælibatorum dominorum conspectu, exemplari, collationari ac transumptari, & in publicam transumpti formam redigi fecimus ....

In quorum & omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentis litteras fieri & per Secretarium nostrum subscribi, sigilliq; Camerę nostrę iussimus appensione communiri.

Datum

Datum Bruxellæ nostræ diœcesis, 22. mensis No-
uembris, anno Domini 1497. 1497.

NOTATIO.

INNOCENTII II. Papę diploma iam recitatum hodieque adseruatur Bruxellis, in S. Ioannis Xenodochio, cum pontificio sigillo appenso. Quę porro fuerit causa aduentus Pontificis in Belgicā nostram, paucis edisseram.

ANNO 1130. HONORIO Papę defuncto, INNOCENTIVS II. legitimè electus successerat, alijs Petrum Leonis in schismate eligentibus. Innocentius Petri potentiam veritus, mari se commisit, & in Galliam appulit. Nouiomo, Cameraco, alijsque vrbibus lustratis, an. 1131. mense Martio Leodium ad Lothariū Imp. se contulit. Inde in BRABANTIAM hoc ipso anno venit, & Idibus Octobris templum maioris xenodochij, quod S. Ioannis nuncupatur, BRUXELLIS solēni ritu consecrauit.

REMIS postea Concilium habuit, cui S. NORBERTVS & S. BERNARDVS interfuerunt: ac demum in Italiam redijt, iisdem viris sanctis, cum Imp. Lothario, comitantibus.

Qq

CAP.

CAPVT LXXXVII.

*Lotharius III. Imp. iura ac priuilegia
ecclesia S. Seruatij Traiectensis ad
Mosam an. 1132. confirmat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
Ego LOTHARIVS huius nominis Rex Ro-
manorum tertius. Notum sit omnibus
tam posteris quàm præsentibus, quòd se-
cundùm priuilegia antecessorum nostro-
rum, TRAIECTENSI Ecclesiæ beati SERVATII quamdã
legem & Iustitiam renouauimus, quam antea trecen-
tis annis, & eo amplius in quiete & silentio tenuerat,
& eam ad sensu & fauore ALEXANDRI Leodiensis E-
piscopi, confirmauimus, ad destruendam controuer-
siam, quam Prepositus & Fratres de S. MARIA Traiec-
tæ, in contradictione eiusdem legis, suscitauerant.

Est autem ipsa lex & Iustitia talis, quòd ecclesia
parochiæ S. SERVATII sola in Traiectensi vrbe habet
decimas & terminum: & omnes, de quacumque re-
gione ad manendum ibi confluxerint, præter fami-
liam S. Mariæ, sanctique Lamberti, ad iustitiam Regis
pertinent, & in parochia S. Seruatij baptizari & se-
peliri debent.

Et consuetudo est, longo usu in habitum conuersa,
vt presbyter parochiæ S. Seruatij, & presbyter paro-
chiæ

chiz S. Mariæ, præfidente Archidiacono, communiter habeant Synodum in ecclesia S. Mariæ: ita vt presbyter parochiæ S. Seruatij appellet suos, videlicet omnes pertinentes ad iustitiam Regis, vbicunque maneant in eadem vrbe, & culpas eorum synodali lege corrigat.

Quod si quis hanc iustitiam vltcrius infringere tentauerit, offensam Dei & nostram & successorum nostrorum, Regali potestate fungentium, incurrere merebitur: quia dignum est, vt quod tam libera Ecclesia, regno attinens, tanto tempore obtinuit, nostro Regali banno stabile & inconuulsam permaneat.

ACTVM est hoc Aquilgrani, in Paschali curia, anno 1132. ab Incarnatione Domini M. C. XXXII. Indictione, X. regnante LOTHARIO huius nominis Rege Tertio, ALEXANDRO Episcopo Leodij existente.

Huius rei testes fuerunt,

VVilhelmus Prænestinus Episcopus Cardinalis.

Matthæus Albanensis Episcopus Cardinalis.

Ioannes de Crema presbyter Cardinalis.

VVido diaconus Cardinalis.

Albero Treuerensis Archiepiscopus.

Stephanus Metensis Episcopus.

Lietardus Cameracensis Episcopus.

De Principibus,

Dux VValeramus. *Dux Simon.*

Comes Arnulphus de Los.

Goswinus de Falcomonte.

Gerardus Hostade.

De Fratribus Ecclesia,

Ioannes Decanus.

Willo Camerarius.

Winandus Custos.

Henricus Cantor.

Reinerus Scholasticus.

Godefridus. Christianus. Walterus.
 Signum Domini LOTHARII inuictissimi Romano-
 rum Regis Tertij.

EGO ANSELMVS, ad vicem ADELBERTI Moguntini
 Archiepiscopi, Archicancellarij, recognoui.

NOTATIO.

NE quis miretur hic, inter testes, aliquot S. R. E.
 Cardinales nominari, moneo diploma istud
 an. 1132. scriptum, quo INNOCENTIUS II. Papa,
 à Petro Leonis Antipapa pulsus, in Gallia cū
 multis Cardinalibus & Episcopis agebat, auxilium à
 Lothario Rege postulans: qui anno sequenti Inno-
 centium armata manu restituit, & in sede pontificia
 collocauit.

1131

LOTHARI I porrò priuilegium iam recitatū MAXI-
 MILIANVS I. Imp. confirmauit, tabulis an. 1517. die 18.
 Decembris Hagenoæ datis.

CAP.

CAPVT LXXXVIII.

In Grunbergena ecclesia (qua primò Canonorum ord. S. Augustini, pòst monachorum fuit) S. Norbertus instituti Premonstratensis Canonicos an. 1128. collocavit : id Liethardus Episcopus Cameracensis an. 1132. probavit, & priuilegijs firmavit.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LIETHARDVS Dei gratia Cameracēsum Episcopus, tam futuris quàm presentibus in perpetuum. Diuina attestātē scriptura, quæ ait: *Ante mortem tuam benefac: quoniā non est apud Inferos inuenire cibum:* ad benè agendum inuitamur: prouidendum itaque nobis est, ne de nostra tarditate post mortem abiudicemur.

Ecclesiam igitur GRIMBERGENSEM, in honore S. Dei genitricis Mariæ, & S. Petri Apostolorum principis.....sitam, exaltare & nobilitare decreuimus: &

Q 93. quali-

qualiter ad nos à prædecessoribus nostris emancipata peruenerit, subnotare censuimus. Cum enim præfatam ecclesiam GUALTERVS quidam nobilis, quia in alodio suo sita erat, teneret, dominus ODO, prædecessor noster, petitione ipsius Gualteri, & redditione, eandem ecclesiā ab omni laica manu, & exactione aliqua & debitis obsonijs ad vsum *CANONICORUM*, secundum regulam B. Augustini viuientium, primò emancipauit.

Succedentibus verò tēporibus, cum illi nihil profecissent, & penitus ecclesiam in nihilum redacta reliquissent, iterū petitione eiusdem prædicti Gualteri, monachorū ordinē sub eadem libertate ibidē imposuit. Sed & illi persecutiones malefactorū, & paupertatē sustinere non valentes, iterū desolatā reliquerūt.

Nonissimè verò defuncto Gualtero, heredes eius GERARDVS videlicet & ARNVLPHVS quia patris & matris & parentum eorum ibidem ossa requiescebāt, desolationem ecclesię non ferentes, petierunt à domino NORBERTO, viro spectabilis religionis, per legatum suū hominem quemdam ALVARI CVM nomine, vt suę religionis fratres in præfata ecclesia poneret.

IPSE verò tandē petitionibus eorū acquieuit, & fratres ibidē impositi, sub tutela Abbatis & fratrum PRÆMONSTRATÆ ecclesię, per aliquot tempus commemorantes, & de die in diē, adiutrice gratia, in melius pro sua paupertate & proposito proficiētes, à nobis & Abbatem & præfatam libertatē innouari petierunt. Nos verò iustis eorū petitionibus annuimus: sic videlicet vt libera esset à seruitio, à ceterarum cōsuetudine ecclesiarum, ab omni prorsus exactione Episcopi, Archidiaconi, & Decani.

His autem ecclesię concelsis, Ecclesię Cameracēsi hoc solum de illa habendum retinui, ordinationē fratrum, & filialem loci subiectionem. Et si quem, secundum ordinem & tenorem Præmonstratę ecclesię, à qua descendit religio, Abbatē canonicè elegerint, vel eiusdem Præpositum, ego & successores mei sacrent, vel

vel vbi petitione fratrum, & necessitate idonea cogere eum sacrari permiserint: si quid etiam in concilijs, in Synodo, de iure & negotijs, & vtilitatibus ecclesiasticis tractare contigerit episcopum, de quiete sua Abbas euocetur ad eius dirigendum consilium.

IPSEMET verò Abbas parochiam cuiuslibet sacerdoti boni testimonij committat, quæ Episcopi per se vel vnũ de suis fratribus ad suscipiendam populi curam præsentet. Qui si peccauerit, vel fratribus in aliquo molestus fuerit, sicut ab Episcopo vel ministro eius, sic ab Abbate remoueatur vel corripiatur.

CONCEDO etiã vt si in bannitur terra, remotis excommunicatis, hæc canter Ecclesia, clausis ianuis. Interdico autem, ne quæquam à prædicto ecclesiæ claustro, sine permissione Abbatis, & assensu totius congregationis liceat discedere, discedentẽ verò nullus audeat recipere.

BONA etiam & possessiones, quas iuste & legitime prædicta Ecclesia possidet, ad vsus Canonicorum regularium ibidem Deo seruientium, presentis scripti pagina confirmamus: altare videlicet de *VVamblins* cum appendicijs suis, *Barckehem. Radelegim & Ramesdum*: altare de *Meyse*, cum appendicijs suis *Opehem & Rode*, altare de *Srombeke*, & decem & octo mansos terræ. Ex quibus prædictus *Gualterus* sex dedit, *Gerardus* filius vnum. *Aluericus* tertius filius suus.... *Reinerus* duos; & quod superest, antiquitus possedit Ecclesia. Quæcumq; præterea iuste adipisci poterit, firma & illibata illi conferuentur. Ad arcendas igitur quorũlibet importunitates, data cõseruatoribus pace, in præuaricatores, quoad resipuerint, excommunicationis sententiã proferimus, atque canonica subsignatione, nostraq; subimaginatione huius nostri decreti paginã confirmamus.

Signum mei ipsius **LIETHARDI** Episcopi.

S. Ioannis, Theoderici, Alardi,

Theoderici, Gerardi, Archidiaconorum.

S. Elebaldi Præpositi, Gildardi Decani, Rothberti Cantoris, Guidonis, Hugonis, Werimbaldi, Lambert, Adam, Bartholomæi, Canonicorum,

Actum

1132.

ACTVM est hoc Cameraci, anno Incarnationis Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, Indictione decima. Ego WERIMBALDVS Cācellarius scripsi & recognoui....

NOTATIO.

GVALTERVS)BERTOLDVS, Grimbergæ & Mechliniæ toparcha(cuius & supra cap.68. facta est mentio) filios habuit GERARDVM, ARNVLPHVM,&ALVERIEVM:VT EX recitato diplomate colligi datur.

BERTOLDORVM porrò familia olim præpotens fuit, & quæ varia olim bella cum Brabantiz Ducibus gessit:vt Diuzus,Harzus,& alij fufe narrant.Huic familiæ originem ac dotationem debet & Locus S. BERNARDI,illustri Cisterciensium Abbatia ad Scaldim, secundo lapide ab Antuerpia.

GRIMBERGA,Baroniæ titulo nunc clara,præter Abbatiam,habet arcem insignem ac vetustam.

CAP.

CAPVT LXXXIX.

*S. Bernardo Clara Vallis Abbate pe-
tente, Tungerloënsis ecclesia à Bur-
chardo Cameracensi Episcopo li-
bertate donatur, & Canonici
regulares ord. Præmonstra-
tensis in ea collocantur,
an. 1133.*

IN nomine sanctę Trinitatis & indiuiduę
Vnitatis. Notum sit tam præsentibus quā
futuris in perpetuum. Desiderium, quod
ad religionis propositum & animarum
salutem pertinere monstratur, animo
nos decet libenti concedere, & petentium desiderijs
congruum impartiri suffragium.

Ego itaque BURCHARDVS Cameracensium Episco-
pus petitionē religiosorū virorum, WALTMANNI
videlicet Antuerpiensium Abbatis, & BERNARDI
Claraualensis, approbandam æstimavi, supplicantū,
vt ecclesiam de TONGERLO libertate donarem, qua-
tenus in ea fratres Præmonstratensis ordinis, sub re-
gula B. Augustini degentes, liberē & quietē Deo fa-
mulari valeant. Quam petitionem bonam iudicans,
ideoque benignē exaudiens, prædictam ecclesiam

R r

beatz

beatæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ, ab omni exactione, debitisque oblationibus ad sustentandos Canonicos, in ea Deo sanctęque eius genetrici feruientes, liberam facio.

DEINDE, vt canonicum & iustum est, libens constituo, vt in statuendo Abbate sanior pars conuentus liberam potestatem obtineat; electus verò Camera-censi Episcopo presentetur, vt ab eo sine ulla contradictione, vel cuiuslibet personę aliqua exactione, consecratus, in parochia sua ius synodale libere obtineat.

FRATRIBVS autem eiusdem loci, auctoritate Dei & mea, prohibeo, ne post factam obedientiam, aliquid proprium secundum communis vitę professionem, liceat habere, neque sine eiusdem Abbatis licentia, & assensu Congregationis, discedere. Si verò per inobedientiã aliquis discesserit, & à qualibet ecclesia vel persona ignoranter, vel scienter receptus fuerit, postquam Abbatis querimonia quocumque modo retentori innotuerit, nisi eum sine dilatione dimiserit, sit retentor, cum retento, in sententia excommunicationis. Si autem, clausis quoque ianuis, hæc cantet Ecclesia, Abbas quoque ad synodũ non cogatur, nisi sigillatis Episcopi litteris fuerit euocatus.

QVId autem hæc ecclesia possessionum habeat, huic chartę inferere necessarium iudicauimus: Duas partes decimę eiusdem ecclesię, & dominicaturam, videlicet quadraginta bonarios cum molendino vno: terram in eadem parochia soluente annuatim xix. sextaria brasij, cum x. vasculis hordei: terrā insuper ibidem soluente xii. solidos, & denarium vnum, cum ceteris terrę debitis, & manso vno, soluente manipulum quartum: & insuper mansum vnum, *VV*imple mansum soluente v. solidos, cum suis debitis: *Vele* terram soluente xii. solidos & dimidiũ, cum reliquis debitis.

QVI-

QUI CVMQVE autem ista infringere aut auferre, vel huic nostræ paginæ, sigillo nostro signatæ, contraire præsumpserit, in extremo examine, cruciandus æternaliter diabolo tradatur. Pax igitur & benedictio conseruatores protegat; dissipatores verò vltio ignis æterni cum diabolo feriat.

VT autem hoc ratum omni tempore habeatur, atque à nullo præsumptore maligno violetur, quoscumque dissipatores huius mei beneficij, à gremio matris Ecclesiæ eiectos publicè excommunicauimus, nisi ad emendationem & satisfactionem venerint.

Signum mei ipsius BYRCHARDI Episcopi.

- S. Ioannis Archidiaconi.
- S. Theoderici Archidiaconi.
- S. Rudolphi Archidiaconi.
- S. Paruini Abbatis S. Sepulcri.
- S. Walteri Abbatis S. Auberti.
- S. Hugonis Decanj.
- S. Euitathij Scholastici.
- S. WALTMANNI Antwerpiensis.
- S. BERNARDI Clareuallensis.

Acta sunt hæc Cameraci anno Dominicę incarnationis millesimo centesimo XXXIII. regnante CON-^{1133.}
RADO semper Augusto.

NOTATIO.

BYRCHARDVM Cameracensem Episcopum an. 1130 obiisse, tradit Dodechinus in Chronico. Alij volunt cum vsque ad an. 1133. vixisse: quo anno & diploma istud est conscriptum, quod hodieque integrum Tungerlor adseruatur, Ex quo effici videtur, duos in schismate Episcopos Cameracenses

centes, BURCHARDVM & LIETARDVM (cuius posterioris aliquot diplomata paulò antè produximus) istis temporibus existisse. Quid mirum? cum & duo de Pontificatu Romano, Innocentius II. & Petrus Leonis, & toridè de Imperio, Lotharius & Conradus, tunc contenderèt, Conrado Burchardus, Lothario autem adhæsit Lietardus: vt ex subiuncto diplomate liquet.

WALTMANNVS) fuit primus Abbas monasterij S. Michaelis in vrbe Antuerpiensi: cuius ibidem tumulus hodieque visitur.

S. BERNARDVS) Abbas Claræ vallis non solum ordinis sui Cisterciensis, sed & Præmonstratensis eximius propagator fuit. Testis esto locuples Abbatia TUNGERLOENSIS, quæ in medijs Campaniæ nostræ ericetis sita, reliquas omnes Brabantiae Abbantias ædificiorum amplitudine atque elegantia superat. Fundum porro Tungerloensem, ad monasterium excitandum, dono dedit GISELBERTVS, vir diues, qui acceptis à Burchardo Episcopo litteris, Præmonstratû ad Hugonè Abbatem se contulit, & sodales ad fundandum cœnobium petijt atque impetrauit: vt in ms. Chronico Tungerloensi legitur.

Capelle-kercke.

PARVINVS fuit Abbas monasterij S. Sepulcri in vrbe Cameracensi, cui alodiû suum & capellam extra muros veteres urbis Bruxellensis, an. 1136, dono dedit Godefridus Barbatus, Lotharingiæ ac Brabantiae Dux. Ex ea capella postmodum facta est ecclesia parochialis, cognomento Capellensis, quæ nunc vrbi Bruxellensi est inclusa.

WALTERVS fuit Abbas monasterij S. Auberti, patroni nostri, quod est Canonicorû regulariû in vrbe Cameracensi.

CONRADVS.) Cùm anno 1125. Henricus V. Imp. Ultræiecti obiisset, LOTHARIUS Dux Saxonum, Eue-rardo & Romano Legatis Apostolicis procurantibus,
à Ger-

à Germaniæ Episcopis ac proceribus eodem anno est susceptus, & Idibus Septembris Aquisgrani coronatus: vt Anselmus Gemblacensis in Chron. narrat.

LOTHARIO ad Imperium euecto CONRADVS (cuius in hoc diplomate fit mentio) Frederici Sueuorum Ducis, ex Agnete Henrici V. Imp. filia, filius se obiecit, à nonnullis Germaniæ proceribus Imperator salutatus. Lothario sub finem anni 1137. defuncto, CONRADVS pacificè Imperium obtinuit, Aquisgrani in Quadragesima an. 1138 coronatus.

CAPVT XC.

*Liettardus Cameracensis Episcopus donat
Canonici ecclesiæ S. Gudilæ
Bruxellensis altare in Mel-
bruck, an. 1134.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. LIT-
TARDVS gratia Dei Cameracensis Episcopus tam
futuris quàm præsentibus in perpetuum.

BONORVM iusta petitio cùm sit exaudienda, &
per temporalia bona aternalia promerenda, petitioni
bonorum honestum duxi acquiescere, & pro aterna-
libus quædam mea temporalia dimittere. Altare si-
quidem, quod est in *Melturnck*, omni personatu libe-
rum, tradidi *Brucella* in oratorio S. MICHAELIS Ar-
changelî, & gloriosæ virginis GVDILÆ quiescentis

R r 3

ibi.

ibidem, absque personarum mutatione, in perpetuum pro mea salute, Canonicoꝝ XIV. ibidem famulantium satisfaciens petitioni: ne tamen redditus Cameracensis Ecclesiæ imminueretur, excepi.

Vt autem quod feci ratum permaneret, & Congregatio prædicta pacifice altare obtineret, banno confirmavi, & sub anathemate, ne aliquis ad hoc conturbandum vel subuertendum exurgeret, interdixi. Huius facti testium nomina subsignauimus.

Signum Theoderici Archidiaconi.

S. Gerardi Archidiaconi.

S. Balduini Decani.

S. Alexandri Decani.

S. Mouini. S. Mionis magistri.

S. Gualteri magistri.

S. Guilelmi sacerdotis.

S. Fromoldi sacerdotis.

S. Gualteri Capellani.

1134. Hoc autem actum est BRVCELLAE anno Dominicæ incarnationis M.C.XXXIV. Indictione X. anno præfulatus Domini LITTARDI III. GODEFRIDO Duce hæc Lotharingæ obtinente & LOTHARIO imperante.

EGO GVIRENBALDVS Cancellarius subscripti.

NOTATIO.

ISTVD Liethardi diploma, ex autographo (quod Canonici Bruxellenses adseruant) à me fideliter descriptum, Burchardiano visum fuit subnectere, vt habeant eruditi, quod de annis vtriusque Antistitis expendant.

CAP.

CAPVT XCI.

*Godefridus Barbatuſ, Loth. & Brab.
Dux, an. 1133. fundat Bigardiam
maiores, qua eſt Abbatia mo-
nialium Benediſtinarum,
prope Bruxellas.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, CODE-
FRIEDVS, diuina miſeratione, Dux & Marchio Lo-
tharingię, & Comes Louanij, omnibus tam præ-
ſentibus, quàm futuris in perpetuum. Admonet
nos Scripturę diuinę pagina, dicens: *Bene fac iuſto*
& inuenies retributionē magnam, & ſi non ab ipſo, certē
à Domino.

EAPROPTER ego magnę illius retributionis partē,
inuenire deſiderans, hiſ qui in hoc ſæculo, ſecundum
iudicium humanum, iuſti iudicabuntur, bene facere
diſpoſui, vt eorum orationibus æternam apud Deum
mercedem poſſim adipiſci. Locum igitur quendam
deſertum, in meo alodio ſitum, qui BIGARDIS dici-
tur, ancillis Dei WIVINAE & EMVVARAE libera
deuotione contradi di, vt quidquid in Deo ſeruientiū
merito accreſceret, meę & ſucceſſorū meorū ſaluti
proficeret.

ET quia bonis initijs ipſe cooperari ſolet, qui totius
boni initium & perfectio eſt, cœpit idem locus & fo-
rorum

rorum numero, & possessionum augmento succrescere; cuius ego congaudens profectui, & prospiciens vtilitati, sororum ibi congregatarum voluntate, assensu, & petitione, locum ipsum, cum omnibus suis pertinentijs, cœnobio Hassligimensi subieci, & Abbati regendum commisi, ut ipsius prouidentia & interior ancillarum Dei status ordinetur, & exterior substantia disponatur.

QVÆCVMQVE verò vel ex meo alodio eis concessi, vel ab alijs acquisita, ut liber Aduocatus, suscepi, Deo & sanctæ eius Genitrici, ad vsum sororum libera donatione contrado, & ut in perpetuum rata & inconvulsa permaneant, præsentis priuilegij auctoritatem, sigilli mei impressione, & testium adstipulatione, confirmo. In quibus hæc nominatim designo alodia, in *Ausler, Helbek, Berchem, VVeue, Reufels, Beuern*. Testes autem, ubi locum præfatum ancillis Dei tradidi, hi interfuerunt:

Steppe de Brusella, & frater eius.

Walterus Redescot. Lambertus de Craynhem.

Sigerus de Anderlecht. Arnulfus de Asca.

Franco Castellanus. Amalricus de Bigardis.

Franco de Isca, & fratres eius Godefridus & Amalricus.

Walterus de Ansilier. Amandus de Brusella.

Cum Abbate commissi fuerunt hi.

Balduinus Decanus de Brusella.

Onulphus presbyter. Ioannes de Anderlecht.

Franco Castellanus. Ingelbertus de Atrio.

Franco Kalo.

Actum est autem anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo tricesimo tertio, Indictione undecima.

NOTATIO.

SWIVINA seu Viuina virgo & prima Abbatiſſa Bigardienſis an. 1170. obiit, eſtque è terra eleuata & in feretro collocata an. 1177. per Arnulſum VII. Abbatem Affligemi enſem, iuſſu Alardi Cameracenſis Epilcopi.

CAPVT XCII.

*Arnulphus, ſeu Arnoldus III. Comes
Loſſenſis fundat Auerbodienſem
Abbatiam, ord. Pramon-
ſtratenſis.*

EGO ARNOLDVS Dei gratia dictus Comes de Los, LYDOLICO filio meo, eccleſiam S. Mariæ ſanctiq; Ioannis Bapt. in AVERBODIO noſtro alodio fundauimus, & in ea Canonicos Pramonſtratenſis ordinis, ſub regula B. Auguſtini degentes, collocauimus, quibus omnem terram cum nemoribus, à terminis *Endelberge* uſque ad terminum, qui dicitur *VVliepach*, conceſimus; eccleſiam ipſam de *Teffenderloe* cum decimis & appendicijs largiti ſumus. Hanc etiam do-

ſi   natio-

1135.

nationem nostram à patre nostro vniuersalis Ecclesię Põtifice, beatę memorię INNOCENTIO II. firmari fecimus. Acta sunt hæc anno Incarnationis. Dominicę millesimo centesimo tricesimo quinto.

Innocentię II. Papa diploma.

1139.

INNOCENTIUS Episcopus seruus seruorum Dei .... Ecclesiã beatę Marię, sitam in Auerbodio, quam nobilis vir ARNVLPHVS Comes, eiusq; participes, pię donationis intuitu, fundauerũt, sub protectione S. Petri suscipimus, & præsentis priuilegię pagina comunimus Datum Laterani, anno dominicę Incarnationis millesimo centesimo tricesimo nono, Pontificatus nostri anno decimo.

Alexandri Episcopi Leodiensis diploma.

EGO ALEXANDER Dominici gregis, in Episcopio Leodicensi, humilis custos, notum facio ... ARNVLPHVS Comes de Los, assensu aliorum nobilium participum suorum, scilicet Arnulphi de Areschot, Arnulphi de Dieft, Cunonis de Repe, & Rodulphi Abbatis monasterij S. Trudonis, alodium, quod nominatur AVERBODIVM, ad honorem Christi dedit pro salute animę suę ....

Hoc autem in diebus nostris stabilitũ est, me teste, me præsente, temporibus LOTHARII Imperatoris, BRUNONIS Archiepiscopi Colonienfis, PAGANI Ducis Limburgenfis & GODEFRIDI Comitis Namurcensis.

Stephani Metensis Episcopi diploma.

STEPHANVS diuina miseratione Metensis Episcopus .... Terram, quę AVERBODIVM vocatur, vsque ad hæc tempora, solis latronum & prædonum spurcitijs, rapinis ac homicidijs vacantem, in qua, cum alijs viris nobilibus, portionem aliquam Ecclesia S. Trudonis habuit, consensu RODVLPHREIUSDĒM ecclesię Abbatis, ecclesię S. Ioannis Baptistę, quę inibi fundata est, liberè possidendam contradidimus. Huic nostrę tradi-

traditioni assensum præbuerunt Aduocati ecclesię S. Trudonis, WALERANVS Dux & Marchio Lotharingę, & GISEBERTVS de Durachio. Testes adhibiti,

Bruno Colonienſis Archiepiſcopus.

Albero Episcopuſ Leodiceſis.

Comes Godefriduſ de Namurco.

Arnolduſ de Loſ.

Lambertuſ de Monte acuto.

Actum anno Incarnationis Verbi milleſimo cen- 1136.
teſimo triceſimo ſexto.

Philippi A. Colonienſis diploma.

PHILIPPVS Dei gratia Colonienſis Archiepiſcopuſ dilectiſ in Chriſto Fratribuſ, STIPRONI Abbati, & toti conuentui in AVERBODIO..... Domum veſtram in Auerbodio, quam licet poſſeſſione tenuem, deuotione tamen inuenimus locupletem, in proteccionem noſtra ſuſcipimus.

NOMINATIM autem iuſ patronatuſ eccleſię de *Teffenderlo*, à Comite de Loſ vobis collatę, ſimiliter iuſ eccleſię de *Theſſolt*, item quidquid pertinet ad curiam veſtram de *Cheiferbuch*, item beneficium quod contulit vobis GERARDVS Comes de Loſ in *Teffenderlo*, præſentis ſcripti patrocinio confirmamus. Datum in Auerbodio, pontificatuſ noſtri anno decimo octauo.

NOTATIONES.

AVERBODIUM in Brabantia & Leodienſis agri confinibus ſitum eſt: Abbas tamen in comitijs Ordinum Brabantię ſuum habet locum.

ARNVLPHVS) Comes Loſſenſis diploma Henrici IV. Imp. ſignauit, ſupra à me productum.

ſf 2 CAP.

CAPVT XCIII

S. Foillani monasterium incubatur , prope Rodium Hannoniæ opidum, Burchardo Cameracensi Episcopo dotante, & ecclesijs aliquot parochiales an. 1125. attribuyente.

Id Nicolaus Burchardi successor, an. 1137. confirmavit.

BURCHARDVS permissione diuina humilis Episcopus Cameracensis ..... dono ad augmentum cultus diuini, in sacello de SENOPHE, sito in loco martyrij S. FOILLANI, altaria de Strepy, Sereffle, Espinon, Mignan, de Crois, VVarlers, Derkenne, & Trunere, vt ex ijs viuere possint fratres, è Fossensi ecclesia sumpti. Et si contingat locum hunc ad Abbatialem dignitatem euehi, volo vt Abbas canonicè electus, pastorale pedum deferat ad Capitulum ecclesiæ Fossensis, & soluunt quotannis eidem Capitulo denarium aureum vnum, aut denarios argenteos XII. Datum in SENOPHE anno millesimo centesimo vicesimo quinto.

Ni-

Nicolai Cameracensis Episcopi confirmatio.

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis, ego NICOLAVS, Dei gratia Cameracensium Episcopus, tam futuris quàm presentibus in perpetuum salutem. Cū nostri ordinis sublimitas, imò omnium fidelium salus exigat, bene facta aliorum diligere & approbare, laudamus & qua possumus officij nostri auctoritate corroboramus piam deuotionem & benefactum predecessoris nostri domini BURCHARDI. Qui Apostoli verba retractans, dicentis, *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*, ob animę suę salutem, & beati martyris FOILLANI meritum, frequenti & honesta petitioni Ecclesię Fossēsis condescendens, quę de emācipatione & honorificentia illius loci erat, in quo prædictus martyr passus fuerat, suarum personarum communicato consilio, locum illum sacri sanguinis illius vnda respersum, & frequenti miraculorum luce perspicuum, vbi & capella in honorem illius sita erat, emancipauit; & tam ipsum, quàm altare de *Sirepy* cum omnibus suis appendicijs, seu & altare de *Archenne* prope Nuiel lam, item & altare *VVallers*, & capellam *Borle Fontaine* beato martyri Foillano, & Ecclesię Fossensi, super sanctissimum ipsius corpus, quod ibidem ad hoc perficiendum, cum plurimis Sanctorum corporibus delatum erat, contradidit, ad vsus siquidem fratrum qui in eodem loco in silua, quę *CHERBONIRENSIS* dicitur, sub regulari habitu & ordine, Deo & B. martyri Foillano deferuerent.

QUIA verò istud non sine aliquo labore & multimoda expensā Ecclesię Fossensis factum est, vt aliquid honoris & respectus capiti & membro, prout iustum est, proueniret, statuit etiam vt singulis annis Ecclesia illa Cherbouirensis Ecclesię Fossensi, in dedicatione eiusdem, aureum nummum, vel XII. nummos censualiter solueret: & si locus ille meritis

B. Foillani & fratrum religione aded multiplicaretur, ut loci facultas Abbatem exigeret, & conuentus ille Abbatem sibi canonicè eligeret, electumque Cameracum ad consecrandum perduceret; consecratus Fossas, ad accipiendum pastorale baculum ab altari B. martyris Foillani, & adrenouandas societates & confraternitates veniret, & eo defuncto prædictum baculum Fossas super idem altare, inde iterum suo tempore à successore recipiendum, Fraternitas remitteret.

Hoc autem tam rationabile institutum, quod Deo annuente à præmemorato antecessore nostro factum est, ut ratum & inconvulsus permaneat, ego NICOLAYS, Dei gratia eius successor, & Cameracensium Episcopus, approbo, & qua possum officij mei auctoritate & sigilli impressione, & personarum mearum canonica adstipulatione corroboro, Dei gratiam & pacem concedens conseruatoribus, terribilem maledictione & iram tremendi iudicij promulgans præuaricatoribus. Actum anno Incarnationis Domini millesimo centesimo tricesimo septimo.

1137.

NOTATIO.

CHERBONIRENSIS) id est, Carbonaria silua, veteribus nota, hodie magna est pars Hannoniæ. Rodium, *Roux*, opidum gentis Croyæ. Comitatus titulo ab anno 1530. inclaruit. Huic adiacet Abbatia S. Foillani martyris: de quo in Fastis nostris egimus.

CAP..

CAPVT XCIV.

*Iuanus Comes Alostanus, cuiusque uxor
 Laureta, Theoderici Flandriae Co-
 mitis filia, an. 1139. dotant
 Truncinienſem ord. Præ-
 monſtratenſis Abba-
 tiam, prope Gan-
 dauum.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis,
 ego IWANVS DE GAND. Quoniã plurima
 nisi scripta fuerint, à memoria elabuntur
 & reuolutione temporum in obliuionem
 rediguntur, necesse est litteris notari, quod
 postmodum expedit reminisci.

NOTVM igitur facio tam futuris quàm præsentibus,
 quodd alodium meum in villa, quam BVAST vocant, seu
 quidquid iuris inibi erat, excepta mancipatione ser-
 uorum, ab omni nostra vel laica potestate omnimodo *Drongen.*
 mancipatum, pro amplificando Dei nominis & laudis
 honore, ad vsum fratrum Truncinientis ecclesiæ,
 Præmonstratensem ordinem profitentium, Deo san-
 ctæque Mariæ genitrici suæ, perpetuæ Virgini, quæ
 loco præfato præſidet, liberè tradidi, vnà cum vxoris
 meæ

meꝝ LAVRETAE, filiaꝝ THEODERICI Comitis, cui quæcūque noſtra poſſeſſionis erant, in dotem dederam, gratuita conceſſione & deuota petitione : & ipſum ſub præſentia & manu domini GOsvINT, fratribus ſuis coram poſitis, ſuper ſacrum altare Trunchinis manu propria obtuli.

De feodo autem Comitis, quod Comes ipſe conceſſit, petiit, pariterque donauit, videlicet totum pomerium, cum quattuor manſionibus ei adiacentibus, quarum tres AVAE DE ORNACE, quarta verò cuiuſdā WILLELMI militis mei fuerant, annuatim etiam marcam argenti, ſiue identidem valens, terram quoque Arnulphi Falconarii, terram quoque Gripponis, & terram quandam paludoſam, quam *Melſuelt* appellant, & hæc Trunchinis:

In Waſia verò *Salichem*, cum circumpoſita terra, & villula totaque palude, & duabus etiam partibus decimeque me contingebant, *Hulſt* quoque, & *Hulſterloe*, uſque ad adiacentes parochias, apud *Veſſeke* incultam terram, quæ iacet iuxta *Punbeke* & iuxta *Lokeren*, curtim cum noua terra, inſuper autem decimationem molendinorum, per numerum hebdomadarum, & omnium reddituum meorum *Torcungis*, *Trunchinis*, & in tota *Wafia* tam futurorum quam præſentium:

HÆC, inquam, ego, & prænominata vxor mea, in remiſſionem peccatorum noſtrorum, ſubſcripta teſtificationi fidelium aſſignantes, Deo liberè & votiuè obtulimus: quæ præſentis pagina ſcripto poſteriorum notitiæ tranſmittenda curauimus.

Signum Raſonis de Gauera.

1133.

- S. Willelmi de Boulac.
- S. Gerardi Conſtabularij de Niniue.
- S. Giſelberti de Lidekercka.
- S. Goſſelini de Ordeghe.
- S. Stepponis. S. Balduini de Lethe.

S, Oi-

S. Oilardi, & fratris eius Theoderici de Niuela.

S. Henrici patruelis eorumdem.

S. Willelmi de Viua.

S. Gerardi, & fratris eius Hugonis.

S. Geruasij. S. Hugonis de Affne.

Actum TRVNCHINIS anno millesimo centesimo
tricesimo nono Incarnationis Dominicę, Indictione 1139.
II. Epacta XVIII. Concurrente VI X Kal. Octobris.

CAPVT XCV.

*Conradus Imp. an. 1145. confirmat
Marſnam, & alia pradia mona-
ſterio S. Remigij Remenſis
donata.*

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis. CONRADVS diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus.

NE damnosa in posterum quod actum est deleat obliuio, scripto memoriali commisimus, qualiter dominus Odo venerabilis Abbas S. Remigij confessoris & Francorum Apostoli, nostram presentiam apud Traiectum vltcrius visitauerit, & possessiones ecclesię suę, quę in regno nostro adiacent, nostro petierit priuilegio cõfirmari, *Marſnam* videlicet cum omnibus appendicijs suis.

T t

Herta,

Herta, Cluma, Litta, Angledura, Becca, præbē das quoque Marſnēſes in vſus monachorū, decedentibus clericis, tranſmutatas. Nos itaque tam religioſi viri petitionibus diligenter obtemperauimus, & tam poſſeſſiones ſupradictas, quàm præbendas in vſus monaſticos conuerſas, Regiæ Maieſtatis ſigillo corroborauimus.

Hoc etiam latere poſteros nolumus, quod ſingula eccleſiæ S. Remigij priuilegia, in præſatis poſſeſſionibus, nullum ſpecialiter Aduocatum determinant, niſi Regem Romanorum. Noſtræ ſiquidem diſcretionis eſt, legaliter prouidere tam legitimum monachis Aduocatum, qui potius prodeſſe nouerit, quàm obefſe, potiùs alodium tueri, quàm vaſtare. Stabilitū equidem & ordine iudiciario in noſtra curia adiudicatū, quid Aduocatiz debeat.

In talibus ſcilicet placitis generalibus, quotānis ſeruitium determinatum, tertiam partem pecuniæ, in talibus placitis generabilibus acquiſitæ, recipiet Aduocatus. Villicos miniſteriales, & Scabinos ponere vel deponere poterit Præpoſitus Marſnenſis, ſine Aduocato. De redditibus S. Remigij, per Villicum & Scabinos, placitabit Præpoſitus, ſine Aduocato. Si effuſio ſanguinis, ſeu banni infractio, ſeu latrocinium infra alodiū emerſerint, placitare non poterit Præpoſitus ſine Aduocato; & exinde tertiam partem recipiet Aduocatus. Exactiones, tallias, quas quidā precarias vel petitiones nominant, vel accubitus vaſtatorios, ſeſſia cenſura contradicit penitus Aduocato.

Si infra alodiū terra culta vel inculta, molendina ab heredibus emancipata fuerint, monachi in vſus ſuos liberè ſibi vendicabunt ſine Aduocato. Siluas, fruteta, & dumos, ſub cenſu annuali, Præpoſitus ad commodum Eccleſiæ, quibuſlibet tradere poterit ſine Aduocato.

Qui cumque igitur hanc Aduocatiz determinationem auſu temerario, quod abſit, infringere tentauerit,

Bede.

tauerit, centū libras auri purissimi componat, dimidietatem Camera nostræ, & reliquam partem prædictæ S. Remigij ecclesiæ. Et vt hæc verius credatur, & omni deinceps tempore inconstuta seruentur, hæc inde chartam scribi, & sigilli nostri impressione insigniri iussimus, manuque propria, vt infra videtur, corroborantes, idoneos testes subternotari fecimus. Quorum nomina sunt hæc:

Hartbertus Traiectensis Episcopus.

Anselmus Havelburgensis Episcopus.

Cunradus frater noster, Traiectensis Præpositus.

Henricus Comes de Gelre.

Hermannus Comes de Cuick, & frater eius
Comes Godefridus.

Adelbertus Comes de Noruenick.

Marquardus de Crumbach.

Walterus de Louenhufen.

Libertus de Spileberck.

SIGNVM DOMINI CUNRADI Romanorum Regis secundi.

EGO ARNOLDVS Cancellarius, vice HEINRICI Moguntini Archiepiscopi & Archicancellarij, recognoui, anno Dominicę Incarnationis M. C. XLV. Indictione octaua, regnate Cūrado Romanorū Rege II. anno verò regni eius octauo. Data est apud vltorius Traiectum, in Christo feliciter Amen,

1145.
F. v. c. b. t.

Tt 2

NO-

NOTATIO.

Mersen.

IN Marfanensi seu Mersensi ecclesia haut procul à Traiecto Mosæ , primitus Canonici refederunt, quibus paulatim decedentibus , monachi Benedictini, ex Remensi Abbazia Remigiana euocati circa an. 1145. & sequentes, successerunt: vt ex Conradi II. Imp. tabulis iam recitatis , & ex Alexandri III. Papæ diplomate, quod anno 1178. scripsit, datur intelligi.

ERHCONVT.

BENEDICTINIS nostra ætate Canonici regulares, ord. S. Augustini, sunt suffecti , & prædia Marlanensis Præposituræ, via permutationis, tradita sunt Abbati Aquarum curtarum, in Artesia domicilium habenti, qui alia prædia, in regno Franciæ sita , celsit Abbati S. Remigij Remensis, Paulo V. Papa, & Alberto Pio, Belgarum Principe, approbantibus.

CAPVT XCVI.

Theodericus , Comes & Princeps Alo-
stanus, damna monasterio Afflige-
mienfi illata reparat , an.

1164.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego THEODERICVS, Dei gratia Dominus & Princeps Alostenfis opidi, notum fieri cupio tam præsentibus quàm futuris, ecclesiam Hassligemiensem aliquamdiu aduersitatibus me inquietasse , prauorum confi-

consilio, damna plurima rebus intulisse, hominibus meis præfatam Dei domum iniuste conturbantibus, nec, ut debui, restituisse, nec iniuriam pro potestate vindicasse.

CIVIS facti tandem pœnitens, & iudicium Dei metuens, inuito sapientum hominum meorum & religionis virorum consilio, pacem & indulgentiam reatus mei humiliter quasi ac impetraui, HAFFLIGEM cum hominibus mei veni, ductus in ecclesiam, coram altari S. Petri satisfactionem feci, & omnem emendationem coram Deo & ministris eius, & omni congregatione promisi.

SILVAM meam, quæ *Hokerda* vocatur, pro anima mea ac parentum meorum, in restitutionem damni & eleemosynam liberaliter ecclesiæ contuli. Terram adiacentem, tam fratrum quàm aliorum circummanentium vsui delegavi. Hanc communi placito duo nobiles viri, *Stephannus de Bonlar* & *Herbertus de Dêrregem*, ad opus ecclesiæ in manus susceperunt, testes in perpetuum legitimæ donationis futuri.

SILVAM fratrum apud *Ordengem*, quam sæculari potentia vendi & succidi prohibui, omni voluntati eorum, potestati, utilitati, seposita mea potestate, cōcessi. Volo etiam, ut in omni terra potestatis meæ honor ac fidelitas præfatæ ecclesiæ integrè custodiatur. Rebus ac familiæ ipsius pax inuiolabilis ab omnibus hominibus meis teneatur, & fratribus iusta desiderantibus, quod iustum est offerentibus. iniustitiam fieri à quoquam hominum in ditione mea omnino prohibeo. Familiam ecclesiæ in pace & defensione, quam pater meus & auunculus tenuerunt, custodire decreui, & ab omni exactione liberam reddidi: excepto, si quis eorum aliquid possideat, quod publico debito subiacere debeat.

Ut hæc igitur rata & inconuulsa permaneant, nec vlla successorum meorum vel quorumlibet hominum importunitate infringi valeant, scripto anno-

tari, sigilli mei impressione firmari, & idoneorum testimonium placuit ad stipulatione roborari. Testes,

Walterus Abbas de Trunchinis.

Gerardus Abbas de Niniue.

Arnulfus Prior fratrum.

Hugo cognomento Rampard.

Frater Daniel de Suynarden.

Stephanus de Boular.

Herbertus de Dentrenchem.

Gerardus de Sottenghem.

Sigerus de Huulet.

Sigerus Castellanus, & Willelmus frater eius.

Henricus de Lede, & frater eius Egidius,

Albertus de Erenbaldenghem.

Gillebertus Notarius.

Gillebertus de Ponte.

Walterus de Impe.

Wiricius de Dackenheim.

Oliuerius de Mechlinis.

Egericus de Hobosch.

Sigerus de Erebaldengem.

Albaldus de Alost, & alij multi.

1164.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M.
C. LXIII. Indictione XII. Epacta XXV. Concurrente III.

C A P.

CAPVT XCVI.

Conuentio facta an. 1179. inter Godefridum Brabantia Ducem, & Philippum Flandria Comitem, super matrimonio, quod Henricus, Godefridi filius, cum Mathilde, Philippi nepte, contraxit.

NEc est conuentio facta, inter Comitem Flandria PHILIPPVM, & Ducem Louanig GODEFRIDVM, super contractu matrimonij HENRICI filij Ducis, & MATHILDIS neptis Comitis, quæ scripto commendata est, ne memoria nouerca obliuione possit offuscari in posterum.

SCIANT itaque omnes & singuli, quòd Dux GODEFRIDVS dedit HENRICO filio suo, ad dotandam inde MATHILDEM neptem Comitis, Brussellam cum castello, hominijs, & omnibus pertinentijs, Viluordā cū hominijs & omnibus pertinentijs, Leuua cum hominijs, & omnibus pertinentijs, Vcclā, & Rusehbroc, cum hominijs, & omnibus pertinentijs, & quidquid Dux habet inter Sonnam & Flandriam. *F. Sennam.*

HENRICVS autem, assensu patris sui, & suorum hominum

minum confilio, dedit hæc omnia prænotata in dotem Mathildi, antequam ei nuberet: hæc interposita conditione, quòd si contigerit Henricum mori absque herede, vel etiam relicto post se herede aliquo, dotem illam possidebit Mathildis liberè & absolutè tota vita sua. Si verò Mathildis decesserit non suscepto herede ex Henrico, Comes Flandriæ tenebit Brussellam, quousque ei reddantur mille & quingentæ libræ Flandrensibus monetæ, quas dedit Duci.

ILLUD quoque sciendum, quod si Henricus plùs vixerit quàm Dux pater eius, succedet ei in Ducatum tanquam heres suus, & omnia ad eum deuoluentur iure hereditario. quæ Dux modo possidet, præter Vrtinam & Comitatum de Arschot. Et si forte contigerit Henricum mori ante patrem, heres Henrici, si quem post se reliquerit ex Mathilde sæpe dicta, ita succedet Duci aucto suo in Ducatum & omnem possessionem suam, præter Vrtinam & Comitatum de Arschot, sicut Henricus fecisset, si diutius patre vixisset.

NE quis ergò præsumat in posterum præscriptæ conuentioni contraire, & eam aliquatenus cassare, ego GODEFRIDVS Dux Louaniæ præsens scriptum sigilli mei auctoritate corroborari, & homines meos in testimonium subscribi præcepi, qui ex præcepto meo fidem suam dederunt, quòd ista omnia, quæ in isto continentur chyrographo, rata & inconuulsa obseruabuntur: ita quod si ea, quod absit, infringere attètauerint, ipsi & omnia sua cum Comite Flandriæ & in ipsius auxilium remanebunt. Sunt autem isti,

Arnout Dapifer de Rotflar.

Arnout de Velepe. Inieramus de Orbais.

Reinerus de Gate. Willermus de Birbeka.

Castellanus de Brusella.

Walterus de A. Arnout de Bigarda.

Gerardus de Grembergis. Walterus Bertout.

Daniel de Craienhem. Renerus Ruschebusei.

Willermus frater eorum. Henricus de Ascha.

Got-

Gosfuinus de Adenghem. Ingelbertus frater
eius.

Osto de Trasennies. Walterus de Bolthem.

Gosfuinus de Leue. Pollart.

Alardus Rapa. Gosfuinus de Saudenten.

Hawel de Hobulc. Henricus de Scoten.

Scabini omnes cum præcone Waltero, & quàm-
plures burgenſium de Bruſella & meliores.

Actum prius Andwerpig, & poſtea conſummatum
Bruſellæ, anno Domini M. C. LXXIX.

1179.

NOTATIONES.

CONVENTIONEM hanc deſcripſi ex autographo
pergaménico, cui appenſum eſt ſigillum Go-
defridi Ducis, hac inſcriptione: *Godefridus*
Dei gratia Dux Lotharingia. Sigillo impreſſa eſt
effigies equitis armati, ſiniſtra ſcutum tenentis.

VRTINA) *Orten*, niſi fallor, hodie Silua Ducis,
vrbs Brabantiz epiſcopalis, an. 1184. condita à Gode-
frido III. Brab. Duce.

Vy

CAP.

CAPVT XCVIII.

*Balduinus , Comes Hannonia &
 Marchio Namurci, fundat ac do-
 tat altare in Montenſi S.
 VValdetrudis baſilica,
 an. 1195.*

NOS MARGARETA, Flandriæ & Hanno-
 niæ Comitiffa, notum facimus vniuer-
 ſis, quòd nos litteras piæ recordationis
 BALDVINI quòdam Comitſ Hannoniæ,
 Marchionis primi Namurcenſis, proavi
 mei, non cancellatas, nec abolitas, nec in aliqua ſui
 parte vitiatas ſigillo ipſius ſigillatas vidimus, in hac
 forma.

NOTVM ſit vniuerſis Chriſti fidelibus tam præſen-
 tibus quàm futuris, quod BALDVINVS Comes Hanno-
 nienſis, Marchio primus Namurcenſis, Balduini Co-
 mitis & Aleidis Comitiffæ filius, vxorem habuit no-
 biliſſimam Margaretam, Theoderici Comitſ Flan-
 diæ filiam, Philippi potentiſſmi Flandriæ, & Viro-
 mandiæ ſororē, de qua filios habuit milites ſtrenuos,
 Balduinum ſcilicet primogenitum, Philippum medi-
 um, Henricum tertium, & filias. quarum vna fuit
 Elizabeth glorioſiſſima Francorū Regina, Philippo
 illuſtri Francorū Regi deſponſata.

PHILIPPO quoque Flādiæ & Viromandiæ Comite
 de-

defuncto, ipse Balduinus, cum Margareta vxore sua, Principatum Flandriæ per aliquot annos possedit. Idemq; Balduinus, ex parte matris suæ Aleidis, & auunculi sui Henrici, Namurci & Luxemborch Comititis, iure Namurcum adeptus fuit. Vnde ipse Balduinus ab Henrico Romanorum Imperatore, Frederici Imperatoris filio, factus fuit Marchio Namurcensis & Princeps Imperij: à quo etiam Henrico Imperatore Balduinus prædictus filius eius, in milite tuit ordinatus: Defuncta autem Margareta prædicta, ipsa Brugis in monasterio S. Donatiani sepulta fuit, cui in hereditate & Comitatu Flandrensi suc celsit supradictus filius eius Balduinus. Balduinus autem, iure ipsius Margarete, ad Comitatus suum Hannoniense, & ad Marchiam Namurcensem, relicta filio Flandria, redijt.

Hic quidem Balduinus Comes Hannoniæ, Marchio Namurcensis, vir animosus & magnæ discretionis, & miræ memoriæ, salutis animæ suæ volens providere, instituit in Montensi ecclesia, in medio monasterij B. Waldetrudis, altare in honorem B. Iacobi Apostoli, fratris, inquam, B. Ioannis Euangelistæ: in quo quaque die in perpetuum Missa, quam ecclesiasticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari instituit, pro animæ eius salute celebrabitur.

SACERDOS autem, qui ad hæc complenda à domino Comite supradicto & eius successoribus, qui Comitatum Hannoniæ tenebunt, semper instituetur, saluo iure Canonicorum S. Germani in Offertorijs, xv. modios segetis, in parte decimæ Comititis apud Lestinas annuatim habebit, medietatē scilicet meruagij, & medietatem auenæ. In quarum celebratione Missarum propriæ, tam in Collectis, quàm in Secretis & Postcommunibus, pro ipso Comite dicentur orationes: Missa autem illa semper ante sonitum horæ primæ celebrabitur. Ille autem sacerdos in processionibus & alijs officijs ecclesiæ B. Waldetrudis, in

maioribus solemnitatibus anni ..... erit: qui quidem sacerdos de plenario Missarum complemento & de iure Canonorum prædictorum conseruando, iuramentum præstabit.

Ad hæc ecclesia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, concessit suprædicto Comiti, quòd quoque die Lunæ, post eius decessum, ante ipsū altare S. Iacobi, (ante quod quidē altare ipse Comes, vbicumque locorum cum mori contigerit, corpus suum sepeliri disposuit,) Missa conuentualis cum prædicto sacerdote, adhibitis quoque diacono & subdiacono, ante horam primam cantabitur: diaconus autem & subdiaconus ecclesiæ, qui ad Missam tenebuntur, quaque die Lunæ in festis. Andreæ annuatim in censibus de *Lestinas* viginti solidos à Comite Hanoniæ, quos æqualiter diuident inter se, habebunt.

In Anniuersario autem suprædicti Comitis cum summa veneratione celebrando, eccl. sia B. Waldetrudis annuatim in festo S. Andreæ, in censibus domini Comitis apud *Lestinas* LX. solidos denariorū habebit, præter illas sex libras, quas ipsa ecclesia in iisdem censibus pro concambio *Braine VVihotte* habebat antea, & præter quinque solidos, quos pro decima de *Troncort* habebat. Illi autē sex solidi in Anniuersario tali distinctione distribuentur, quòd quisque Canonicus vel Canonica B. Waldetrudis, & quisque Canonicus S. Germani, in Vigilijs anniuersarijs quatuor denarios, in Missa verò sex denarios habebit: quisque autem sacerdos vsque ad duodecim, qui nō fuerit Canonicus S. Waldetrudis vel S. Germani, in ecclesijs Montensibus diuina celebrans, tam in monasterijs quā in capellis, scilicet B. Waldetrudis & S. Germani, & S. Petri, S. Andreæ, S. Seruatij & Leprosorum, & de *Bertaimont*, duos denarios in Vigilijs, & quattuor in Missa habebit: Pulsatōres campanarum sex denarios: in luminare autem duo solidi, & in Offertorium sex denarij conuertentur.

Rector

Rector verò scholærum, si non fuerit Canonicus, quatuor in Vigilijs, & quatuor in Missa denarios habebit.

Si quis autem Canonicus vel Canonica in Vigilijs vel Missa defuit, nihil portionis habebit: nemo pro præbenda impignorata, vel ad censum datæ præbendæ portionem istam perdere debet: qui etiam ad negotia Ecclesiæ missus fuit, vel infirmitate detentus, portionem suam percipere debet. Quisquis autem sacerdos, exceptis prædictis, tres denarios, diaconus verò quisque & subdiaconus duos denarios & de alijs clericis quisque vnum denarium habebit: si quid in re feruum fuit, in ecclesiâ distribuetur.

Ut autem hæc omnia rata permaneant, scripto chyrographisato commendata sunt: cuius quidem scripti medietatem, sigillo supradicti Comitis Hannoniæ & Marchionis Namurcenſis roboratam, Ecclesia B. Waldetrudis sibi reseruauit, aliam verò scripti medietatem, sigillo B. Waldetrudis signatam, sæpe nominatus Comes sibi retinuit. Testes,

Dominus Balduinus Camberonenſis,

Dominus Hugo S. Gislei,

Dominus Bartolomæus S. Dionysij in

Broqueria,

Dominus Abraham Maricolenſis,

Dominus Nicolaus S. Foillani,

Dominus Wedricus S. Ioannis Valencenſis:

Abbates.

De hominibus Comitiss testes.

HENRICVS & GVILIELMVS, fratres eius.

Nicolaus de Barbencione. Eustatius de Lene.

Rogerus de Condato.

Gislebertus Præpositus S. Germani Montensis.

De ecclesijs vero testes.

Nicolaus Cameracenſis Archidiaconus, ipsius ecclesiæ Præpositus.

Gislebertus prædictus, ipsius ecclesiæ Vicepræpositus

positus & Custos.

Rainerus Decanus & Scholaritus S Germani.

Nicolaus Narra. Nicolaus du Suarij:

Romundus Willems, Canonici.

SARA Decana.

Elizabeth de Abechies.

Sara de Hain.

Heduidis de Villa.

Mainfendis de Frasne.

Hauwidis Pietdocem. Maria & Beatrix de Him.

Hauwidis de Gaia. Mathildis & Agnes de Fontanis.

Berta & Maria de Quernon. Gerla de Hornetis,
& Canonica alia multæ.

1195. ACTVM mense Decembri in Conceptione glorioſæ
virginis Mariæ, anno Dominicæ incarnationis MCL
XXXV.

ITEM vidimus litteras claræ memoriæ BALDVINI
quondam Flandriæ & Hannoniæ Comititis, aui nostri,
figillo ipsius sigillatas, sanas & integras, in hæc verba.

EGO BALDVINVS, Flandriæ & Hannoniæ Comes,
Balduini Comititis Hannonienſis, & primi Marchio-
nis Namurcenſis filius, vniuerſorum Chriſti fidelium,
tam modernorum quàm poſteriorum deſcriptioni
dignum duxi ſignificare, quòd bona patris mei bonæ
recordationis, Comititis Hannonienſis & primi
Marchionis Namurcenſis, veſtigia ſequi intendens,
bona ipsius facta circa Montenſe eccleſiam B. Wal-
detrudis recognoscere, & eidem eccleſiæ tam affectu
quam effectu confirmare decreui.

PATER quidē meus bonæ recordationis, vir Chri-
ſtianiffimus, Princeps illuſtris ac potentiffimus, dū
in ſæculo viueret, ſaluti animæ ſuæ volens providere,
Montibus in monaſterio B. Waldetrudis, quando-
cumque & etiam vbicumque decederet, corpus ſuū
ſepeliri petijt, & ante ſepulcrū ſuum altare in hono-
rem S. Iacobi Apoſtoli, fratris B. Ioannis Euan-
geliſtæ

geliste institui ordinavit, ut ibi perpetuò diuina celebrantur pro salute animarum suarum, scilicet in Missa, quam ecclesiasticus ordo pro fidelibus defunctis celebrari ordinavit.

SACERDOS autem ad hæc complenda à quolibet Comite Hannoniæ semper instituitur, salvo iure Canonicoꝝ B. Germani, in suis Offertorijs, salvo etiam officio ecclesiastico, quod & Canonici S. Germani & eorū Capellani debent B. Waldetrudi. Vnde sacerdos ille super complemento prædictorum iuramentū in sui institutione præstabit.

DEINDE statutum fuit & firmatum, ne harū Missarum ordinatio, ex negligētia seu auaritia (quod absit) aliquatenus postponatur vel mutetur in posterū, quod illa Missa quæ pro animabus debet celebrari, semper prima & cum Prosa & veneratione celebrabitur, & in quaque Missa primæ orationes tam in Collectis quàm Secretis & Postcommunibus propriæ & speciales pro anima patris mei dicentur. Si autē in Missarū illarum officio sacerdotē percepero negligentē, licebit mihi eum amouere & alium instituere.

A Missis illis excipiuntur dies quidam in anno, scilicet dies in Cæna Domini & in Parasceue, & in vigilia Paschæ, octo dies Paschæ, in quibus quaque die Missam *Resurrexi* cantabit sacerdos ille, & dies Ascensionis Domini, & prima dies Pentecostes, & dies festus omniū Sanctorum, & prima dies Natalis Domini. In Purificatione autem B. Mariæ & eius Annūtiatione, & Assumptione, & Natiuitate, Missæ de B. Maria præcedent, & pro fidelibus defunctis Missæ sequentur. Ille autem sacerdos annuatim quindecim modios segetis in parte decimæ domini Comitris Hannoniensis apud *Lesinas* habebit, medietatem scilicet meruagij, & medietatem auenæ.

AD hæc Ecclesia B. Waldetrudis, intuitu caritatis & maioris dilectionis, quam erga eundem Principē suum gerebat, concessit sæpe dicto Comiti, quòd quæque

quaque die Lunæ post eius decessum, ad ipsum altare B. Iacobi Missam conuentualem, cum prædicto sacerdote, adhibitis quoque diacono & subdiacono, celebrabit. Diaconus quoque & subdiaconus, qui ad hæc implenda instituatur, viginti solidos quoque anno in festo S. Andree, in censibus domini Comitis apud *Leffinas* habebunt, quos æqualiter inter se diuident.

Ad hæc statutum est, vt in illa Missa, quæ pro fidelibus defunctis celebrabitur, ex custodia ecclesiæ cereus vnus accendatur: quaque die Lunæ, cum à conuentu ecclesiæ Missa celebrabitur ibidē pro defunctis, duo cerei accendentur.

IN Annuiuario autem sæpediti Comitis cū summa veneratione celebrādo, ecclesia B. Waldetrudis annuatim in festo S. Andree in censibus Domini Comitis apud *Leffinas* sexaginta solidos denariorum habebit, præter illas sex libras, quas ipsa Ecclesia in eisdem censibus pro concambio *Braine Vilhore* habebat antea, & præter quinque solidos, quos pro decima de *Tronchoit* habebat. Sæpeditus autem pater meus hæc omnia Montensi ecclesiæ plenius confirmauit: quo defuncto, iuxta suam antea factam petitionem, corpus eius in prædicto loco sepultum fuit: ante cuius sepulcrum altare B. Iacobi constructū fuit. Ego verò hæc prælibata eleemosynarum benefacta volens: rata obseruari, eidem Montensi ecclesiæ, cum solemnī approbatione scripto commendata, & sigilli mei appositione roborata & testibus subscriptis signata, confirmaui. Testes.

MARIA Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, ipsius Comitis vxor.

PHILIPPVS & HENRICVS, fratres eiusdem Comitis.

HENRICVS & GVILIELMVS, patrui eiusdem Comitis.

Nicolaus de Rues, Cameracensis Archidiaconus, ipsius Ecclesiæ Præpositus.

Gif-

Gislebertus Præpositus S. Germani, eiusdem
ecclesiæ Custos

Nicolaus de Barbancione. Eustachius de Lens.
Goswinus Præpositus Sonegienſis.

Balduinus Custos Sonegienſis

Henricus Montēſis Caſtellanus. Ioannes Rufus
Villicus de Leſūnis, & quàm plures alij Do-
mini Comitſ fideles.

Actum menſe Februario anno Dominicę incarna- 1195.
tionis MC.LXXXXV.

Nos autem MARGARETA, Flandriæ & Hannoniæ
Comitiſſa ſuperius nominata, omnia & ſingula ſu-
pradiſſa à meis prædeceſſoribus ſuperius nominatis
conceſſa & confirmata laudamus, approbamus &
confirmamus, & faciemus ea tanquam terræ Han-
noniæ Domina firmiter obſervari, ad hæc, quantum
in nobis eſt, ſucceſſores meos Comites Hannoniæ in
poſterum obligantes. In quorū omnium testi-
moniū & munimen præſentes litteras diſtę eccleſiæ S.
Waldetrudis tradidimus, ſigilli noſtri munimine ro- 1266.
boratas. Datum anno, Incarnationis Dominicę mil-
leſimo ducēteſimo ſexageſimo ſexto, menſe Octobri.

X x

CAP.

CAPVT XCX.

*Balduini Imp. Constantinopolitani,
Flandria Hannoniaque Comititis,
Epistola, de urbis Constanti-
nopolitanae per Latinos an.*

*1204. expugnatione : ex
ms. codice Sonegiensi.*

BALDVINVS Dei gratia fidelissimus in Christo Imperator Constātinopolitanus, a Deo coronatus, Romanorū moderator & semper Augustus, Flandriae & Hannoniae Comes, vniuersis Christi fidelibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Praepositis, Decanis, ceterisque Ecclesiarum Praelatis, ecclesiasticisque personis, Baronibus, militibus & Seruantis, omni denique populo Christiano, ad quos pagina praesens peruenerit, in vero Salutarigratiam & salutem,

AVDITE, qui longè estis & qui propè, admiramini & laudate Dominū, quā magnifice fecit, qui antiqua miracula nostris dignatus est renouare tēporibus, & non nobis quidem, sed nomini suo gloriam dedit omnibus saeculis admirandam. Mirabilibus eius circa nos semper mirabiliora succedunt, cū etiam infidelibus

delibus esse non debeat dubium, quin manus Domini hac omnia operata est. Nihil speratum à nobis aut promissum antea contigit, sed tunc demum nobis noua Dominus procurauit auxilia, cum nihil humani videretur consilij superesse.

Et quidem si bene meminimus, per litteras Vniuersitati vestrę transmissas, nostri progressus & status narrationem eò usque deduximus, vt vrbe populosa capta, violenter à paucis, tyranno fugato, ac filio Isacij ALEXIO coronato, mora nostra permissa foret & ordinata per hiemem, vt potenter obtinerentur, si qui resistere viderentur ALEXIO; & nunc breuiter narranda suscipimus, quę postea circa nos contigerunt, eo prenotato, quod sicut opera hominum non fuere sed Dei, quę Gręcis intulimus, ita non hominum opera sed demonum fuere, quę cum Imperatore nouo Gręcorum per omnia Gręcia nobis ex perfidia confecta retribuit.

Nos siquidem, ne discordię inter nos & Gręcos fomitem ministraret moribus nostris aduersa barbaries, de ciuitate exeuntes, ex aduerso ciuitatis, interiacente portu, ad preces Imperatoris castra posuimus; & ex insperata seu innata malitia seu Gręcorum seducta perfidia animo recedit à nobis, cui tanta contulimus beneficia, Imperator, & in omnibus, cum patre Patriarcha & mole Nobilium, nobis promissis periurus & mendax, tot incurrit periuria, quot nobis præstitit iuramenta.

Vnde nostro tandem destitutus auxilio, praelia contra nos meditatur in cassum, & in nauigium, quod cum adduxerat & sublimauerat ad coronam, procurat incendia: sed voto tam crudeli Deo nos protegente fraudatur, fit per cuncta deterior, & hominum suorum cædes & rapinæ proueniunt, imminente foris pugna, intus timoribus coarctatur, Imperatorem & æmulum parantibus Gręcis: ea occasione captata quod nullum ad auxilium nostrum debet habere refugium.

XX 2

Cum-

CVMQVE vei euadendi spes nica restaret in nobis, quemdam MYRCVLPHVM nomine, sanguine sibi propinquum, de quo pro beneficijs impensis super omnes alios confidebat, mittit ad exercitum nostrum, qui *Blacerna* palatium sub Imperatore & suo iuramento promittit in obsidium, donec nobis cuncta promissa reddantur.

ACCEDIT ad palatium recipiendum nobilis Marchio, illudit ALEXIVS Marchioni, & quos iam nobis dederat, spretis obsidibus, consueta periuria non veretur, nocte insecure domino suo periurus, & nobis MYRCVLPHVS à Græcis reddendi nobis palatij reuelat arcana, atque ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem, & ad hoc modis omnibus esse veniendum, declarat.

NOSTER deijcitur Alexius: cuius proditiōis merito tertius in vrbe Imperator attollitur: in dominum dormientem & rei nescium sacrilegas mittit manus: cumque carceri tetro includens iterum *Nicolaum* quemdam, qui apud S. Sophiam Imperiales infulas nouiter vsurpauerat, traditum sibi, Græcorum, qui eum creauerant proditiōe rursus incarceration. Mortuoque post modicum ISACIO, qui animum filij sui à nobis præ omnibus, vt dicebatur, auerterat, acclamante clero, & Græcorum populo, vt de terra tollerentur; in breui tamen sanguinem nostrum sitientibus Græcis, prælia contra nos proditor iam dictus instaurat, urbem machinis & oppugnaculis munit: quorum similia nemo vidit vnquam.

CVMQVE murus miræ latitudinis lapidibus munitus, cæmentoque tenacitatis & firmitatis antiquæ instructus, in altū valde insurgens, turres haberet amplissimas, pedibus circiter quinquagenis paulo, plus minusue distantes, inter quaslibet duas à parte maris, qua noster timebatur assultus, turris lignea erigitur super murum stationibus tribus aut quattuor, multitudinem continentibus armatorum.

Nr.

NINTLOMINVS tamen inter quaslibet duas turres seu petraria seu mangonellum erigitur, turribus autem super eriguntur lignæ turres altissima stationū sex: super quam supremam stationem aduersum nos porriguntur scalæ, appodiationes seu propugnacula continētes, paulò minus excelsis scalarum capitibus, quàm iacere in altum posset arcus à terra. Murū etiā ipsum murus circumcingit inferior, duplexq; fossatum, ne muris vlla applicari valerent ingenia, sub quibus possent latitare fossores.

INTERIM terra mariq; muros tentat perfidus Imperator, nos semper Domino protegente, & suos frustrante conatus. Iam propter ordinationem nostram, ad prædam victualium procul exeuntibus nostris, vsque ad mille animas hominum pugnatorum, Imperator occurrit in multitudine Græcorum, primoq; congressu dissipatur omnino, cæsis captisque non paucis, sine damno nostrorum: fuga ignominiosa consulens sibi, clypeum abiicit, arma deponit, & nostris vexillum Imperiale demittit, nobilē, quam sibi præferri faciebat, Iconiam, quam Ordini Cisterciensi nostri dedicauere.

ITERATO nauigium nostrum flammis aggreditur, intempestæ noctis silentio, sexdecim naues suas accensas, velis in altum expansis & inferiùs colligatis, ad proram flante fortiter Austro, nostras mittit in naues: sed Domino fauente, cum multo labore nostrorum custodiuius indemnes, & ardentibus nauibus clauis infixis, catenis hærentibus, nostrorū remedio trudentur in pelagus, & ab imminente mortis periculo à Domino liberamur.

Nos igitur terrestrem cum prouocauimus ad pugnam, & ponte atque amne transmissa, qui exercitum nostrum separabat à Græcis, cuneis ordinatis ante portam diu stetimus regis ciuitatis & Imperialis palatii, quod *Blacherna* nuncupatur, in nomine Domini agminum Israel, præcedente Cruce viuifica,

parati ad prælium Græcos excipere, si eis placuisset exire. Et quidem pro militiæ exercitio exeuntem nobilem Græcū quendam nostrī pedites trucidarūt. Sic in castra reuerſi terra mariq; læpius prouocamur, sed dāte Domino semper ac triūphaliter obtinemus.

Mittit ad nos pacis fidei legatos perfidus incubator Imperij, postulat & optat cum Duce colloquium. Cui quidem cum Dux magnanimus obieciſſet, quòd nulla cum eo poſſit eſſe pacis ſecuritas, qui dominum ſuum carceri incluſiſſet, poſtpoſita iuriſiurandi religione, & fidei ac fæderis inter eos quantumlibet firmiter obtinentis,..... eidemq; bona fide conſuleret, vt dominum ſuum reſtitueret, & humiliter veniam poſtulareret, noſtras etiam pro ſe permitteret preces: & quòd cum eodem domino ſuo miſericorditer, ſi vellet, agere deberemus, ac quidquid contra nos egerat venenoſè, ſi vellet, rediret ad animum, imputare vellemus ætati lapſiue conſilij. Ille vana verba ſubintulit, quia quòd reſponderet rationabiliter, non haberet. Obedientiam autem Romani Pontificis & ſubuentionem Terræ ſanctæ, quod iuramento & ſcripto Imperiali firmauerat, ALEXIVS adeò reſutauit, vt vitam amittere præligeret, Græciamq; ſubuerſi, quàm quòd Latinis Pontificibus Græcia ſubderetur.

NOCTE igitur inſequenti dominum ſuum laqueo ſuffocat in carcere, cum quo ipſo die prandiū ſumpſerat. Inde & claua ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis & coſtas inaudita crudelitate confregit, caſuq; vitam, quam caſu extorſerat, conſingit exemptam, ac Imperiali ſepultura conceſſa propalatum omnibus ſcelus funeris honore diſſimulat.

Stc nobis hiems tota perficitur, donec nauibus noſtris ſcaliſq; aptatis, & inſtrumentis bellicis præparatis, nos & noſtra recipientes in nauibus, V. Idus Aprilis, hoc eſt, feria ſexta ante Paſſionem Domini, vnanimiter pro honore ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſub-

subuentione sanctę Terrę, nauali pręlio inuadimus ciuitatem, & sine multo nostrorum sanguine, fuimus tanta perpessi. vt inimicis, nostris in opprobrium verteremur; quorum ea die pars per cuncta superior; adcō vt tracta in terram Gręcis compelleremur nostra bellica instrumenta relinquere, & infecto negotio ad ripam redire cogeremur aduersam, ea die, vt videbamur, inutiliter fatigati.

CONTVRBATI igitur multum & contempti, sed deum in Domino roborati, definito rursum consilio instauramur ad pugnam, & ....II. Idus Aprilis, hoc est, feria secunda post Pasionem Domini, flante Borea, rursum applicamur ad muros, scalis nauium, scalis turrium applicatis, cum multo labore nostrorū, per multum resistētib; Gręcis: sed ex quo cominus gladios sensere nostrorum, non diu belli anceps durauit euentus. Duę siquidem naues pariter colligatę, quę nostros Episcopos Suefionensem & Trecensem deterebant, quarum erant insignia, *Paradisus & Peregrina*, scalis suis scalas turrium attigerunt, & felici auspicio peregrino & pro Paradiso pugnantes, hostibus admouerunt.

PRIMA muros obtinent vexilla Pontificum, ministrisq; cęlestium Sacramentorum prima de cęlo cōceditur victoria: irruentibus verō nostris, Domino iubente, cedit multitudo infinita perpaucis, & propugnacula relinquentibus Gręcis, nostri audacter militibus portas aperiunt. Quorum Imperator, qui non procul a muris adstabat, cū armatum conspiceretur ingressum, statim tentoria dereliquit & fugit. Nostri cędibus occupantur, ciuitas capitur populosa, recipiuntur in palatijs Imperialibus, qui nostrorum enses effugerant, multaq; cęde facta Gręcorum, nostri sese recolligunt. Aduesperascente iam die, arma fessi deponunt, de assultu palatiorum in crastinum tractantur: suos recolligit Imperator, crastinam hortatur ad pugnam,

pugnam, asserens, quòd nostros in potestate nunc habeat inter murorum septa conclusos: sed nocte latenter dat terga deuictus.

Quo comperto, Græcorum plebs attonita de substituendo Imperatore pertractat, & mane factò ad cuiusdem CONSTANTINI nominationem procedunt pedites, non expectata deliberatione maiorum, ad arma profiliunt: & terga dantibus Græcis, fortissima & munitissima palatia reliquantur, totaq; in momento ciuitas obtinetur, diripitur: equorum innumera multitudo, auri & argenti, sericarum pretiosarumque vestium, atque gemmarum, & omnium eorum, quæ inter diuitias ab hominibus computantur, tam inæstimabilis abundantia reperitur, vt tanta tota non videatur possidere Latinitas: & qui admodum pauca negauerant, nobis cuncta diuino consilio reliquerunt: vt securè dicamus, quia maiora his mirabilia, circa bellorum casus, nulla vnquam narret historia: vt impleta Prophetia manifestè videatur in nobis, quæ dicit; *Prosequetur vnus ex vobis centum alienos*: quia si inter singulos victoriam partiamur, quilibet ex nostris non pauciores quàm centum obledit & vicit.

Nunc autem non nobis victoriam vsurpamus. ... sed dextera Dei & brachium veritatis eius reuelatū est in nobis. A Domino factum est istud, & super omnia mirabilia mirabilius est in oculis nostris.

ORDINATIS igitur diligenter, quæ disponenda rerum poscebat euentus, ad electionem Imperatoris vnanimiter & deuotè procedimus, & omni ambitione seclusa, cum sex Baronibus VENETORVM, venerabiles viros Episcopos nostros, Sueffionensem, Halberstadiensem, Trecensem, Dominum Bethleemitanum, qui à partibus transmarinis, auctoritate Apostolica, nobis fuerat delegatus, Aconensem electum, & Abbatem Pucedij, Imperatoris nostri sub Domino constituimus Electores. Qui oratione premissa, vt decuit, Dominica *Misericordia Domini*, personam nostram, quod à nostris meritis procul erat,

vna-

Electores.

vnanimiter ac solemniter elegerunt, diuinas laudes clero ac populo pariter acclamante, sequentiq̃ue Dominica, qua *Lubilate* cantatur, præcipiente Petro Apostolo, Regem honorificari, eiq̃ue obedire quasi præcellenti, & Euangelio nuntiante, quòd gaudium nostrum nemo tollet à nobis, cum ingenti honore atque etiam tripudio, more etiam suo applaudentibus Græcis, ad honorem Dei & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac subuentionem Sanctæ terræ, gloriosè coronatum, ad Imperij fastigia Deo & omnibus amabiles Patres..... Pontifices, cum vniuersorum applausu & pijs lacrimis, sublimarunt.

ADERANT incolæ Terræ sanctæ, ecclesiasticæ militaresq̃ue personæ, quarum præ omnibus inæstimabilis erat & gratulabunda lætitia: exhibitum Deo gratius obsequium afferebant, quàm si ciuitas sanctæ Christianis esset cultibus restituta; cùm ad confusionem perpetuam inimicorum Crucis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ terræq̃ue Hierosolymitanæ sese ciuitas regia deuouerat, quæ tandem tam potenter aduersaria stetit & contradixit vtrique.

HAEC est enim, quæ spurcissimo gentilium ritu, pro fraterna societate, sanguinibus alternis ebibitis, cum infidelibus ausa est sæpius amicitias firmare ferales, & eosdem diu mamilla lactauit vberissima, & extulit in superbiam sæculorum, arma, naues & victualia ministrando. Quid è contrario fecit peregrinis, magis edocere sufficiunt in omni genere Latinorum exempla, quàm verba. Hæc est, quæ in odium summi Pontificis, Apostolorum principis nomē audire vix poterat, nec vnā inter Græcos eidē Ecclesiā credebat, qui omnium ecclesiarū ab ipso *Domino* accepit principatum, & sicut recens eorum recolit memoria, qui viderunt, Legatum Apostolicū morte turpissima condēnauit: ita vt pro Apostolici culminis reuerētia, nec ipsam paginam præsentē sustineamus mortis illius recordatione pollui, cū nec inter

martyres legatur vlla confimilis, licet p̄nas eorum inuenerit ingeniosa crudelitas.

HAEC est, quæ Christū solis dedicat honore picturis, & inter titulos nefandos, quos sibi sp̄reta Scripturarum auctoritate confixerat, plerumque etiam .... facere consueuerat lauacri salutaris.... iacturā. Hæc est, quæ Latinos omnes non hominum nomine dignabatur, sed canum; quorum sanguinem effundere penè inter merita reputabant, nec vllam pœnitentiæ satisfactionem præsentabant laicis monachi, penes quos, sacerdotibus sp̄retis, tota ligandi atque soluēdi consistebat auctoritas.

HAEC, & eiusmodi deliramenta, quæ epistolaris non valet explanare angustia, impletis iniquitatibus eorum, qui ipsum Dominum ad nauscam prouocabant, diuina Iustitia, nostro ministerio, digna ultione percussit; & expulsis omnibus Deū odientibus, & amātibus sese, terram nobis dedit omnium bonorum copijs affluentem, frumento, vino & oleo stabilitam, fructibus opulentam, nemoribus, aquis, pascuis speciosam ad manendum, & cui simile non continet orbis, aëre temperatam.

SED nec in his desideria nostra subsistunt, nec ab humeris nostris sustinebimus vexillum regale deponi, donec terra ipsa incolatu stabilita nostrorum, partes debeamus inuisere transmarinas, & Deo dante propositum peregrinationis explorare. Speramus enim in Domino IESU, quod qui cœpit in nobis opus bonum, ad laudem & gloriam nominis sui, & inimicorum Crucis depressionem perpetuam, perficiet, confirmabit, solidabitque.

VNIVERSITATEM igitur vestram propensius exoramus in Domino, vt gloriæ huius atque victoriæ, & spei peroptatæ, cuius ostium magnum nobis apertum est, dignemini esse participes. Quod absque vlla vobis dubitatione continget, si nobiles & ignobiles, cuiuslibet conditionis aut sexus, eisdem desiderijs accensi,

ad

ad veras & immensas diuitias capeſſendas, temporales pariter & æternas, vnanimiter accurratis. Vniuerſis enim, Deo dante, ſufficiamus, quos nobis Chriſtiana Religionis zelus adduxerit : vniuerſos volumus, ſicut & poſſumus, ſecundùm ſtatus ſuos varietateſque natalium , & augere diuitijs & honoribus ampliare.

SPECIALITER autem Deo amabiles viros Eccleſiaſticos, cuiuſcunq̃ religionis aut ritus , in Domino poſtulamus, vt ad idem populum Dei potentibus verbis accendant, & exemplis edoceant : cateruatim & ipſi venire feſtinent, ac iuuare in locis ameniſſimis & vberrimis, non iam in ſanguine , ſed in multa libertate & pace, omniumque bonorum affluentia Eccleſiam plantatam; ſalua ſemper, vt decet, in omnibus ſuorum licentia Prælatorum. Valete.

CAPVT C.

*Henricus I. Lotharingia & Brabantia
Dux an. 1206. fundat ac dotat Lo-
uanienſem S. Gertrudis Abba-
tiam, quæ eſt Canonicoꝝ -
regularium, nobilige-
nere ortorum.*

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis amen. Sciat vniuerſitas præſentium & poſteriorum , quòd ego HENRICVS Dei gratia Dux Lotharingiæ, diuina præordiante prouidentia , volens amplificare

Y y 2 cul-

cultum domus Domini , pro salute animæ meæ , & omnium antecessorum meorum , omniumque fidelium , in ecclesia S. GERTRUDIS in Louanio , Canonicos regulares de ordine & vita regularium , institutionis S. Augustini , instituendos , tamquam verus patronus approbaui , consensu & voluntate Præpositi & Canonici ecclesiæ S. Petri in Louanio , ad quorum ius ecclesia prænominata spectabat : qui libero consensu eam , ad vsum diuini seruitij , à præfatis Regularibus ibidem in perpetuum obseruandi , tradiderunt.

Ad prædictorum itaque Regularium sustentationem , contuli stabiliter in eleëmofynam sextam partem totius decimæ de *Landen & Dormala* , illam scilicet partem , quam Daniel de Crainhem diu tenuit sibi pignori obligatam , & filius suus Ægidius , & vsum lignorum in silua mea , quæ dicitur *Merdal* , accipiendorum , ad necessitates eorum , & cū vno plaustro tantum , qui vñs in nostro vulgari *Fagus* appellatur.

PRAETEREA liberam eis confero potestatem , prædictæ ecclesiæ atrium circumcludere sepibus vel muro , si possint , & in eo ipsorum officinas , quæ religiosis competunt , ædificare , scilicet Dormitorium & Refectorium , & alia eorum necessaria , & possessiones , quas possunt iuxta se emere , eis indulgeo , ad loci eorum amplificationem , ac dilationem etiam claustralis curiæ. Liberè & plenè cōcedo præfatis Regularibus domistationes , cum curtibz earum , quæ concluduntur inter plateam , quæ dirigitur versus ecclesiam S. Petri & *Tilam* fluiuium , & quæ atrio S. Gertrudis continuantur , vt habeant eas in omnimoda plenitudine iuris , qua ego & antecessores mei eas possidebamus , scilicet cum censibus earum , & alijs iustitijs , quæ ipsis domistationibus appendebant.

NE

Ne igitur in dubium veniat in posterum, quæ sint illæ domistationes, eas nominare expressis vocabulis dignum duxi. Domistatio, quæ fuit antiquitus Ioannis de S. Gertrude, quæ soluit mihi & antecessoribus meis quattuor denarios census, & quæ modò diuisa est in sex mansiones; in mansionem Godefridi de S. Gertrude, & mansionem Arnoboldi Piscatoris, & mansionem Walteri Regis, & mansionem Ioannis Bec de Dieft, & mansionem Henrici de Velthem, & mansionem Arnoldi de Godobolsrode. Item domistatio Walteri Maah, & domistatio proxima atrio.

DEDI etiam potestatem sæpeditis Regularibus has domistationes emendi, cum hereditatibus, cum possunt, me non requisito, vel aliquo herede meo, vel aliquo Officiario vel Iudiciario meo, vel successorum meorum.

PRAETER hæc sciant omnes, quòd ipsos Canonicos & omnia bona eis collata, & conferenda à fidelibus, meæ & successorum meorum suppono protectioni, ne aliquis contra eos audeat malignari, & vt perpetua pace gaudeant.

VT autem hæc omnia firmam in Domino stabilitatem obtineant, præsens scriptum confirmari curauimus sigilli mei appensione, vt omnis falsitatis calumnia in posterum sopiatur.

Actum anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo sexto.

1206.

CAPVT CI.

*Ægidius Bertholdus, Dominus in
Berlar, ex familia toparcharum
Machliniæ & Grimbergæ, an.
1235. fundat Abbatiam S.
Bernardi, ord. Cisterciensis,
prope Antuerpiam.*

*Ægid. de
Bertout.*

*Vremden.
Ouvven.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. *Ægidius* BERTHOLDVS, vir nobilis, vniuersis præfens scriptum inspecturis, cognoscere veritatem.

VNIVERSITATI vestræ notum fieri cupimus, quod nos communicato consilio cognatorum & amicorum nostrorum, virorum religiosorum & iurisperitorum, de consensu & voluntate viri nobilis WALTERI BERTHOLDI, domini & consanguinei nostri, quidquid iuris habemus, vel habere possumus in villis de *Vrimede*, de *Millenghem*, de *Brochem*, & de *Oudem*, in terris, molēdinis, pratis, siluis, aquis, pascuis, mansionarijs, redditibus siue censibus, aridis, siccis, & rebus alijs (saluis tamen nobis, & successoribus nostris, hominibus feodalibus & familijs, & de sanguine, & huiusmodi iuribus superioribus) liberè & absolute contulimus, in puram eleēmosynam, ob remedium animæ nostræ & animarum patris, matris, & prædecessorum nostrorum, in manus Abbatis VILLARIENSIS,

sts, Cisterciensis ordinis, in Brabantia, Leodiensis diocesis, ad fundandum monasterium monachorum eiusdem ordinis, ubicumque in prænominatis quatuor villis, infra terminos nostros, locus ad hoc inuentus fuerit magis idoneus. Ita etiam quòd ibidem Abbas resideat, & conuentus ordinis memorati.

CONVENTVS autem ille sumendus est de monasterio Villariensi, & non aliunde. In memorato autem monasterio, quale ius habet Dux Brantiæ in monasterio Villariensi, tale nobis & successoribus nostris referuamus. Testes, qui interfuerunt huic factò, sunt hi viri nobiles.

ÆGIDIVS BERTHOLDVS, pater noster.

Waltherus Bertholdus		consanguinei nostri.
Henricus Bertholdus		

Nicolaus		filij Peregrini.
Willelmus		

Gosuinus Boc		milites.
Arnoldus Pottere		

Walterus de Haght		sacerdotes.
Magister Gaufridus, Canonicus Louanienfis.		

Godescalcus		sacerdotes.
Henricus de Berlar.		

Mater nostra CATHARINA.

Vxor nostra HELVIGIS, & multi alij.

ET vt donatio ista ritè facta robur habeat in perpetuum, sigillum nostrum præsentibus appendere curauimus. Datum & actum apud BERLAR, anno Domini M.CC. tricesimo quinto, feria tertia ante Purificationem B. Mariæ virginis.

Ballar.

1235.

CAP.

CAPVT CII.

*Henricus II. Lotharingia & Brabantia
Dux Locum S. Bernardi ad Scal-
dim Abbati eiusdem monasterij
in purum alodium confert,
an. 1243.*

Hemenem

IN nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis.
Ego HENRICVS, Dei gratia Dux Lotha-
ringię & Brabantię, omnibus præsentibus
litteras inspecturis, cognoscere veritatē.
NOVERIT Vniuersitas vestra, quod
GOSVINVS miles, dictus Bock, totum feodum, quod
de nobis tenebat in territorio de *Heimicsem* in pratis,
aquis, piscarijs, siluis, terris cultis & incultis, redditibus,
& rebus alijs ad opus Abbatis & conuentus de
Loco S. BERNARDI, Cisterciensis ordinis, qui ab ipso
GOSVINO præfatum feodum, titulo emptionis, iuste
acquisiuerunt, in manus nostras quasi veri domini, &
Superioris ipsius feodi reportauit, atque iusto modo
verpiuit, nihil sibi iuris, nihil suis heredibus in dicto
feodo, ad præsens vel in posterum, reseruando.

Nos verò, ob remedium animę nostrę, patris, matris,
& vxoris, prædecessorum & successorum nostrorum,
dictum feodum præfatis Abbati & conuentui in purum
contulimus alodium, liberè & absolute per-

perpetuò possidendum, nihil iuris nobis vel posteris nostris, præter tres articulos altæ Iustitiæ, scilicet manifestam sanguinis effusionem, membrorum mutilationem, & vitæ ablationem, si excessus delinquentium hoc exegerit, in ipso alodio reseruando.

Nos insuper dictos fratres Abbatem & conuentum, cum omnibus bonis suis, sub protectione nostra suscipimus & tutela. Ipsi enim fratres pro peccatis nostris tenentur specialiter orare. Huic autem facto interfuerunt,

Arnoldus Abbas Villariensis.

Franco monachus.

Ioannes Conuersus ibidem.

Abbas de Hellenchines.

Magister Daniel.

Simon Capellanus noster.

Franco Canonicus de Liera.

Willelmus de Grimberges.

Arnoldus Dapifer de Rochelar.

Gerardus de Isca.

Willelmus & Hugo, fratres, dicti Noise, & alij
quàm plurimi.

In cuius rei testimonium præsentem chartam sigillo nostro duximus roborandam. Actum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, 1243.
feria tertia post festum Petri ad Vincula.

Z z

CAP.

*Ludouicus Bertholdus , Dominus in
Berlar, donationes ab Ægidio fratre
suo factas, ad fundandum S. Ber-
nardi monasterium, prope Ant-
uerpiam, approbat an. 1245.*

IN nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. HEN-
RICVS Dei gratia Dux Lotharingæ & Brabantix,
omnibus præsens scriptum intuentibus testimo-
nium veritatis acceptare.

*Sophia
uxor.*

Bruchem.

NOVERITIS, quòd vir nobilis LODEWICVS DE BER-
LAR, dictus BERTOVT, in præsentia nostra & multorù
hominum nostrorum constitutus, eleëmofynam in
villis de *Vrimede*, de *Mullenghem*, de *Brughem*, &
de *Oudem*, quam piæ memoriæ vir nobilis ÆGI-
DIVS BERTOVT, ipsius germanus, iamdudum legaue-
rat ad fundandum nouum monasterium ordinis Ci-
sterciensis, quod nunc fundatum LOCVS S. BERNARDI
vocatur, ratam habuit & acceptam, nihil sibi iuris vel
suis heredibus in eadem eleëmofyna referuando, sal-
uis sibi hominibus feodalibus & mansionarijs, ad idē
feodum pertinētibus in villis eisdem, & alta Iustitia,
ita quòd nullum Iustitiariū sæcularem adducere po-
terunt fratres dicti monasterij in ipsīs villis, præter
ipsum LODEWICVM, & WALTERVM BERTOVT, ac eo-
rum successores; nisi ipsis fratribus à dictis nobilibus
Iustitia deesset.

SICQVE ad preces nostras, intuitu Dei, & ob reme-
dium animæ suæ, matris, fratris, prædecessorum &
successorum suorum concessit, vt dicti fratres ad lo-
cum

cum sibi magis congruum suam transferant Abbatia:
ita quod capella infra terminos dictæ eleëmofynæ
remineat, vbi Missi pro animabus fundatorum quo-
tidie, cum id congrue fieri poterit, in perpetuam
memoriam celebretur.

ORATIONES etiam omnes, cum ceteris beneficijs
spiritualibus, quas ipsi & eorum successores in perpetuum
facient, animæ sive dicti **ÆGIDI**, & omnium
suorum successorum, concesserunt intergraliter dicti
fratres, ac si Abbatia eorum apud vnā dictarum vil-
larum remanisset. Testes inter fuerunt hi,

Walterus Bertout, dominus ipsius Lodewici.

Henricus Bertout.

Godefridus frater noster.

Willelmus de Grimberges.

Arnoldus de Rochelar, Dapifer. } nobiles

Henricus de Ottenhoue.

Gerardus de Isca, Dapifer noster.

Gosuinns dictus Boc.

Walterus de Hach.

Walterus Clutine.

Reinboldus de Thunis.

Henricus de Heisbroec.

Alexander de Hemminesem.

Daniel Castellanus de Geneppia.

Godefridus de Bruel.

Simon Capellanus noster.

Willelmus clericus noster, & multi alij.

In cuius rei testimonium præsentem chartam si-
gilli nostri munimine duximus roborandam. Actum 1245.
anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo *Ko. fil.*
quinto, mense Septembri, apud **RVSLENBERGE**. * *berch.*

CAPVT CIV.

*S. Ludonicus Gallia Rex Comitatum
Artesia, à Ludonico patre suo insti-
tutum, an. 1237. confirmat.*

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis amen.
LVDOVICVS Dei gratia Francorum Rex, notum
facimus, quòd cum claræ memoriæ genitor no-
ster, LVDOVICVS Rex Francorum illustris, in te-
stamento suo ordinauerit, & pro parte hereditatis
assignauerit carissimo fratri nostro ROBERTO terram
Arrebatsey, quam idem genitor noster ex parte matris
sue habebat, *Arrebatum*, *S. Audomarum*, & *Ariam*, cū
pertinentijs eorundem, & post decessum carissimæ
dominæ matris nostræ B. Regina Francorum illu-
stris, *Hesdinum*, *Bapalmum*, & *Lens*, cum eorum per-
tinentijs, quæ eadem domina mater nostra tenebat,
nomine dotalitij, ex parte *Isabella* Regina, auis no-
stræ, mouentia: Nos sinceritatem dilectionis, quam
ad eundem fratrem habemus, volentes per exhibitio-
nem operis ostendere, volumus, & eidem fratri no-
stro per præsentem chartam concedimus totam terrā
prædictam, saluis feudis & eleëmofynis, quæ tene-
bunt, & reddentur, sicut tempore genitoris nostri,
sibi & heredibus suis iure hereditario possidendam.

ITA quòd tam illam terram *Arrebat*, *S. Audomari*,
& *Aria*, quam antea tenebamus, quàm illam quam
domina mater nostra nomine dotalitij possidebat, cū

co

eo iure quod eadem domina mater nostra in empti-
one habebat, quam apud Villanas fecerat, sita in fe-
odo *Lenfy*, tanquam hereditatem suam habeat, teneat
& possideat. Et ipse nobis homagium ligium inde
fecit, & heredes eius nobis & heredibus nostris
similiter facere tenebuntur; & nos prædictum dota-
litium, nomine matris nostræ, in loco sibi grato, &
placenti, ad terræ æquivalentiam commutauimus ei-
dem domine matri nostræ.

IDEM autem frater noster de prædictis, pro parte
terræ, quam habere debebat, se habet pro pagato:
nec ipse, nec heredes eius à nobis vel heredibus no-
stris amplius pro parte terræ possunt petere neq; pe-
rent. Quod vt perpetuæ stabilitatis robur obtineat,
presentem paginam sigilli nostri auctoritate, & Regij
nominis caractere inferius annotato, se cimus con-
firmari.

ACTVM apud Compendium anno incarnationis
Dominicæ millesimo ducentesimo tricesimo septi-
mo; mense Iunio, regni verò nostri anno XI. astan-
tibus in palatio nostro, quorum nomina supposita
sunt & signa.

Dapifero nullo.

Signum Roberti Buticularij.

Camerario nullo.

Signum Almarici Constabularij.

Data vacante Cancellaria. LOBOVICVS.

NOTATIONES.

ROBERTVS.) primus Atrebatensij seu Artensis Co-
mes in Ægypto occubuit.

B.) BLANCA, mater S. Ludouici.

BUTICVLARIVS) à Buticulis, *Bontaillier*.

Artois

ZZ 3 CAP.

CAPVT CV.

*Ducatus Burgundia Philippo filio à Io-
anne Francorum Rege an. 1363.
datur:quam donationem postea
Carolus V. Rex Philippi fra-
ter anno 1364. editis tabu-
lis laudauit.*

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, no-
tum facimus vniuersis præsentibus, pari-
ter & futuris, nos vidisse litteras claræ
memorię domini genitoris nostri, formã
quæ sequitur continentes.

IOANNES Dei gratia Francorum Rex. Ad subdito-
rum quietem & pacem curam gerentes sollicitam, fa-
cti didicimus experientia, non modicum prodesse,
fideles & strenuos habere vasallos. Ipsorum enim
meritis, propulsis inuidis & æmulis, pacis tranquil-
litas acquiritur, & iustitia, omnium regnorum fun-
damentum, pacifice administratur, ad regnantium
gloriam & honorem: vnde feruor oritur dilectionis
ad dominum, cuius etiam crescit vigor subiectionis
in eisdem.

NOVI MUS insuper coronam stabiliri regię maiesta-
tis, dum personę præclari generis, moribus vtique
&

& honestate vernantes, dignitatibus inclytis præferuntur. Ipsorū igitur adfultentia laterali non minus sceptrā coruscāt regnantium, quā gemmis corona.

LAUDABILIA igitur prædecessorū nostrorū Regum, qui solita munificentia dignis consueuerunt digna rependere, sequentes vestigia, etsi singulos, iuxta suorum exigentiam meritorum, desideremus prosequi fauoribus gratiosis, digniores tamen censemur debere dignioribus insigniri. Attēdentes quòd etsi naturaliter nostris tenemur liberis assignare, unde statum iuxta suę perspicuitatem prosapia, honorifice continuent; ad hoc tamen impendendum eò liberaliùs inducimur, quòd instantiùs eorum continuata merita id exposcunt.

Et desiderantes affectuosiùs grauamina & oppressiones, irruētibus hostibus, illatas subditis nostris *Ducatus Borgundia*, qui ex successione bonę memorię PHILIPPI, vltimi Ducis eiusdem, in nos, vt propinquiorem in genere, nouiter est delatus, amputare, & ipsorū providere quieti: & ad memoriā reducentes grata & laude digna seruitia, quę carissimus PHILIPPVS, filius noster quartò genitus (qui sponte expositus mortis periculò, nobiscum imperterritus & impanidus stetit in acie prope *Piclanos*, vulneratus, captus & detentus in hostium potestate) ibi & post liberationem nostrā hactenus exhibuit, indefesse, & vero amore filiali ductus: ex quibus suam meritò cupientes honorare personam, perpetuoque premio fulcire, sibi paterno correspondentes amore, spem & fiduciam gerentes in Domino, quòd ipsius crescente prouidentia, dicti nostri subditi Ducatus eiusdem, à suis oppressionibus releuentur:

NOTVM itaque facimus vniuersis, præsentibus pariter & futuris, quòd nos his & alijs iustis considerationibus excitati, & ad humilem supplicationem subditorum nostrorū dicti Ducatus, prædictum

dictum *Ducatum Burgundia* in Pariatu , & quidquid iuris , possessionis & proprietatis habemus, & habere possumus, & debemus, in eodem, nec non & in *Comitatu Burgundia*, & in quacumque parte ipsius, ex successione prædicta, cum vniuersis & singulis honoribus, iuribus, redditibus & prouentibus, hominibus, homagijs, feudis & retrofeudis, iurisdictionibus altis, medijs, & bassis, mero & mixto imperio, ciuitatibus, villis, castris, & castellanijs, domibus, manerijs, stagnis, fluuijs, seu riparijs, nemoribus, forestis, vineis, terris, pratis, censibus, & alijs possessionibus quibuscumque dicti Ducatus, & iuris, quod habere possumus ex causa prædicta in Comitatu prædicto, quocumque nomine nuncupentur, & cuiuscumque valoris existant, dicto filio nostro concessimus, donamusque & cōcedimus, tenore præsentium, de nostris speciali gratia, certa scientia, auctoritate regia, & nostræ Regiæ potestatis plenitudine, præmissaque in eum transferimus tenenda, possidenda per eum, & HEREDES suos, in legitimo matrimonio, ex proprio corpore procreandos, perpetuè, hereditarie, pacificè, & quiete.

PONENTES ex nunc dictum *Ducatum Burgundia*, & ius, quod ex successione prædicta habemus in *Comitatu* prædicto, cum suis prædictis pertinentijs, extra nostrum domaniū, & separantes omnino: cui siquidem domanio præmissa duxeramus adiungenda, non obstante, si voluerimus & ordinauerimus, sub quibuscumque modo, obligatione, submissione & forma verborum, vel quod eiusmodi ordinatio præcesserit, vel si habitatoribus dictorum Ducatus & Comitatus, seu communitatibus villarum, castrorum, vel locorum aliorum eorundem, vel personis singularibus concesserimus, præmissa in toto vel in parte, à nostro & Coronæ nostræ domanio, nullatenus ex tunc in antea separari. Quorum dictum filium nostrum *Ducem, primumq; Parcū Francia* facimus & creamus. volentes

lentes & concedentes eidem, vt ipse ſuique heredes ex proprio corpore, in legitimo, vt prædicitur, matrimonio pro creati, qui ei ſuccedent in Ducatu prædicto, vtantur & fruuntur perpetuò & pacifice vniuerſis & ſingulis priuilegijs, franchiſijs, iuribus, libertatibus, & prærogatiuis, quibus uſi ſunt hætenus & vtuntur ceteri pares Franciæ, omni modo & forma, quibus tenebant dictum Ducatum, & dictis priuilegijs uſi fuerunt hætenus Duces Burgundiæ, & vtebatur dictus defunctus vltimus Dux PHILIPPVS, dum viuebat; ſaluis tamen donationibus & conceſſionibus, ſi quas fecimus, poſtquam dictus Ducatus deuenit ad manum noſtram, vt prædicitur, quas nolumus effectu fruiſtrari. Saluis inſuper, & retentis nobis & ſucceſſoribus noſtris Franciæ Regibus, ſuperioritate & reſorto dictorum donatorum; fide etiam ac homagio Ducis præſtandis nobis & ſucceſſoribus noſtris prædictis, modo debito & cõſueto fieri & præſtari per Duces Burgundiæ temporibus anteaſtis, regalibusque & iuribus alijs regijs ad nos pertinentibus ad cauſam noſtræ Coronæ, & quæ habebamus viuente dicto vltimo Duce defuncto, in Ducatu prædicto,

PRO quibus donatis prædictis, dictus filius noſter nobis fecit homagium tanquam Dux & primus Par Franciæ prædictus & eo modo, quo defuncti duces Burgundiæ tenebantur, & conſueuerunt facere nobis, & noſtris prædeceſſoribus. Ad quod homagium admiſimus eumdem: quem per hoc emancipauimus, & extra poteſtatem noſtram paternam poſuimus, & ponimus per præſentes. Saluo inſuper & retento, quòd ſi dictus filius noſter, vel ſua poſteritas, vt prædicitur, procreanda deceſſerint, quòd abſit, abſque herede ex proprio corpore, ſuccedente in dicto Ducatu, præmiſſa vniuerſa & ſingula ſic donata, pleno iure integraliter reuertentur ad nos, & ſucceſſores noſtros Reges, qui pro tẽpore fuerint, noſtrę Coronę dominio applicanda.

PER hanc autem conceſſionem noſtram præſentẽ & donum, *Ducatum Turonia*, quem cum ſuis perti-

nentijs dicto filio nostro alias donauimus, ad manum nostram ponimus, & retinemus, ordinaturi de eodem ad nostrę beneplacitum voluntatis. Quę propter damus presentibus in mandatis vniuersis Prelatis, & alijs personis ecclesiasticis, vniuersis Ducibus, Comitibus, Baronibus, & alijs nobilibus, alijsq; clericis & laicis, ad quod pertinuerit, quatenus homagia & deuotia, honores, seruitia, & obedientias, in quibus nobis tenebantur ante donationem presentę, ratione Ducatus & aliorum donatorum predictorum, present & faciant indilate & de cetero dicto filio nostro, suisq; heredibus antedictis, de legitimo matrimonio procreandis, modo & forma, quibus ipsa fecerant, & facere debuerant dicto ultimo defuncto Duci: per quorū prestationē nos inde absoluius penitus, & quitamus eos de, volumusq; obediunt dicto filio nostro, tanquā Duci dicti Ducatus & Pari Frācię primo, plenarię, & absque difficultate quacūque.

MANDAŦVS insuper dilectis & fidelibus Consiliarijs nostris, Præsidentibus, & alijs gentibus nostri parlamenti Parisiensis, vniuersis insuper Iustitiarijs & Officiarijs nostri regni presentibus & futuris, quatenus dictum filium nostrū & heredes suos, predictos Duces Burgundię & Pares Francię, in omnibus casibus atque locis, in iudicio & extra, vt Duces & primos Pares Francię recipiant & admittant, ipsosque faciant & permittant vti & gaudere pacifice prerogatiuis, franchisijs, libertatibus, honoribus, & iuribus Ducatus & Pariatus, & nostram presentem ordinationem teneri perpetuū inuiolabiliter: nihil facientes vel attentātes in contrarium quoquomodo; non obstantibus consuetudinibus, statutis, vsibus, & priuilegijs contrarijs quibuscumque, donisq; & gratijs dicto filio nostro factis alijs, & quę in presentibus non fuerint expressata.

Quod vt firmum & stabile permaneat in futurum, nostris presentibus litteris fecimus apponi sigillum: saluo in alijs iure nostro, & in omnibus alieno Darc Gar-

Germiniaci supra Maternam in die sexta Septembris, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tertio. *Per Regem. luo.* 1363

Nos igitur memores, quòd ipso domino genitore nostro adhuc superstitè, attentis causis & considerationibus, quibus ipse dominus genitor noster, in donatione dicti Ducatus Burgundiæ, carissimo fratri nostro PHILIPPO, de quo in eisdem litteris fit mentio, ducebatur, quas veras & efficaces fuisse & esse cognouimus, amore insuper speciali, quem ad ipsiū fratrem nostrum semper habuimus, & adhuc gerimus & habemus, dictam donationem, & cetera contenta in litteris supra scriptis grata habuimus, ex tunc pro futuris temporibus bona fide promittentes in contrarium non venire, quouis exquisito colore & occasione, ad quæcumque statum nos venire, vel ascendere contingeret. Et super hoc nostras sibi litteras recolimus concessisse, ipsas litteras, donationem, & cetera in eis contenta, rata habentes, & grata, eas volumus, laudamus, approbamus, & de speciali gratia, auctoritate nostra regia, & certa scientia, tenore presentium, confirmamus, volentes & concedentes, ut ipse frater noster dicto Ducatu, & alijs sibi donatis prædictis, suisque heredes, ex suo corpore, in recta linea, & legitimo matrimonio procreandi gaudeat & utantur, iuxta præscriptarū seriē litterarū.

Et ex abundanti, ipsius & suorum securitati providere volentes, dictum Ducatū, & alia sibi præscriptarum seriē litterarum donata, tenenda & possidenda, modo & forma, quibus in eisdem continentur litteris, eidem fratri nostro donamus & concedimus, de nostris, gratia, scientia & auctoritate prædictis. De quibus ipse frater noster, ut Dux & Par Franciæ prædictus nobis fecit homagiū, sub forma in præscriptis inserta litteris: ad quod ipsū admisimus: salvis & retentis eis, quæ dictus dominus genitor noster decrevit, per præscriptas litteras, sibi & suis successoribus retineri: Quapropter damus presentibus in man-

ecclesiasticis, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & alijs personis nobilibus, ceterisque clericis & laicis, ad quos pertinebit, quatenus homagia, fidelitates, honores, seruitia, & deuera, quibus Duci dicti Ducatus tenentur, & teneri possunt & debent, præstent & faciant indilate, & de cetero dicto fratri nostro, & suis heredibus, in legitimo matrimonio procreandis, modo & forma in superscriptis litteris expressatis. Per quorum præstationem nos inde absoluius penitus, & quitamus eisdem, eidemque obediât tanquam Duci.

QUEM siquidem fratrem nostrum in Parlamento nostro Parisiensi, & vbique in regno nostro, in iudicio & extra, & suos heredes prædictos Duces Burgundiæ volumus in omnibus casibus, vt *Duces Burgundiæ & primos Pares Francia* admitti, recipi & tractari, ac vt & gaudere Priuilegijs, iuribus, & honoribus Ducatus & Pariatus perpetuò, pacificè & quietè.

ET vlteriùs donum & gratiam dicti domini genitoris nostri prædictam & nostram præsentem ampliantes. *domum Burgundiæ*, sitam in monte S. Genouesæ Parisius, quæ à longis temporibus citrà fuit Ducum Burgundiæ, eidem fratri nostro pro se & suis heredibus prædictis donamus, de gratia & auctoritate prædictis, tenendam cum suis pertinentijs, eo modo & forma, quibus dictus vltimus Dux Burgundiæ eam tenuit, quoad vixit.

Non obstantibus eis, quæ dictus dominus genitor noster voluit in suis præscriptis litteris nõ obitare, & donis per ipsum, vel nos dicto fratri nostro aliàs factis, quæ pro expressis in præsentibus haberi volumus & censerî: Quod vt firmum & stabile perpetuò perseueret, nostrum, quo ante susceptum regni nostri regimè utebamur, præfatis litteris fecimus apponi sigillum; saluo in alijs iure nostro, & in omnibus alieno.

Datum in LVPARA prope Parisios, die secunda Iunij, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quarto.

F I N I S

INDEX RERVM.

Afflig'mium 215.223.
 Alurada. 133.156.
 Alofani Comites 211. 296. 299.
 Alius mons 92.
 S. Amandus 20.
 Anaspis, Anappe 101.
 Andana 91.
 S. Andrea Abb. 154.
 Antonium prope Torn. 91.
 Antuerp. Comitatus 153.
 Antuerp. Marchiones. 247.
 Antuerp. burgi eccl'ia. 27.
 Antuerp. collegium 247. 256.
 260
 Aquisgranensis ecclesia 43.
 Aylon 93.
 Artesia Comitatus 320.
 Atrebatensis ecclesia 92.18.
 Attuarij ad Nersam 86.
 S. Audomarus 17.19.
 Auerbodium 290.
 Aufridus 135.140.145.152.
 Austria, Aufrasia 4.
Baldricus Ep. Tornac. 234
 Baldricus Ep. Vltraict. 64.67.
 Balda. Ferreus 85.
 Balma, Palma, 80.
 Patua
 S. Banonis mon. 57.145.161.
 Bedensis pagus 34.87.
 Benedictionum Abbatia Affli-
 g'mienfis 215. Amandina 22.
 Banoniensis olim 57. Berinen-
 fis 17,

Berch prope Ruramond. 85.
 Berengar. Comes Namur. 112.
 Berengar. Rex Italia. 100.
 Bertholdi 281. 327
 S. Bertini Abb. 17. 226. 243.
 Bigardia 288.
 blandinium 125.
 S. Bonifacius A. Mog & Vlt. 38.
 Bonnense pactum 115.
 Bononiensis Comites 243
 Bulloniense mon. 220
 Bracbatensis pagus 75. Comitatus
92.
 Brugensis ecclesia 136.
 Brux. ll. collegium 158.162.286.
 Xenodochium 271.
 Burgund. Ducatus 331.
Cameracum.
 Cameracensis Comes Iſuac
120.129.
 Canonicorum collegia 54.84.152.
 Regula 51.
 Canonicorum regular. monast.
 Cifoniense 100. Falempinense.
 Capella in Merck 120.244.
 Carbonaria filua. 295
 Carisfacus palat. 105.
 Carolus Mag. 43.48.
 Car. Caluus. 72. 78.
 Car. Simpl. x 112.119. eius regni
 exordium 117
 Car. Bonus Fland. Comes. 244.
 Carolus Dux Loth.
 Castellum, Kessell 79.
 Ca-

INDEX

<i>Cifonium</i>	100.	<i>Gerberga</i>	158
<i>Cisterc. ord. Abb. ad Scaldim</i>	<u>327</u>	<i>Gislebertus Dux Loth.</i>	<u>133.158.</u>
<i>S. Claudy Abbatis</i>	<u>89</u>	<i>God. Barbatas</i>	264.288
<i>Clodoneus Rex</i>	<u>2.</u>	<i>God. Bullonius.</i>	
<i>Colonia Agrippina</i>		<i>Gorzia</i>	149.
<i>Comites olim non perpetui</i>	<u>147.</u>	<i>Gozilo Comes Antwerp.</i>	<u>153.</u>
<i>Condatum</i>	90.	<i>Graphio, Comes</i>	19
<i>Condruſy</i>	93.	<i>Grimberga</i>	278.281
<i>Conſtantinopolis</i>	<u>312</u>	<i>S. Gudila</i>	160
<i>Criſpinum</i>	<u>89</u>	<i>S. Guibertus</i>	<u>135.160.</u>
<i>Cukenſis Comes.</i>		H ainuenſis Comes Sigcharduſ	
D Agobertus Rex	37.		112.
<i>Deonant opidum</i>	<u>91.</u>	<i>Harlebeca</i>	<u>165.168.171.151.</u>
<i>Dickelucenna</i>	<u>91.</u>	<i>Haſbania</i>	9a
<i>S. Donatianus</i>	<u>64.136.</u>	<i>Haſnonium</i>	103
E Bo A. Remenſis	<u>65.</u>	<i>Hattuarij ad Nerſam</i>	<u>86</u>
<i>Egmonda</i>	<u>114.204.</u>	<i>S. Henricus Imp.</i>	<u>153</u>
<i>Einhardus</i>	57.	<i>Henricus Anceps</i>	<u>123</u>
<i>Elnonenſe mon.</i>	<u>21.</u>	<i>Holland. Comit. initium</i>	<u>107.114.</u>
<i>Epternacum</i>	<u>79</u>	<i>Horreum Treuerenſe.</i>	<u>93.</u>
<i>S. Euerardus Cifon.</i>	100.	<i>Huienſis Comitatus</i>	137. Eccl. ſia
<i>S. Eugendi Abb.</i>	89.		<u>200.</u>
<i>Exempta Abbatia</i>	<u>186.192</u>	<i>S. Humbertus</i>	25.
F Allempinum	155.	I Nda	<u>79</u>
<i>Fanum Martis.</i>	26.	<i>Innocentius II. Bruxellis</i>	274.
<i>Fladurtinga.</i>		<i>Inſulenſes Caſtellani</i>	159. Canonici
<i>S. Foillani Abb.</i>			<u>196.241.</u>
<i>Foreſum</i>	256	<i>S. Irmina</i>	<u>34.93.</u>
<i>Foſſa, opidum</i>	<u>89.</u> 100	L aubium	<u>89.110.</u>
<i>Francornum lingua Germanica</i>	<u>15</u>	<i>Ledi, Lira.</i>	90.
<i>S. Fredegandus</i>	<u>19</u>	<i>Lenſienſe coll.</i>	<u>234.</u>
<i>Friſonum Comites</i>	<u>107.</u>	<i>S. Leo IX.</i>	<u>161.</u>
G Andenſes Comites.	<u>143.</u>	<i>Iptinenſis ſynod. in Hann.</i>	<u>39.</u>
<i>S. Gaugericus mon.</i>	<u>89.</u>	<i>Lingas, Leudica</i>	93.
<i>Gelria Comes Gerardus</i>		<i>Lothar. regni diſpo.</i>	<u>78</u>
<i>Gemblacum</i>	<u>133</u>	<i>Louaniennes Comites.</i>	133. 134.
<i>S. Gerardus</i>	Abb. 123. 266.		<i>Ma-</i>

M alina	90.	Sara fl.	80.
Mansum.	108.	Scarponna	93
Maricolenfis Abb.	25.89.119.	Schola in palatij Episcoporum	
Marfna.	65.158.298.		42.
S. Medardus.	13.16.	S. S. ruatii eccles.	89.275
Merebeca	91.	Sunnacum	90.
Messimense mon.	186.195	Suffrenfis Abb.	84.
S. Michaelis Abb.	89.247	T anchelinus	243
S. Mommolenus	17.21.	Taxandria	92.
N Amurc. Comites	126.	Teneramund. coll.	239
Nobiliacum	154.	Tessribant	80.107
S. Norbertus	248	Theoderic. <i>I. Holl. Comes</i>	113.150
O snaburg. Episcop.	48	Thorense mon.	152.
Orten.	302	S. Trudo.	175.182
Ostrouandia	105	Truncinium	296
Otho I. Imp.	130.	Tungrolea	282.
Otho II.	141.146.	V alentianna	26.
Otho III.	147	Veromandui	140
P Arcensis Abb.	266.	Vesontio	88
S. Pauli Abb.	152.	Victoriacum	101.
Placitum	102.	S. Vindisianns	21.26.
R agineri Comites	113.158.	Vinea	173
S. Remigius	1.	Virbea	264
Ribuarri seu Ripuarij	86	Vltraieft. eccles.	34.
Rienfis pagus	30.	VV asla, VVasla	107.
Rodulfus Abb. Trud.	173	S. VValburgi.	253.
Romavici Mons	86.	VVesterlo	153
Rothingus Antwerp. Princeps	27.	S. VVillibrordus,	27
S alina opidum	87.	VVilligfus	126.
Salme Comitatus	87.	S. VVinina	290
S. Saluymon.	89	Z acharia Pape epistola	40.

